മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രിക

വ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടിയതു്

വ്യാഖ്യാതാ,
മഹാമഹിമശ്രീ, കൊടുങ്ങല്ലൂർ
വലിയ കൊച്ചുണ്ണിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ ശിഷ്യൻ,
പെരിനാട്ടു കരുവാ കിഴക്കടത്തു
ജ്യോത്സ്യൻ, കെ. നീലകണ്ഠനാശാരി.

പ്രകാശകന്മാർ,
എസ്. റ്റി. റെഡ്യാർ & സൺസ്,
"വിദ്യാഭിവർദ്ധിനി" അച്ചുക്കൂടം,
കൊല്ലം.

7-ാം പതിപ്പു കാപ്പി—2000.

വില രൂപാ ൨൲.

(കാപ്പിറൈററ് പ്രകാശകന്മാരിൽ)

1128.

T P L
NATIONAL BOOK S...
TRIVANDRUM

മഹാമഹിമശ്രീ കൊടുങ്ങല്ലൂർ

കൊച്ചുകൊച്ചുണ്ണിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ അഭിപ്രായം.

ശ്രീ.

മനുഷ്യാലയചന്ദ്രികയുടെ ഈ വ്യാഖ്യാനം ഞാൻ ഒന്നു രണ്ടാവൃത്തി സശ്രദ്ധം വായിച്ചുനോക്കി. വ്യാഖ്യാനരീതി തുലോം നന്നായിട്ടുണ്ടെന്നു മാത്രമല്ല, സാധാരണന്മാൎക്കുകൂടി സുഗ്രാഹ്യമായവിധം ലളിതമായിട്ടും ഉണ്ട്. ഈ ഗ്രന്ഥത്തിനു മററും ചില വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. അവ മിക്കവാറും അബദ്ധബഹുലങ്ങളായിട്ടാണു കാണുന്നതു്. ഇതിനുള്ള കാരണം വ്യാഖ്യാതാക്കന്മാർ കമ്മാളേതരന്മാരായതുകൊണ്ടായിരിക്കണം. വ്യുൽപത്തിദാൎഢ്യവും പ്രായോഗികവൈഭവവും ഒന്നുപോലെ ഉണ്ടെങ്കിൽ മാത്രമേ ശാസ്ത്രമമ്മങ്ങൾ എഴുതി ഫലിപ്പിക്കാൻ സാധിക്കയുള്ളൂ. ഈ രണ്ടു ഗുണങ്ങളും നീലകണ്ഠനു നല്ലപോലെ ഉള്ളതുകൊണ്ടാണു് ഈ വ്യാഖ്യാനത്തിനു് ഇത്ര മേന്മ സിദ്ധിച്ചതു്.

ഇതിൽ ചില ചിത്രങ്ങൾ കാണിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് ആ ഭാഗം പൂൎണ്ണമായില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. അടുത്ത പതിപ്പിൽ തൽസംബന്ധമായി വേണ്ട പരിഷ്കാരങ്ങൾകൂടി ചെയ്യണമെന്നു് ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

വലിയ കൊച്ചുണ്ണിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ അടുത്തു പഠിച്ചിരുന്ന കാലത്തു ചില ഖണ്ഡകാവ്യങ്ങൾ മുഖേനയാണു് നീലകണ്ഠൻ എനിക്കു പരിചയപ്പെട്ടതു്. കവനവൃത്തിക്കു സമയം കളയാതെ ജനോപകാരപ്രദങ്ങളായ ഈതരം പ്രവൃത്തികളിൽ മനസ്സുവച്ചതിൽ ഞാൻ വളരെ സന്തോഷിക്കുന്നു. ശില്പശാസ്ത്രത്തിലെപ്പോലെതന്നെ ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രത്തിലും നീലകണ്ഠനു നല്ല പാണ്ഡിത്യമുണ്ടെന്നു സക്കാർ ജ്യോത്സ്യൻ മഹാദേവയ്യൻ മുഖേന എനിക്കറിയാൻ ഇടയായിട്ടുണ്ട്. ഇതും ഈ വ്യാഖ്യാനസൗഷ്ഠവത്തിനു് ഒരു പ്രധാന നിദാനമാകുന്നു. എല്ലാംകൊണ്ടും ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ നിലയ്ക്കു് അചിരേണ രണ്ടാംപതിപ്പിനിടവരുമെന്നു ഞാൻ ദൃഢമായി വിശ്വസിക്കുന്നു.

99—10—24. കൊടുങ്ങല്ലൂർ.	കൊച്ചുകൊച്ചുണ്ണിത്തമ്പുരാൻ തൃക്കൈവിളയാട്ടം.

സമൎപ്പണം

വിദ്വൽപ്രൗഢകിരീടകോടിഷു പരം
യഃ പത്മരാഗായതേ
യോ ധത്തേ 'കവിസാൎവ്വഭൗമ' ഇതി വി-
ഖ്യാതിം ജഗദ്വ്യാപിനീം
രമ്യേ രാജതി കോടിലിംഗ നഗരേ
വാണീവിലാസാസ്പദേ
'കൊച്ചുണ്ണിക്ഷിതിപാലകഃ' പ്രണത ലോ-
കാഭീഷ്ടകല്പദ്രുമഃ.

തൽപാദപീഠീം പ്രണിപത്യ ഭക്ത്യാ
തദാശ്രിതേനൈവ മയാ പ്രണീതാം
'മഹാമനുഷ്യാലയചന്ദ്രികാ'യാ
വ്യാഖ്യാമിമാം തത്ര സമൎപ്പയാമി.

മംഗളം.

വിഘ്നേശ്വരം വിധിമുഖാമരമൌലിഭൂഷാ-
മാണിക്യദീപ്തിഝരികാ പരിഷിക്തപാദം,
വീണാവിനോദരസികാമപി വാഞ്ഛിതാർത്ഥ-
സിദ്ധ്യൈ സദാപികലയേ ഹൃദി വാഗധീശാം. 1

ദൈതേയഘോരതര ദുഷ്കൃതകാന്ദിശീക-
വൃന്ദാരകൌഘകദനാനല വൃഷ്ടിധാരാം
ശ്രീകോടിലിംഗലസിതാം കലയേഽഭിലാഷ-
സംപൂർത്തയേ സ്മരഹരാത്മസുതാമുദാരാം. 2

ജ്യോതിശ്ശില്പമുഖാഖിലാഗമകലാ-
കൂലംകഷാസംസദി
പ്രാജ്ഞാനാം ഖലുശേമുഷീ ബഹുമതാ-
ഷാ ഭൃദ്യദീയാ ചിരം
"കൊച്ചുണ്ണിക്ഷിതിപാലകം"സു വിമലം
തം കോടിലിംഗക്ഷമാ-
പുണ്യോപാത്തസുമംഗളാത്മകമുപാസേ
തൽകൃപാലംബനഃ. 3

അമന്ദമാധ്വീകവിജിതപരോക്തിഭിഃ
പ്രഹൃഷ്ടദൈവജ്ഞവിപശ്ചിദുച്ചയഃ
ഗുരുർവ്വിരാജൽകരുണസ്സദാസ്തു മേ
മുദേ "മഹാദേവ" മഹീസുരോത്തമഃ. 4

കർമ്മാളവംശലതികാർജ്ജിതപൂർവ്വപുണ്യ
സംജാതസൌരഭലസൽ കുസുമായമാനം
കാവ്യജ്ഞമൌക്തികമനുഗ്രഹസംപദേഹ-
മഭ്യർച്ചയാമി ഗുരു "കേശവനാമധേയം." 5

മുഖവുര.

പുരാതനന്മാരായ ഭാരതീയാചാൎയ്യന്മാരാൽ പ്രോക്തങ്ങളായ പലേ ശാസ്ത്രങ്ങളും നമുക്കണ്ടെന്നുള്ളതു് അഭിമാനപൂൎവ്വം പ്രസ്താവയോഗ്യമാണ്. പാശ്ചാത്യപരിഷ്കാരത്തിന്റെ ആവിർഭാവം ഭാരതത്തിൽ ഉണ്ടായതോടുകൂടി നമ്മുടെ ശാസ്ത്രങ്ങൾക്കെല്ലാം ഗണ്യമായ ഒരു ഉടവു തട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. ഇന്നു് ജീവിച്ചുപോരുന്ന പാശ്ചാത്യവിദ്വാന്മാരിൽ പലരും ഭാരതീയരുടെ അമൂല്യങ്ങളും അക്ഷയനിക്ഷേപങ്ങളുമായ ആ ശാസ്ത്രങ്ങളെ അഞ്ജലിപൂൎവ്വം ആദരിച്ചുപോരുന്നതോക്കുമ്പോൾ, വീട്ടും കൂട്ടുമില്ലാതെ കായും കിഴങ്ങും ഭക്ഷിച്ചു് ചോലവെള്ളവും കുടിച്ചു് ദിഗംബരന്മാരായി വൃക്ഷച്ചുവട്ടിലും മററും ഇരുന്നു് ജീവിതം കഴിച്ചുകൂട്ടിയിട്ടുള്ള നമ്മുടെ ഋഷീശ്വരന്മാരുടെ ആത്മീയശക്തി എത്ര വിപുലമായിരുന്നുവെന്നു് ഒരു ഭാരതീയനെങ്കിലും ഇപ്പോൾ വിചാരിക്കുന്നുണ്ടോ? ഇത്ര അഭിമാനജനകമായ ഒരു സ്ഥാനം നമുക്കും ഭാരതത്തിനും സമ്പാദിച്ചുതന്നിട്ടുള്ള ആ പുരാതനാചാൎയ്യന്മാരുടെ കാലടികളെ പിൻതുടരുന്നതുതന്നെ ആക്ഷേപമാണെന്നു ചില ഭാരതീയസന്താനങ്ങൾ വിചാരിച്ചുപോരുന്നതു് ഏതുകാലത്തും ഗർഹണീയംതന്നെയാണു്. പാശ്ചാത്യപരിഷ്കാരരാഹുവിന്റെ ആക്രമണംമൂലം ഇരുട്ടടഞ്ഞുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്ന പൗരസ്ത്യനഭോമണ്ഡലം ഏറെത്താമസിയാതെതന്നെ പൂൎവ്വവൽ പ്രകാശമാനമാകാതിരിക്കയില്ല. അപ്പോൾ പാശ്ചാത്യപരിഷ്കാരലോലുപന്മാരായ ഭാരതീയർ ഹൈന്ദവശാസ്ത്രങ്ങളെ ബഹുമാനിക്കുകതന്നെ ചെയ്യും.

ഈശ്വരസൃഷ്ടങ്ങളായ ജീവികളിൽ മനുഷ്യൎക്കുമാത്രമേ വിശേഷജ്ഞാനം ലോകനിയന്താവു് നൽകിയിട്ടുള്ളു. ആ വിശേഷജ്ഞാനത്തെ ഉപയോഗിച്ചു് മനുഷ്യർ അവരവൎക്കു് ആവശ്യമുള്ള ഓരോന്നും കണ്ടുപിടിച്ചു ചെയ്യുവരുന്നുണ്ടു്. അവയിൽവെച്ചു് നാനാപ്രകാരേണയും ഗണ്യമായ ഒന്നുതന്നെയാണു് ഗൃഹനിൎമ്മാണം. ത്രികാലജ്ഞാനികളായ നമ്മുടെ ഋഷീശ്വരന്മാർ മററെല്ലാററിനും ശാസ്ത്രങ്ങൾ നിൎമ്മിച്ചിട്ടുള്ളതുപോലെ ഗൃഹനിൎമ്മാണത്തിനും ധാരാളം ശാസ്ത്രങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. അതിനെയാണല്ലോ "തച്ചുശാസ്ത്രം" അല്ലെങ്കിൽ "വാസ്തുശാസ്ത്രം" എന്നു പറഞ്ഞുവരുന്നതു്. കേരളവാസികളിൽ പ്രാധാന്യം ബ്രാഹ്മണൎക്കാകകൊണ്ടു് എല്ലാ ശാസ്ത്രങ്ങളും അവരുടെ അധീനതയിലാണിരു

ന്നിട്ടുള്ളതു്. മററു ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ അനുചിതങ്ങളെന്നു തോന്നുന്ന ചില "പൊടിക്കൈകൾ" കാണുന്നതുപോലെ ശില്പശാസ്ത്രത്തിലും ചിലതെല്ലാം കാണുന്നുണ്ടു്. അതു് എങ്ങിനെയാണു് ഇതിൽ കടന്നുകൂടിയതെന്നുള്ളതു് ഇപ്പോൾ ആലോചനാവിഷയമല്ലെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. ഗൃഹനിർമ്മാണകർത്തൃത്വം കമ്മാളവരിൽ മാത്രം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു് തച്ചുശാസ്ത്രം അവരുടെ ഒരു പ്രത്യേക സ്വത്തായിട്ടാണു് കരുതിവരുന്നതു്. ഇതിൽ മിക്ക ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ഇന്നും സൂര്യപ്രകാശം തട്ടാതെ ചില ഗ്രന്ഥപ്പുരകളിൽ സുഖവാസംചെയ്തുപോരികയാണു്. ഏതുതരം ശാസ്ത്രങ്ങൾതന്നെ ആയാലും കാലോചിതമായ ചില പരിഷ്കാരങ്ങൾ വരുത്തി പൊതുജനങ്ങൾക്കുപയോഗയോഗ്യമാകത്തക്കവിധം പ്രചരിപ്പിക്കാത്തതു് അത്തരം ശാസ്ത്രങ്ങൾക്കു് ഒരു വലിയ ദോഷമാണെന്നുമാത്രമല്ല, കാലക്രമംകൊണ്ടു് അവ നാമാവശേഷമായിപ്പോകുവാനും കാരണമാകുന്നതാണു്.

കേരളീയ കമ്മാളവർക്കു് അത്യന്തം ഉപകാരപ്രദവും ഇപ്പോൾ പ്രചാരത്തിലിരിക്കുന്ന ശില്പശാസ്ത്രങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഉത്തമസ്ഥാനത്തിനർഹവുമായ ഒരു ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥമാണു് ഈ "മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രിക" ഇതിൻെറ കർത്താവു് തിരുമംഗലത്തു നീലകണ്ഠൻ മൂസ്സതു് അവർകൾ ആണെന്നാണു് ഗ്രന്ഥംമൂലവും ഐതിഹ്യംകൊണ്ടും തെളിയുന്നതു്. ഇദ്ദേഹംതന്നെ "ശില്പചന്ദ്രിക" എന്നൊരു ഗ്രന്ഥവും രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. തിരുവിതാംകൂറിൻെറ മിക്കഭാഗങ്ങളിലും പ്രചാരത്തിലിരിക്കുന്ന ശില്പചന്ദ്രികയിൽ ചില പാഠഭേദങ്ങൾ കാണുന്നുണ്ടു്. രണ്ടും ഒരാൾതന്നെ എഴുതിയതാകയാലും രണ്ടാമതായി എഴുതിയതു് മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രികയാകയാലും രണ്ടാമത്തെയാണു് ഏററവും സ്വീകാര്യമെന്നുള്ള ഭൂരിപക്ഷാഭിപ്രായം ആദരണീയംതന്നെയാണു്.

ഈ അടുത്തകാലത്തു് മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രിക 'ലളിത' എന്നൊരു ഭാഷാവ്യാഖ്യാനസഹിതം പാലോളി ചോയിവൈദ്യൻ അവർകൾ പുസ്തകരൂപേണ പൊതുജനസമക്ഷം അവതരിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സംസ്കൃതാഭ്യാസമില്ലാത്ത സാധാരണന്മാർക്കു് വൈദ്യരവർകളുടെ വ്യാഖ്യാനം അത്ര ഉപകാരപ്രദമല്ലെന്നു പലരിൽനിന്നും അറിവാൻ എനിക്കു ഇടയായിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിനു സവിസ്തരം ഒരു വ്യാഖ്യാനം എഴുതുന്നതിനു് യോഗ്യതയുള്ള പലേ വിദ്വാന്മാരും മൌനം അവലംബിച്ചിരിക്കുന്നതിനാലാണു് ഈ സാഹസകൃത്യത്തിനു അല്പജ്ഞനായ ഞാൻ ഇറങ്ങിപ്പുറ

പ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്. ഭാഷാസംബന്ധമായ വല്ല ന്യൂനതയും അഥവാ സംഭവിച്ചുപോയാലും കമ്മാളവരിൽപെട്ട ഒരാൾ ഈ ഗ്രന്ഥം വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നതായാൽ പ്രായോഗികമായ എളുപ്പവഴികൾ പലതും തെളിഞ്ഞുകാണ്മാൻ സംഗതിയാകുമെന്നും അതു് പൊതുജനങ്ങൾക്കും വിശിഷ്യ കമ്മാളവക്കും ഉപകാരപ്രദമാകുമെന്നുമുള്ള സജാതീയ മാന്യന്മാരിൽ ചിലരുടെ പ്രോത്സാഹനവും എന്റെ വന്ദ്യഗുരുഭൂതനായ മഹാമഹിമശ്രീ കൊടുങ്ങല്ലൂർ വലിയകൊച്ചുണ്ണിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ നിയോഗവും എനിക്കു് ഈ വിഷയത്തിൽ പ്രേരകമായിത്തീന്നിട്ടുണ്ടു്. ഇതിൽ കാണുന്ന വ്യാഖ്യാനരീതിയെ ഞാൻ അംഗീകരിച്ചതു് എന്റെ ചില മാന്യസുഹൃത്തുക്കളുടെ അഭിപ്രായംമൂലമാണു. എന്റെ അല്പജ്ഞതകൊണ്ടും ദേശവ്യത്യാസംകൊണ്ടും ഈ വ്യാഖ്യാനത്തിൽ വല്ല പിശകും വന്നുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അവയെ സജ്ജനങ്ങൾ സദയം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുതന്നാൽ അടുത്തപതിപ്പിൽ യഥാശക്തി പരിഹരിച്ചുകൊള്ളാമെന്നു് വിചാരിക്കുന്നു. ഈ വ്യാഖ്യാനം കേരളീയക്കു് വിശേഷിച്ചും കമ്മാളവക്കു് ഉപയോഗപ്പെടുമെങ്കിൽ ഞാൻ ഏററവും കൃതകൃത്യനായി.

ശില്പശാസ്ത്രോപദേഷ്ടാവായ മഹാമഹിമശ്രീ കൊടുങ്ങല്ലൂർ വലിയകൊച്ചുണ്ണിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ അനുഗ്രഹപൂവ്വമായ പലേ സഹായങ്ങളും കാംക്ഷിച്ചിരുന്ന എനിക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹവിയോഗംമൂലം അപാരമായ ഇച്ഛാഭംഗത്തിനും വ്യസനത്തിനുമാണു് സംഗതിയായതെന്നുകൂടി ഇവിടെ പ്രസ്താവിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ഇതിൽ ഒടുവിൽകൊടുത്തിരിക്കുന്ന 'പരിശിഷ്ടം' ശില്പവിദ്യോപജീവികൾക്കു് അത്യന്തോപയോഗമാണെന്നു തോന്നുകയാലാണു് ചേത്തിട്ടുള്ളതു്. പക്ഷെ വിചാരിച്ചതുപോലെ ഈ വിഷയം പയ്യവസാനിപ്പിക്കുന്നതിനു പുസ്തകത്തിന്റെ വലിപ്പം അനുവദിക്കായ്കയാൽ വേണ്ടിടത്തോളം സംഗതികൾ കാണിക്കുന്നതിനു് സാധിച്ചിട്ടില്ല. ആ കുറവു താമസിയാതെ പുറപ്പെടുവിക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്ന 'വാസ്തുവിദ്യ'കൊണ്ടു പരിഹരിക്കാമെന്നാണു് വിചാരിക്കുന്നതു്. ഇതിൽ കൊടുത്തിട്ടുള്ള പടങ്ങളുടേയും ശാലകളുടേയും മററും ചിത്രങ്ങൾ ആ വിഷയത്തിൽ നേരിടുന്ന ചില സംശയങ്ങൾ നിവത്തിക്കുന്നതിനു് പയ്യാപ്തങ്ങളാകുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

വ്യാഖ്യാനവിഷയത്തിൽ അപ്പോഴപ്പോൾ എനിക്കു നേരിട്ടിട്ടുള്ള ചില സംശയനിവൃത്തിക്കു ശാസ്ത്രകുശലന്മാരായ ശ്രീമാന്മാർ എ. രാമയ്യർ, എം. ഏ, ബി. എൽ. അവർകളും എന്റെ ഗുരുഭ്രാതൻ ഞാറയ്ക്കൽ. പി. കേശവനാശാരി അവർകളും വേണ്ടേടത്തോളം സഹായിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതു് പ്രത്യേകം പ്രസ്താവയോഗ്യമാണു്.

ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിൽ എനിക്കു സർവ്വാത്മനാ സഹായിച്ചിട്ടുള്ള സഹൃദയന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ശ്രീമാന്മാരായ അത്ത്രാമത്തു് കെ. പി. കേശവനാശാരി അവർകളോടും ശാസ്ത്രി കെ. വിശ്വനാഥനാശാരി അവർകളോടും വിദ്വാൻ ജി. നാണു അവർകളോടും വിശിഷ്യ അച്ചടിവേല നടത്തുന്നതിൽ പ്രത്യേകനിഷ്കർഷ കാണിച്ചിട്ടുള്ള വി. വി. പ്രസ്സുകാരോടും പ്രസിദ്ധീകരണകൃത്യം എത്രയും സന്തോഷത്തോടുകൂടി നിർവ്വഹിച്ചുതന്നിട്ടുള്ള വെട്ടത്തുകാവിൽ ശ്രീമാൻ ആർ. ശങ്കരൻനായർ അവർകളോടും എനിക്കുള്ള അവാച്യമായ നന്ദിയെ ഇവിടെ രേഖപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു് ഈ ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥം മഹാജനസമക്ഷം അവതരിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

പെരിനാട്ടു്.
കൊല്ലം. } കരുവാ, ജ്യോത്സ്യൻ കെ. നീലകണ്ഠനാശാരി.
ൻവ—൧—൧൦.

ശ്രീ

മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രികാ.

ഹരിഃ ശ്രീ ഗണപതയേ നമഃ.
അവിഘ്നമസ്തു.

പ്രഥമോദ്ധ്യായപ്രാരംഭഃ.

മൂലം—നൃസിംഹയാദവാകാരതേജോദ്വിതയമദ്വയം
രാജതേ നിതരാം രാജരാജമംഗലധാമനി.
ശ്രീമൽകുണ്ഡിപുരേ വിരാജിതപരഃക്രോഡേ ച തേജഃ പരം
നാവാനാമ്നി ച ധാമ്നിയച്ചനിതരാം വല്ലീവിഹാരാലയേ
അശ്വത്ഥാഖ്യനികേതനേപി ച പുരേ ശ്രീകേരളാധീശ്വരേ
സംഭൂയൈതദുരുപ്രകാശവിഷയേ ചിത്തേ മമോജ്ജൃംഭതാം. ൧

കൊച്ചുണ്ണിനാമകമഹീപതിപൂജ്യപാദ-
വക്ത്രാരവിന്ദഗളിതാർത്ഥമരന്ദഹൃദ്യാ
സാ ചന്ദ്രികാ പ്രതിപദം പ്രകടീകൃതാർത്ഥം
വ്യാഖ്യായതേ ഗുരുവരം തമുപാസ്യ ഭക്ത്യാ.

അന്വയം.		അർത്ഥം
അദ്വയംനൃസിംഹയാദവാ-	=	അദ്വയമായി നൃസിംഹയാദവ-
കാരതേജോദ്വിതയം		സ്വരൂപമായിരിക്കുന്നരണ്ടുതേജസ്സ്
രാജരാജമംഗലധാമനി	=	രാജരാജമംഗലമെന്നക്ഷേത്രത്തിൽ
നിതരാം രാജതേ	=	സൎവ്വാൽകൃഷ്ടേണ പ്രകാശിക്കുന്നു.
ശ്രീമൽകുണ്ഡപുരേ	=	തൃക്കണ്ടിയൂരും
വിരാജിതപരഃക്രോഡേ ച	=	തൃപ്പറങ്ങോട്ടും
നാവാനാമ്നി ധാമ്നി	=	നാവാപുരത്തു ക്ഷേത്രത്തിലും
വല്ലീവിഹാരാലയേ	=	മുല്ലപ്പുള്ളിയിലും
അശ്വത്ഥാഖ്യനികേതനേ	=	ആലത്തൂരും
ശ്രീകേരളാധീശ്വരേപുരേച	=	ശ്രീകേരളപുരത്തും
യൽ പരം തേജഃ	=	യാതൊരുസൎവ്വോപരിയായതേജസ്സ്
നിതരാം രാജതേ	=	ഏററവും പ്രകാശിക്കുന്നുവോ
ഏതൽ സംഭൂയ	=	ഇതെല്ലാം ഒരുമിച്ചിട്ട്
ഉരുപ്രകാശവിഷയേ	=	മഹത്തായ പ്രകാശത്തിനു യോഗ്യ-
മമ ചിത്തേ	=	എന്റെ ചിത്തത്തിൽ (മായ
ഉജ്ജൃംഭതാം	=	നിറയട്ടേ.

സാരം:—രാജരാജമംഗലമെന്ന സുപ്രസിദ്ധമായ വൈഷ്ണവ ക്ഷേത്രത്തിൽ വിഷ്ണ്വംശാവതാരങ്ങളായ നരസിംഹമൂർത്തിയേയും ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണനേയും രണ്ടു സ്ഥാനങ്ങളിലായി പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവു് നിർവിഘ്നപരിസമാപ്തിക്കായും പാപപരിമോചനത്തിനായും ഇഷ്ടദേവതാസ്മരണരൂപമായ മംഗളാചരണം ചെയ്യുന്നു. ലോകത്തിലുള്ള എല്ലാവസ്തുക്കളുടെയും ഉല്പത്തി ത്രിഗുണാത്മകങ്ങളായ പഞ്ചഭൂതങ്ങളുടെ സമ്മേളനംകൊണ്ടു് ഉണ്ടാകുന്നതാണ്. അവതാരങ്ങൾക്കു് ആസ്പദമായ ഈശ്വരസ്വരൂപവും ഗുണമയമാകയാൽ ഈ തത്വത്തിനു വ്യത്യസ്തമല്ല. ഇങ്ങനെയുള്ള സഗുണബ്രഹ്മത്തെയല്ലാ ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവുപാസിക്കുന്നതു്. പിന്നെയോ, ഇതരാപേക്ഷകൂടാതെ സ്വയംപ്രകാശമായി നിർഗ്ഗുണമായ ചിൽസ്വരൂപത്തെയാണു് അദ്വയശബ്ദംകൊണ്ടു വിവക്ഷിച്ചിട്ടുള്ളതു്. സ്ഥൂലോപാസകന്മാൎക്കു പ്രത്യക്ഷജ്ഞേയമായ മൂർത്തിഭേദത്തെ ആശ്രയിച്ചാണു് "നരസിംഹയാദവാകാരമായി" പ്രശോഭിക്കുന്ന എന്നു് ദ്വിതയശബ്ദംകൊണ്ടും വിവക്ഷിച്ചിട്ടുള്ളതു്. അസാമാന്യചൈതന്യങ്ങളായ ഈ തേജസ്സുകളും തൃക്കണ്ടിയൂർ, തൃപ്പറങ്ങോട്ടു്, തിരുനാവായ്, മുല്ലപ്പള്ളി, ആലത്തൂരു്, ശ്രീ കേരളപുരം ഈ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ നിരംകുശങ്ങളായി പ്രശോഭിക്കുന്ന ദിവ്യതേജസ്സുകളും ഒരുമിച്ചുചേൎന്നിട്ടു് ആണവാദിമലപരിമോചനത്താൽ പരിശുദ്ധമായ എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഏററവും പ്രകാശിക്കട്ടെ.

മൂ— ശ്രീമംഗലാസ്പദസദാശ്രയനീലകണ്ഠ—
പ്രേമപ്രകർഷനിലയഃ സകലാഭിവന്ദ്യഃ
ശ്രീമൽഗിരീന്ദ്രതനയാതനയോംഘ്രിഭാജാം
കാമപ്രദോ ജയതി മത്തമതംഗജാസ്യഃ. ൩

മൂ— തദ്ദേവപാദകമലൈകസമാശ്രയഃ കോ—
പ്യുദ്യോതമാനഗുരുവയ്യകൃപാഭിയോഗാൽ
വിദ്യാപരിശ്രമഭരോ ബഹുധാത്മബുദ്ധ്യാ
തുദ്യോഗവാൻ ഭവതി ബാലവിബോധനായ. ൪

അന്വയം, അൎത്ഥം

ശ്രീമംഗലാസ്പദസദാശ്രയ— = ശ്രീമംഗലമെന്ന മഹാക്ഷേത്രത്തിൽ
നീലകണ്ഠപ്രേമപ്രകർഷ— ആസ്ഥാനമുള്ളവനായും സത്തുക്കൾ
നിലയഃ ക്കു് ആശ്രയഭൂതനായും പരമേശ്വരന്റെ സ്നേഹാധിക്യത്തിനു പാത്രമായും

സകലാഭിവന്ദ്യഃ	= എല്ലാവക്കും വന്ദ്യനായും
ശ്രീമൽഗിരീന്ദ്രതനയാതനയഃ	= ശ്രീമതിയായ പാൎവ്വതിയുടെ
അംഘ്രിഭാജാം	= പാദഭക്തന്മാക്ക (പുത്രനായും
കാമപ്രദഃ	= അഭീഷ്ടദാതാവായുമിരിക്കുന്ന
മത്തമതംഗജാസ്യഃ	= ഗണപതി
ജയതി	= സൎവ്വോല്ക്കൎഷേണവത്തിക്കുന്നു
തദ്ദേവപാദകമലൈകസമാശ്രയഃ	= ആ ഗണപതിയുടെപാദകമലത്തെ മാത്രം ആശ്രയിക്കുന്ന
കോപി	= ഒരുവൻ
ഉദ്യോതമാനഗുരുവൎയ്യകൃപാഭിയോഗാൽ	= ഗുരുശ്രേഷ്ഠന്റെ പ്രകാശമാനമായ കാരുണ്യയോഗംകൊണ്ട്
ബഹുധാവിദ്യാപരിശ്രമപരഃ	= വിദ്യാവിഷയങ്ങളിൽ അനേകവിധത്തിൽ പരിശ്രമശീലനായ
ബാലവിബോധനായ	= ബാലന്മാരുടെ അറിവിനായി
ആത്മബുദ്ധ്യാ	= സ്വന്തമായ മനോനിശ്ചയംകൊണ്ട്
ഉദ്യോഗവാൻ ഭവതി	= ഉത്സാഹമുള്ളവനായിഭവിക്കുന്നു.

സാ:—സത്തുക്കൾക്ക് ആശ്രയഭൂതനും പരമശിവന്റെ പ്രേമാധിക്യത്തിന് ഇരിപ്പിടവും സകലരാലും പൂജ്യനുംസാക്ഷാൽ പാൎവ്വതീദേവിയുടെ തനയനും പാദഭക്തന്മാക്ക് അഭീഷ്ടദാതാവുമായ ഗണപതി ശ്രീമംഗലമെന്ന മഹാക്ഷേത്രത്തിൽ പ്രകാശിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദഭക്തനും, മഹാത്മാവായ ഗുരുനാഥന്റെ കാരുണ്യാധിക്യംകൊണ്ട് വേദവേദാംഗാദി വിദ്യകളിൽ പരിശ്രമശീലനുമായ ഗ്രന്ഥകത്താവ് ശിഷ്യബോധത്തിനായി ഗ്രന്ഥനിൎമ്മാണരൂപമായ വ്യാപാരത്തിൽ ഉദ്യമിക്കുന്നു. "ആത്മബുദ്ധ്യാ" എന്നുള്ള പദംകൊണ്ട് വല്ല രാജാവിന്റേയോ പ്രഭുവിന്റേയോ പ്രേരണയല്ല, നേരേമറിച്ച് ശിഷ്യാനുഗ്രഹരൂപമായ പരോപകാരപ്രവണത ഒന്നുമാത്രമാണ് തന്നെ ഗ്രന്ഥനിൎമ്മാണത്തിന് പ്രേരിപ്പിക്കുന്നതെന്നും "ഗുരുവൎയ്യകൃപാഭിയോഗാൽ" എന്ന പദംകൊണ്ട് ഗുരുകാരുണ്യത്താൽ മാത്രമേ വിദ്യാവിഷയത്തിൽ പരിശ്രമിക്കാൻകൂടി സംഗതി വരികയുള്ളു എന്നും സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

മൂ— യേഷാം ശ്രുതിപ്രണയിനീ ധിഷണാ യദീയ-
സങ്കല്പകല്പിതതനുഃ പരമേശപരോപി
തേഷാം മഹീസുമനസാം മഹനീയഭാസാ-
മുത്തംസയേ പരമുദാരപദാരവിന്ദം. ൧

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
യേഷാം ധിഷണാ	= യാവചില ബ്രാഹ്മണരുടെ ബുദ്ധി
ശ്രുതിപ്രണയിനീ	= വേദപാരായണത്തിൽ പ്രണയ-മുള്ളതായിരിക്കുന്നുവോ
പരമേശ്വരഃഅപി	= സാക്ഷാൽ ഈശ്വരൻപോലും
യദീയസങ്കല്പകല്പിതതനുഃ	= യാവചിലരുടെ സങ്കല്പത്തിനു അനുകൂലവിഗ്രഹനായിത്തീരുന്നുവോ
മഹനീയഭാസാം	= മഹാനുഭാവന്മാരായ
തേഷാം മഹീസുമനസാം	= ആ ബ്രാഹ്മണരുടെ
പരംഉദാരപദാരവിന്ദം	= സൎവ്വോൽകൃഷ്ടമായ പാദാരവിന്ദ(ത്തെ
അഹം	= ഞാൻ
ഉത്തംസയേ	= ശിരോലങ്കാരമാക്കിച്ചെയ്യുന്നു.

സാ:—വിധിപോലെ വേദപാരായണത്തിൽ തല്പരന്മാരായ ബ്രാഹ്മണരുടെ സങ്കല്പഭാവനയാൽ അനുരൂപനായ ജഗദീശ്വരനും സരൂപനായിത്തീരുന്നു. അത്രമാത്രം മാഹാത്മ്യമുള്ള ആ ബ്രാഹ്മണവൎയ്യന്മാരുടെ അഭീഷ്ടപ്രദമായും ശോഭായമാനമായും ഇരിക്കുന്ന പാദാബ്ജങ്ങളെ ഞാൻ ശിരസാ വഹിക്കുന്നു. അവരെ നമസ്കരിക്കുന്നു എന്നു സാരം.

മൂ—നിസർഗ്ഗസംസിദ്ധസമസ്തശില്പ-
പ്രാവീണ്യമാദ്യം ദ്രുഹിണം പ്രണമ്യ
മയാ മനുഷ്യാലയചന്ദ്രികൈഷാ
വിലിഖ്യതേ മന്ദധിയാം ഹിതായ. ൩

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
നിസൎഗ്ഗസംസിദ്ധസമസ്ത-ശില്പപ്രാവീണ്യം	= സകലശില്പകലകളിലും പ്രകൃതിസിദ്ധമായപ്രവീണതയോടുകൂടിയവനും
ആദ്യം ദ്രുഹിണം	= ആദിപുരുഷനമായ ബ്രഹ്മാവിനെ
പ്രണമ്യ	= നമസ്കരിച്ചിട്ട്
മയാ	= എന്നാൽ
ഏഷാമനുഷ്യാലയചന്ദ്രികാ	= മനുഷ്യാലയചന്ദ്രിക എന്ന ഈ ഗ്രന്ഥം
മന്ദധിയാം ഹിതായ	= അല്പജ്ഞന്മാരുടെ ഉപയോഗ-ത്തിനായിട്ട
വിലിഖ്യതേ	= എഴുതപ്പെടുന്നു.

സാ—ആദിജാതനായ ബ്രഹ്മാവിന് എല്ലാവിധ ശില്പകലകളിലും സ്വതസ്സിദ്ധമായ പാടവമുണ്ടെന്നു പ്രസിദ്ധമാണല്ലൊ

ശില്പശാസ്ത്രപ്രണേതാവായ ഗ്രന്ഥകൎത്താവു് ആദിശില്പിയായ ബ്രഹ്മാവിനെ നമസ്കരിക്കുന്നതു് പ്രകൃതവിഷയത്തിനു അനുകൂലമാണല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് ആ ബ്രഹ്മാവിനെ നമസ്കരിച്ചിട്ടു് മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രിക എന്ന പേരോടുകൂടിയ ഈ ശില്പശാസ്ത്രത്തെ അഷ്ടങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശില്പശാസ്ത്രങ്ങളുടെ ദുർഗ്രാഹ്യതനിമിത്തം ഭഗ്നചേതസ്സുകളായവരുടെ സുഗ്രഹണത്തിനുവേണ്ടി എഴുതുന്നു.

മൂ—മയമതയുഗളം പ്രയോഗമഞ്ജൎയ്യപിചനിബന്ധനഭാസ്കരീയ—
യുഗ്മം
മന്മമതഗുരുദേവപദ്ധതിഃ ശ്രീഹരിയജനാദിമഹാഗമാജ്ജയന്തി

മൂ—മാൎക്കണ്ഡേയയുഗം പരാശരമുരാരിപ്രോക്തരത്നാവലീ—
സാരാൻ കാശ്യപവിശ്വകൎമ്മമതയുഗ്മാദ്യം കുമാരാഗമം
സവ്യാഖ്യാം ഹരിസംഹിതാം വിവരണാദ്യം വാസ്തുവിദ്യാദികം
ദൃഷ്ട്വാ തന്ത്രസമുച്ചയോക്തമനസ്യത്യൈവാത്ര സംക്ഷിപ്യതേ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം
മയമതയുഗളം	= മയമതമെന്നു പേരുള്ള രണ്ടു ഗ്രന്ഥ
പ്രയോഗമഞ്ജരിഃ	= പ്രയോഗമഞ്ജരിയും (ങ്ങളും
നിബന്ധനഭാസ്കരീയ—	= നിബന്ധനവും ഭാസ്കരീയമെന്നുപേരു
യുഗ്മം	ള്ള രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങളും
മന്മമതഗുരുദേവപദ്ധതിഃ	= മന്മമതം, ഗുരുദേവപദ്ധതി, ശ്രീഹരി
ശ്രീഹരിയജനാദിമഹാ	യജനം തുടങ്ങിയുള്ള മഹാശാസ്ത്ര
ഗമാ അപിച	ങ്ങളും
ജയന്തി	= സുപ്രസിദ്ധങ്ങളായി പ്രശോഭിക്കുന്നു.
മാൎക്കണ്ഡേയയുഗം	= രണ്ടുവിധമുള്ള മാൎക്കണ്ഡേയം.
പരാശരമുരാരി	= പരാശരനാലും മുരാരിയാലും
പ്രോക്തരത്നാവലീ	= രചിക്കപ്പെട്ട രണ്ടു രത്നാവലികൾ.
സാരാൻ	= തന്ത്രസാരാഖ്യങ്ങളായ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ.
കാശ്യപവിശ്വകൎമ്മമത—	= കാശ്യപൻ, വിശ്വകൎമ്മാവു് ഇവരു
യുഗ്മാദ്യം	ടെ രണ്ടുമതങ്ങൾ
കുമാരാഗമം	= കുമാരാഗമം (കുമാരകല്പം)
സവ്യാഖ്യാം ഹരിസം—	= വ്യാഖ്യാനത്തോടു കൂടിയ വിഷ്ണുസം
ഹിതാം	ഹിത
വിവരണാദ്യം	= വിവരണംതുടങ്ങിയുള്ള ചില വ്യാ
	ഖ്യാനങ്ങൾ.
വാസ്തുവിദ്യാദികം	= വാസ്തുവിദ്യ മുതലായ മററുഗ്രന്ഥ
ദൃഷ്ട്വാ	= കണ്ടിട്ടു്. (ങ്ങൾ ഇതുകളെ.

തന്ത്രസമുച്ചയോക്തം = തന്ത്രസമുച്ചയത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടു
അനസൃത്യഏവ ള്ളതിനെ അനുസരിച്ചുതന്നെ.
അത്ര സംക്ഷിപ്യതേ = ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ചുരുക്കിപ്പറയുന്നു.

സാ—ഇവിടെ പൌരാണികങ്ങളായ അനേകം ഗ്രന്ഥങ്ങളെക്കണ്ടിട്ടും, അതിപ്രാചീനമല്ലാത്ത തന്ത്രസമുച്ചയരീതിയെ അനുഗമിക്കുന്നതു്, അനുചിതമല്ലേ എന്നൊരു ശങ്ക പക്ഷേ നേരിട്ടേയ്ക്കാം. "ഋഷീണാം ഉത്തരോത്തരം ബലീയാൻ" എന്നുള്ള ന്യായമനുസരിച്ചു് കാലദേശാനുരോധേന ശാസ്ത്രങ്ങളെ പുതുക്കേണ്ട ഘട്ടങ്ങളിൽ മനുഷ്യവ്യാജേന ദിവ്യാംശസംഭൃതന്മാരായ മഹാത്മാക്കൾ ജനിക്കയെന്നുള്ളതു് രഹസ്യമല്ലല്ലോ. ഈ കൂട്ടത്തിൽ കേരളത്തിന്റെ ശീതോഷ്ണാദ്യവസ്ഥാഭേദങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചും, പൂർവ്വതന്ത്രവിധികൾക്കനുരൂപിച്ചും സുപ്രസിദ്ധനായ ചേന്നാസ്സ് നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിൽനിന്നും എഴുതീട്ടുള്ളതാണ് തന്ത്രസമുച്ചയമെന്ന ഗ്രന്ഥം. ഇതിന് ഇത്രമാത്രം പ്രാമാണ്യമുള്ള സ്ഥിതിക്ക നമ്മുടെ ഗ്രന്ഥകർത്താവു്, അതിനെ അനുഗമിക്കാൻ ഇടവന്നതിൽ ഒട്ടും അതിശയിപ്പാനില്ല. സാധാരണജനങ്ങൾ പ്രാചീനങ്ങളല്ലാത്ത ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ വൈമുഖ്യഭാവം കാണിക്കാറുണ്ടു്. മയമതാദിപൂർവ്വതന്ത്രങ്ങളെ താൻ വേണ്ടവിധം ഗ്രഹിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു "ദൃഷ്ട്വാ" എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടുതന്നെ അനുമാനിക്കാം. അതിനാൽ ഈ ഗ്രന്ഥം പൂർവ്വതന്ത്രാനുകൂലമാണെന്നും ആദരണീയങ്ങളായ കാര്യങ്ങൾ എക്കാലത്തും ആരുതന്നെ പറഞ്ഞാലും സ്വീകാര്യങ്ങളാണെന്നും വിചാരിച്ചു്, ആ വൈമുഖ്യത്തിൽനിന്നു നിവർത്തിച്ചുകൊള്ളുക.

മൂ—മർത്ത്യോ വിപ്രാദിവർണ്ണേഷ്വിഹ ഭവനവിധാ-
നോൽസുകോ യസ്സപൂർവ്വം
വിപ്രം തദ്ദേശസംബന്ധിനമഖിലഗുണൈ-
രന്വിതം സംവൃണീത
സോയം തദ്വർണ്ണയോഗ്യാം ക്ഷിതിമഥ പരിക-
ല്പ്യാത്ര പൂജാദി കൃത്വാ
വാസ്തോശ്ശാസ്ത്രോക്തരീത്യാ ഗൃഹമതിനിപുണൈഃ
കാരുഭിഃ കാരയേത. ൻ

അന്വയം.	അർത്ഥം.
വിപ്രാദിവർണ്ണേഷു യഃ മർത്ത്യഃ	= ബ്രാഹ്മണാദിവർണ്ണങ്ങളിൽ യാതൊരുവൻ
ഭവനവിധാനോൽസുകഃ	= ഗൃഹനിർമ്മാണത്തിൽ ഉത്സാഹ
സഃ	= അവൻ (മുള്ളവനാകുന്നുവോ

പൂർവം	= ആദ്യമായി
തദ്ദേശസംബന്ധിനം	= ആ ദേശസംബന്ധിയും (മായ
അഖിലഗുണൈഃ അന്വിതം	= എല്ലാ ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയവന്റ
വിപ്രം സംവൃണീത	= വിപ്രനെ ഗുരുവായി വരിക്ക
അഥ	= പിന്നീട് (ണം
സഃ അയം	= ആ ബ്രാഹ്മണൻ
തദ്വർണ്ണയോഗ്യാം ക്ഷിതിം	= തന്നെവരിക്കുന്നയാളുടെ ജാതി (ക്കനുരൂപമായഭൂമിയെ
പരികല്പ്യ	= നിശ്ചയിച്ചിട്ട്
അത്ര	= ഈ ഭൂമിയിൽ (യ്തിട്ട്
വാസ്തോഃ പൂജാദി കൃത്വാ	= വാസ്തുപൂജ മുതലായതിനെച്ചെ
ശാസ്ത്രോക്തരീത്യാ	= ശാസ്ത്രത്തിൽ പറയപ്പെട്ട രീതി യനുസരിച്ച്
അതിനിപുണൈഃ കാരുഭിഃ	= അതിസമർത്ഥന്മാരായശില്പികളെ
ഗൃഹം കാരയേത	= ഗൃഹത്തെ ചെയ്യിക്കണം (ക്കൊണ്ട്

സാ:—ബ്രാഹ്മണാദിവർണ്ണങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെട്ട ഏതൊരുവൻ ഗൃഹം വേണമെന്നു നിശ്ചയിക്കുന്നുവോ അവൻ മുമ്പേതന്നെ ആ ദേശത്തെക്കുറിച്ച് പരിചയമുള്ളവനും വേദവേദാംഗാദികളിൽ സ്വതന്ത്രനും സദ്വൃത്തനുമായ ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠനെ തന്റെ അഭീഷ്ടമറിയിച്ച് ഗുരുവായി സ്വീകരിക്കണം. ആ ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠൻ അതിൽ പിന്നീടു ഗൃഹകരണേച്ഛു യാതൊരുവർണ്ണത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടയാളാണോ ആ വർണ്ണത്തിനുചിതമായ ഭൂമിയെ നിശ്ചയിച്ചിട്ട് ഈ ഭൂമിയിൽ വാസ്തുബലി മുതലായ പൂജകളെ ചെയ്യണം. "വാസ്തുപൂജാം പ്രകുർവീത ഗൃഹാരംഭേ" എന്നു പ്രകാശികാവചനമുണ്ട്. അതിനുശേഷം ശാസ്ത്രരീതിയിൽനിന്ന് ഒട്ടും വ്യതിചലിക്കാതെ ഏററവും സമർത്ഥന്മാരായ ശില്പികളെക്കൊണ്ട് ഗൃഹത്തെ ചെയ്യിക്കണം.

മൂ— വേദാംഗമാദിവിഹിതാന്യവധായ്യ വിപ്രൈഃ
കാര്യോ വിധിഃ സകലദേവനരാലയാനാം
തദ്വാകൃതഃ സകലധാമസു മുച്ഛ്റിലാദ്യൈ-
രന്യോന്യമേളനമുശന്തി ഹി കാരുകൃത്യം. ൧൦

അന്വയം. അർത്ഥം.

വിപ്രൈഃ	= മുൻശ്ലോകത്തിൽ പറയുന്നതുപോലെ വരിക്കപ്പെട്ട ബ്രാഹ്മണരാൽ
വേദാംഗമാദിവിഹിതാനി	= വേദശാസ്ത്രാദികളിൽവിധിച്ചിട്ടുള്ള
അവധാര്യ	= നല്ലവണ്ണംമനസ്സിലാക്കീട്ട് (തിനെ

സകലദേവനരാലയാനാം = എല്ലാ ദേവാലയങ്ങളുടെയും മനുഷ്യാലയങ്ങളുടേയും
വിധിഃ കാര്യഃ = വിധി കല്പിക്കപ്പെടണം
തദാജ്ഞാകൃതഃ = അവരുടെ ആജ്ഞയനുസരിച്ച്
സകലധാമസു = എല്ലാഗൃഹങ്ങളിലും
മൃച്ഛിലാദ്യൈഃ = മണ്ണ് കല്ല് മുതലായവയെ
അന്യോന്യമേളനം = അന്യോന്യം ചേക്കുന്നതു്
കാരുകൃത്യം ഉശന്തി ഹി = കാരുക്കളുടെ പ്രവൃത്തിയാണെന്നു് (ആചാര്യന്മാർ) വിചാരിക്കുന്നു.

സാ:—വിധിപോലെ വരിക്കപ്പെട്ട ആ ബ്രാഹ്മണർ വേദശാസ്ത്രങ്ങളിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ഗൃഹകരണയോഗ്യങ്ങളും അതിനുപയുക്തങ്ങളുമായ വിധികളെ നല്ലപോലെ പരിചിന്തനം ചെയ്തു നിശ്ചയിച്ചു ദേവാലയങ്ങളുടേയും മനുഷ്യാലയങ്ങളുടേയും തദനുബന്ധങ്ങളായ മററു ഉപാലയാദികളുടേയും കൈക്കണക്ക മുതലായ നിയമങ്ങളും ചെയ്യേണ്ടതാണു്. അങ്ങനെയുള്ള ആ ബ്രാഹ്മണരുടെ ആജ്ഞയെ അനുസരിച്ചു മണ്ണ്, കല്ല്, മരം, മുതലായതിനെ യഥായോഗ്യം അനുബന്ധിപ്പിക്കുന്നതു ചെയ്യുന്നവരായ ശില്പികളുടെ തൊഴിലാകുന്നു.

മൂ—സ്ഥപതിസ്സൂത്രഗ്രാഹീ തക്ഷകസംജ്ഞശ്ചവദ്ധകിഃ ക്രമശഃ
സോചിതകർമ്മണി ദക്ഷാ ഗ്രാഹ്യാസ്തേകാരവശ്ചതുദ്ധേതി.

അന്വയം. അർത്ഥം.

സ്ഥപതിഃ സൂത്രഗ്രാഹീ = സ്ഥപതിയും സൂത്രഗ്രാഹിയും
തക്ഷകസംജ്ഞഃ വദ്ധകിഃച = തക്ഷകനും വദ്ധകിയും
ഇതി ചതുദ്ധാ = എന്നിങ്ങനെ നാലുപ്രകാരത്തിൽ
സോചിതകർമ്മണി ദക്ഷാഃ= അവനവനു യോഗ്യമായ പ്രവൃത്തിയിൽ സമർത്ഥന്മാരായ
തേ കാരവഃ =ആ ശില്പികൾ
ക്രമശഃ ഗ്രാഹ്യാഃ =ക്രമമനുസരിച്ചു ഗ്രഹിക്കപ്പെടേണ്ടവരാണു്.

സാ:—അവരവക്കു യോഗ്യങ്ങളായ പ്രവൃത്തിഭേദങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചു ശില്പികളെ സ്ഥപതിയെന്നും സൂത്രഗ്രാഹിയെന്നും തക്ഷകനെന്നും വദ്ധകി എന്നും ഇങ്ങിനെ നാലുതരത്തിൽ വിഭജിച്ചിരിക്കുന്നു. വീടുചെയ്യാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ആൾ അതാതു കർമ്മങ്ങൾക്കു് യോഗ്യന്മാരായ അവരെ യഥാക്രമം സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണു്.

സ്ഥപത്യാദിലക്ഷണം.

മൂ— സർവ്വശാസ്ത്രവിഹിതക്രിയാപടുഃ
സർവ്വദാവഹിതമാനസഃ ശുചിഃ

ധാർമ്മികോ വിഗതമത്സരാദികോ
യസ്സ ച സ്ഥപതിരസ്തു–സത്യവാക് ൭൨

അന്വയം.	അർത്ഥം.
യഃ	= യാവനൊരുത്തൻ
സർവ്വശാസ്ത്രവിഹിത– ക്രിയാപടുഃ	= എല്ലാ ശാസ്ത്രങ്ങളിലും വിധിക്കപ്പെട്ട ക്രിയകളിൽ സാമർത്ഥ്യമുള്ളവനായും
സർവ്വദാവഹിതമാനസഃ	= എല്ലായ്പോഴും സമാധാനചിത്തനായും
ശുചിഃ	= നിർമ്മലനായും
ധാർമ്മികഃ	= ധർമ്മതല്പരനായും
വിഗതമത്സരാദികഃ	= മത്സരാദികളോടുവേർപെട്ടവനായും
സത്യവാക്ച	= സത്യമായ വാക്കുമാത്രം പറയുന്നവനാ
സഃ	= അവൻ (യും ഇരിക്കുന്നുവോ
സ്ഥപതിഃ അസ്തു	= സ്ഥപതിയായി ഭവിക്കട്ടെ.

സാ:— സ്ഥപതിക്ക് എല്ലാ ശാസ്ത്രങ്ങളിലും പാണ്ഡിത്യവും ശാസ്ത്രോക്തങ്ങളായ പ്രവൃത്തികളിൽ വേണ്ടിടത്തോളം മിടുക്കം എല്ലായ്പോഴും ഏകാഗ്രമായ ചിത്തവൃത്തിയും (ഇന്ദ്രിയവൃത്തിയിൽ നിന്ന് നിവർത്തിച്ച മനസ്സോടുകൂടിയവൻ എന്നു സാരം) മനസ്സ്, വാക്ക് കായം ഇതുകൊണ്ടുള്ള കർമ്മങ്ങളിൽ സകലവിധ നൈർമ്മല്യവും, ധർമ്മാനുഷ്ഠാനനിഷ്ഠയും, മാത്സര്യം, ഡംഭം മുതലായ ദോഷങ്ങളിൽനിന്ന് വിമുക്തതയും, യഥാർത്ഥവാദിത്വവും(വാസ്തുപൂജ മുതലായ കർമ്മങ്ങളിൽ ദീപനാളികേരതാംബൂലാദികളെക്കൊണ്ടു് ത്രികാലഫലനിർദ്ദേശം ചെയ്യുമ്പോൾ നിഷ്ഫലമാകാതിരിക്കുക) ഉണ്ടായിരിക്കണം.

മൂ— ജ്ഞാനീയാൽ സ്ഥാപനാർഹം സ്ഥപതിമഥ ഗുണൈഃ
പ്രായശസ്തേന തുല്യഃ
സൂത്രഗ്രാഹീ സുതോ വാ സ്ഥപതിമതിഗതി–
പ്രേക്ഷകശ്ശിഷ്യകോ വാ
സ്ഥൂലാനാം തൽക്ഷണാത്തക്ഷക ഇതി കഥിത–
സ്സന്തതം ഹൃഷ്ടചിത്തോ
ദാർവ്വാദ്യന്യോന്യസംമേളനപടുരഭിതോ
വർദ്ധകിഃ സാവധാനഃ ൭൩

അന്വയം.	അർത്ഥം.
സ്ഥപതിംസ്ഥാപനാർഹംജ്ഞാ– നീയാൽ	= സ്ഥപതിയെ സ്ഥാപനക്രിയയിൽ യോഗ്യനെന്നറിയണം.
അഥ	= പിന്നീടു്

ഗുണൈഃ = ഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടു്
പ്രായശഃ = മിക്കവാറും
തേന തുല്യഃ സുതഃ = ആ സ്ഥപതിയോടു തുല്യനായ പുത്രനോ
സ്ഥപതിമതിഗതിപ്രേക്ഷകഃ ശിഷ്യഃ വാ = സ്ഥപതിയുടെ മനോഗതിയെ ശരിയായറിയുന്ന ശിഷ്യനോ
സൂത്രഗ്രാഹീ (ഭവതു) = സൂത്രഗ്രാഹിയായി ഭവിക്കട്ടെ
സ്ഥൂലാനാം തൽക്ഷണാൽ = സ്ഥൂലസാധനങ്ങളുടെ സൂക്ഷ്മീകരണം ഹേതുവായിട്ടു്
തക്ഷകഃ ഇതികഥിതഃ = തക്ഷകനെന്നുപറയപ്പെടുന്നവൻ
സന്തതം ഹൃഷ്ടചിത്തഃ(ഭവതു) = എല്ലായ്പ്പോഴുംസന്തുഷ്ടമനസ്സായിരിക്കണം
ദാവ്വാദ്യന്യോന്യസംമേളനപടുഃ = മരംതുടങ്ങിയുള്ളതിനെ അന്യോന്യം ചേക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ സാമത്ഥ്യമുള്ളവനും
സാവധാനഃ = വിചാരശീലനമായവൻ
വർദ്ധകിഃ ഉദിതഃ = വർദ്ധകി എന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

സാ:—സ്ഥാനനിർണ്ണയപ്രമാണകല്പനാപൂവ്വംകല്പിടുക, ഉത്തരം വയ്ക്കുക മുതലായതുകളുടെ കത്തൃത്വമാകുന്നുസ്ഥപതിക്കുള്ളതു്. മററു വേണ്ട സകലവിധ കൈകാര്യകത്തൃത്വവും സ്ഥപതിയുടെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചു് സൂത്രഗ്രാഹിയാണു് നിവ്വഹിക്കേണ്ടതു്. തക്ഷകാദികളായ മററു ശില്പികളെ യഥാവിധി നിയന്ത്രിക്കേണ്ട ചുമതലയും സൂത്രഗ്രാഹിയിലാണു് അന്തർഭവിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അതുകൊണ്ടു അദ്ദേഹം ശാസ്ത്രപാണ്ഡിത്യം മുതലായവയിൽ സ്ഥപതിയോടു മിക്കവാറും തുല്യതയുള്ള തൽപുത്രനോ അല്ലെങ്കിൽ സ്ഥപതിയുടെ മനോഗതിയെ സൂക്ഷ്മമായി പയ്യാലോചിച്ചറിയുന്നതിനു് യോഗ്യതയുള്ള ശിഷ്യനോ ആയിരിക്കണം. സ്ഥപതി അവിടെ എപ്പോഴും ഉണ്ടായിരിക്കുക സംഭാവ്യമല്ല. സ്ഥപതിയുടെ പ്രതിപുരുഷനെന്ന നിലയിൽ തൽ കൃത്യങ്ങളെ നിർവഹിക്കേണ്ടതു് സൂത്രഗ്രാഹിയാണു്. അതിനാൽ സൂത്രഗ്രാഹിക്കു സ്ഥപതിയുടെമേൽ നിവ്വ്യാജമായ ആത്മബന്ധുത്വം ഇല്ലാതെപോയാൽ അവിടെ പലവിധ അപകടങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നതിനും തന്മൂലം സ്ഥപതിക്കു് അചിന്തിതമായ അവജ്ഞയ്ക്കു് ഇടവരുന്നതുമാണു്. ഇതുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് സൂത്രഗ്രാഹി തന്റെ പുത്രനോ അല്ലെങ്കിൽ ശിഷ്യനോ ആയിരിക്കണമെന്നു് പറഞ്ഞതു്. സ്ഥൂലങ്ങളായിരിക്കുന്ന മരം, കല്ലു് മുതലായവയെ ആവശ്യംപോലെ ചെറുക

രിക്കേണ്ടതു് തക്ഷകൻെറ തൊഴിലാണു്. ഇവൻ എല്ലായ്പോഴും സന്തുഷ്ടനായിരിക്കേണ്ടതുമാണു്. കണക്കനുസരിച്ചു പണി ചെയ്യപ്പെട്ട മരം കല്ലു് മുതലായവയെ യഥാസ്ഥാനം സംഘടിപ്പിക്കുന്നവനെ വദ്ധകി എന്നു പറയുന്നു. ഇവൻ സമാധാനചിത്തനായിരിക്കേണ്ടതാണു്.

മൂ—വിനാ സ്ഥപത്യാദിചതുഷ്ടയേന
ഗൃഹാദി കർത്തും ന ച ശക്യതേസ്മാൽ
പ്രസാദിതൈസ്തൈരഥ വിപ്രവര്യ—
സ്സൂക്ഷ്മധീഃ കാരയതാൽ ഗൃഹാണി. ൧൭

അന്വയം.	അർത്ഥം.
സ്ഥപത്യാദിചതുഷ്ടയേനവിനാ	= സ്ഥപതി, സൂത്രഗ്രാഹി, തക്ഷകൻ വദ്ധകി ഇവരെക്കൂടാതെ
ഗൃഹാദി കർത്തും	= ഗൃഹം മുതലായതുണ്ടാക്കുന്നതിനു
ന ശക്യതേ ച	= സാധിക്കുന്നതുമല്ല
അസ്മാത്	= ഇതുകൊണ്ടു്
പ്രസാദിതൈഃ തൈഃ	= സന്തുഷ്ടചിത്തന്മാരാക്കപ്പെട്ടവരായ അവരെക്കൊണ്ടു്
സൂക്ഷ്മധീഃ വിപ്രവര്യഃ	= ഏററവും സൂക്ഷ്മബുദ്ധിയായ ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠൻ
ഗൃഹാണി കാരയതാൽ	= ഗൃഹങ്ങളെ ചെയ്യിക്കണം.

സാ:—സ്ഥപതി, സൂത്രഗ്രാഹി, തക്ഷകൻ, വദ്ധകി ഇവരെക്കൊണ്ടല്ലാതെ വീടുകൾ, ഗോശാലകൾ, കിണറുകൾ മുതലായതുണ്ടാക്കാൻ ഒരിക്കലും സാധിക്കുന്നതല്ല. അതിനാൽ അവരവരുടെ പ്രവൃത്തികളെ ശരിയായി നിർവ്വഹിക്കത്തക്ക യോഗ്യതയുള്ള സ്ഥപത്യാദികളെ യഥേഷ്ടം സന്തോഷിപ്പിച്ചു്, അവരെക്കൊണ്ടു ഗൃഹങ്ങളെ ചെയ്യിക്കണം.

മൂ— ലക്ഷണഹീനേ ധാമനി വസതാമശുഭാനിസംഭവന്ത്യേവ
ജന്മാദ്യപിധാനാന്തം മനസാ നിശ്ചിത്യ കാരയേത്തസ്മാത്.

അന്വയം.	അർത്ഥം
ലക്ഷണഹീനേ ധാമനി	= ലക്ഷണമില്ലാത്ത ഭവനത്തിൽ
വസതാം അശുഭാനി സംഭവന്തി ഏവ	= വസിക്കുന്നവൎക്കു അശുഭങ്ങൾ സംഭവിക്കതന്നെ ചെയ്യുന്നു.
തസ്മാത്	= അതുകൊണ്ടു്
ജന്മാദ്യപിധാനാന്തം	= ജന്മംമുതൽ അവസാനം
മനസാ നിശ്ചിത്യകാരയേത്	= മനസ്സുകൊണ്ടു് നിശ്ചയിച്ചിട്ടു ചെയ്യിണക്കം.

സാ:—ശാസ്ത്രനിയമങ്ങൾക്കു പ്രതികൂലലക്ഷണങ്ങളായ ഭവനങ്ങളിൽ പാക്കുന്നവക്ക് ആപത്തുകൾ ധാരാളം ഉണ്ടാകുന്നതാണ്. അങ്ങനെയുള്ള ലക്ഷണവൈകല്യം നേരിടാതിരിക്കാൻ പാദുകംമുതൽ അവസാനംവരെയുള്ള സകല അവയവങ്ങളുടേയും കണക്കുകൾ ബുദ്ധിപൂർവം ആലോചിച്ചു നിശ്ചയിച്ചതിനു ശേഷം വേണം വീട്ടുപണി ആരംഭിക്കേണ്ടതു്.

ഗൃഹനിർമ്മാണരീതി.

മൂ— തത്ര ക്രമേണ ബഹുധാ ധരണീപരീക്ഷാ
ദിങ്നിർണ്ണയാദിശുഭവീഥിപരിഗ്രഹാശ്ച
ധാമ്നാം പ്രമാണവിധിരംകണകുട്ടിമാദി—
ന്യംഗാനി ബാഹ്യവിധയശ്ച തഥാ വിധേയഃ. ൧൩

അന്വയം.	അർത്ഥം.
തത്ര	= ഗൃഹനിർമ്മാണവിഷയത്തിൽ
ബഹുധാധരണീപരീക്ഷാ	= പലപ്രകാരേണയുള്ള ഭൂപരീക്ഷയും
ദിങ്നിർണ്ണയാദിശുഭവീഥി—പരിഗ്രഹാഃ ച	= ദിങ്നിർണ്ണയംമുതലായതും ശുഭവീഥിയുടെ പരിഗ്രഹവും
ധാമ്നാം പ്രമാണവിധിഃ	= ഗൃഹങ്ങളുടെ പ്രമാണത്തിന്റെ (കണക്കിന്റെ) നിർണ്ണയവും
അങ്കണകുട്ടിമാദീനിഅംഗാനി	= അങ്കണം കുട്ടിമം മുതലായ അവയവങ്ങളും
തഥാബാഹ്യവിധയഃച	= അപ്രകാരം വെളിയിലുള്ള ഉപാലയംമുതലായതിന്റെ വിധികളും
ക്രമേണവിധേയാഃ	= മുറയ്ക്കു ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

സാ:—ആദ്യം സ്ഥപത്യാദികളെ വരിച്ചിട്ട് അഭീഷ്ടത്തെ അവരെ അറിയിക്കണം. അവർ പിന്നെ ഭൂമിയെ യഥാവിധി പരീക്ഷിച്ച്, അതാതുജാതിക്കുചിതമായ ഭൂമിയെ കല്പിക്കണം. പിന്നെ ശങ്കുനാട്ടി ദിക്കിനെ ശരിയാക്കണം. ആദിശബ്ദംകൊണ്ടു് സൂത്രവിന്യാസം പദവിഭാഗം മുതലായതിനേയും അതിനു ശേഷം വീഥിവിഭാഗം ചെയ്തു വീട്ടുവയ്ക്കുന്നതിനു ശുഭങ്ങളായ വീഥികളേയും കല്പിക്കണം. പിന്നെ ആലയങ്ങളുടേയും പര്യന്തം, അങ്കണം മുതലായവയുടേയും കണക്കുകൾ നിശ്ചയിച്ചിട്ട്, അധിഷ്ഠാനം സ്തംഭം മുതലായ എല്ലാ അവയവങ്ങളുടേയും തൊഴുത്തിൽ ഉരപ്പുര കിണറ് മുതലായ ബാഹ്യോപയോഗയോഗ്യങ്ങളായ ഉപാലയാദികളുടേയും വിധി നിശ്ചയിക്കേണ്ടതാണ്.

ഭൂമിലക്ഷണം.

മൂ—ഗോമർത്ത്യൈഃ ഫലപുഷ്പദുഗ്ധതരുഭിശ്ചാഢ്യാ സമാ പ്രാക്-
പ്ലവാ
സ്നിഗ്ദ്ധാ ധീരരവാ പ്രദക്ഷിണജലോപേതാശുബീജാൽഗമാ
സംപ്രോക്താ ബഹുപാംസുരക്ഷയജലാ തുല്യാ ച ശീതോഷ്ണയോഃ
ശ്രേഷ്ഠാ ഭൂരധമാ സമുക്തവിപരീതാ മിശ്രിതാമധ്യമാ.

അന്വയം	അർത്ഥം
ഗോമർത്ത്യൈഃ	= ഗോക്കളെക്കൊണ്ടും മർത്ത്യരെക്കൊണ്ടും
ഫലപുഷ്പദുഗ്ധതരുഭിഃ ചആഢ്യാ	കായും പൂവും പാലുമുള്ള വൃക്ഷങ്ങളെക്കൊണ്ടും ശ്രേഷ്ഠമായതും
സമാ	= നിരപ്പോടുകൂടിയതും
പ്രാക്പ്ലവാ	= കിഴക്കോട്ടു ചരിവുള്ളതും
സ്നിഗ്ദ്ധാ	= മിനുമിനുപ്പുള്ളതും
ധീരരവാ	= ഗംഭീരശബ്ദത്തോടുകൂടിയതും
പ്രദക്ഷിണജലോപേതാ	= പ്രദക്ഷിണവശം വെള്ളമൊഴുകുന്നതും
ആശുബീജാൽഗമാ	= വേഗത്തിൽ വിത്തുമുളയ്ക്കുന്നതും
ബഹുപാംസുഃ	= അധികം മണ്ണുള്ളതും
അക്ഷയജലാ	= വെള്ളം വററാത്തതും
ശീതോഷ്ണയോഃതുല്യാ ച ഭൂഃ ഉത്തമാ സംപ്രോക്താ	ശീതകാലത്തും ഉഷ്ണകാലത്തും സാമ്യമുള്ളതുമായഭൂമി ഉത്തമയെന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു
സമുക്തവിപരീതാ അധമാ	= ഇപ്പറഞ്ഞതിനു വിപരീതമായ ഭൂമി അധമമാകുന്നു
മിശ്രിതാ മധ്യമാ	= ശുഭാശുഭങ്ങൾ ഇടകലർന്നുള്ളതു മധ്യമയാകുന്നു.

സാ—പശുക്കളും മനുഷ്യരും ധാരാളമായി വസിക്കുന്നതും കായും പൂവും പാലുമുള്ള വൃക്ഷങ്ങളോടുകൂടി സമനിരപ്പായും കിഴക്കോട്ടു കുറഞ്ഞൊന്നു ചരിഞ്ഞിരിക്കുന്നതും മേനിയുള്ളതും വീട്ടിനടുത്തു ചുററും സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ പാദന്യാസംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ശബ്ദം അകത്തിരിക്കുന്ന ആൾക്കു അറിയത്തക്കവണ്ണമുള്ള ഗംഭീരനാദത്തോടുകൂടിയതും വലത്തുവശം നദീജലമൊഴുകുന്നതുംവിത്തിട്ടാൽ മൂന്നുദിവസംകൊണ്ടു മുളയ്ക്കുന്നതും ഒരു കോൽ സമചതുരത്തിൽ ഒരുകോൽ താഴ്ത്തി ഒരു കുഴികുഴിച്ചു് ആ മണ്ണുകൊണ്ടുതന്നെ അതു നികത്തിയാൽ, മണ്ണു ശേഷിക്കുന്നതും വെള്ളംവററാത്തതും ശീതകാലത്തു ശീതാധിക്യവും ഉഷ്ണകാലത്തു് ഉഷ്ണാധിക്യവുംകൂടാ

തെ എന്നും ഒരുപോലെ സുഖകരവുമായ ഭൂമി ഉത്തമമാകുന്നു. ഈ ശുഭലക്ഷണങ്ങൾക്കു വിപരീതലക്ഷണമുള്ള ഭൂമി നിന്ദ്യമാണു്. അതായതു്, ഒരിക്കലും സ്വീകരിക്കത്തക്കതല്ല. ശുഭാശുഭലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു സംമിശ്രമായിരിക്കുന്ന ഭൂമി ആപൽപക്ഷത്തിൽ അതായതു് നിവൃത്തിയില്ലാത്തപക്ഷം സ്വീകാര്യമാകുന്നു. വിത്തിട്ടാൽ മൂന്നുദിവസത്തിനകം മുളയ്ക്കണമെന്നുള്ളതിനു "ത്രിരാത്രേണ സാംകുരാശോഭനാമഹീ" എന്നുള്ള പ്രകാശികാവചനവും കുഴി ഒരുകോൽ വേണമെന്നുള്ളതിനു് "ഖാതം ഭൂമി പരീക്ഷണേ കരമിതം തൽപൂരയേത്തന്മൃദാ ഹീനേഹീനഫലംസമേസമഫലം ലാഭോരജോവ്യദ്ധിതഃ" എന്നുള്ള രാജവല്ലഭവചനവും കൂടാതെ "നിഖനേദ്ധസ്തമാത്രേണ പുനസ്തേനൈവപൂരയേൽ പാംസ്വനാധിക മദ്ധ്യാനാഃശ്രേഷ്ഠമദ്ധ്യാധമാക്രമാൽ" എന്ന മാത്സ്യസിദ്ധാന്തവും പ്രമാണങ്ങളാണു്.

മൂ— വൃത്താർദ്ധേന്ദുനിഭാ ത്രിപഞ്ചരസകോണാ ശൂലശൂർപ്പാകൃതി—
മ്മത്സ്യാനേകപകൂർമ്മപൃഷ്ഠകപിലാ വക്ത്രോപമാമേദിനീ
ഭസ്മാംഗാരതുഷാസ്ഥികേശകൃമിവന്മീകാദിഭിഃ സംയുതാ
വർജ്ജ്യാ മദ്ധ്യനതാ സഗർഭകുഹരാ വിസ്രാ വിദിക്സ്ഥാ—
പി ച

അന്വയം	അർത്ഥം
വൃത്താ	= വൃത്താകാരമായും
അർദ്ധേന്ദുനിഭാ	= അർദ്ധചന്ദ്രാകാരമായും
ത്രിപഞ്ചരസകോണാ	= മൂന്നും അഞ്ചും ആറും കോണുള്ളതായും
ശൂലശൂർപ്പാകൃതി	= ശൂലംപോലെയും മുറംപോലെയും ആകൃതിയുള്ളതായും
മത്സ്യാനേകപകൂർമ്മപൃഷ്ഠ— കപിലാവക്ത്രോപമാ	= മത്സ്യം, ആന, ആമ ഇവയുടെപുറം പോലെയുംപശുവിൻെറമുഖം പോലെയും ഇരിക്കുന്നതായും
ഭസ്മാംഗാരതുഷാസ്ഥി കേശകൃമിവന്മീകാദിഭിഃ സംയുതാ	= ചാരം. കരിക്കട്ട. ഉമി. എല്ലു്. തലമുടി, കൃമി, പുററു് മുതലായവയോടു കൂടിയതായും
മദ്ധ്യനതാ	= മദ്ധ്യഭാഗത്തു താഴ്ചയുള്ളതായും
സഗർഭകുഹരാ	= ഉള്ളിൽ പൊത്തുള്ളതായും
വിസ്രാ	ദുർഗ്ഗന്ധിയായും
വിദിക്സ്ഥാപിച	= കോൺതിരിഞ്ഞതായും ഇരിക്കുന്ന
മേദിനീ	= പറമ്പു്
വർജ്ജ്യാ	= ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

സ്ഠ—വൃത്തമായോ അൎദ്ധചന്ദ്രാകാരമായോ മൂന്നോ അഞ്ചോ ആറോ കോണുള്ളതായോ ശൂലം മുറം ഇതുകളെപ്പോലെ ഇരിക്കുന്നതായോ മത്സ്യം ആന ആമ ഇതുകളുടെ പുറംപോലെയും പശുവിന്റെ മുഖംപോലെയും ഇരിക്കുന്നതും ഉഴുതുനോക്കുമ്പോൾ ചാരം കരിക്കട്ട ഉമി എല്ല് തലമുടി ഇവയോടുകൂടിയതും (ആദിശബ്ദംകൊണ്ട് വിറകുപൊത്തിനുള്ളിൽ ജീവിക്കുന്ന ക്ഷുദ്രജന്തുക്കളോടുകൂടിയതും) നടുവു താണതും ഉള്ളിൽ പോടുള്ളതും ചീത്തഗന്ധത്തോടുകൂടിയതുമായ പറമ്പ് ഗൃഹകരണത്തിങ്കൽ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്. ഉഴുതുനോക്കുമ്പോൾ എന്നതിനു പ്രമാണം "കാഷ്ഠേഷ്ടകാതുഷാംഗാരപാഷാണാസ്ഥിസരീസൃപാൻഫലാഗ്രേണോദ്ധൃതാൻ ദൃഷ്ട്വാതത്രവിദ്യാദിദംഫലം കാഷ്ഠേഷ്വഗ്നിഭയംവിദ്യാൽ ഇഷ്ടകാസു ധനാഗമം അംഗാരേഷു തഥാ രോഗം തുഷേഷ്വേവ ധനക്ഷയം പാഷാണേഷ്വപികല്യാണം കുലനാശന്തഥാസ്ഥിഷു സരീസൃപേഷുസൎവ്വേഷു താദൃശ്യോഭയമാദിശേൽ"എന്നുള്ള വാസ്തുവിദ്യാവചനമാകുന്നു.

മൂ—ഇന്ദ്രാശാദിനതാവനിസ്തദിതരാശാദ്യുന്നതാഷ്ടൌ ക്രമാൽ
ഗോവഹ്ന്യന്തകഭൂതവാരിഫണഭൃന്മാതംഗധാന്യാഹ്വയാഃ
വീഥ്യോത്ര ക്രമശോഭിവൃദ്ധിധനഹാന്യാത്മാൎത്ഥഹാനിപ്രദാഃ
ദാരിദ്രാത്മജഹാനിവിത്തശുഭദാസ്താദൃക്ക്ഷിതൌതസ്ഥുഷാം.

അന്വയം	അൎത്ഥം
ഇന്ദ്രാശാദിനതാ	= കിഴക്കുതുടങ്ങി താണും
തദിതരാശാദ്യുന്നതാ	= പടിഞ്ഞാറുമുതൽ ഉയൎന്നുമിരിക്കുന്ന
അവനി	= ഭൂമി
ക്രമാൽ	= ക്രമേണ
ഗോവഹ്ന്യന്തകഭൂതവാരിഫണഭൃന്മാതംഗ—ധാന്യാഹ്വയാഃ	= ഗോവ്. വഹ്നി, അന്തകൻ, ഭൂതം, വാരി, ഫണഭൃത്ത്, മാതംഗം. ധാന്യം ഇങ്ങനെ പേരോടുകൂടിയ
അഷ്ടൌ വീഥ്യഃ	= എട്ടുവീഥികളാകുന്നു.
താദൃക്ക്ഷിതൌ	= അങ്ങിനെയുള്ള ഭൂമിയിൽ
തസ്ഥുഷാം	= സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവൎക്ക്
(താഃ) ക്രമശഃ	= (ആ ഭൂമികൾ) ക്രമേണ
അഭിവൃദ്ധിധനഹാന്യാ—ത്മാൎത്ഥഹാനിപ്രദാഃ	= അഭിവൃദ്ധി, ധനനാശം, ആത്മനാശം, അൎത്ഥനാശം ഇവയെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നവയും
ദാരിദ്രാത്മജഹാനി—വിത്തശുഭദാഃ	= ദാരിദ്ര്യം, പുത്രനാശം, വിത്തം മംഗളം ഇവയെ കൊടുക്കുന്നവയുമാകുന്നു.

സാ—കിഴക്കു താണു പടിഞ്ഞാറുയൎന്നിരിക്കുന്ന ഭൂമി ഗോവീഥിയാകുന്നു. ഇവിടെ താമസിക്കുന്നവൎക്കു അഭിവൃദ്ധി ഫലമാണു. അഗ്നികോണു താണു വായുകോണുയൎന്നിരിക്കുന്ന ഭൂമിക്കു അഗ്നിവീഥി എന്നു പേർ പറയുന്നു. ഈ പറമ്പിൽ പാൎക്കുന്നവൎക്കു ധനനഷ്ടം അനുഭവമാണു. തെക്കുതാണു വടക്കുയൎന്നിരിക്കുന്ന ഭൂമി കാലവീഥിയാണു. ഇതു തദ്വാസികൾക്കു മരണഭയത്തെ ഉണ്ടാക്കും. നിരൃതികോണു താണും ഈശകോണുയൎന്നുമിരിക്കുന്ന ഭൂമി ഭൂതവീഥി എന്നുപറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇതു സകലവിധ കാൎയ്യനാശത്തെയും ഉണ്ടാക്കും പടിഞ്ഞാറുതാണും കിഴക്കുയൎന്നുമിരിക്കുന്ന പറമ്പു വാരിവീഥിയാണു. ഇതിൽ താമസിക്കുന്നവൎക്കു ദാരിദ്ര്യം അനുഭവമാണു. വായുകോണു താണും അഗ്നികോണുയൎന്നുമിരിക്കുന്നതു സൎപ്പവീഥിയാകുന്നു. ഇതു സന്താനഹാനിയെ ഉണ്ടാക്കും. വടക്കു താണു തെക്കുയൎന്നിരിക്കുന്ന പറമ്പു ഗജവീഥിയാണു. ഇതു ധനവൃദ്ധിയെച്ചെയ്യും. ഈശകോണുതാണും നിരൃതികോണുയൎന്നുമിരിക്കുന്ന ഭൂമി ധാന്യവീഥി എന്നു പറയുന്നു ഇതു എല്ലാവിധത്തിലും അഭിവൃദ്ധിയെ ദാനംചെയ്യും.

മൂ— പ്രവാസദാ മദ്ധ്യനതാ ധരിത്രീ
മദ്ധ്യോന്നതാ വിത്തസുഖാദിഹന്ത്രീ
വഹ്ന്യാദിവായ്വന്തനതാ ധരിത്രീ-
പ്രായേണ ദാരിദ്ര്യഫലപ്രദാ സ്യാൽ. ൨൭

അന്വയം	അൎത്ഥം.
മദ്ധ്യനതാ ധരിത്രീ	= നടുവുഭാഗം താണിരിക്കുന്ന പറമ്പു
പ്രവാസദാ	= പരദേശഗമനത്തെ ഉണ്ടാക്കും
മദ്ധ്യോന്നതാ	= നടുവുഭാഗം ഉയൎന്നിരിക്കുന്ന പറമ്പു
വിത്തസുഖാദിഹന്ത്രീ	= വിത്തസുഖാദികളെ ഇല്ലാതാക്കും
വഹ്ന്യാദിവായ്വന്തനതാ—ധരിത്രീ	= വഹ്നിമുതൽ വായുവരെ താണിരിക്കുന്ന ഭൂമി
പ്രായേണദാരിദ്ര്യഫല—പ്രദാസ്യാൽ	= മിക്കവാറും ദാരിദ്ര്യഫലത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതായിത്തീരും.

സാ—നടുവു താണിരിക്കുന്ന പറമ്പിൽ താമസിക്കുന്നവൎക്കു അവിചാരിതമായ അന്യദേശഗമനം ഫലമാണു. നടുവുയൎന്നിരിക്കുന്ന ഭൂമി തദ്വാസികൾക്കു ധനഹാനിയേയും സുഖഹാനിയേയും ചെയ്യും. അഗ്നികോണുമുതൽ വായുകോണുവരെ മുഴുവനും താണിരുന്നാൽ മിക്കവാറും ദാരിദ്ര്യംതന്നെ അനുഭവമാണു. അഗ്നികോണു തുടങ്ങി വായുകോണുവരെ ഏതു ദിക്കു താണിരുന്നാ

ലും മിക്കവാറും ദാരിദ്ര്യംതന്നെ ഫലമെന്നും പക്ഷാന്തരത്തിൽ അർത്ഥം പറഞ്ഞുവരുന്നുണ്ട്.

മൂ:— മദ്ധ്യോച്ഛ്രായായാം ധരിത്ര്യാം പ്രഥമമഥ ഗൃഹേ
കല്പിതേസ്യാദ്ദശാബ്ദം
വൃദ്ധിഃപ്രാഗുന്നതായാമപി ഹുതവഹയാ-
മ്യോന്നതായാം ശതാബ്ദം
സാഹസ്രാബ്ദം നിരൃത്യുന്നതധരണിതലേ
വാരുണേസ്യാത്തദർദ്ധം
ശേഷാസ്വക്കാഷ്ടഷൾക്കാശരദ ഇഹതതഃ
സ്വോക്തരൂപംഫലംസ്യാൽ. ൨൫

അന്വയം.	അർത്ഥം
മദ്ധ്യോച്ഛ്രായായാം ധരിത്ര്യാം	= മദ്ധ്യം ഉയൎന്ന ഭൂമിയിലും
പ്രാഗുന്നതായാം അപി	= കിഴക്കുന്നതമായ ഭൂമിയിലും
പ്രഥമം ഗൃഹേ കല്പിതേ	= ആദ്യമായിട്ടു ഗൃഹംചെയ്യിച്ചാൽ
ദശാബ്ദം വൃദ്ധിഃസ്യാൽ	= പത്തുവൎഷം അഭിവൃദ്ധി ഭവിക്കും
ഹുതവഹയാമ്യോന്നതായാം	= അഗ്നികോണിലോ തെക്കോ- ഉയൎന്നിരിക്കുന്ന ഭൂമിയിൽ ചെയ്യിച്ചാൽ
ശതാബ്ദം വൃദ്ധിഃസ്യാൽ	= നൂറുകൊല്ലം വൃദ്ധി ഭവിക്കും
നിരൃത്യുന്നതധരണിതലേ	= നിരൃതികോണുയൎന്നിരിക്കുന്ന ഭൂമിയിൽ ചെയ്യിച്ചാൽ
സാഹസ്രാബ്ദം വൃദ്ധിഃസ്യാൽ	= ആയിരംകൊല്ലം അഭിവൃദ്ധി ഭവിക്കും
വാരുണേ	= പടിഞ്ഞാറുയൎന്ന ഭൂമിയിൽ- ചെയ്യിച്ചാൽ
തദർദ്ധം വൃദ്ധിഃ സ്യാൽ	= അതിൽ പകുതിക്കാലം അഭി- വൃദ്ധിയുണ്ടാകും
ശേഷാസു	=മറ്റുള്ള ദിക്കുകളിൽ ചെയ്യിച്ചാൽ
അക്കാഷ്ടഷൾക്കാഃ ശരദഃ	= പന്ത്രണ്ടോ, എട്ടോ, ആറോ
വൃദ്ധിഃസ്യാൽ	= അഭിവൃദ്ധി ഭവിക്കും. (വൎഷം
തതഃ	= ഇപ്പറഞ്ഞ കാലങ്ങൾക്കുശേഷം
സ്വോക്തരൂപം ഫലം	= അതാതുഭൂമിക്കു മുൻപു പറഞ്ഞ ഫലം
ഇഹ സ്യാൽ	= ഈ ലോകത്തിൽ സംഭവിക്കും

സാ:—മദ്ധ്യം ഉയൎന്ന ഭൂമിയിലും കിഴക്കുയൎന്ന ഭൂമിയിലും ആദ്യമായി വീടുവച്ചു പാൎക്കുന്നതായാൽ പത്തുവൎഷംവരെ ഐശ്വ.

യ്യാഭിവൃദ്ധിഫലം. "ഇന്ദ്രാശാദിനതാ" എന്നുള്ള ശ്ലോകപ്രകാരം ദാരിദ്ര്യഫലവും "വിത്തസുഖാദിഹന്ത്രീ" എന്നുള്ള ശ്ലോകമനുസരിച്ച് വിത്തസുഖാദികളെ ഹനിക്കുമെന്നുള്ള ഫലവും അതിനുശേഷമേ വരികയുള്ളൂ. അഗ്നികോണം തെക്കം ഉയച്ച്യുള്ള ഭൂമിയിൽ മുൻപറഞ്ഞതുപോലെ ഗൃഹംവച്ച താമസിക്കുന്നതായാൽ നൂറുവർഷം അഭിവൃദ്ധിയെ ചെയ്യും. ആത്മജഹാനി മുതലായ വീഥിദോഷഫലം അതിനുശേഷമേ വരികയുള്ളൂ. നിരൃതിദിക്കുയന്ന ഭൂമിയിൽ ആയിരം വർഷം അഭിവൃദ്ധി ഭവിക്കും. പടിഞ്ഞാറുയന്ന ഭൂമിയിൽ അഞ്ഞൂറുവർഷം അഭിവൃദ്ധി ഭവിക്കും. വായുകോണുയന്ന ഭൂമിയിൽ പന്ത്രണ്ടുവർഷവും വടക്കുയന്ന ഭൂമിയിൽ എട്ടുവർഷവും ഈശകോണുയന്ന ഭൂമിയിൽ ആറുവർഷവും അഭിവൃദ്ധി ഭവിക്കും. താഴ്ച ഉയർച്ചകളെക്കൊണ്ടു സാമാന്യേന പറയപ്പെട്ട ഫലങ്ങളെല്ലാം ഈ വത്സരാവധിക്കു ശേഷമേ ഭവിക്കയുള്ളൂ. അതുകൊണ്ട് ഇതൊരു വിശേഷവിധിയാണെന്നു ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു.

വൃക്ഷങ്ങൾ നിന്നാലുള്ള ഫലം.

മൂ—പൂർവ്വസ്യാം ബകുളോവടശ്ചശുഭദോऽവാച്യാംതഥോദുംബര—
ഞ്ചിഞ്ചാചാംബുപതൌതുപിപ്പലതരുഃ സപ്തച്ഛദോപിസ്മൃതഃ
കൌബേര്യ്യാംദിശിനാഗസംജ്ഞിതതരുഃ പ്ലക്ഷശ്ചസംശോഭനോഃ
പ്രാച്യാദൌതുവിശേഷതഃപനസപൂഗൌകേരചൂതൌക്രമാൽ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
പൂർവ്വസ്യാം ദിശി ബകുളഃ— വടഃ ച	= കിഴക്കുദിക്കിൽ ഇലഞ്ഞിയും പേരാലും
അവാച്യാംഉദുംബരഃ ചി— ഞ്ചാ ച	= തെക്ക് അത്തിയും പുളിയും
ശുഭദഃ	= ശുഭത്തെത്തരുന്നവയാകുന്നു.
അംബുപതൌ തു	= പടിഞ്ഞാറാകട്ടെ
പിപ്പലതരുഃ സപ്തച്ഛദഃ—	= അരയാലും ഏഴിലംപാലയും ശുഭം
അപിസ്മൃതഃ	= തരുന്നവയാണെന്നു വിധിക്കപ്പെട്ടി(രിക്കുന്നു.
കൌബേര്യ്യാം ദിശി	= വടക്കേദിക്കിൽ
നാഗസംജ്ഞിതതരുഃപ്ല— ക്ഷഃ ച	= നാഗമരവും ഇത്തിയും വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.
വിശേഷതഃ	= വിശേഷിച്ചും.
പ്രാച്യാദൌ തു	= കിഴക്കുതുടങ്ങിയ ദിക്കുകളിൽ
പനസപൂഗൌ കേരചൂതൌ=	പ്ലാവും, കമുകും തെങ്ങും മാവും

ക്രമാൽ സംശോഭനാഃ = ക്രമേണ ഏററവും ശോഭനങ്ങ-
ളാണ്.

സാ:—ഇലഞ്ഞിയും പേരാലും കിഴക്കും, അത്തിയും പുളിയും തെക്കും, അരയാലും ഏഴിലംപാലയും പടിഞ്ഞാറും, ഇത്തിയും നാഗമരവും വടക്കും ഉത്തമങ്ങളാണ്. എന്നാൽ, കിഴക്ക പ്ലാവും തെക്ക കമുകും, പടിഞ്ഞാറു തെങ്ങും, വടക്ക മാവും വിശേഷേണ ഉത്തമങ്ങളാണ്. "പ്രാച്യാദൌപനസസ്ഥാ ക്രമുകകേരാമ്രാ ശ്ച സൎവ്വത്ര ച" എന്നൊരു പാഠഭേദവും അരയാലിന്റെയും പേരാലിന്റെയും സ്ഥിതിക്ക് ഇതരതന്ത്രവിരോധവും കാണുന്നുണ്ട്. ഇതിനെല്ലാം അഭിജ്ഞവചനംതന്നെ ഗതി എന്നുവച്ചു സമാധാനപ്പെട്ടേക്കാം.

മൂ— അശ്വത്ഥോഗ്നിഭയം കരോതി ബഹുധാ
പ്ലക്ഷഃ പ്രമാദപ്രദോ
ന്യഗ്രോധഃ പരശസ്ത്രപാതമുദര-
വ്യാധിം തഥോദുംബരഃ
സംപ്രോക്തപ്രതിദിക്സ്ഥിതസ്ത്വപിച തേ
ചാന്യേ സുവൎണ്ണാത്മകാ-
ശ്ശേഷദ്യാ മന്ദിരതസ്തദുച്ചസമസീ-
മാഭ്യന്തരസ്ഥാ യദി. ൨൩.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
സംപ്രോക്തപ്രതിദിക്-സ്ഥിതഃ	= മേൽ പറഞ്ഞതിന് വിപരീതദിക്കിൽ നില്ക്കുന്ന
അശ്വത്ഥസ്തു	= അരയാലാകട്ടെ
അഗ്നിഭയം കരോതി	= അഗ്നിഭയത്തെച്ചെയ്യുന്നു
പ്ലക്ഷഃ	= അപ്രകാരമുള്ള ഇത്തി
ബഹുധാ പ്രമാദപ്രദഃ	= പലപ്രകാരേണ പ്രമാദത്തെ ഉണ്ടാ(ക്കന്നു
ന്യഗ്രോധഃ	= പേരാൽ
പരശസ്ത്രപാതം	= ശത്രുക്കളിൽനിന്നുള്ള ശസ്ത്രപാതത്തെയും
തഥാ ഉദുംബരഃ	= അപ്രകാരം ഉദുംബരം
ഉദരവ്യാധിം കരോതി	= ഉദരവ്യാധിയേയും ചെയ്യുന്നു.
തേ	= വിപരീതദിക്കുകളിൽ നില്ക്കുന്ന വൃക്ഷങ്ങൾ
തദുച്ചസമസീമാഭ്യന്തര-സ്ഥാഃ യദി	= വൃക്ഷത്തിന്റെ ഉച്ചസമമായ സീമയ്ക്കുള്ളിൽ നില്ക്കുന്നു എങ്കിൽ
അന്യേ ച	= മററു വൃക്ഷങ്ങളും.

സുവർണ്ണാത്മകാഃ യദി അപി= സ്വർണ്ണമയങ്ങളാണെങ്കിലും
ഛേദ്യാഃ = ഛേദിക്കേണ്ടവയാണ്.

സാ—അരയാൽ പടിഞ്ഞാറു വേണമെന്നാണ് വിധിച്ചിട്ടുള്ളതു്. അതിനു വിപരീതമായി നിന്നാൽ അഗ്നിബാധയുണ്ടാകും. ഇത്തി തെക്കുനിന്നാൽ പലപ്രകാരേണ ചിത്തഭ്രമം മുതലായവയെ ചെയ്യും. പേരാൽ പടിഞ്ഞാറുനിന്നാൽ ശത്രുക്കളുടെ ആയുധംകൊണ്ടു് മുറിവുണ്ടാകും. അത്തി വടക്കുനിന്നാൽ ഉദരരോഗത്തെ ഉണ്ടാക്കും. അതിനാൽ വിധിക്കു വിപരീതസ്ഥാനങ്ങളിൽ നില്ക്കുന്ന അരയാൽ മുതലായ ആ വൃക്ഷങ്ങളും ഗൃഹത്തിൽനിന്നു് വൃക്ഷത്തിന്റെ ഉയരത്തിൽ കവിയാത്ത ദൂരത്തിൽ നില്ക്കുന്ന മറ്റു വൃക്ഷങ്ങളും അവ എത്രതന്നെ വിലയേറിയവയായാലും മുറിച്ചുകളയേണ്ടതാണ്.

മൂ— ശസ്താ മന്ദിരപാർശ്വപൃഷ്ഠദിശി തു ശ്രീവൃക്ഷവില്വാദയോ
വ്യാധിഘ്നാമലകീ സുരദ്രുമപലാശാശോകമാലേയകാഃ
പുന്നാഗാസനചമ്പകാശ്ച ഖദിരസ്തദ്വൽ കദള്യാദയോ
യൂഥീനാഗലതാദയോപി സകലാഃ സർവ്വത്ര സംശോഭനാഃ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
മന്ദിരപാർശ്വപൃഷ്ഠദിശിതു	= വീട്ടിന്റെ ഇരുവശത്തും പുറകിലും
ശ്രീവൃക്ഷവില്വാദയഃ	= കുമിഴ് കൂവളം കടുക്കാമരം എന്നിവയും
വ്യാധിഘ്നാമലകീസുരദ്രുമ	= കൊന്ന, നെല്ലി, ദേവതാരവൃക്ഷം
പലാശാശോകമാലേയകാഃ	= പ്ലാശു്, അശോകം, ചന്ദനം എന്നിവയും
പുന്നാഗാസനചമ്പകാഃ-ഖദിരഃച	= പുന്ന, വേങ്ങ, ചമ്പകം, കരിങ്ങാലി ഇവയും
ശസ്താഃ	= ശ്രേഷ്ഠങ്ങളാകുന്നു
തദ്വൽ	= അതുപോലെ
കദള്യാദയഃ	= വാഴമുതലായവയും
സകലാഃ യൂഥീനാഗ-ലതാദയഃ അപി	= കുരുക്കത്തിമുല്ല വെററിലക്കൊടി മുതലായ എല്ലാ ലതകളും
സർവ്വത്രസംശോഭനാഃ	= എല്ലാ സ്ഥാനത്തും ഏററവും ശോഭനങ്ങളാണ്.

സാ—കുമിഴ് കൂവളം കടുക്കാമരം കൊന്ന നെല്ലി ദേവതാരവൃക്ഷം പ്ലാശു് അശോകം ചന്ദനം പുന്ന വേങ്ങ ചമ്പകം കരിങ്ങാലി ഇതുകൾ ഗൃഹത്തിന്റെ ഇരുപുറത്തും പുറകിലും നി

ല്ലേണ്ടതാണ്. വാഴ മുതലായതും കുരുക്കുത്തിമുല്ല വെററില ക്കൊടി മുതലായ എല്ലാ ലതകളും ഗൃഹത്തിൻെറ നാലുപുറത്തും ശുഭങ്ങളാണ്.

മൂ—അന്തസ്സാരാസ്തുവൃക്ഷാഃ പനസതരുമുഖാസ്സവ്സാരാശ്ച ചിഞ്ചാ
ശാകാദ്യാസ്താലകേരക്രമുകയവഫലാദ്യാബഹിസ്സാരവൃക്ഷാഃ
നിസ്സാരാശിഗ്രുസപ്തച്ഛദശ്ലേകതരവഃകിംശുകാദ്യാശ്ചകാര്യ്യാഃ
തേഷ്വാദ്യാമദ്ധ്യഭാഗേബഹിരപിചതതഃസവ്സാരാ-
സ്തതോന്യേ. ൨൬

അന്വയം — അൎത്ഥം.

പനസതരുമുഖാഃവൃക്ഷാഃതു = പ്ലാവുതുടങ്ങിയുള്ള വൃക്ഷങ്ങളാകട്ടെ
അന്തസ്സാരാഃ = ഉള്ളിൽ ബലമുള്ളവയാകുന്നു
ചിഞ്ചാശാകാദ്യാഃ = പുളി തേക്ക മുതലായ വൃക്ഷങ്ങൾ
സവ്സാരാഃച = ഉള്ളിലും പുറത്തും ബലമുള്ളവയാ
കുന്നു
താലകേരക്രമുകയവഫലാഃ = പന തെങ്ങ് കമുക മുതലായവ
ബഹിസ്സാരവൃക്ഷാഃ = പുറത്തു ബലമുള്ള വൃക്ഷങ്ങളാകുന്നു
ശിഗ്രുസപ്തച്ഛദശ്ലേകതരവഃ = മുരിങ്ങ ഏഴിലംപാല കിളിമരം
കിംശുകാദ്യാഃ ച = മുരുക്ക മുതലായവയും (എന്നിവയും
നിസ്സാരാഃ = ബലമില്ലാത്തവയാകുന്നു
തേഷു ആദ്യാമദ്ധ്യഭാഗേ = അതുകളിൽവച്ച്, ആദ്യങ്ങൾ,
മദ്ധ്യഭാഗത്തിലും
സവ്സ്സാരാഃതതഃബഹിഃ = സവ്സാരങ്ങൾ അതിനുവെളി–
അന്യേ = മററുള്ളവ (യിലും
തതഃ (ബഹിഃ) കാൎയ്യാഃ = അതിനു വെളിയിലും പിടിപ്പിക്ക
പ്പെടണം

സാ—പ്ലാവു മുതലായി, ഉള്ളിൽ കാതലുള്ള വൃക്ഷങ്ങൾ അന്തസ്സാരങ്ങളാണ്. പുളി, തേക്ക മുതലായ മുഴുക്കെ ബലമുള്ള വൃക്ഷങ്ങൾ സവ്സാരങ്ങളാണ്. പന, തെങ്ങ്, കമുക് മുതലായി പുറത്തു ബലമുള്ള വൃക്ഷങ്ങൾ ബഹിസ്സാരങ്ങളാണ്. മുരുങ്ങ, പാല, കിളിമരം, മുരുക്ക് മുതലായ ബലഹീനങ്ങളായ വൃക്ഷങ്ങൾ, നിസ്സാരങ്ങളാണ്. അന്തസ്സാരവൃക്ഷങ്ങൾ, ഗൃഹത്തിൻെറയും യഥാസ്ഥിതമായ സീമയുടേയും മദ്ധ്യത്തും, സവ്സാരങ്ങൾ അതിനു വെളിയിലും ബഹിസ്സാരങ്ങളും നിസ്സാരങ്ങളും ഏററവും വെളിയിലും സ്ഥാപിക്കേണ്ടതാണ്.

മൂ— കാരസ്കരാരുഷ്കരകണ്ടകിദ്രുശ്ലേഷ്മാതകാക്ഷദ്രുമപീലുനിംബാഃ
സ്നുഹീപിശാചദ്രുമഫേമദ്രുമാദ്യാസ്സവ്ത്രനേഷ്ടാഅപിശിഗ്രുരന്തഃ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
കാരസ്കരാരുഷ്കരകണ്ടകിദ്രു	= കാഞ്ഞരം, ചാര, വയ്യങ്കത,
ശ്ലേഷ്മാതകാക്ഷദ്രുമപീലു- നിംബാഃ	= നറുവരി, താന്നി, ഉകമരം, വേപ്പ് ഇവയും
സ്നൂഹീപിശാചദ്രുമഹേമ- ദുഗ്ദ്ധാഃ	= കള്ളിപ്പാല, കറമുസ്സ്, സ്വൎണ്ണക്ഷീരി ഇതുകളും
സൎവ്വത്ര ന ഇഷ്ടാഃ	= ഒരിടത്തും ഇഷ്ടങ്ങളല്ല.
ശിഗ്രുരന്തഃഅപി ന ഇഷ്ടഃ	= മുരങ്ങ സിമയ്ക്കകത്തു പാടില്ല.

സാ—കാഞ്ഞിരംമുതൽ സ്വൎണ്ണക്ഷീരിവരെയുള്ള വൃക്ഷങ്ങൾ പറമ്പിൽ ഒരിടത്തും നിന്നുകൂടാ. മുരിങ്ങ ഗ്രഹത്തിന്റെ സ്ഥിതിയനുസരിച്ചു കല്പിച്ചിട്ടുള്ള ദണ്ഡതിൎത്തിക്കുള്ളിലും ശുഭമല്ല. (പുറത്താകാമെന്നു സാരം)

ക്ഷേത്രാദികളുടെ സമീപത്തിൽ ഗ്രഹം ചെയ്യേണ്ട നിയമം.

മൂ—വിഷ്ണോഃപൃഷ്ഠേചവാമേനരഭവനമനൎത്ഥപ്രദംദക്ഷിണേചാ-
പ്യഗ്രേഭാഗേവകാളീനരഹരിശിവതൽഭിന്നസൎവ്വോഗ്രമൂൎത്തേഃ
അൎച്ചോനിമ്നസ്ഥലസ്ഥോയദിമനുജഗൃഹംദക്ഷിണേSഗ്രേചതസ്മാ-
ദുച്ചതചംനേഷ്ടമിഷ്ടംനികടമപിതതോന്യത്രതൽപാദഭാജാം. ൨൧

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
വിഷ്ണോഃ	= വിഷ്ണുവിന്റെ
പൃഷ്ഠേ വാമേച	= പുറകിലും ഇടത്തുവശത്തും
കാളീനരഹരിശിവതൽഭി- ന്നസൎവ്വോഗ്രമൂൎത്തേഃ	= കാളി, നരസിംഹം, ശിവൻ, മറ്റും ഉഗ്രമൂൎത്തികൾ ഇവരുടെ
ദക്ഷിണേ ച അപി അഗ്രഭാഗേച	= വലത്തുവശത്തും, മുൻപിലും
നരഭവനം അനൎത്ഥപ്രദം	= വീടുചെയ്യുന്നതു് ആപൽക്കരമാ
അൎച്ച്യഃ	= ദേവൻ (കുന്ന
നിമ്നസ്ഥലസ്ഥഃയദി	= താണസ്ഥലത്തു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുവെങ്കിൽ
ദക്ഷിണേ അഗ്രേ	= വലത്തുവശത്തും, മുമ്പിലുള്ള
മനുജഗൃഹം അനൎത്ഥപ്രദം	= വീടു് ആപൽക്കരമാകുന്നു
തസ്മാൽ	= ദേവന്റെ ആസ്ഥാനത്തേക്കാൾ
ഉച്ചതചം ന ഇഷ്ടം	= ഉയരം ശുഭമെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല
തല്പാദഭാജാം	= ആ ദേവനെ ആശ്രയിക്കുന്നവൎക്കു
ഇഷ്ടം നികടം അപി	= വിധിക്കപ്പെട്ട സാമീപ്യവും

തതഃ അന്യത്ര = നിഷേധിച്ച ദിക്കൊഴികെ മററു ദിക്കിലായിരിക്കണം

സാ—ശാന്തദേവന്മാരുടെ പുറകിലും,ഇടതുവശത്തും, [illegible]ത്തികളുടെ മുമ്പിലും, വലതുഭാഗത്തും വീടുണ്ടാക്കിപ്പാത്ത്[illegible]ടാ. നി[illegible]ഷേധിക്കാത്ത ദിക്കുകൾ ശുഭങ്ങളാണെന്ന് അഭി[illegible]; ദേവന്റെ ആസ്ഥാനത്തെക്കാൾ ഉയരമുള്ള ഭൂമിയിൽ വലതുവശത്തും, മുൻപിലും വീടു ചെയ്യരുതാതന്നെ. ദേവാലയത്തെക്കാൾ ഉയരമുള്ള മനുഷ്യാലയം ശുഭമാണെന്ന് ഒരാചാര്യന്മാരും അഭിപ്രായപ്പെടുന്നില്ല. ദേവന്മാരുടെ ഭേദത്തെ ആശ്രയിച്ച് ഈ വിധികളെ അപേക്ഷിക്കാതെ ഏററവുമടുത്തു തന്ത്രി, അമ്പലവാസി മുതലായ പാദഭക്തന്മാൎക്ക വീടുവച്ചു പാൎക്കാവുന്നതാണ്. എങ്കിലും നിഷേധിച്ച ദിക്കിൽ അതിസാമീപ്യം അവൎക്കും ശുഭമല്ല.

മൂ—വ്രീഹിക്ഷേത്രാദ്രിദേവാലയജലധിനദീതാപസാഗാരഗോഷ്ഠ
ഗ്രാവാദീനാമതീവാന്തികമപകുരുതേനൈകധാമന്ദിരേഷു
ദേവാഗാരാന്നരാണാമതിശുഭമിദം കിഞ്ചിദൂനം സമം വാ
തസ്മാദഭ്യുന്നതം ച ദ്വിതലവിധിരലം നേഷ്യതേ തൽസമീപേ

അന്വയം. അൎത്ഥം.

മന്ദിരേഷു	= മനുഷ്യാലയങ്ങളിൽ
വ്രീഹിക്ഷേത്രാദ്രിദേവാലയജലധി=നെൽക്കൃഷിസ്ഥലം, പൎവ്വതം,	
നദീതാപസാഗാരഗോഷ്ഠഗ്രാ— വാദീനാം	ക്ഷേത്രം, സമുദ്രം, നദി, പൎണ്ണശാല, തൊഴുത്ത് ഇതുകളുടെ
അതീവാന്തികം	= ഏററവുമടുപ്പം
നൈകധാ അപകുരുതേ	= പലവിധത്തിൽ ആപല്ക്കരമാകുന്നു.
ദേവാഗാരാൽ	= ദേവാലയത്തെക്കാൾ
കിഞ്ചിൽ ഊനം സമം വാ	= അല്പംകുറഞ്ഞോ തുല്യമായോ
നരാണാം ഇദം	= മനുഷ്യാലയം (ഉയരമുള്ള
അതിശുഭം	= ഏററവും ശുഭകരമാണ്.
തസ്മാൽ അഭ്യുന്നതം ച	= അതിനേക്കാൾ ഉയരമുള്ളതും
ദ്വിതലവിധിഃ	= രണ്ടുനിലയുള്ള മാളികകളും
തൽസമീപേ	= ദേവാലയത്തിന്റെ സമീപത്തിൽ
ന ഇഷ്യതേ അലം	= ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നതേയില്ല.

സാ—നെൽക്കൃഷിസ്ഥലം മുതലായതുകളുടെ ഏററവും അടുത്തു വീടുവച്ചു പാൎക്കുന്നതായാൽ പലവിധേന ആപത്തുണ്ടാകും. ഇതുപോലെ ദേവാലയത്തിന്റെ അടുത്ത് വീടുണ്ടാക്കുന്നപക്ഷം

അതിനേക്കാൾ അല്പമെങ്കിലും താണോ അഥവാ സമമായോ ഇരിക്കേണ്ടതാണ്. ഇതുകൊണ്ട് ദേവാലയത്തേക്കാൾ പൊക്കമുള്ളതോ ഇരുനിലകളായ മാളികകളോ ചെയ്യുന്നതിനു് ഒരാചാൎയ്യന്മാരും അനുകൂലിക്കുന്നില്ല.

ഭൂമിയുടെ ജാതിവിഭാഗം.

ശ്ലോ—വിപ്രാദിക്രമശഃ കുശശഷ്പവനദൂൎവ്വാകാശയുക്താ ഭുവ-
സ്തുല്യാതാനവിതാനസിന്ധുരസോ ബാഹ്യാംശാതിദീൎഘാ അപി
ശ്വേതാപാടലപീതമേചകരുചശ്ചാജ്യാസൃഗന്നാസവാ
മോദാസ്സ്വാദുകഷായതിക്തകടുകാസ്വാദാന്വിതാശ്ച സ്മൃതാഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
കുശശഷ്പവനദൂൎവ്വാകാശയുക്താഃ	= കുശപ്പുല്ല്, ദൎഭ, കറുക, അമ, ഇവകളോടുകൂടിയതും
തുല്യാതാനവിതാനസിന്ധുരസാ- ബാഹ്യാംശാതിദീൎഘാഃ അപി	=വിസ്താരത്തിനു തുല്യമായും, എട്ടിലൊന്നും, ആറിലൊന്നും, നാലിലൊന്നും നീളം കൂടുതലുമുള്ളതും
ശ്വേതാപാടലപീതമേചകരുചഃ	= വെളുപ്പ്, ചെമപ്പ് മഞ്ഞ, കറുപ്പ് എന്നീ നിറങ്ങളുള്ളതും
ആജ്യാസൃഗന്നാസവാമോദാഃ	= നെയ്യ്, രക്തം, ചോറ്, മദ്യം ഇതുകളുടെ ഗന്ധത്തോടുകൂടിയതും
സ്വാദുകഷായതിക്തകടുകാ സ്വാദാന്വിതാഃ	= മധുരം, ചവൎപ്പ്, കയ്പ്, എരിപ്പ് ഈ രസങ്ങളോടുകൂടിയതുമായ
ഭുവഃ	= ഭൂമികൾ
വിപ്രാദിക്രമശഃ സ്മൃതാഃ	= വിപ്രാദികൾക്കു ക്രമേണ വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

സാ:—കുശപ്പുല്ല്, തുല്യമായ നീളംവീതി, വെളുത്തനിറം, നെയ്യുടെ ഗന്ധം, മധുരരസം ഈ ഗുണങ്ങളുള്ള ഭൂമി വിപ്രജാതിയും അവൎക്കു ശുഭവുമാണു്. അറുദൎഭ, വീതിയിലെട്ടിലൊന്നു കൂടി നീളം രക്തവൎണ്ണം, രക്തത്തിന്റെ മണം, ചവൎപ്പുരസം ഇവയുള്ള ഭൂമി ക്ഷത്രിയജാതിയും അവൎക്കു ശുഭവുമാണു്. കറുക, വീതിയിൽ ആറിലൊരുഭാഗം കൂടുതൽ നീളം, മഞ്ഞനിറം, ചോറിന്റെ ഗന്ധം, കയ്പുരസം ഈ ലക്ഷ്യങ്ങളുള്ള ഭൂമി വൈശ്യജാതിയും അവൎക്കു ശുഭവുമാണു്. അമ, വിസ്താരത്തിൽ നാലിലൊന്നു അധികപ്പെട്ട നീളം, കറുപ്പുനിറം, മദ്യത്തിന്റെ ഗന്ധം, എരിപ്പുരസം ഇവയോടുകൂടിയ ഭൂമി ശൂദ്രജാതിയും അവൎക്കു ശുഭവുമാണു്.

ശ്ലോ— വിപ്രാണാം ഭൂരവാഗുന്നതധനദനതാ-
ദുംബരാഢ്യാ ശുഭാ സ്യാൽ
പ്രാങ്നിമ്നാ പാൎശ്വണോച്ചാ ചലദലസഹിതാ
ഭൂശ്ശുഭാ ബാഹുജാനാം
പ്രാഗുച്ചാബ്ധീശനിമ്നാ വടതരുസഹിതാ
ഭൂർവിശാം പാദജാനാം
സാ സപ്ലക്ഷാ തഥാശ്ചേദ്യമനതധരണീ
ചാന്യഥാ സർവ്വവർജ്ജ്യാ. ൩൦

അന്വയം	അൎത്ഥം.
അവാഗുന്നതധനദനതാ	= തെക്കുയൎന്നും വടക്കു താണും
ഉദുംബരാഢ്യാ	= അത്തിമരത്തോടുകൂടിയതുമായ
ഭൂഃ	= പറമ്പു്.
വിപ്രാണാംശുഭാസ്യാൽ	= ബ്രാഹ്മണൎക്കു ശുഭമാകുന്നു.
പ്രാങ്നിമ്നാപാൎശ്വണോച്ചാ	= കിഴക്കുതാണും, പടിഞ്ഞാറുയൎന്നും
ചലദലസഹിതാ ഭൂഃ	= അരയാലുള്ളതുമായ ഭൂമി
ബാഹുജാനാംശുഭാ	= ക്ഷത്രിയൎക്കു ശുഭമാകുന്നു.
പ്രാഗുച്ചാബ്ധീശനിമ്നാ	= കിഴക്കുയൎന്നും പടിഞ്ഞാറുതാണും
വടതരുസഹിതാ	= പേരാലോടുകൂടിയതുമായ ഭൂമി
വിശാംശുഭാ	= വൈശ്യന്മാൎക്കു ശുഭമാകുന്നു
സപ്ലക്ഷാസാ	= കിഴക്കുയൎന്നും പടിഞ്ഞാറുതാണും
	ഇത്തിമരമുള്ളതുമായ പറമ്പു
തഥാശ്ചേൽ	= ഇത്തിമരത്തോടുകൂടിയതാണെങ്കി
യമനതധരണീ ച	= തെക്കു താണഭൂമിയും (ൽ
പാദജാനാംശുഭാ	= ശൂദ്രൎക്കു ശുഭമാകുന്നു
അന്യഥാ സർവ്വവൎജ്ജ്യാ	= മറ്റുവിധത്തിലായാൽ എല്ലാവ
	(ൎക്കും വൎജ്ജ്യമാണു്.

ാ:—തെക്കുയൎന്നു് വടക്കുതാണു്, അത്തിവൃക്ഷമുള്ള പറമ്പു് ബ്രാഹ്മണൎക്കു നല്ലതാണു് കിഴക്കു താണും പടിഞ്ഞാറുയൎന്നും അരയാലുള്ളതുമായ ഭൂമി ക്ഷത്രിയൎക്കു ഹിതമാകുന്നു. കിഴക്കുയൎന്നും പടിഞ്ഞാറുതാണും പേരാലുള്ളതുമായ ഭൂമി വൈശ്യൎക്കു നല്ലതാണു്. വൈശ്യൎക്കു വിധിക്കപ്പെട്ട പറമ്പിലും തെക്കു് താണപറമ്പിലും ഇത്തിമരമുണ്ടെങ്കിൽ അതു ശൂദ്രൎക്കു നല്ലതാണു്. ഈ ലക്ഷണങ്ങളും ഇടകലൎന്നുവന്നാൽ ആൎക്കും ശുഭമല്ല ഇതൊരു വിശേഷവിധിയാകുന്നു. തെക്കും പടിഞ്ഞാറും താണിരിക്കുന്ന ഭൂമി ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാണെന്നു സാമാന്യേന പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ജാതിക്രമമ

നുസരിച്ച് വിധിച്ചിട്ടുള്ള വൃക്ഷസ്ഥിതികൊണ്ട് ആ ദോഷം പ രിഹരിക്കപ്പെടും.

ഭൂപരീക്ഷ.

മൂ:—സങ്കീൎണ്ണരൂപാ വസുധാത്രവൎണ്ണൈ-
ൎഗ്ഗന്ധൈ രസൈശ്ചാഖിലവജ്ജനീയാ
ഏനാമനാലക്ഷിതവൎണ്ണചിഹ്നാം
നക്തം പരീക്ഷേത നിമിത്തതശ്ച. ൩൧

അന്വയം. അൎത്ഥം.

വൎണ്ണൈഃഗന്ധൈഃര- = വൎണ്ണം, ഗന്ധം, രസം ഇവകളെക്കൊ-
സൈഃച (ണ്ട്

സങ്കീൎണ്ണരൂപാ വസുധാ= മിശ്രലക്ഷണമുള്ള ഭൂമി

അഖിലവജ്ജനീയാ = എല്ലാവരാലും ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്.

അനാലക്ഷിതവൎണ്ണ- = അറിയാൻപാടില്ലാത്ത വൎണ്ണലക്ഷണ-
ചിഹ്നാം ങ്ങളോടുകൂടിയ

ഏനാം = ഈ ഭൂമിയെ

നക്തംനിമിത്തതഃപ- = രാത്രിയിൽ നിമിത്തംകൊണ്ട പരീ-
രീക്ഷേത ക്ഷിക്കണം.

സാ:—നിറം ഗന്ധം രസം ഇവയും മററു ലക്ഷണങ്ങളും ഒന്നിനൊന്നു വിപരീതമായി വന്നാൽ പറയാൻപോകുന്ന നിമിത്തങ്ങളെക്കൊണ്ടും മററും രാത്രിയിൽ യഥാവിധി പരീക്ഷിക്കണം.

മൂ—ക്ഷ്മാം ഖാതപാമംഘടം നിധായ ഭൃതധാന്യം വൎദ്ധമാനം മുഖേ
കൃത്വാസിച്യ ഘൃതം ദിശാസു സിതരക്താപീതകൃഷ്ണാ ദശാഃ
വിപ്രാദിക്രമതഃ പ്രദീപ്യ വിധിവന്നീതേ മുഹൂൎത്തേ ജപലേ-
ദ്വത്തിൎയ്യസ്യ ധരാസ്യ താസു സകലാസ്വപിഭാസ്വസൗഖ്യോചിതാ.

അന്വയം. അൎത്ഥം.

ക്ഷ്മാം ഖാതപാ = ഭൂമി കുഴിച്ചിട്ട്

ഭൃതധാന്യം ആമഘടം = ധാന്യമിട്ട നിറയ്ക്കപ്പെട്ട പച്ചക്കട-
നിധായ ത്തെ വച്ചിട്ട്

മുഖേ വൎദ്ധമാനം കൃത്വാ = വായ് വേറൊരു മൺപാത്രം

ഘൃതം ആസിച്യ = നെയ്യൊഴിച്ച് (കൊണ്ടടച്ച

വിപ്രാദിക്രമതഃ = വിപ്രാദിക്രമത്തെ അനുസരിച്ച

ദിശാസു = കിഴക്കുതുടങ്ങിനാലുദിക്കുകളിൽ

സിതരക്താപീതകൃഷ്ണാഃദശാഃ= വെളുപ്പ്, ചുവപ്പ്, മഞ്ഞ,
കറുപ്പ് ഈ നിറത്തിലെ തിരികളെ

വിധിവൽപ്രദീപ്യ = മന്ത്രാനുഷ്ഠാനത്തോടുകൂടി-
(കത്തിച്ചിട്ട്

മുഹൂത്തേ നീതേ	= അല്പസമയം കഴിയുമ്പോൾ
യസ്യ വത്തിഃ ജ്വലേൽ	= യാതൊരു ജാതിയുടെ തിരി കത്തു ന്നവോ
ധരാ അസ്യ	= ആ ഭൂമി ഈ ജാതിയുടേതാണ്.
താസു സകലാസു ഇദ്ധാസു	= ആ എല്ലാത്തിരികളും ജ്വലിക്കുന്നു— വെങ്കിൽ
സർവോചിതാ	= എല്ലാവക്കും യോജിച്ചതാണ്.

സാ—ഒരുകോൽപ്രമാണത്തിൽ ഒരു കുഴി എടുത്തു് നവധാന്യങ്ങളാൽ നിറയ്ക്കപ്പെട്ട ഒരു പച്ചക്കടം അതിൽവച്ചു് ഒരു പുത്തൻചട്ടികൊണ്ടടച്ചു് അതിൽ നെയ്യൊഴിച്ചു വെളുത്തതും ചുവന്നതും മഞ്ഞയും കറുത്തതുമായ തിരികളെ ക്രമപ്രകാരം കിഴക്കുതുടങ്ങിയ ദിക്കുകളിൽവച്ചു് വിധിപ്രകാരമുള്ള മന്ത്രോച്ചാരണത്തോടുകൂടിക്കത്തിച്ചു് ഇഷ്ടദേവതാസ്മരണയോടുകൂടി അല്പനേരം കഴിഞ്ഞു നോക്കുമ്പോൾ ഏതൊരുജാതിയുടെ തിരിയാണോ ജ്വലിക്കുന്നതു് ആ ഭൂമി ആ വർണ്ണത്തിനുയോജിച്ചതാണ്. എല്ലാത്തിരിയും പ്രകാശിക്കുന്നുവെങ്കിൽ ആ ഭൂമി എല്ലാജാതിക്കും കൊള്ളാം.

മൂ—ഭൂഗത്തേ ജലപൂരിതേത്ര വിധിവദ്രോണാദിപുഷ്പം ക്ഷിപേൽ
പ്രാദക്ഷിണ്യഗതിശ്ശുഭാ സുമനസാം യദ്യന്യഥാ നിന്ദിതാ
പുഷ്പേ ദിക്ഷ്വഥ സംസ്ഥിതേ സതി ശുഭം കോണേഷു ചേന്നിന്ദിതം
ജ്ഞാതേത്യാദി ശുഭാശുഭാന്യഥ സമീക്ഷ്യൈാൽ ക്ഷമാം സൂക്ഷ്മധീഃ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഭൂഗത്തേ ജലപൂരിതേ	= ഒരു കുഴിയുണ്ടാക്കി അതിൽ വെ
അത്ര	= ഇതിൽ (ള്ളം നിറച്ചു്
ദ്രോണാദിപുഷ്പംക്ഷിപേൽ	= തുമ്പപ്പൂവു മുതലായ പുഷ്പങ്ങൾ
സുമനസാം	= പുഷ്പങ്ങളുടെ (ഇടണം
പ്രാദക്ഷിണ്യഗതിഃ ശുഭാ	= വലത്തുവശമുള്ളപോക്കു് ശുഭ (മാണ്
അന്യഥാ യദി നിന്ദിതാ	= ഇടത്തുവശമാണെങ്കിൽ അശുഭ (മാണ്
അഥ പുഷ്പേ	= പിന്നീടു് ആ പുഷ്പം
ദിക്ഷുസംസ്ഥിതേ സതി	= ദിക്കുകളിൽ അണയുന്നുവെങ്കിൽ
ശുഭം	= നല്ലതാണ്
കോണേഷു ചേൽ നിന്ദിതം	= കോണുകളിലാണെങ്കിൽ അശുഭ (മാണ്

ഇത്യാദിശുഭാശുഭാനി	= ഇപ്രകാരമുള്ള ഗുണദോഷങ്ങളെ
ജ്ഞാത്വാ അഥ	= അറിഞ്ഞതിൻെറശേഷം
സൂക്ഷ്മധീഃ	= ബുദ്ധിമാനായ സ്ഥപതി
ക്ഷമാംസമീകുര്യാൽ	= ഭൂമിയെ നിരപ്പവരുത്തിക്കണം.

സാ—ഇവിടെയും ഒരു കോലളവിൽ ഒരു കുഴിയുണ്ടാക്കി വെള്ളംനിറച്ച് ഗ്രഹം ചെയ്യിക്കുന്നയാളിൻെറ ജാതിക്കനുരൂപ നിറമുള്ള പുഷ്പം ഇടണം ബ്രാഹ്മണ, ക്ഷത്രിയ, വൈശ്യ, ശൂദ്രർക്ക് യഥാക്രമം വെളുപ്പ്, ചുവപ്പ്, മഞ്ഞ, കറുപ്പ് ഈ നിറങ്ങൾ വിധിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് പുഷ്പങ്ങളും ഇതേനിറത്തിലിരിക്കണം. ആ പുഷ്പങ്ങളുടെ ഗതി വലത്തുവശമായാൽ ആ ഭൂമി പാക്കുന്നതിനു നല്ലതാണെന്നും ഇടത്തുവശമായാൽ നല്ലതല്ലെന്നും അറിയേണ്ടതാണ്. പുഷ്പം കിഴക്കുമുതലായ ദിക്കുകളിൽ അണയുന്നു എങ്കിൽ ഭൂമി ശുഭകരയാണെന്നും കോണുകളിൽ അണയുന്നുവെങ്കിൽ അനിഷ്ടയാണെന്നും അറിയേണ്ടതാണ്. ഈ കർമ്മം ചെയ്യുന്നേടത്ത് ഗണേശപൂജ മുതലായ ശാന്തികർമ്മങ്ങളോടുകൂടി വേണം. "ഗണേശഹവനംകൃത്വാ പരീക്ഷേതനിമിത്തകൈഃ" എന്നു സാരാവലി. ഇങ്ങനെ ഭൂമിയുടെ ശുഭാശുഭങ്ങളെ പലതരത്തിലും പരീക്ഷിച്ചറിഞ്ഞിട്ട് ബുദ്ധിമാനായ സ്ഥപതി ശരിയായി നിരപ്പവരുത്തിക്കണം.

ഇതി മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രികായാം
പ്രഥമോഽധ്യായഃ സമാപ്തം.

ദ്വിതീയോഽധ്യായഃ പ്രാരംഭഃ
ദിങ്നിർണ്ണയവും സൂത്രവിന്യാസവും.

ശ്ലോ—യന്ത്രേണാവനതാദിനാ ച നിപുണോ യദ്വാംബുസംപൂരണേ-
നോർവ്വീം ചാരുസമീകരോതു അഥ ദ്രഢം ശംകും കരാദ്ധായതം
മൂലേ ദ്വ്യംഗുലവിസ്തൃതിംക്രമവശാദഗ്രേ തദർദ്ധോന്മിത-
വ്യാസം വൃത്തതരം സദാരജമുകുളാകാരാഗ്രമാകല്പയൽ.   ൧

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അവനതാദിനായന്ത്രേണ	= തമനംമുതലായ യന്ത്രംകൊണ്ടോ
യദ്വാ	= അല്ലെങ്കിൽ
അംബുസംപൂരണേന	= അംബുവിൻെറ സംപൂരണംകൊണ്ടോ

നിപുണഃ	= ക്രിയാദികളിൽ നൈപുണ്യമു
ഉർവ്വീം	= ഭൂമിയെ (ള്ളവൻ
ചാരുസമീകരോതു	= നല്ലവണ്ണം നിരപ്പവരുത്തണം
അഥ	= അതിൻെറശേഷം
കരാദ്ധ്യായതം	= അരക്കോൽനീളവും
മൂലേദ്വ്യംഗുലവിസ്തൃതിം	= ചുവട്ടിൽ രണ്ടംഗുലംവിസ്താരവും
ക്രമവശാൽ	= ക്രമേണ കുറഞ്ഞുകുറഞ്ഞു്
അഗ്രേ	= അഗ്രത്തിങ്കൽ
തദർദ്ധാന്വിതവ്യാസം	= അതിൽ പകുതിവിസ്താരവുമാ–
ശങ്കും	= ഒരു കുററിയെ (യിട്ടു്
വൃത്തരം	= ശരിവൃത്തമായി
സരോജമുകുളാകാരാഗ്രം	= താമരമൊട്ടിൻെറ ആകൃതിപോ
	ലെയുള്ള അഗ്രത്തോടുകൂടിയതായിട്ടു്
ആകല്പയേൽ	= ഉണ്ടാക്കണം.

സാ—ഗുണദോഷാനരോധേന പറമ്പിനെ സ്വീകരിച്ചതി നുശേഷം 'തമനം' മുതലായ യന്ത്രവിശേഷങ്ങൾകൊണ്ടോ, അ ല്ലെങ്കിൽ വെള്ളം നിറച്ചിട്ടോ, പറമ്പുമുഴുക്കയോ "തന്മദ്ധ്യേ ദണ്ഡമാത്രം വാ" എന്നുള്ളതുകൊണ്ടു് പറമ്പിൻെറ മദ്ധ്യം ഒരു ദ ണ്ഡുസ്ഥലമോ ലേശവും താഴ്ചയുയൎച്ചകൂടാതെ, മിനുസമായും നിര പ്പായും, ഉറപ്പവരുത്തണം. പിന്നീടു് പന്ത്രണ്ടംഗുലം നീളവും ചു വട്ടിൽ രണ്ടംഗുലവും അഗ്രത്തിൽ ഒരംഗുലവും ഘനവും തുല്യവൃത്ത വും താമരമൊട്ടിൻെറ അഗ്രംപോലെ അതിസൂക്ഷ്മമായ അഗ്ര ത്തോടുകൂടിയിട്ടു് ഒരു കുററിയെ ഉറപ്പും ഘനവും ഉള്ള മരംകൊ ണ്ടു്, "ദ്വിരദരദനജന്മാന്നാരദാൎത്തദ്രുവോവാ" അതായതു് ആന ക്കൊമ്പുകൊണ്ടോ ഘനമുള്ള മരംകൊണ്ടോ ഉണ്ടാക്കണം.

മൂ—ശങ്കുദീൎഘയുതസമ്മിതസൂത്രേണാകലയ്യ പരിവൃത്യ സുവൃത്തം
വൃത്തമദ്ധ്യമവധാൎയ്യ സുസൂക്ഷ്മം ശങ്കുമത്രസുദൃഢഞ്ചനിഖന്യാൽ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ശങ്കുദീൎഘയുതസമ്മിതസൂത്രേണ	= കുററിയുടെ നീളം രണ്ടുകൂടിയ സൂത്രംകൊണ്ടു്
സുവൃത്തം	= ശരിയായ ഒരു വൃത്തത്തെ
പരിവൃത്യ ആകലയ്യ	= വീശി ഉണ്ടാക്കീട്ടു്
വൃത്തമദ്ധ്യം	= വൃത്താകാരത്തിൻെറ മദ്ധ്യത്തെ
സുസൂക്ഷ്മം അവധാൎയ്യ	= വളരെ ശരിയായി നിശ്ചയി–
അത്ര ശങ്കും	= ഇവിടെ കുററിയെ (ച്ചിട്ടു്

സുദൃഢം	= ഏററവും ഉറപ്പായിട്ട്
നിഖന്യാൽ	= സ്ഥാപിക്കണം.

സാ—ഭംഗിയായി നിരപ്പുവരുത്തിയ സ്ഥലത്തു് മദ്ധ്യേ രണ്ടുകോൽ വിസ്താരത്തിൽ ലേശവും കോട്ടമോ സ്ഖലനമോ കൂടാതെ സൂക്ഷ്മരേഖയായിട്ട് ഒരു വൃത്തത്തെ വീശിയുണ്ടാക്കണം, ആ വൃത്തത്തിൻെറ മദ്ധ്യത്തെ നല്ലപോൽ സൂക്ഷിച്ചറിഞ്ഞിട്ട് ആ കുററിയെ ഒട്ടും ഉലയാതെ ഉറപ്പായി വയ്ക്കണം. "ഗന്ധാദ്യൈരഭിപൂജിതം ശുഭദിനേ ശങ്കുംന്യസേന്മംഗലൈഃ" എന്നു കാലാമൃതത്തിലും മററും കാണുകയാൽ മംഗളാത്മകങ്ങളായ വാദ്യഘോഷങ്ങളോടുകൂടി പഞ്ചലംഗാരപൂജചെയ്തു് ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽവേണം കുററിവയ്ക്കേണ്ടതു്. "ഉത്തരായനമാസേതു ശുക്ലപക്ഷേ ശുഭോദയേ" മകരം, കുംഭം, മീനം, മേടം, ഇടവം, മിഥുനം, ഈ മാസങ്ങളിലെ ശുക്ലപക്ഷത്തിൽ ശുഭോദയരാശികൊണ്ടുവേണം ശങ്കുസ്ഥാപനം ചെയ്യേണ്ടതു്.

ശങ്കുച്ഛായാഗ്രഭാഗേത്വവഹിതഹൃദയോ വൃത്തലഗ്നേംകയിത്വാ പ്രാഹ്ണാന്തേപശ്ചിമസ്യാം ദിശിതദിതരദിശ്യേവമേവാപരാഹ്ണേ പാശ്ചാത്യേന്യേദ്യുരപ്യംകനമപിചവിധായാംകയോരേതയോരപ്യന്തർഭാഗത്രിഭാഗംനയതുഗതദിനാംകാൽതദേവേഹസൂക്ഷ്മം. ൩

അന്വയം.	അർത്ഥം.
പ്രാഹ്ണാന്തേ	= പ്രാഹ്ണസമയത്തിൻെറ അവസാ(നകാലത്തു്
പശ്ചിമസ്യാംദിശി	= പടിഞ്ഞാറും
ഏവം ഏവ അപരാഹ്ണേ	= ഇപ്രകാരംതന്നെ അപരാഹ്ണസ(മയത്തു്
തദിതരദിശി	= കിഴക്കും
വൃത്തലഗ്നേ	= വൃത്തരേഖയിൽ തൊട്ടിരിക്കുന്ന
ശങ്കുച്ഛായാഗ്രഭാഗേ	= ശങ്കുച്ഛായയുടെ അഗ്രത്തിൽ
അവഹിതഹൃദയഃ	= സമാധാനമാനസനായിരിക്കുന്ന
അങ്കയിത്വാ	= അടയാളംകൊടുത്തിട്ട് (സ്ഥപതി
അന്യേദ്യുഃ അപി പാശ്ചാത്യേ	= പിറേറദ്ദിവസവും പടിഞ്ഞാറു്
അങ്കനം വിധായ	= അടയാളത്തെച്ചെയ്തിട്ട്
ഏതയോഃ അങ്കയോഃ അപി	= ഈ രണ്ടടയാളങ്ങളുടേയും
അന്തർഭാഗത്രിഭാഗം	= ഇടയുടെ മൂന്നിലൊരുഭാഗത്തെ
ഗതദിനാംകാൽ	= കഴിഞ്ഞദിവസത്തെ അടയാള(ത്തിൽനിന്നു്
നയതു	= കഴിക്കണം
ഇഹ തൽ ഏവ	= ഇവിടെ അതുതന്നെ
സൂക്ഷ്മം	= ശരിയാകുന്നു.

സാ:—വൃത്തരേഖയുടെ മദ്ധ്യേ കുററി വച്ചതിനുശേഷം തൽ കർത്താവു ജാഗ്രതയോടുകൂടി വളരെ സൂക്ഷിച്ചു നിൽക്കേണ്ടതാണു്. ആ കുററിയുടെ സൂക്ഷ്മച്ഛായ കാലത്തു് ഏതൊരുസമയം കുറഞ്ഞു കുറഞ്ഞു് ആ വൃത്തരേഖയിൽ തുല്യമായി സ്പർശിക്കുന്നു, അപ്പോൾ അവിടെ ഒരു ബിന്ദു (അടയാളം) കൊടുക്കണം. ഇതുപോലെ തന്നെ വൈകുന്നേരം ശങ്കുവിന്റെ സൂക്ഷ്മച്ഛായ യാതൊരുസമയം ആ വൃത്തരേഖയെ സ്പർശിക്കുമോ അപ്പോൾ അവിടെയും സൂക്ഷ്മമായ ഒരടയാളം കൊടുക്കണം. പിറേറദിവസം കാലത്തു വീണ്ടും ഇതുപോലെതന്നെ പടിഞ്ഞാറു് ഒരടയാളംകൂടി കൊടുക്കണം. അപ്പോൾ ആദിത്യന്റെ ഗതിഭേദംകൊണ്ടു് പടിഞ്ഞാറു് രണ്ടു രേഖയുണ്ടാവും. ഈ രണ്ടടയാളങ്ങളുടേയും അന്തരത്തെ മൂന്നായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന രണ്ടു ബിന്ദുവിൽ ആദ്യദിവസത്തെ ബിന്ദുവിനോടു് അടുത്തുവരുന്നതു് ഇവിടെ ദിങ്നിർണ്ണയാവബോധത്തിനു് ശരിയായിട്ടുള്ളതാണു്.

പകൽ സമയത്തെ അഞ്ചായിഭാഗിച്ചു ക്രമേണ ഓരോഭാഗങ്ങൾക്കും പ്രാഹ്നം, പൂർവാഹ്നം, മദ്ധ്യാഹ്നം, അപരാഹ്നം, സായാഹ്നം എന്നിങ്ങനെ അഞ്ചു് പേരു പറയപ്പെടുന്നു.

മൂ— പൂർവാപരേദ്യുപ്രഭവാംകയുഗ്മമേവം—
സുസൂക്ഷ്മം പരികല്പിതം യൽ
തദങ്കയുഗ്മാംകിതസൂത്രമേവ—
പൂർവാപരാശാപ്രഭവം സുസൂക്ഷ്മം.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഏവം യൽ	= മേല്പറഞ്ഞവണ്ണം യാതൊരു
പൂർവാപരേദ്യുപ്രഭവാംകയുഗ്മം	= പൂർവാപരദിനങ്ങളിലുണ്ടായ (രണ്ടടയാളം
പരികല്പിതം	= നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടുവോ
തദങ്കയുഗ്മാംകിതസൂത്രം ഏവ	= ആ അങ്കയുഗ്മങ്ങൾക്കു ലക്ഷ്യമായിരിക്കുന്ന സൂത്രംതന്നെ
സുസൂക്ഷ്മം	= ഏററവും ശരിയായിട്ടു്
പൂർവാപരാശാപ്രഭവം	= പൂർവാപരദിക്കുകളെ ജനിപ്പിക്കുന്നു.

സാ:—മേല്പറഞ്ഞവണ്ണം ആ വൃത്തരേഖയിൽ പടിഞ്ഞാറു സംസ്കരിച്ചുണ്ടാക്കിയ സൂക്ഷ്മബിന്ദുവും കിഴക്കുള്ള ബിന്ദുവും ലക്ഷ്യമാക്കി ഒരു ചരടുപിടിക്കുക. അതു തുല്യം കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറായിരിക്കും. ഇതു ദിങ്നിർണ്ണയത്തിനുള്ള സ്ഥൂലസമ്പ്രദായമാണു്. സൂക്ഷ്മജ്ഞാനം ഗണിതംകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കേണ്ടതാണു്.

ഏവംക്ഷേത്രസ്യമദ്ധ്യേസുവിഹിതമിഹയദ്ബ്രഹ്മസൂത്രം തദാഹു-
സ്തന്മദ്ധ്യേന്യോന്യമന്തൎഗ്ഗതമപിരചയേദ്വൃത്തയുഗ്മഞ്ചധീമാൻ
തദ്യോഗാത്തിയ്യഗ്ദ്യദ്ധഝഷജഠരസുഷുമ്നാഭനാസൂത്രമേകം
യാമ്യോദഗ്ഗാമിസൂക്ഷ്മംരചയുതയമസൂത്രംതദിത്യാമനന്തി. ൩

അന്വയം	അൎത്ഥം.
ഇഹ ഏവം	= ഇവിടെ മേല്പറഞ്ഞവണ്ണം
ക്ഷേത്രസ്യമദ്ധ്യേ	= പറമ്പിന്റെ നടുവിൽ
യൽ	= യാതൊരു സൂത്രം
സുവിഹിതം	= ശരിയായി കല്പിക്കപ്പെട്ടുവോ
തൽ	= അതിനെ
ബ്രഹ്മസൂത്രം ആഹുഃ	= ബ്രഹ്മസൂത്രമെന്നു പറയുന്നു.
തന്മദ്ധ്യേ	= അതിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ
അന്യോന്യം അന്തൎഗ്ഗതം	= തമ്മിൽ തമ്മിൽ ഇടകലൎന്നതായിട്ട്
വൃത്തയുഗ്മം ച രചയതു	= രണ്ടു വൃത്തരേഖയേയും ഉണ്ടാക്കണം
തദ്യോഗാൽ	= ആ വൃത്തരേഖകളുടെ പരസ്പരയോഗം ഹേതുവായിട്ട്.
തിയ്യഗ്ദ്യദ്ധഝഷജഠരസുഷുമ്നാഭനാ	= വിലങ്ങത്തിൽസിദ്ധിക്കുന്ന മത്സ്യരേഖയുടെ ഉദരശിരോമദ്ധ്യമാൎഗ്ഗമായിട്ട്
ഏകം സൂത്രം	= ഒരു സൂത്രത്തെ
സൂക്ഷ്മം	= ശരിയാകുംവണ്ണം
യാമ്യോദഗ്ഗാമിരചയതു	= തെക്കുവടക്കായും കല്പിക്കണം
തൽ	= അതിനെ
യമസൂത്രം ഇതി ആമനന്തി	= യമസൂത്രം എന്നു നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു.

സാ:—ഇങ്ങിനെ പറമ്പിന്റെമദ്ധ്യേ മുൻപറഞ്ഞവണ്ണം ശ്രദ്ധയോടുകൂടി സംസ്കരിച്ചുണ്ടാക്കിയ ആ രണ്ടു ബിന്ദുക്കളേയും ലക്ഷ്യമാക്കി കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറു പിടിക്കുന്ന ഒരു ചരട് അല്ലെങ്കിൽ ആ ബിന്ദുക്കളെ ലക്ഷ്യമാക്കി പടിഞ്ഞാറുനിന്നും കിഴക്കോട്ടു വരയ്ക്കുന്ന ഒരു രേഖ ബ്രഹ്മസൂത്രമെന്ന് അതായത് ബ്രഹ്മസൂത്രത്തിന്റെ സ്ഥാനമെന്നറിയണം. പിന്നെയും ആദ്യം വീശിയ ആ വൃത്തരേഖയുടെ മദ്ധ്യഭാഗത്തുനിന്നും തുല്യമായ അകലത്തിൽ കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറുള്ള ആ ദീൎഘരേഖയിൽ കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറും രണ്ടു ബിന്ദുക്കളെ സങ്കല്പിച്ചിട്ട് രണ്ടു വൃത്തങ്ങൾ വീശിയുണ്ടാക്കണം. ആ വൃത്തങ്ങളുടെ അന്യോന്യസമ്മേളനം

കൊണ്ടു് ആദ്യമുണ്ടായ വൃത്തത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ മത്സ്യാകൃതിയിൽ ഒരു രേഖ ഉണ്ടായിരിക്കത്തക്കവണ്ണം ആ വൃത്തത്തിന്റെ വലിപ്പത്തെ നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം. അങ്ങിനെ ആ രണ്ടു വൃത്തങ്ങളുടെ സമ്മേളനംകൊണ്ടു് തെക്കുവടക്കായിക്കാണുന്ന മത്സ്യരേഖയുടെ മദ്ധ്യമാൎഗ്ഗത്തെ ലക്ഷ്യമായിട്ടു തെക്കുവടക്കും ഒരു രേഖയേയോ ചരടിനേയോ കല്പിക്കണം. ഇതു് യമസൂത്രത്തിന്റെ സ്ഥാനമാകുന്നു. യമസൂത്രമെന്നു പേരും പറകപ്പെടുന്നു.

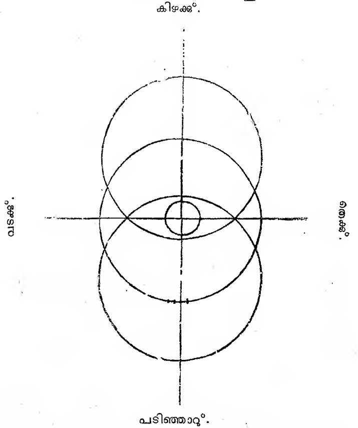

മൂ— തൽസൂത്രദ്വിതയോത്ഥദിക്ഷു ചതസൃഷ്വഷ്ടാംകാൻസമം കല്പയി-
ത്വാംകാരോപിതമധ്യഗാനി സുസമം ചത്വാരി വൃത്താനി ച

സിദ്ധ്യന്ത്യത്രവിദിക്ഷു വൃത്തയുഗളീയോഗേനമത്സ്യാശ്ശിവാ-
ഗ്ന്യഗ്രാസ്തൽഗതസൂത്രയുഗ്മമപിചാത്രാബ്ധ്യശ്രമാകല്പയേൽ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അഥ	= യമസൂത്രത്തേയുംബ്രഹ്മസൂത്രത്തേയും കല്പിച്ചതിനശേഷം.
തൽസൂത്രദ്വിതയേ	= ആ സൂത്രങ്ങൾ രണ്ടിലും
ചതസൃഷു ദിക്ഷു	= നാലുദിക്കുകളിലും
സമം അംകാൻ	= തുല്യമായിട്ട് അടയാളങ്ങളേയും
അംകാരോപിതമദ്ധ്യഗാനി	= ആ അംകം മദ്ധ്യമാക്കി സങ്കല്പി(ച്ചിട്ട്
ചത്വാരി വൃത്താനിച	= നാലുവൃത്തങ്ങളേയും
സുസമം	= ഏററവും തുല്യമായിട്ട്
കല്പയിത്വാ	= ഉണ്ടാക്കീട്ട്
അത്ര വിദിക്ഷു	= ഇവിടെ കോണുകളിൽ
വൃത്തയുഗളീയോഗേന	= രണ്ടുവൃത്തങ്ങളുടെയോഗംകൊണ്ടു
ശിവാഗ്ന്യഗ്രാഃ	= ശിവങ്കലും അഗ്നിയിങ്കലും അഗ്രങ്ങളായിട്ട്
മത്സ്യാഃസിദ്ധ്യന്തി	= നാലു മത്സ്യങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു
അത്ര	= ഇവിടെ
തൽഗതസൂത്രയുഗ്മം അപി	= അതിന്റെ മദ്ധ്യത്തുടെ രണ്ടു സൂ(ത്രത്തേയും
അബ്ധ്യശ്രം ച	= ചതുരശ്രത്തേയും ചെയ്യണം.

സാ—കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറുള്ള സൂത്രം ബ്രഹ്മസൂത്രമെന്നും തെക്കുവടക്കായുള്ള സൂത്രം യമസൂത്രമെന്നും മുൻപേ പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞുവല്ലോ. ഈ രണ്ടു സൂത്രങ്ങളുടെയും യോഗസ്ഥാനമായ മദ്ധ്യഭാഗത്തുനിന്നും തുല്യമായ അകലത്തിൽ നാലുദിക്കുകളിലും ബ്രഹ്മസൂത്രത്തിങ്കലും യമസൂത്രത്തിങ്കലും ഓരോബിന്ദുക്കൾ (അടയാളങ്ങൾ) കൊടുക്കണം. ഈ ബിന്ദുക്കൾ മദ്ധ്യസൂചിയാക്കി നാലുവൃത്തങ്ങൾ തുല്യവിസ്താരത്തിൽ അന്യോന്യസംമേളിതങ്ങളായിട്ടു വീശിയുണ്ടാക്കണം. അപ്പോൾ ഈ രണ്ടു വൃത്തങ്ങളുടെ സംയോഗംകൊണ്ട് ഓരോ മത്സ്യരേഖകൾ നാലുകോണിലും ഉണ്ടാകും. ഈശകോണിലും നിരൃതികോണിലും ഉള്ള മത്സ്യങ്ങൾ ഈശാഗ്രങ്ങളായും അഗ്നികോണിലും വായുകോണിലുമുള്ള മത്സ്യങ്ങൾ അഗ്ന്യഗ്രങ്ങളായുമാണിരിക്കുന്നതു്. ഇതിന്റെ ഉപയോഗം അടുത്തു പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നതാണു്. ഈ മത്സ്യങ്ങളുടെ ശീർഷാഗ്രങ്ങളെ

ലക്ഷ്യമാക്കി രണ്ടു കോൺസൂത്രങ്ങളെയും പിന്നെ വിധിപോലെ ചതുരശ്രകല്പനയേയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

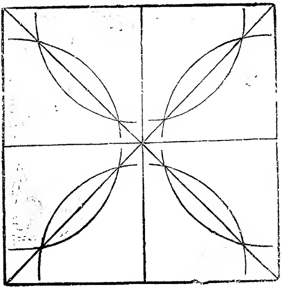

ഈശാദിഖണ്ഡനിർണ്ണയം.

മൂ—സൂത്രേപ്രാഗുദഗഗ്രഗേക്ഷിതിതലേകൃത്വാചതുഃഖണ്ഡികേ
ഖണ്ഡേകല്പയതുദ്വിജാദിവസതിംശാർവ്വേഥവാനൈരൃതേ
ക്ഷേത്രേ വിസ്തൃതിമസ്തിചേൽ പുനരപിശ്രുത്യംശിതേ ഗൃഹ്യതേ
ശൈവേനൈരൃതഖണ്ഡമേവനിരൃതൌശൈവംശ്ശുഭഞ്ചോഭയോഃ

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ക്ഷിതിതലേ	= വീടുവയ്ക്കുന്നതിനു ചതുരശ്രമാക്കിയ പറമ്പ്
പ്രാഗുദഗഗ്രഗേ	= കിഴക്കും വടക്കും അഗ്രങ്ങളായി
സൂത്രേ കൃത്വാ	= രണ്ടുസൂത്രങ്ങളെച്ചെയ്തു്
ചതുഃഖണ്ഡികേ	= നാലുഖണ്ഡങ്ങളായിത്തിരിക്കുമ്പോ–
ശാർവ്വേ അഥവാ	= ഈശഖണ്ഡത്തിലൊഅല്ലെങ്കിൽ(ഠ
നൈരൃതേ ഖണ്ഡേ	= നിരൃതിഖണ്ഡത്തിലൊ
ദ്വിജാദിവസതിം	= ബ്രാഹ്മണർ മുതലായവൎക്കു ഗൃഹത്തെ
കല്പയതു	= ചെയ്യണം

ക്ഷേത്രേ	= പറമ്പിന്
വിസ്തൃതിഃഅസ്തിചേൽ	= അധികം വിസ്താരമുണ്ടെങ്കിൽ
പുനഃ അപി	= പിന്നെയും
ശ്രുത്യംശിതേ	= ഓരോന്നും നാലു ഖണ്ഡങ്ങളായി–തിക്കുമ്പോൾ
ശൈവേനൈരൃതഖണ്ഡം	= ഈശഖണ്ഡത്തിലുള്ള നിരൃതിഖണ്ഡവും
നിരൃതൌ ശൈവംശുഭം ഷ്ട്വ	= നിരൃതിയിലെ ഈശഖണ്ഡവും ശുഭംതന്നെ
ഉഭയോഃച ശുഭം	= രണ്ടുപദങ്ങളിലും ശുഭംതന്നെ.

സാ—മുൻപറഞ്ഞപോലെ, യമസൂത്രത്തേയും ബ്രഹ്മസൂത്രത്തേയും കല്പിക്കുമ്പോൾ പറമ്പ് നാലുഖണ്ഡമായി തീരും. ഈ ഖണ്ഡങ്ങളിൽവച്ച് ഈശഖണ്ഡവും നിരൃതിഖണ്ഡവും മനുഷ്യാലയത്തിന് ഇഷ്ടമാണ്. "ശാർവ്വഥവാനൈരൃതേ" എന്നും "സ്ഥാനം നൃണാന്തുമാനുഷ്യേദൈവേചാപീതികേചന" എന്നും മററും കാണുന്നതിനാൽ ഈശഖണ്ഡം വിശേഷാൽ ശുഭപ്രദമെന്നു ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു. പറമ്പ് അധികം വലുതാണെങ്കിൽ പിന്നെയും ആ ഓരോ ഖണ്ഡങ്ങളെ മുൻപറഞ്ഞവണ്ണം സൂത്രങ്ങളെക്കൊണ്ട് നന്നാലുഖണ്ഡങ്ങളാക്കണം. അതുകളിൽവച്ച് ഈശഖണ്ഡത്തിലുള്ള നിരൃതിഖണ്ഡവും, നിരൃതിഖണ്ഡത്തിലെ ഈശഖണ്ഡവും, ഗൃഹവിധിക്ക് ശുഭമാണ്. പക്ഷെ ഈശാനഖണ്ഡത്തിലുള്ള നിരൃതീശാനങ്ങളായ രണ്ടു ഖണ്ഡങ്ങളും അതുപോലെ നിരൃതിഖണ്ഡത്തിലെ നിരൃതീശാനഖണ്ഡങ്ങളും ശുഭംതന്നെയാണ്.

"അഥവാ സമചതുരശ്രംഷോഡശപദമേവകല്പയേൽക്ഷേത്രം
തത്രചനൈരൃതനിരൃതൌ മന്ദിരമുദിതംച ദൈവികേഖണ്ഡേ
നിരൃതാവൈശേക്കുയ്യാദീശേശാനാന്തമുത്തമംസ്ഥാനം
മാനുഷ്യേപിച ഖണ്ഡേ നിരൃതിപദംവേശ്മയോഗ്യമേവഭവേൽ"
ഇത്യാദിവാസ്തുവിദ്യാവചനവും മററും അതിനു യോജിക്കുന്നുണ്ട്.

ഖണ്ഡനിർണ്ണയം.

മൂ—ധാത്രീതലേബ്ധ്യംശിനിമാനുഷാഖ്യം
ഗൃഹാഭിവൃദ്ധിപ്രദമൈശഖണ്ഡം
ദേവാഹ്വയംനൈരൃതമിഷ്ടദംസ്യാ–
ദ്ദുംഭേശുഭേഗേഹവിധൌനരാണാം.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ധാത്രീതലേ അബ്ധ്യംശിനി	= പറമ്പു് നാലുഖണ്ഡമായിത്തിരിക്കുമ്പോൾ
ഐശഖണ്ഡം മാനുഷാഖ്യം	= ഈശാനഖണ്ഡം മാനുഷഖണ്ഡമെന്നു പേരുള്ളതും
ഗൃഹാഭിവൃദ്ധിപ്രദം	= ഗൃഹങ്ങൾക്കു് അഭിവൃദ്ധിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതുമാണു്
നൈരൃതം ദേവാഹ്വയം	= നിരൃതിഖണ്ഡം ദേവഖണ്ഡമെന്നുപേരുള്ളതും
ഇഷ്ടദം സ്യാൽ	= ഇഷ്ടഫലത്തെ ചെയ്യുന്നതുമാണു്.
ഉഭേ നരാണാം	= ഈ രണ്ടുഖണ്ഡങ്ങളും മനുഷ്യരുടെ
ഗേഹവിധൌ ശുഭേ	= ഗേഹനിൎമ്മാണത്തിൽ ശുഭങ്ങളാകുന്നു

സാ—സൂത്രേപ്രാഗുദഗഗ്രഗേ' ഇത്യാദി സൂത്രവിന്യാസം ചെയ്യുമ്പോൾ ഭൂമി നാലുഖണ്ഡമായിത്തിരുന്നുണ്ടല്ലൊ. അതിൽ ഈശപദത്തിനു മനുഷ്യഖണ്ഡമെന്നു പേർ പറയുന്നു. ഇതിൽ ഗൃഹംവച്ചു പാൎത്താൽ ഐശ്വൎയ്യാഭിവൃദ്ധിയുണ്ടാകും. നിരൃതി പദം ദേവഖണ്ഡമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ഇതു് ഇഷ്ടഫലത്തെ ദാനംചെയ്യുന്നു. അതിനാൽ ഈ രണ്ടു ഖണ്ഡങ്ങളും മനുഷ്യൎക്കു വാസയോഗ്യങ്ങളാണു്.

മൂ— ആഗ്നേയഖണ്ഡം യമസംജ്ഞിതം സ്യാ—
ന്മൃതിപ്രദം ചാഖിലവൎജ്ജ്യമേതൽ
വായവ്യമപ്യാസുരസംജ്ഞിതംസ്യ—
ന്നിന്ദ്യംവിശാം കാപിച ഗൃഹ്യതേതൽ ൨൦.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ആഗ്നേയഖണ്ഡം	= അഗ്നിഖണ്ഡം
യമസംജ്ഞിതംമൃതിപ്രദംസ്യാൽ	= യമഖണ്ഡമെന്നുപേരുള്ളതും മൃതിയെചെയ്യുന്നതുമാണു്.
ഏതൽ അഖിലവൎജ്ജ്യം	= ഇതു് എല്ലാവൎക്കും വൎജ്ജ്യമാകുന്നു.
വായവ്യം ആസുരസംജ്ഞിതം	= വായുഖണ്ഡംആസുരഖണ്ഡമായും
നിന്ദ്യം അപിസ്യാൽ	= നിന്ദ്യമായും ഭവിക്കും.
തൽ കാപി	= അതു ചിലേടത്തു്
വിശാംഗൃഹ്യതേ ച	= വൈശ്യന്മാൎക്കു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യാം.

സാ—അഗ്നിഖണ്ഡത്തിന്ന് യമഖണ്ഡമെന്ന പേരാണ്. ഇതിൽ താമസിച്ചാൽ മരണം ഫലമാണ്. അതുകൊണ്ടു് ഈ ഖണ്ഡം ഒരുത്തൎക്കും സ്വീകാൎയ്യമല്ല. വായുഖണ്ഡം അസുരഖണ്ഡമെന്ന പറയപ്പെടുന്നു. ഇതു് ശുഭമല്ലെങ്കിലും ആപൽപക്ഷത്തിൽ ചില സ്ഥലങ്ങളിൽ വൈശ്യന്മാർ സ്വീകരിച്ചുവരുമാറുണ്ടു്.

മൂ— ഭൂപാദിവൎണ്ണനിയമേന യമോദഗായാ-
മാപേതമദ്ധ്യചതുരശ്രമഹീതലേ തു
കൎണ്ണാദ്ധ്വനാ നിരൃതിമാരുതകോണമൂല-
ശൈവാനലാഗ്രഭവസൂത്രയുഗം ഹി രജ്ജുഃ. ൧൦

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഭൂപാദിവൎണ്ണനിയമേന	= ക്ഷത്രിയാദികൾക്കു് വിധിക്കപ്പെട്ടതനുസരിച്ചു്
യമോദഗായാമാപേതമദ്ധ്യ-	= തെക്കുവടക്കുള്ള ആയാമത്തെ കഴിച്ചു
ചതുരശ്രമഹീതലേ തു	= മദ്ധ്യം ചതുരശ്രമാക്കിയ ഭൂമിയിൽ
കൎണ്ണാദ്ധ്വനാ	= കൎണ്ണമാൎഗ്ഗമായിട്ടു് (ലാകട്ടെ
നിരൃതിമാരുതകോണമൂല-	= നിരൃതിവായുകോണുകളിൽ ചുവടും
ശൈവാനലാഗ്രഭവസൂത്ര-യുഗം	= ഈശാഗ്നികളിൽ അഗ്രവുമായി രണ്ടു സൂത്രത്തെ കല്പിക്കണം
രജ്ജുഃ ഹി	= അതു് രജ്ജുവാകുന്നു.

സാ—ബ്രാഹ്മണൎക്കു് ഭൂമി സമചതുരമാണല്ലൊ. ക്ഷത്രിയൎക്കു വിസ്താരത്തിൽ എട്ടിലൊന്നും വൈശ്യൎക്കു് ആറിലൊന്നും ശൂദ്രൎക്കു് നാലിലൊന്നും ആയാധിക്യമുണ്ടായിരിക്കും. അതിനെ തെക്കും വടക്കും ഒരുപോലെ തള്ളി മദ്ധ്യേ ശരിചതുരശ്രമാക്കിച്ചെയ്യണം. അവിടെ നിരൃതികോണിലും വായുകോണിലും ചുവടായും ഈശകോണിലും അഗ്നികോണിലും അഗ്രമായും കോണോടുകോണായി രണ്ടു സൂത്രങ്ങളേയും കല്പിക്കണം. ഇതിന്ന് രജ്ജുവെന്നു പറകപ്പെടുന്നു. ഇതു് "തൽ സൂത്രദ്വിതയെ" എന്നുള്ള ശ്ലോകംകൊണ്ടു പറകപ്പെട്ടതാണെങ്കിലും വിസ്താരത്തിൽനിന്നും കൂടുതലുള്ള ദീൎഘത്തെ രണ്ടുവശവും ഒന്നുപോലെ തള്ളേണ്ടതാണെന്നും ഈ സൂത്രങ്ങൾക്കു്, രജ്ജുവെന്നുള്ള നാമം ശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധമാണെന്നും വെളിപ്പെടുത്തുന്നതിന്നവേണ്ടി ഈ സംഗതി ഒന്നുകൂടി പറഞ്ഞതാണ്. * വിശേഷിച്ചു് 'ഹി' എന്നുള്ള പ്രയോഗം ശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധങ്ങളായ മററു സൂത്രങ്ങളേയും ഉൽബോധിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

അതായതു്:—

സരോജവാസന്തകമൂലപുച്ഛ സംലഗ്നവൃത്തംഖലുനാഗസൂത്രം
തദ്വന്തയോൎമ്മൂലശിഖാന്തമഗ്നതുൎയ്യശ്രുപാഹ്വപിശുലസംജ്ഞാ.

കിഴക്ക്.

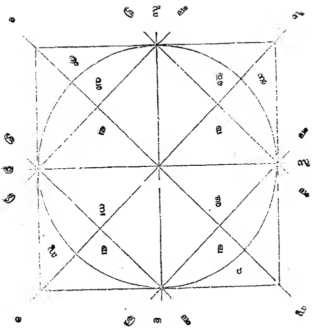

സൂചന:—

ഈ—ഖ	ഈശഖണ്ഡം	ബ്ര—ബ്രഹ്മ
അ—ഖ	അഗ്നിഖണ്ഡം	യ—യമ
നി—ഖ	നിരൃതിഖണ്ഡം	ര—രജ്ജു
വാ—ഖ	വായുഖണ്ഡം	സൂ—സൂത്രം

എന്ന സാരാവലീവചനമനുസരിച്ചു നാലുദിക്കുകളിലും സൂത്രാവസാനസ്ഥാനത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ശരിവൃത്താകൃതിയിൽ ഒരു സൂത്രമുണ്ട്. അതു നാഗസൂത്രമെന്നു പറകപ്പെടുന്നു ബ്രഹ്മസൂത്രത്തിൻെറ ചുവടായ പടിഞ്ഞാറുനിന്നും നിരൃതിഖണ്ഡത്തിൻെറ മദ്ധ്യത്തിൽ കൂടി യമസൂത്രത്തിൻെറ ചുവട്ടിലേക്കും അവിടെനിന്നും യമഖണ്ഡത്തിൻെറ മദ്ധ്യേകൂടി ബ്രഹ്മസൂത്രത്തിൻെറ അഗ്രഭാഗത്തേയ്ക്കും വീണ്ടും ബ്രഹ്മസൂത്രത്തിൻെറ ചുവട്ടിൽനിന്നുതന്നെ വായുഖണ്ഡ

ത്തിന്റെ മദ്ധ്യമാൎഗ്ഗമായി യമസൂത്രത്തിന്റെ അഗ്രഭാഗത്തേയ്ക്കും അവിടെനിന്നും പുറപ്പെട്ടു് ഈശഖണ്ഡത്തിന്റെ മദ്ധ്യേകൂടി ബ്രഹ്മസൂത്രത്തിന്റെ അഗ്രഭാഗത്തിലേയ്ക്കും ഇങ്ങിനെ നാലു സൂത്രങ്ങൾ കോൺമാൎഗ്ഗമായി ചതുരശ്രരൂപത്തിൽ ഗമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഇതിനു് ശൂലമെന്നു പറയപ്പെട്ടു. “വാസ്തുമൎമ്മവിലസൽശൂലം സമസ്തം ത്യജേൽ” എന്നും മററും ഇനി പറയാൻ ഭാവമുള്ളതുകൊണ്ടു് ഈ സൂത്രങ്ങൾക്കും മററുള്ള സൂത്രങ്ങളോടൊപ്പം പ്രാമാണ്യമുണ്ടെന്നു ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു. ഒന്നാംപറഞ്ഞ മഹാസൂത്രങ്ങളേയും രജ്ജുക്കളേയും ബ്രഹ്മസ്ഥാനത്തെ കേന്ദ്രമാക്കി കല്പിച്ചിട്ടു് എട്ടു സൂത്രങ്ങളായും പറഞ്ഞുവരുന്നു. ഇന്ദ്രസൂത്രം, അഗ്നിസൂത്രം, യമസൂത്രം, നിരൃതിസൂത്രം, വരുണസൂത്രം, വായുസൂത്രം, കുബേരസൂത്രം, ഈശസൂത്രം, (കൎണ്ണസൂത്രം) ഇങ്ങനെ അതുകൾ കിഴക്കാദിയായി ധരിച്ചുകൊൾക.

ശ്ലോ — സൂത്രസ്യ രജ്ജോരപി ചാഗ്രമൂലൈ—
വിദ്ധേ ഗൃഹാദിസ്ഥിതമദ്ധ്യസൂത്രേ
ഹീനായതിപ്രാങ്കണമശ്ചതുശ്ശാ—
ലാഗാരതോന്യത്ര ഭവന്തി ദോഷാഃ. ൨൨

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഗൃഹാദിസ്ഥിതമദ്ധ്യസൂത്രേ	= ഗൃഹംമുതലായതുകളുടെ മദ്ധ്യസൂത്രം
സൂത്രസ്യരജ്ജോഃഅപി ച	= സൂത്രത്തിന്റെയും രജ്ജുവിന്റെയും
അഗ്രമൂലൈഃ	= അഗ്രത്തിനാലോ മൂലത്തിനാലോ
ഹീനായതിപ്രാങ്കണതഃ	= സമചതുരശ്രമായ
ചതുശ്ശാലാഗാരതഃ	= ചതുശ്ശാലാഗൃഹത്തെയൊഴിച്ചു്
അന്യത്ര	= മററുള്ള ശാലകളിൽ
വിദ്ധേ	= വേധിക്കപ്പെട്ടുവെങ്കിൽ
ദോഷാഃ ഭവന്തി	= ദോഷങ്ങൾ സംഭവിക്കുന്നു.

സാ—മഹാസൂത്രങ്ങളുടേയും രജ്ജുക്കളുടേയും അഗ്രഭാഗമോ അഥവാ മൂലഭാഗമോ ഗൃഹം ഗോശാല കിണറു മുതലായവയുടെ മദ്ധ്യസൂത്രങ്ങളെ വേധിക്കുന്നു. (അഭിമുഖമായിവരുന്നു) എങ്കിൽ അതു് അപൽക്കരമാകുന്നു. സമചതുരശ്രശാലയ്ക്കു് ഈ വേധം ദോഷകരമല്ല. ചതുരശ്രശാലയുടെ കോൺഗൃഹത്തിന്റെ കൎണ്ണസൂത്രങ്ങളും ബ്രഹ്മസ്ഥാനത്തുനിന്നും ഈശാഗ്രമായി പുറപ്പെടുന്ന രജ്ജുസൂത്രവും തമ്മിലും അങ്കണമദ്ധ്യസൂത്രങ്ങൾ ഗൃഹമദ്ധ്യസൂത്രങ്ങൾ ഇവ തമ്മിലും വേധിക്കാതെ വിധിപ്രകാ-

ത്തം ചതുശ്ശാല ചെയ്യുവാൻ കഴികയില്ല. സൂത്രവര്‍ണ്ണത്തിനുള്ളിൽ കൂടി അനുകൂലമായോ പ്രതികൂലമായോ ഉള്ള മറെറാരു സൂത്രത്തിന്റെ ഗതിയെയും "വേധ"മെന്നു പറയുന്നു. ബ്രഹ്മസ്ഥാനത്തെ കേന്ദ്രമാക്കി സംകല്പിച്ച് അതിനിരുവശവുമുള്ള ഭാഗങ്ങൾക്ക് മൂലമെന്നും അഗ്രമെന്നും പറയപ്പെടുന്നു.

മൂ— പ്രാഗാദിക്രമശസ്സ്യാദേധഫലം പതിവിയോഗകുഷ്ഠരുജൌ
രിപുപീഡാത്മജധനഹാന്യനിലരുജസ്സകുലധാന്യ—
ഹാന്യാദ്യാഃ

അന്വയം.	അര്‍ത്ഥം.
പതിവിയോഗകുഷ്ഠരുജൌ	= ഭര്‍ത്തൃവിരഹം, കുഷ്ഠരോഗം
രിപുപീഡാത്മജധനഹാന്യ	= ശത്രുപീഡ, പുത്രനാശം ധനനാശം
നിലരുജഃ	= വാതരോഗം
സകുലധാന്യഹാന്യാദ്യാഃ	= കുലനാശം ധാന്യനാശം ഇവകൾ
പ്രാഗാദിക്രമശഃ	= കിഴക്കുതുടങ്ങിയുള്ള സൂത്രങ്ങളുടെ
വേധഫലം സ്യാൽ	= വേധഫലമാകുന്നു.

സാ—സൂത്രങ്ങളുടേയും രജ്ജുക്കളുടേയും മൂലമോ അഗ്രമോ വീട് ഗോശാല പടിപ്പുര കിണറ് മുതലായവയുടെ മദ്ധ്യസൂത്രത്തെയോ സ്തംഭം ഭിത്തി മുതലായവയെയോ ആരൂഢാദികളേയോ വേധിക്കുന്നു എങ്കിൽ താഴെപ്പറയുന്ന അപത്തുകൾ സംഭവിക്കുന്നതാണ്. ഇന്ദ്രദിക്കിൽ വേധംവരുന്നു എങ്കിൽ ഭര്‍ത്തൃവിരഹവും അഗ്നികോണിൽ കുഷ്ഠരോഗവും തെക്കേദിക്കിൽ ശത്രുപീഡയും നിരൃതികോണിൽ പുത്രനാശവും പടിഞ്ഞാറു ധനഹാനിയും വായുകോണിൽ വാതരോഗവും വടക്ക് കുലനാശവും ഈശകോണിൽ ധാന്യനാശവും ഇങ്ങനെ എട്ടുദിക്കുകളിൽ സൂത്രവേധം സംഭവിച്ചാലുള്ള ഫലമാണ്. അതുകൊണ്ട് വേധം എല്ലായിടത്തും അപലക്ഷ്യമാകുന്നു.

മൂ—ക്ഷേത്രസ്യൈശാദിഖണ്ഡനവകതിപദസം—
ഭിന്നവാസ്തുംഗകോഷ്ഠേ-
ഷേകസ്യാക്കാംശതസ്സ്യാദപിതതിതിഹമഹാ
സൂത്രരജ്ജ്വാഃ പ്രസിദ്ധാ
തദപിഗംഗ്ഗകോഷ്ഠൈവിഹിതശതപദേ—
ഷേകകോഷ്ഠഭാഗാ
വിസ്താരസ്സൂത്രരജ്ജ്വാരഹിതകൃതിപദദി—
ന്നേഷപൈകാഷ്ടിഭാഗഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ക്ഷേത്രസ്യ	= പറമ്പിൽ
ഐശാദിഖണ്ഡേ	= ഈശഖണ്ഡമോ നിരൃതിഖണ്ഡമോ
നവകൃതിപദസംഭിന്നവാസ്ത്വംഗകോഷ്ഠേഷു ഏകസ്യ	=ഒൻപതൊൻപതു (൮൧)മോ പദങ്ങളാക്കി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ അതിൽ ഒരു പദത്തിന്റെ
അൎക്കാംശതഃ	= പന്ത്രണ്ടിൽ ഒരു ഭാഗംകൊണ്ടു്
ഇഹമഹാസൂത്രരജ്ജ്വാഃ	= ഇവിടെ സൂത്രങ്ങളുടേയും രജ്ജു
വിതതിഃ പ്രസിദ്ധാ സ്യാൽ	= വിസ്താരം കിട്ടുന്നു (ക്കളുടേയും
തദ്വൽ	= അതുപോലെ
ദ്വിഗുണദ്ഗുകോഷ്ഠൈഃ	= പതുപ്പത്തായിഖണ്ഡിക്കുമ്പോൾ
വിഹിതശതപദേഷു	= ഉണ്ടാകുന്ന നൂറുപദങ്ങളിൽ
ഏകകോഷ്ഠേഭാഗഃ	= ഒന്നിന്റെ എട്ടിലൊരുഭാഗം
സൂത്രാരജ്ജ്വാഃ	= സൂത്രങ്ങളുടേയും രജ്ജുക്കളുടേയും
വിസ്താരഃ	= വീതിയാകുന്നു.
അഥ	= പിന്നീടു്
അഹികൃതിപദഭിന്നേഷു	= എട്ടെട്ടു(൬൪)പദങ്ങളാക്കുമ്പോൾ
ഏകാഷ്ടിഭാഗഃ	= പതിനാറിലൊരുഭാഗവും
സൂത്രരജ്ജ്വാഃ	= സൂത്രങ്ങളുടേയും രജ്ജുക്കളുടേയും
വിസ്താരഃ	= വിസ്താരമാകുന്നു.

സാ—നിരൃതി ഈശാനഖണ്ഡങ്ങളിൽ വീടുവയ്ക്കുന്നതിനുചിതമായ ഒന്നിനെ ൮൧ പദങ്ങളായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ ഒരു പദത്തിന്റെ പന്ത്രണ്ടിൽ ഒരു ഭാഗവും നൂറുപദമായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ അതിന്റെ എട്ടിലൊരുഭാഗവും ൬൪ പദങ്ങളായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ ഒന്നിന്റെ പതിനാറിലൊരു ഭാഗവും സൂത്രങ്ങളുടെ വിസ്താരമാകുന്നു.

മൂ— സമസ്തഗേഹാങ്കണകൂപവാപീ-
ദ്വാരാദിമധ്യസ്ഥിതസൂത്രവേധഃ
മിഥഃസമസ്തേഷ്വപവൎജ്ജനീയോ
രജ്ജ്വാശ്ചകോണാലയകൎണ്ണയോശ്ച.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
സമസ്തഗേഹാങ്കണകൂപവാപീ- ദ്വാരാദിമധ്യസ്ഥിതസൂത്രവേധഃ	= ഗൃഹങ്ങൾ, ഗോശാല മുതലായ ഉപാലയങ്ങൾ, അങ്കണം, കിണറു്, കുളം, വാതിൽ മുത

ലായ എല്ലാററിന്റെയും മദ്ധ്യസൂത്രങ്ങളുടെ അന്യോന്യവേധവും

രജ്ജ്വാഃകോണാലയകർണ്ണയോഃ = രജ്ജുക്കളുടേയും കോൺഗൃഹങ്ങളുടേയുംകർണ്ണസൂത്രങ്ങളുടേയും
മിഥഃച = അന്യോന്യമുള്ള വേധവും
സമസ്തേഷു അപി = എല്ലാ ആലയങ്ങളിലും
വജ്ജനീയഃ = വജ്ജിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

സാ—എല്ലാ ഗേഹങ്ങൾക്കും അങ്കണത്തിനും കിണറു്, കുളം ഇവയ്ക്കും വാതിൽ മുതലായ എല്ലാ ദ്വാരഭേദങ്ങൾക്കും മററും മദ്ധ്യേ മുൻപറഞ്ഞപോലെ സൂത്രങ്ങളുണ്ടു്. അതിൽ ഒന്നിന്റെ മദ്ധ്യസൂത്രം മറെറാന്നിന്റെ മദ്ധ്യസൂത്രത്തെ വേധിച്ചുകൂടാ. ഇവയിൽ ഒന്നിന്റെ മദ്ധ്യം മറെറാന്നിന്റെ മദ്ധ്യത്തെ വാക്കാക്കിവയ്ക്കരുതു്. ഗൃഹം വാതിൽ ജന്നൽ മുതലായ എല്ലാററിനും യഥാവിധി ഗമനം വച്ചുകൊള്ളണം. കോണാലയങ്ങളുടെ കർണ്ണസൂത്രങ്ങൾ നിരൃതീശാനമായിപ്പുറപ്പെടുന്ന രജ്ജുസൂത്രവുമായി വേധിക്കരുതു്. ചതുരശാലയ്ക്കു വേധിക്കാമെന്നും മററുള്ളിടത്തു വജ്ജ്യമാണെന്നും മുൻപേ പറഞ്ഞ സ്ഥിതിക്കു് ഈ വത്തമാനം സൂത്രവേധങ്ങളുടെ ദോഷാധിക്യത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. "വേധന്തു ഗൃഹമദ്ധ്യാനാം ഗോത്രനാശകരം ത്യജേൽ" എന്ന വാസ്തുവിദ്യാവചനം ഇതിനു ദൃഷ്ടാന്തമാണു്.

വീഥി നിശ്ചയിക്കാനുള്ള ദണ്ഡിനെ കല്പിക്കുന്ന ക്രമം.

൭— വീഥീവിസ്തൃതികല്പനാസുബഹുധാദണ്ഡോഭവേന്മേദിനീ
വിസ്താരാൽഗൃഹകത്തൃപൂരുഷസമുത്സേധോത്ര താലോന്മതഃ
താലൈസ്സൈസ്ത്രിംശന്ദവാണേമിതൈർദണ്ഡസ്ത്രിധാതേഷ്വത
ദ്വീഥീവിസ്തൃതിമേകതോവിതനയാദ്വ്യസ്തദ്രവിസ്തൃതിഃ.

അന്വയം.	അത്ഥം
മേദിനീവിസ്താരാൽ	= ഭൂമിയുടെ വലിപ്പച്ചെറുപ്പമനുസരിച്ചു്
വീഥീവിസ്തൃതകല്പനാസു	= വീഥിയുടെ വീതി നിശ്ചയിക്കാം
ദണ്ഡഃ ബഹുധാ ഭവേൽ	= ദണ്ഡു പലവിധമുണ്ടു്. (നമ്മു
അത്ര	=ഈ ദണ്ഡു നിശ്ചയിക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ
ഗൃഹകത്തൃപൂരുഷസമുത്സേധഃ	= ഗൃഹം ചെയ്യിക്കുന്നയാളിന്റെ ഉയരം·

താലഃ മതഃ	= താലമെന്നു സമ്മതമാകുന്നു
തൈഃ താലൈഃ	= ആ താലങ്ങളാൽ
ദശനന്ദവാരണമിതൈഃ	= പത്തും ഒൻപതും എട്ടും കൂടിയതുകൊണ്ടു്
ദണ്ഡഃ ത്രിധാ ഭവേൽ	= മൂന്നുവിധത്തിൽ ദണ്ഡു ഭവിക്കും
ഭൂവിസ്തൃതിഃ അസ്തിയദി	= പറമ്പിനു് അധികം വിസ്താരമുണ്ടെങ്കിൽ
തേഷു ഏകതഃ	= ആ ദണ്ഡുകളിൽ ഒന്നുകൊണ്ടു്
തദ്വീഥീവിസ്തൃതിം	= അവിടത്തെ വീഥീവിസ്താരത്തെ
വിതനയാൽ	= ചെയ്യണം.

സ:—വീഥിയുടെ അളവു നിശ്ചയിക്കുന്നതിനുള്ള ദണ്ഡു് പറമ്പിന്റെ വലിപ്പച്ചെറുപ്പമനുസരിച്ചു് പലവിധം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. "മനുഷ്യാലയ"ത്തിൽ ഗൃഹം ചെയ്യിക്കുന്നയാളിന്റെ ഉയരത്തിനു താലം എന്നു പറയുന്നു. ഈ താലം പത്തു കൂടിയതും ഒൻപതു കൂടിയതും എട്ടു കൂടിയതും ഓരോ ദണ്ഡാകുന്നു. ഭൂമിക്കധികം വിസ്താരമുണ്ടെങ്കിൽ ഇപ്പറഞ്ഞ ഏതെങ്കിലും ഒരു ദണ്ഡുകൊണ്ടു് ഒരു വീഥിയുടെ അളവു് (വിസ്താരം) നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം.

വീഥീവിധാനം.

൭—നന്ദദന്ദപുടേനവാവൃതിതയാ ബാഹ്യാദിമദ്ധ്യാന്തിമാഃ
വീഥ്യസ്സ്യുഃപരിതഃപിശാചദിവിഷദ്വിത്താധിഭൂദണ്ഡിനാം
നാഗാംബ്വഗ്നിവിനായകദ്രുഹിണനാമ്നാഞ്ചാത്രനിന്ദ്യാസ്തതാഃ
പൈശാചാഗ്ന്യഹിദണ്ഡിനാംഗൃഹവിധൗവീഥിശ്ചതു–
ർദിക്ഷ്വപി

അന്വയം.	അർത്ഥം.
നന്ദദന്ദപുടേ	= പതിനെട്ടു പുടങ്ങളാക്കുമ്പോൾ
നവാവൃതിതയാ	= ഒൻപതു് ആവൃതി (ചുറ്റു്)വതികയാൽ
ബാഹ്യാദിമദ്ധ്യാന്തിമാഃ	=പുറത്തേച്ചുറ്റുമുതൽ മദ്ധ്യംവരെയുള്ള ആവൃതികൾ
പിശാചദിവിഷദ്വിത്താധി–ഭൂദണ്ഡിനാം	= പിശാചു്, ദേവൻ, കുബേരൻ, യമൻ ഇവരുടേയും
നാഗാംബ്വഗ്നിവിനായക ദ്രുഹിണനാമ്നാം ച	= നാഗം. ജലം, അഗ്നി, ഗണപതി ബ്രഹ്മാവു് ഇവരുടേയും
വീഥ്യസ്സ്യുഃ	= വീഥികളായി ഭവിക്കും

	= ഈ വീഥികളിൽവച്ചു്
അത്ര	
പൈശാചാഗ്ന്യഹിദണ്ഡിനാം	= പിശാചു്, അഗ്നി, നാഗം, യ
വീഥ്യഃ	= വീഥികൾ (മൻ ഇവരുടെ
ഗൃഹവിധൌ	= വീട്ടു വയ്ക്കുന്നവിഷയത്തിൽ
ചതുർദ്ദിക്ഷു അപി	= നാലുദിക്കിലും
നിന്ദ്യാഃ സ്മൃതാഃ	= നിന്ദ്യങ്ങളെന്നു വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

സാ:—പറമ്പു് ക്രമപ്രകാരം ചതുരശ്രമാക്കീട്ടു് പതിനെട്ടു പുടങ്ങളായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ ചുററാകെ ഒൻപതു് ആവൃതികൾ ഉണ്ടാവും. അതിൽ പുറത്തുനിന്നു ക്രമേണ ഒന്നാമത്തേതു് പിശാചുവീഥിയും, രണ്ടാമത്തേതു് ദേവവീഥിയും, മൂന്നാമത്തേതു്:കുബേരവീഥിയും, നാല്വാമത്തേതു യമവീഥിയും, അഞ്ചാമ

സ്ഥാനനിർണ്ണയം.

കിഴക്കു്.

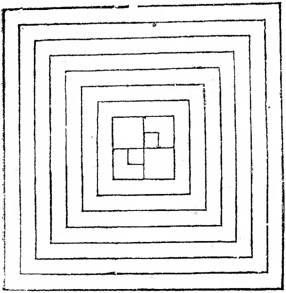

ത്തേതു നാഗവീഥിയും, ആറാമത്തേതു ജലവീഥിയും, ഏഴാമത്തേതു അഗ്നിവീഥിയും, എട്ടാമത്തേതു് ഗണേശവീഥിയും, ഒൻപതാമത്തേതു് ബ്രഹ്മവീഥിയുമാണു്. നാലുദിക്കിലുമുള്ള പിശാചു്, അഗ്നി നാഗൻ, യമൻ ഇവരുടെ വീഥികൾ വീടുവയ്ക്കുന്നതിനു നിഷേധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. "നൈഷ്യതേനിയമാദല്പഃക്ഷേത്രേവീഥീവികല്പന" എന്നും "അഷ്ടാദശാദിദണ്ഡാദ്ധ്യകാരേവീഥീവികല്പന" എന്നും മററുമുള്ള വചനമനുസരിച്ചു് പതിനെട്ടുദണ്ഡിനുതാഴെയുള്ള പറമ്പിൽവീഥിവിഭാഗം അവശ്യമില്ലെന്നു കാണുന്നു. എങ്കിലും ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവിനു് ഇതത്ര പക്ഷമില്ലെന്നു് അല്പക്ഷേത്രത്തിൽ വീഥിവിഭാഗം ചെയ്യണമെന്നു് വിധിക്കുന്ന അടുത്ത പദ്യംകൊണ്ടു സ്പഷ്ടമാകും.

മൂ—യാവൽകല്പിതമങ്കണം ഗൃഹവിധൌ സാദ്ധ്യാന്വിതാതാവതീ
വീഥിവിസ്തൃതിരുത്തമാങ്കണസമാമദ്ധ്യാതദല്പാധമാ
ക്ഷേത്രേല്പേപുനരങ്കണാർദ്ധവിതതാംവീഥീംപ്രകുര്യാത്തദാ
പ്രാച്യോദീച്യഗൃഹംഭവേൽസലിലവീഥ്യാരൂഢമേവഞ്ചവാ

അന്വയം.

	അർത്ഥം.
ഗൃഹവിധൌ	= മനുഷ്യാലയംചെയ്യുമ്പോൾ
അങ്കണം	= അങ്കണദീർഘം
യാവൽകല്പിതം	= എത്രമാത്രം നിശ്ചയിച്ചുവോ
താവതി സാർദ്ധാന്വിതാ	= അത്രമാത്രവും അതിൽ പകുതിയും കൂടിയുള്ള
വീഥീവിസ്തൃതിഃഉത്തമാ	= വീഥീവിസ്താരം ഉത്തമമാണു്
അങ്കണസമാ	= അങ്കണദീർഘത്തോടു സമമായതു്
മദ്ധ്യാ	= മദ്ധ്യമമായിട്ടുള്ളതാണു്.
തദല്പാ	= അങ്കണദീർഘത്തെക്കാൾ കുറഞ്ഞതു്
അധമാ	= അധമമായിട്ടുള്ളതാണു്.
പുനഃ അല്പേക്ഷേത്രേ	= പിന്നെച്ചെറിയപറമ്പിൽ
അങ്കണാർദ്ധവിതതാം	= അങ്കണദീർഘത്തിൽ പകുതിവീതിയുള്ള
വീഥീം പ്രകുര്യാൽ	= വീഥിയെച്ചെയ്യണം.
തദാ	= അങ്കണത്തിൽ പകുതിവീഥി കല്പിക്കുമ്പോൾ
പ്രാച്യോദീച്യഗൃഹം	= കിഴക്കേതും വടക്കേതുമായ ഗൃഹങ്ങൾ
സലിലവീഥ്യാരൂഢം	= ജലവീഥിയിൽ ആരോഹിക്കപ്പെട്ടതായിവരും
ഏവം ച വാ	= ഇപ്രകാരം ചെയ്യുകയുമാവാം.

സാ—വിധി അനുസരിച്ചു് അങ്കണത്തെ നിശ്ചയിക്കു മ്പോൾ അങ്കണദീർഘം എത്രമാത്രം നിശ്ചയിച്ചുവോ അത്രയും അതിൽ പകുതിയുംകൂടി കൂട്ടുമ്പോൾ എത്രമാത്രം ദീർഘംവരുമോ അത്രമാത്രമളവുള്ള വീഥീവിസ്താരം ഉത്തമമായിട്ടുള്ളതാണു്. അങ്കണദീർഘത്തോടുസമമായ വീഥീവിസ്താരം മദ്ധ്യമമായിട്ടുള്ളതാണു്. അതിൽ കുറവുള്ളതു് അധമവുമാണു്. ഇങ്ങിനെ വീഥിയുടെ വിസ്താരം നിശ്ചയിക്കുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗം മൂന്നുവിധമാണു്. വളരെ ചെറിയ പറമ്പിൽ അങ്കണദീർഘത്തിൽ പകുതികൊണ്ടും വീഥിയുടെ വിസ്താരം നിശ്ചയിക്കാവുന്നതാണു്. ഇങ്ങിനെ വീഥി ചെറുതായിവരുമ്പോൾ കിഴക്കു ഗൃഹവും വടക്കേഗൃഹവും സലിലവീഥിയിൽ കരേറിച്ചെയ്യണം. "ഗുരുവം ച വാ" എന്നുള്ളതുകൊണ്ടു് സർവസമ്മതമായ ഒരു വിധിയാണെന്നു വിചാരിക്കാൻ ന്യായമില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അഗ്നിവീഥിയിൽകൂടി ഗൃഹം കയറാതെ കഴികയില്ല. അങ്കണദീർഘത്തിന്റെ ഒന്നരഭാഗംകൊണ്ടു് ഒരു വീഥികല്പിക്കുമ്പോൾ ഗണേശവീഥിയിലും ബ്രഹ്മവീഥിയിലുംമാത്രം ഗൃഹം ഒതുങ്ങുന്നതാണു്. അങ്കണസമമായി വീഥീവിസ്താരം നിശ്ചയിക്കയാണെങ്കിലും ഈ രണ്ടു വീഥികളിൽതന്നെ ഗൃഹം മിക്കവാറും ഒതുക്കാൻ കഴിയും. ചെറിയ ഭൂമിയാണെങ്കിൽ ശുഭവീഥിയിൽ മാത്രമായി വിധിപ്രകാരം ഗൃഹം ചെയ്യാൻ കഴികയില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഗണേശവീഥിയേയും ബ്രഹ്മവീഥിയേയും ഒന്നാക്കിച്ചെയ്യു് അവിടെ വിധിപ്രകാരം വീടു ചെയ്യുന്നതാണു് ഉത്തമമായിട്ടുള്ളതു്. ഇതു പറമ്പിനു് അധികം വിസ്താരമുണ്ടെങ്കിൽ മാത്രമേ സാധിക്കയുള്ളു. ഇതിന്റെ നിയമങ്ങൾ അടുത്ത ശ്ലോകവ്യാഖ്യാനത്തിൽനിന്നു് വിശദമാകുന്നതാണു്.

മൂ— കൃത്വാ ദിങ്നവനാഗവർഗ്ഗപദഭിന്നേ ക്ഷേ-
ത്രഖണ്ഡപദൈ-
രഷ്ടദ്വ്യങ്കാബ്ധിമിതൈർവിധാതൃപദയുക്തംപ്രാ-
ങ്കണംമദ്ധ്യതഃ
ശാലാഃപങ്ക്തിയുജാത്മകാദികജഷാതൽബാ-
ഹ്യതസ്തൽബഹിർ-
ഗ്ഗോഷ്ഠോലൂഖലവേശ്മകാദിവിലസൽപങ്ക്ത്യാ
വൃതംകല്പയേൽ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ക്ഷേത്രഖണ്ഡ	= പറമ്പിന്റെ ഈശഖണ്ഡമോ നിരൃതിഖണ്ഡമോ

ദിങ്നവനാഗവർഗ്ഗപദഭിന്നേ = ആറുപദങ്ങളായോ എണ്ണത്തൊന്നപദങ്ങളായോ അറുപത്തിനാലുപദങ്ങളായോ ഭാഗിക്കുമ്പോൾ

അഷ്ട്യങ്കാബ്ധിമിതൈഃ = പതിനാറും ഒൻപതും നാലും

പദൈഃ = പദങ്ങളെക്കൊണ്ടു്

മദ്ധ്യതഃ = മദ്ധ്യത്തിൽ ഉള്ള

വിധാതൃപദയുക്തം = ബ്രഹ്മപദസമുദായംകൊണ്ടു്

പ്രാങ്കണം കൃത്വാ = പ്രാങ്കണത്തെ നിശ്ചയിച്ചിട്ടു്

തൽബാഹ്യതഃ = ബ്രഹ്മപദത്തിന്റെ വെളിയിലു-

ആര്യകാദികക്ഷ്യാ = ആര്യൻ മുതലായവരുടെ (ള്ള

പങ്ക്തിയുക്താ = രണ്ടുവരികളിലായി

ശാലാഃ = ശാലകളേയും

തൽബഹിഃ = അതിന്റെ വെളിയിൽ

ഗോഷ്ഠാശ്രുഖലവേശ്മ-കാദിവിലസൽപങ്ക്ത്യാ = തൊഴുത്തിൽ, ഉരൽപുര മുതലായ ഉപാലയങ്ങൾ കിണറുമുതലായ ജലാശയങ്ങൾ ഇവകളേയും

ആവൃതം കല്പയേൽ =ചുററും യഥായോഗ്യംചെയ്യണം.

സാ—ക്രമമനുസരിച്ചു പറമ്പിനെ ചതുരശ്രമാക്കി നാലു ഖണ്ഡമായി വിഭജിച്ചാൽ അതിൽ മനുഷ്യവാസത്തിനുത്തമമായിട്ടുള്ളതു് ഈശഖണ്ഡമാണെന്നു വ്യക്തമാണല്ലോ. വിളവുഭൂമി ജലാശയം പാറ മുതലായവയുടെ ഏററവും അടുപ്പമോ സീമ (അതിരു്) വേധം മുതലായ മററുവല്ല അനൈശ്വകളങ്ങളോ നേരിട്ടുന്നപക്ഷം നിരൃതിഖണ്ഡവും സ്വീകാര്യമാണു്. "സ്ഥാനംന്യൂണാംതുമാനുഷ്യേ ദൈവേചാപീതികേചന" എന്ന വചനംകൊണ്ടും ഈശഖണ്ഡത്തോളം പ്രാധാന്യം നിരൃതിഖണ്ഡത്തിനില്ലെന്നു സ്പഷ്ടമാണു്. ഇങ്ങനെ വിട്ടുവയ്ക്കുന്നതിനുചിതമായ ഖണ്ഡത്തെ തെക്കുവടക്കും കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറും പത്തുപുത്തു പുടങ്ങളായി തിരിക്കുമ്പോൾ ആറു പദങ്ങൾ സിദ്ധിക്കും. ഇതിന്റെ മദ്ധ്യയുള്ള പതിനാറുപദങ്ങളുടെസമാഹാരം ബ്രഹ്മപദമാണു്. ഒൻപതൊൻപതു പുടങ്ങളെക്കൊണ്ടു് എണ്ണത്തൊന്നു പദങ്ങളായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ മദ്ധ്യേയുള്ള ഒൻപതുപദങ്ങളുടെ സമാഹാരം ബ്രഹ്മപദമാണു്. എട്ടെട്ടുപുടങ്ങളെക്കൊണ്ടു് അറുപത്തിനാലുപദമായി ഖണ്ഡിക്കുമ്പോൾ മദ്ധ്യനാലുപദം ബ്രഹ്മപദമാണു്. "തത്രചതുഷ്ഷഷ്ടിവാപ്യേകാശീതിസ്ഥ വാഥപദശതകംതേഷുചയത്രരുചിസ്യാൽതേന ച കുര്യാദഥാലയംപ്രാജ്ഞഃ"ഇത്യാദി വചനമനുസരിച്ചു് ഈ മൂന്നുവിധപദവിഭാഗങ്ങളിൽ ഇഷ്ടമായതിനെ ആശ്ര

യിച്ചും വാസ്തുവിഭാഗം ചെയ്യാമെന്നുകാണുന്നു. ഈ ഗ്രന്ഥകത്താവു് മൂന്നുവിധത്തിൽ പദവിഭാഗമുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞുവെങ്കിലും "ഏകാശീതിപദംപ്രകൽപ്യ" എന്നും "നാഡ്യഃപ്രാഗ്ഗുദഗഗ്ര" എന്നുമുള്ള പദങ്ങളെക്കൊണ്ടു് എൺപത്തൊന്നു പദങ്ങളായുള്ള വാസ്തുവിഭാഗമാണു് തനിക്കിഷ്ടമെന്നു നല്ലപോലെ വെളിപ്പെടുത്തിട്ടുണ്ടു്. കൂടാതെ "ഏകാശീതിപദൈസ്സമസ്തഭവനേ" എന്നുപ്രകാശികയും "ഏകാശീതിപദം വാസ്തുമാനുഷം പ്രതിസിദ്ധിദം" എന്നു വിദ്യാനുകീത്തനവും "സവ്വവാസ്തുവിഭാഗേഷു വിജ്ഞേയാന്നവകാ"എന്നു രാജവല്ലഭവും "ഏകാശീതിപദംകൃത്വാ വാസ്തുവിൽ സവ്വവാസ്തുഷു" എന്നും മററും അനേകശാസ്ത്രങ്ങൾ ഐകകണ്ഠ്യാ പ്രവത്തിച്ചുകാണുന്നതുകൊണ്ടു് വാസ്തുവിഭാഗത്തിൽ നവവഗ്ഗംതന്നെയാണു് മനുഷ്യാലയങ്ങൾക്കു സ്വീകരിക്കേണ്ടതെന്നും സ്പഷ്ടമാകുന്നു.

അങ്ങനെ വരുമ്പോൾ എണ്പത്തിഒന്നു പദത്തിന്റെ മദ്ധ്യേയുള്ള ബ്രഹ്മപദമായ ഒൻപതുപദങ്ങളുടെ സമാഹാരത്തെ അങ്കണമാക്കി സങ്കല്പിച്ചു് ആര്യ്യൻ, വിവസ്വാൻ, മിത്രൻ, മഹീധരൻ ഇവരുടെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളേയും ആപൻ, ആപവത്സൻ മുതലായവരുടെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ കോൺഗൃഹങ്ങളേയും അതിനുപുറമേയുള്ള ഈശാനാദികളുടെ ആവൃതിയിൽ തൊഴുത്തു്, ഉരപ്പുര, കിണറു് മുതലായവയേയും കല്പിച്ചുകൊള്ളണം. ഇങ്ങനെചെയ്യുമ്പോൾ നിന്ദ്യവീഥികളിൽ കൂടി ഗൃഹങ്ങൾ നിശ്ചയമായും പ്രവേശിക്കും. അതുകൊണ്ടു ഗണേശവീഥിയിലും ബ്രഹ്മവീഥിയിലും ഗൃഹം ഒതുക്കിച്ചെയ്യുന്നതു് ഉത്തമവും, അതിനു നിവൃത്തിയില്ലാത്തപക്ഷം മുൻപറഞ്ഞവണ്ണം വടക്കേതും കിഴക്കേതും ജലവീഥിയിൽ കരേററിച്ചെയ്യുന്നതു് മദ്ധ്യമവും ഈ ശ്ലോകപ്രകാരം ഒരു ഖണ്ഡമടക്കി പദവിഭാഗംചെയ്തു നിശ്ചയിക്കുന്നതു് അധമവുമാണു്. എങ്കിലും അല്പക്ഷേത്രങ്ങളിൽ മൂന്നാമതു പറഞ്ഞവിധിയെത്തന്നെയാണു് സ്വീകരിക്കാൻ സുകരമായിട്ടുള്ളതു്.

> "വീഥീ വിധാനേ വിധിവിഷ്ണുരാജ-
> വീഥ്യോസ്തദന്യത്രചയാവദ്‌വ്യാം
> ഖണ്ഡഞ്ച വർഗ്ഗത്രിതയേഷുകുയ്യാന്മദ്ധ്യേ-
> ങ്കണംതൽബഹിരേവശാലാഃ"

ഇത്യാദി ശാസ്ത്രാന്തരവചനമനുസരിച്ചു്, ഗണേശവീഥിയേയും ബ്രഹ്മവീഥിയേയും ഒന്നാക്കി അതിനെ എൺപത്തിഒന്നു ഖണ്ഡങ്ങളായി വിഭജിക്കണം. അതിൽ മദ്ധ്യേയുള്ള ഒൻപതു

ഖണ്ഡങ്ങൾ (പദങ്ങൾ) അങ്കണമാക്കി സങ്കല്പിച്ചിട്ട്, വിവസ്വാന്റെ സ്ഥാനമായ തെക്കേ ആവൃതികളിൽ തെക്കേതും, മിത്രന്റെ സ്ഥാനമായ പടിഞ്ഞാറേ ആവൃതികളിൽ പടിഞ്ഞാറേതും, മഹീധരന്റെ സ്ഥാനമായ വടക്കേ ആവൃതികളിൽ വടക്കേതും, ആര്യന്റെ സ്ഥാനമായ കിഴക്കേ ആവൃതികളിൽ കിഴക്കേതും, ഓരോന്നായിട്ടോ നാലുംകൂടിയോ കല്പിച്ചുകൊള്ളണം. ഈശഖണ്ഡത്തെ എൺപത്തിഒന്നായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ ഒരു പദത്തിന് എത്രമാത്രം വിസ്താരം വരുമോ അതിൽ കൂടുതലായി ഗൃഹവിസ്താരവും രണ്ടു പദത്തിലധികമായിദീർഘവും വന്നുകൂടാ. "പദമാനസമം താരം ദ്വിപദം ദീർഘമുച്യതേ" എന്നു പ്രമാണവുമുണ്ട്. എന്നാൽ ഗൃഹദീർഘം ഒരു പദത്തിലടങ്ങിയിരിക്കണമെന്നു പറയുന്നതും, അർത്ഥവത്തായ ഒന്നുതന്നെയാണ്. അതായത് ഈശഖണ്ഡംകൊണ്ടു പദവിഭാഗം ചെയ്യുമ്പോൾ കിട്ടുന്ന രണ്ടു പദപ്രമാണം, പറമ്പടക്കി വിഭജിക്കുമ്പോഴുള്ള ഒരു പദത്തോടു തുല്യമാകാതിരിക്കാൻ വകയില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ട് "പദമാത്രമതിക്രമ്യ ഗേഹദീർഘം ന കാരയേൽ" എന്നുള്ളതും സാർത്ഥകമാണെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. ഇത് നിന്ദ്യവീഥികളിൽ പ്രവേശിക്കാത്തതും നിർദ്ദോഷവുമായ സ്ഥാനമാണെന്നു സ്പഷ്ടമാണല്ലോ? ഈ നിയമം അത്യധികം വലിപ്പമുള്ള പറമ്പിൽ മാത്രമേ സാധിക്കയുള്ളു. ഇതിനു നിവൃത്തിയില്ലാതെ വരുമ്പോൾ ബ്രഹ്മവീഥി, ഗണേശവീഥി, അഗ്നിവീഥി, ജലവീഥി ഈ നാലുവീഥികളെ ഒന്നാക്കിച്ചേർത്ത് അവിടെ മേൽപറഞ്ഞതുപോലെ പദവിഭാഗം ചെയ്ത് അങ്കണത്തേയും ശാലകളേയുംമററും നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം. അപ്പോൾ വടക്കതും കിഴക്കതും ജലവീഥിയിൽ കയറിവരും. പ്രധാന ഗൃഹങ്ങളായ തെക്കതും പടിഞ്ഞാററതും ശുഭവീഥിയിൽ ഒതുക്കിയും ചെയ്യാം. അതിനാൽ ഈ സ്ഥാനം മദ്ധ്യമമാണെന്ന് ധരിക്കേണ്ടതാണ്. കൂടാതെ ഈശഖണ്ഡമടക്കി പദവിഭാഗംചെയ്ത ക്രമപ്രകാരം അങ്കണത്തേയും ശാലകളേയും കല്പിക്കുമ്പോൾ ഗൃഹങ്ങൾ, കണിശമായും നിന്ദ്യവീഥിയിൽ കയറാതെ കഴിവില്ല. അതിനാൽ ഈ സ്ഥാനം അധമമാണെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഇങ്ങനെ ഗൃഹങ്ങളുടെ സ്ഥാനനിർണ്ണയം ചെയ്യുമ്പോൾ ഈശാഗ്രമായ രജ്ജുസൂത്രത്തിന്റെ ഗമനം പടിഞ്ഞാററതിന്റെ തെക്കും കിഴക്കതിന്റെ വടക്കുമുള്ള അന്തരാളങ്ങളിൽ കൂടിയാണ് വേണ്ടത്. ഇതിന്, "പൂർവ്വാപരാഗാരഭവാന്തരാളമാർഗ്ഗം ഹിരജ്ജ്വാർനചഗേഹവേധഃ" ഇത്യാദിവചനം പ്രമാണമാകുന്നു. പടിഞ്ഞാററതിന്റെ തെക്കേ അന്തരാളം അതി

നെ സംബന്ധിച്ചതും കിഴക്കതിൻെറ വടക്കേ അന്തരാളം കിഴക്കതിനെ സംബന്ധിച്ചതുമാകുന്നു.

മൂ—ക്ഷേത്രേല്പേകപാപിമദ്ധ്യാംകണമപിചകൃതാന്താത്മഭൂസൂത്രയോ
(ഗാൽ

കിഞ്ചിന്നീതപാസപഗത്യാപിചഭവനചതുഷ്കംകൃതംദൃശ്യതേച
അത്യല്പാഏവവീഥ്യോഹ്യശുഭശുഭഫലാന്യേവമേവാല്പരൂപാ—
ന്യസ്മാദീശാദിഖണ്ഡാദ്യധിഗതനവവിഥി വിധിന്നേഷ്യതേത്ര.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അല്പേ ക്ഷേത്രേ	= ഏററവും ചെറിയപറമ്പിൽ
കപാപി	= ചിലെടത്തു്
മദ്ധ്യേ അങ്കണം അപി ച	= മദ്ധ്യത്തിൽതന്നെ അങ്കണവും
കൃതാന്താത്മഭൂസൂത്രയോഗാൽ	= യമസൂത്രവും ബ്രഹ്മസൂത്രവും ചേരുന്ന സ്ഥാനത്തുനിന്നു്
സ്വഗത്യാ	= തങ്ങൾക്ക വിധിക്കപ്പെട്ട ഗതി
കിഞ്ചിൽ നീതപാ	= അൽപ്പം മാററീട്ടു്. (കൊണ്ടു്
കൃതം ഭവനംചതുഷ്കം ച	= ചെയ്യപ്പെട്ട ചതുശ്ശാലയും
ദൃശ്യതേ	= കാണപ്പെടുന്നു.
വീഥ്യഃ അത്യൽപ്പാ ഏവ	= വീഥികൾ ഏററവുംചെറുതാണു്
അശുഭശുഭഫലാഃഏവം ഏവ	= അശുഭങ്ങളും ശുഭങ്ങളും ഇതുപോലെ
അൽപ്പരൂപാഃ സന്തി ഹി	= അൽപ്പങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു.
അസ്മാൽ	= ഗുണദോഷങ്ങൾ അല്പമാകയാൽ
ഈശാദിഖണ്ഡാദ്യധിഗതനവ	= ഈശാദിഖണ്ഡവിഭാഗവും
വീഥിവിധിഃ	പിശാചുവീഥി തുടങ്ങിയ വീഥി
അത്ര	= ചെറിയപറമ്പിൽ (വിഭാഗവും
ന ഇഷ്യതേ	= വേണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല.

സാ:—ഏററവും ചെറിയ പറമ്പിൽ മുഴുക്കെ മുൻപറഞ്ഞപോലെ പദവിഭാഗം ചെയ്തിട്ട ബ്രഹ്മപദത്തെ അങ്കണമാക്കി ചുററുമുള്ള ആൎയ്യാദികളുടെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളെച്ചെയ്യണം. യമസൂത്രത്തിൻെറയും ബ്രഹ്മസൂത്രത്തിൻെറയും സ്ഥാനത്തുനിന്നു തങ്ങൾക്ക വിധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഗത്യംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഗമിപ്പിച്ചുകൊള്ളണം. ഇങ്ങിനെയും ശാലകൾചെയ്തതായിക്കാണുന്നുണ്ടു്. ഇവിടെ "ദൃശ്യതേ" എന്നു പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ അതിനു് ആചാൎയ്യസമ്മതമോ ശാസ്ത്രാനുകൂലമോ ഇല്ലെന്നു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. പറമ്പു വളരെ ചെറുതാകുമ്പോൾ വീഥികളും വളരെ ചെറുതായിരിക്കും. ഗുണദോഷഫലങ്ങളും

അപ്രകാരം അല്പമായിരിക്കാനേ വകയുള്ളു. അതുകൊണ്ടു ഈശഖണ്ഡം യമഖണ്ഡം എന്നിങ്ങനെ ഖണ്ഡവിഭാഗവും പിശാചവീഥി ദേവവീഥി ഇത്യാദി വീഥീവിഭാഗവും മററും ചെയ്യണമെന്നു ആചാൎയ്യന്മാർ ഇച്ഛിക്കുന്നില്ല. ഈ വിധി നഗരം, പുരം, ഗ്രാമം മുതലായ ജനനിബിഡമായ സ്ഥാനങ്ങളിലേക്ക കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതാണു.

൫ വിസ്താരവിധി.

൭—യാവൽപ്രാംകണദീൎഘമാനമമുനൈകാൎയ്യൎദ്ധവീഥീതതം
തേനാഷ്ടാദശഭൂമിമാനമിതി വാ ക്ഷേത്രാപ്തിരന്തഃക്രമാൽ
മൎയ്യാദാനിയമപ്രഹീണമനജാഗാരേപി തൽപ്രാംകണാ—
ദേവം ക്ഷേത്രമിതിം കരോതു ചപുനർവപ്രാന്തമൌചിത്യതഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
പ്രാങ്കണദീൎഘമാനം യാവൽ	= അങ്കണത്തിന്റെനീളം എത്രയോ
അമുനാ	= ഈ അങ്കണദീൎഘത്തിന്റെ
ഏകാൎയ്യൎദ്ധവീഥിതതം	= ഒന്നര ഭാഗംകൊണ്ടുള്ള വീഥീവിസ്താരവും
തേനഅഷ്ടാദശഭൂമിമാനമിതി	= ആ വീഥീവിസ്താരത്തിന്റെ—പതിനെട്ടുഭാഗംകൊണ്ടു പറമ്പിന്റെ അളവും ഭവിക്കും.
അന്തഃക്രമാൽ	= മദ്ധ്യത്തിൽനിന്നു ഇപ്രകാരം ക്രമേ
ക്ഷേത്രാപ്തി	= പറമ്പിന്റെ നിയമംഭവിക്കും (ണ
മൎയ്യാദാനിയമപ്രഹീണമനജാഗാരേ അപി	= സീമ നിശ്ചയിച്ചിട്ടില്ലാത്ത മനുഷ്യാലയത്തിലും
തൽപ്രാങ്കണാൽ	= അതിന്റെ അങ്കണദീൎഘത്തിൽനി
ക്ഷേത്രമിതിം കരോതു	= പറമ്പിന്റെ അളവുചെയ്യും (ന്നു
പുനഃ വപ്രാന്തം	= പിന്നീടു മതിൽക്കെട്ടു
ഔചിത്യതഃ കരോതു	= യോഗ്യതയനുസരിച്ചുചെയ്യണം.

സാ:—അങ്കണദീൎഘം ഒന്നരക്കൂടിയതു ഒരു വീഥിയാണു. അതു പതിനെട്ടുകൂടിയതു ആ പറമ്പിന്റെവിസ്താരമാണു. ഈ വീഥീവിസ്താരംകൊണ്ടു ഭൂമിയുടെ സീമ നിൎണ്ണയിച്ചുകൊള്ളണം. സീമ (അതിൎത്തി) നിശ്ചയമില്ലാത്ത പറമ്പിൽനില്ക്കുന്ന ഗൃഹത്തിന്റെ അങ്കണദീൎഘംകൊണ്ടും ഇതുപോലെ പറമ്പിന്റെ സീമയെ നിശ്ചയിക്കാവുന്നതാണു. സീമ നിശ്ചയിച്ചതിനുശേഷം സീമാന്തത്തിലൊ അവിടെനിന്നും പുറത്തോട്ടുമാററിയൊ സൗക

ഷ്യം, യോഗ്യത, ആവശ്യം ഇവയെ അനുസരിച്ചു മതിൽ കെട്ടിച്ചു കൊള്ളണം.

ഭ്രമമ്മവിധി.

൭— ഏകീകൃത്യഗണേശപങ്കജഭുവോർവീഥീമഥൈശേഥവാ
ഖണ്ഡേനൈരൃതകേത്രവാസ്തുപദമേകാശീതിഖണ്ഡാത്മകം
യദ്വാ നാഗകൃതിപ്രഭിന്നമഥവാദിഗ്വർഗ്ഗഖണ്ഡാദിതം
കുര്യ്യാദേകമിഹാംഗമമ്മരചനാംവാസ്തോശ്ചതദ്ദേവതാഃ ൨൫

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അഥ	= അനന്തരം
ഐശേ അഥവാ	= ഈശഖണ്ഡത്തിലൊ അല്ലെങ്കിൽ
നൈരൃതേ ഖണ്ഡേ	= നിരൃതിഖണ്ഡത്തിലോ
ഗണേശപങ്കജഭുവോഃ	= ഗണേശൻെറയും ബ്രഹ്മാവിൻെറയും
വീഥീം ഏകീകൃത്യ	= വഥിയെ ഒന്നാക്കിട്ട്
അത്ര	= ഈ സ്ഥാനത്ത്
ഏകാശീതിഖണ്ഡാത്മകം	= എൺപത്തിയൊന്നു ഖണ്ഡമായോ
യദ്വാ	= അല്ലെങ്കിൽ
നാഗകൃതിപ്രഭിന്നം	= അറുപത്തിനാലുഖണ്ഡമായോ
അഥവാ	= പക്ഷേ
ദിഗ്വർഗ്ഗഖണ്ഡാദിതം	= നൂറുപദമായൊ പറയപ്പെട്ട ഇവകളിൽവച്ച്
ഏകം വാസ്തുപദം	= ഒരുവിധത്തിൽ വാസ്തുവിഭാഗത്തെ
കുര്യ്യാൽ	= ചെയ്യണം
ഇഹ വാസ്തോഃ	= ഇവിടെ വാസ്തുവിൻെറ
അംഗമമ്മരചനാം	= അവയവങ്ങളേയും മമ്മങ്ങളേയും
തദ്ദേവതാഃ ച	= വാസ്തുദേവതകളേയും
കുര്യ്യാൽ	= ചെയ്യണം.

സാ—ഈശഖണ്ഡത്തിലൊ നിരൃതിഖണ്ഡത്തിലൊ ഉള്ള ഗണേശവീഥിയേയും ബ്രഹ്മവീഥിയേയും ഒരുമിച്ചു ചേൎക്കണം. നൂറോ, എൺപത്തിഒന്നൊ, അറുപത്തിനാലൊ ഖണ്ഡങ്ങളായി ഭാഗിച്ച് വാസ്തുവിൻെറ അവയവങ്ങളേയും മമ്മങ്ങളേയും ദേവതകളേയും കല്പിക്കണം. ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഗണേശവീഥിയിലും ബ്രഹ്മവീഥിയിലുമാണ് മമ്മകല്പന ചെയ്യേണ്ടതെന്നു കാണുന്നു. ഇപ്പോഴും മിക്കസ്ഥലങ്ങളിലും മമ്മവിഭാഗം ചെയ്യുവരാറുള്ളത് പറമ്പുമുഴുക്കെയുള്ള ഭാഗംകൊണ്ടാണ്. വാസ്തുവിദ്യയിലും ഈ വിധംതന്നെയാണ് പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്. എന്നാൽ ഉത്തമ,

മദ്ധ്യമ, അധമ നിന്ദ്യമായി സ്ഥാനനിർണ്ണയം നാലുവിധം മുൻപേ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ. ഇതു് ഏതൊരു സ്ഥാനത്തെ ആസ്പദമാക്കിയാണോ ചെയ്യുന്നതു് ആ സ്ഥാനംകൊണ്ടുതന്നെയാണു് മർമ്മവിഭാഗം ചെയ്യേണ്ടതു്.

"യത്രഗേഹംപ്രകുർവീത തത്രമർമ്മാണിചിന്തയേൽ
ഐശാനേനൈരൃതേഖണ്ഡവീഥ്യോർവ്വിധിഗണേശയോഃ"

എന്നുള്ള സാരാവലിവചനം ഇതിനു പ്രമാണമാണു്. അതുകൊണ്ടു് ബ്രഹ്മവീഥിയിലും ഗണേശവീഥിയിലും ഗൃഹം ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ അവിടംകൊണ്ടും അഗ്നിവീഥിയും ജലവീഥിയുംകൂടി ഉൾപ്പെടുത്തിച്ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ അവിടംകൊണ്ടും ഈശഖണ്ഡത്തിലൊ നിരൃതിഖണ്ഡത്തിലൊ ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ ആ ഖണ്ഡംകൊണ്ടും പറമ്പുമുഴുക്കെ സങ്കല്പിച്ചു് മദ്ധ്യം അങ്കണമാക്കി ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ ആകെയുള്ള പറമ്പിലും മർമ്മവിഭാഗം ചെയ്യേണ്ടതാണു്. "സർവ്വവ്യാപ്തേപ്യമുഷ്മിൻ" എന്നുള്ള പദ്യംകൊണ്ടു് ഇതു സ്പഷ്ടമാകുന്നതാണു്.

൭൭=നാഡ്യഃ പ്രാഗുദഗഗ്രാദശദശൈകാശീതികോഷ്ഠേശിവാ–
ഗ്ന്യഗ്രാഃപഞ്ചപൃഥങ്നവോർമ്മിഗുണകോഷ്ഠസ്ഥാസ്തഥാജ്ജവഃ
മർമ്മണ്യഷ്ടരസാശുഗാബ്ധിഗുണസംഖ്യാ നൈകകോഷ്ഠസ്ഥിതൈ
സ്സൂത്രൈര്യോഗസമുദ്ഭവാദിതിശതം വർജ്യാനിചഃമധ്യാദിഷു

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഏകാശീതികോഷ്ഠേ	= എൺപത്തൊന്നുപദത്തിൽ
പ്രാഗുദഗഗ്രാഃ	= കിഴക്കും വടക്കും അഗ്രങ്ങളായി
ദശദശനാഡ്യഃ	= പത്തുപത്തുനാഡികളും
തഥാ	= അപ്രകാരം
ശിവാഗ്ന്യഗ്രാഃ	= ഈശകോണിലും അഗ്നികോണിലും അഗ്രങ്ങളായി
നവോർമ്മിഗുണകോഷ്ഠസ്ഥാഃ	= ഒൻപതു് ആറു് മൂന്നു് ഈ കോഷ്ഠങ്ങളിൽകൂടി
പഞ്ച രജ്ജവഃ	= അഞ്ചു രജ്ജുക്കളും
പൃഥക് ഭവന്തി	= വേറേവേറേ ഭവിക്കുന്നു.
നൈകകോഷ്ഠസ്ഥിതൈഃ	= പദമദ്ധ്യത്തെ ഒഴിച്ചു്
അഷ്ടരസാശുഗാബ്ധിഗുണസംഖ്യാനൈഃ	= എട്ടു്, ആറു്, അഞ്ചു്, നാലു്, മൂന്നു് ഇതുവും
സൂത്രൈഃ	= സൂത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള
യോഗസമുദ്ഭവാൽ	= യോഗം ഉണ്ടാകയാൽ
ശതം മർമ്മാണി	= നൂറുമർമ്മങ്ങൾ

ഇതി കുഡ്യാദിഷു വർജ്ജ്യാനി = ഇങ്ങനെ ഭിത്തിമുതലായതിൽ വർജ്ജിക്കേണ്ടതാണു്.

സാ—എൺപത്തൊന്നു പദംകൊണ്ടു് വാസ്തുമർമ്മം ചെയ്യുമ്പോൾ കിഴക്കഗ്രമായി കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറു് പത്തുനാഡികളും വടക്കഗ്രമായി തെക്കുവടക്കു പത്തുനാഡികളും കല്പിക്കണം. അപ്പോൾ ഒൻപതൊൻപതു് പുടങ്ങളും എൺപത്തൊന്നു പദങ്ങളും സിദ്ധിക്കും. പിന്നീടു് ഈശകോണിൽ അഗ്രമായി കന്നിൻവഴി ഒൻപതുഖണ്ഡങ്ങളുടെ മദ്ധ്യേകൂടി ഒരു രജ്ജുവും അതിന്റെ ഇരുപുറവുമായി ആറാറു ഖണ്ഡങ്ങളിൽകൂടി ഓരോ രജ്ജുക്കളും അതിന്റെ ഇരുപുറവും മുമ്മൂന്നുഖണ്ഡങ്ങളിൽകൂടി ഓരോ രജ്ജുക്കളും അഗ്നികോണിൽ അഗ്രമായി ഒൻപതു ഖണ്ഡങ്ങളുടേയും

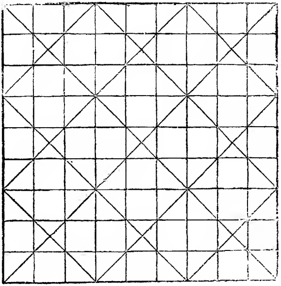

അതിന്റെ ഇരുപുറത്തും ആറാറു ഖണ്ഡങ്ങളുടേയും അതിന്റെപുറമേ മുമ്മൂന്നുഖണ്ഡങ്ങളുടേയും മദ്ധ്യേകൂടി ഓരോ രജ്ജുക്കളും ഉണ്ടു്. ഇങ്ങിനെ നിരൃതീശാനമാർഗ്ഗമായും അഞ്ചഞ്ചു രജ്ജുക്കളാവും. അപ്പോൾ എട്ടു രേഖകളുടേയും ആറുരേഖകളുടേയും അഞ്ചുരേഖകളുടേയും നാലുരേഖകളുടേയും മൂന്നുരേഖകളുടേയും സംയോഗസ്ഥാനം മർമ്മമാണു്. നാലുരേഖകളുടെ സംയോഗം ഈ

കോഷ്ഠങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ സംഭവിക്കും. ഇതു മർമ്മമല്ല, ഇങ്ങിനെ സിദ്ധിക്കുന്ന നൂറുമർമ്മങ്ങളിൽ ഭിത്തി, ഉത്തരം, സ്തംഭം മുതലായവ വന്നുകൂടാ. "അഷ്ടഭിസ്സംഗതിസ്സൂത്രനാഡീരജ്ജുവിമിശ്രിതൈഃ സ്യാത്രൈസ്തത്രമഹാമർമ്മ" എന്നുള്ള വചനമനുസരിച്ച് എട്ടു സൂത്രങ്ങളുടെ സംയോഗസ്ഥാനം മഹാമർമ്മമാണ്. ഈ മഹാമർമ്മസന്ധി ഗൃഹാദികളുടെ ഉത്തരം, ഭിത്തി, സ്തംഭം മുതലായവയെക്കൊണ്ടു് ഒരിക്കലും വേധിച്ചുകൂടാ. "സ്ഥാനാന്യേതാനി വാസ്തോർഗൃഹകരണവിധൌ പീഡയേന്നൈവവിദ്വാൻ പീഡാസ്യാൽപീഡിതേഷു ക്ഷിതിപതിവിഷയബ്രാഹ്മണാനാം പശൂനാം തൽകർത്തുശ്ശില്പിനാം ച സ്വതനയ വനിതാഭ്രാതൃസംബന്ധിനാം ച" എന്നുള്ള വാസ്തുവിദ്യാവചനവും ഇതിനു ദൃഷ്ടാന്തമാണ്.

മർമ്മദോഷപരിഹാരം.

മൂ—പ്രാഗ്വോദക് പദഭാസ്കരാംശദളമാത്രം മർമ്മസൂത്രസ്ഥിതേ-
 ർന്നീത്വാ വിന്യസനേന മർമ്മപരിപീഡാസ്തംഭകുഡ്യാദിഷു
 വാസ്തുന്യത്രനിപീഡിതേ മഹിഷസിംഹാനേകപാനാംശിരോ
 ഹൈമം കൂർമ്മവരാഹയോശ്ചനിഖനേത്തച്ഛാന്തയേശാന്തികൃൽ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
മർമ്മസൂത്രസ്ഥിതേഃ	= മർമ്മസന്ധിയിൽനിന്നു്
പ്രാക്‌വാ ഉദക്‌വാ	= കിഴക്കോട്ടോ വടക്കോട്ടോ
പാദഭാസ്കരാംശദളമാത്രം	= പദത്തിന്റെ ഇരുപത്തിനാലിലൊരുഭാഗം
നീത്വാ വിന്യസനേ	= മാററി വിന്യസിക്കുമ്പോൾ
സ്തംഭകുഡ്യാദിഷു	= സ്തംഭം, ഭിത്തി മുതലായവയിൽനി-
മർമ്മപരിപീഡാ ന	= മർമ്മപീഡ ഭവിക്കുന്നില്ല (ന്നുള്ള
അത്ര	= ഇവിടെ
വാസ്തുനി നിപീഡിതേ	= മർമ്മപീഡ സംഭവിച്ചുപോയാൽ
മഹിഷസിംഹാനേകപാനാം	= മഹിഷം, സിംഹം, ആന
കൂർമ്മവരാഹയോഃ	= ആമ, പന്നി ഇതുകളുടെ
കൂർമ്മവരാഹയോഃ	= ആമ, പന്നി ഇതുകളുടെ
ഹൈമം ശിരഃ	= സ്വർണ്ണമയമായ ശിരഃപ്രതിമയെ
ശാന്തികൃൽ	= വാസ്തുപൂജ മുതലായ ശാന്തികർമ്മത്തെ ചെയ്യുന്ന ആൾ
തച്ഛാന്തയേ നിഖനേൽ	= മർമ്മദോഷശാന്തിക്കായി സ്ഥാപിക്കണം.

സാ—സൂത്രങ്ങൾ ഒത്തുചേരുന്ന മർമ്മസ്ഥാനത്തുനിന്നു വട ക്കോട്ടോ കിഴക്കോട്ടോ ആ ഒരു പദത്തിൻെറ ഇരുപത്തിനാലിൽ ഒരംശം മാററി സ്തംഭം ഭിത്തി മുതലായതുകൾ സ്ഥാപിച്ചാൽ 'മർമ്മപീഡ' എന്നുള്ള ദോഷം സംഭവിക്കുന്നതല്ല. "പ്രമാദോ ധീ മതാമപി" എന്നുള്ള വചനമനുസരിച്ച് ചിലപ്പോൾ എല്ലാവ ക്കും സ്ഖലിത്യം സംഭവിക്കുമല്ലോ! പ്രമാദവശാൽ അഥവാ മർമ്മപീഡ സംഭവിച്ചുപോയാൽ വാസ്തുശാന്തി വിധിപ്രകാരം സുവർണ്ണംകൊണ്ട് പഞ്ചശിരസ്സുണ്ടാക്കി തന്ത്രിവര്യൻ അവിടെ ത ന്ത്രസമന്വിതം സ്ഥാപിക്കണം. അതുകൊണ്ട് തദ്ദോഷശാന്തി വരുന്നതാണ്.

പദവിഭാഗം.

ഏകാശീതിപദംപ്രകല്പ്യനവകംമദ്ധ്യേസ്യബാഹ്യാവൃതൗ
ഷൾക്കംദിക്ഷുവിദിക്ഷുയുഗ്മയുഗളമ്യൈകൈകശസ്തൽബഹിഃ
ചത്വാരിംശദഥൈഷുപഞ്ചവിരിഞ്ചാദ്യാഃ പദേഷുസ്ഥിതാ
ബാഹ്യേഷ്ടാവപദസ്ഥിതാസ്ത്ര്യധികപഞ്ചാശൽസുരേവംസുരാഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഏകാശീതിപദം പ്രകല്പ്യ	= എണ്പത്തൊന്നുപദം കല്പിച്ചിട്ട്
മദ്ധ്യേനവകം	= മദ്ധ്യത്തിലൊൻപതും
അസ്യ ബാഹ്യാവൃതൗ	= ഇതിൻെറ വെളിയിലെ ആവൃതി
ദിക്ഷുഷൾക്കം	= ദിക്കുകളിലാറും (യിൽ
വിദിക്ഷു യുഗ്മയുഗളം ച	= കോണുകളിൽ ഈരണ്ടും
തൽബഹിഃ ഏകൈകശഃ	= അതിൻെറ വെളിയിൽ ഓരോന്നും
അഥ	= അതുകൂടാതെ
ചത്വാരിംശൽപഞ്ച ച	= നാല്പത്തിയഞ്ചുപദങ്ങളും
പദേഷു സ്ഥിതാഃ	= ഈ പദങ്ങളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
വിരിഞ്ചാദ്യാഃ	= ബ്രഹ്മാവുതുടങ്ങിയുള്ളവരും
അപദസ്ഥിതാഃ ബാഹ്യേ	= പദത്തിലല്ലാതെ വെളിയിൽ
(സ്ഥിതാഃ) അഷ്ടൗ	= സ്ഥിതിചെയ്യുന്നഎട്ടുദേവന്മാരും
ഏവം	= ഇപ്രകാരം
ത്ര്യധികപഞ്ചാശൽസുരാസ്സുഃ	= അമ്പത്തിമൂന്നുദേവന്മാർഭവിക്കും.

സാ—എൺപത്തൊന്നുപദം കല്പിച്ച് മദ്ധ്യേ ഒമ്പതുപദം ഒന്നാക്കി സംസ്കരിക്കണം. അതിൻെറ ചുററുമുള്ള രണ്ടു വരികളി ലായി മുൻപറഞ്ഞ മദ്ധ്യപദത്തിൻെറ കിഴക്കും തെക്കും പടി ഞ്ഞാറും വടക്കും അറാറുപദങ്ങളെ ഒന്നാക്കിച്ചേൎക്കണം. കോ ണുകളിൽ ഈരണ്ടുപദങ്ങളെ ഒന്നാക്കിച്ചേൎത്തു നാലുകോണിലുമാ

യി എട്ടു പദങ്ങളാക്കണം. അതിനു വെളിയിലുള്ള ഓരോ പദങ്ങൾ ഓരോ സ്ഥാനങ്ങളാണു്. ഇങ്ങിനെയാകുമ്പോൾ ആകെ അമ്പത്തിയഞ്ചു പദങ്ങൾ സിദ്ധിക്കും. ഈ പദങ്ങളിൽ ബ്രഹ്മാവുമുതലായ നാല്പത്തിയഞ്ചു ദേവന്മാരും പദസീമയ്ക്കു വെളിയിലായി എട്ടുദിക്കുകളിൽ എട്ടു ദേവന്മാരും ഇങ്ങിനെ അമ്പത്തിമൂന്നു ദേവന്മാർ വാസ്തുപദങ്ങളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

ദേവതകളുടെ സ്ഥിതി.

മൂ— ഈശാദ്യംബഹിരാവൃതിസ്ഥപദകേശ്വീശാനപർജ്ജന്യകൗ
ജൈന്ദ്രിന്ദ്രൗരവിസത്യകൗഭൃശഖഹവ്യാദാംസ്തഥാപൂഷണം
ഭൂയോവൈവിതഥംഗ്രഹക്ഷതയമൌഗന്ധർവഭൃംഗൗമൃഗം
പിത്രാഖ്യംപ്രതിഹാരപാലമപിസുഗ്രീവംക്രമാൽകല്പയേൽ.
ഭൂയഃപുഷ്പാദിദന്തംവരുണമസുരശോഷാഖ്യരോഗാശ്ചനാഗം ഹീൽ
മുഖ്യംഭല്ലാടമിന്ദുംഗ്ഗളമദിതിദിതീചേരിബാഹ്യാവൃതൌച
ഈശാദ്യാപാപവത്സാഖ്യകസവിതൃ സവിത്രേതിസംജ്ഞാവിവസ്വാ
നിന്ദ്രാഖ്യശ്ചേന്ദ്രജിന്മിത്രകശിവശിവജിൽഭൂഭൃതോന്തർവ്യ—
തൌന്യഃ. ൧൩

മൂ—ബ്രഹ്മാമദ്ധ്യപദേഥ ശർ സഹിതഃ സ്കന്ദോഥമാജംഭകഃ
പ്രാഗാദൌപിലിപിഞ്ഞകശ്ചശരകീശാദൌവിദാഥ്യാഹ്വയഃ
ഭൂയഃ പൂതനികാഥപാപപദ പൂർവാരാക്ഷസീ ബാഹ്യത—
ശ്ചൈതേഷ്ടാവപദസ്ഥിതാശ്ചപരിതോദേവഗൃഹാസ്തൽബ—
ഹിഃ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ബഹിരാവൃതിസ്ഥപദകേഷു	= വെളിയിലെ അവൃതിയിലെ പദ (ങ്ങളിൽ
ഈശാദ്യം	= ഈശകോണുമുതൽ
ഈശാനപർജ്ജന്യകൗ	= ഈശാനനേയും പർജ്ജന്യനേയും
ജൈന്ദ്രീന്ദ്രൗ	= ജയന്തനേയും ഇന്ദ്രനേയും
രവിസത്യകൗ	= രവിയേയും സത്യകനേയും
ഭൃശഖഹവ്യാദാൻ	= ഭൃശൻ, അന്തരീക്ഷൻ, അഗ്നി ഇ (വരേയും
തഥാ	= അതുപോലെ
പൂഷണം	= പൂഷാവിനേയും
ഭൂയഃ വിതഥം	= പിന്നെ വിതഥനേയും
ഗ്രഹക്ഷതയമൌ	= ഗ്രഹക്ഷതനേയും യമനേയും
ഗന്ധർവഭൃംഗൗ	= ഗന്ധർവനേയും ഭൃംഗനേയും
മൃഗംപിത്രാഖ്യം	= മൃഗനേയും നിരൃതിയേയും
പ്രതിഹാരപാലം അപി	= ദ്വാരപാലനേയും
സുഗ്രീവം	= സുഗ്രീവനേയും

ഭൂയഃ പുഷ്പാദിദന്തം	=	പിന്നീട് പുഷ്പദന്തനേയും
വരുണം	=	വരുണനേയും
അസുരശോഷാഖ്യരോഗാ–	=	അസുരൻ, ശോഷൻ, രോഗൻ,
ശ്ശുഗാഹീൻ		വായു, നാഗൻ ഇവരേയും
മുഖ്യം ഭല്ലാടം	=	മുഖ്യനേയും ഭല്ലാടനേയും
ഇന്ദ്വഗ്ഗളം	=	ഇന്ദുവിനേയും അഗ്ഗളനേയും
അദിതിദിതീച	=	അദിതിയേയും ദിതിയേയും
ക്രമാൽ കല്പയേൽ	=	ക്രമേണ കല്പിക്കണം
ഇതി ബാഹ്യാവൃതൌച	=	ഇങ്ങിനെ വെളിയിലെവൃതിയി–
അന്തർവൃതൌ	=	മദ്ധ്യഭാഗത്തെ വൃതിയിൽ (ലും
ഈശാദ്യം	=	ഈശകോണമുതൽ
ആപാപവത്സാര്യ്യക	=	ആപൻ, ആപവത്സൻ, ആര്യ്യൻ
സവിതൃസവിത്രേതിസംജ്ഞൗ	=	സവിതാവു്, സവിത്രൻ ഇവരും
വിവസ്വാൻ ഇന്ദ്രാഖ്യഃച	=	വിവസ്വാനും ഇന്ദ്രനും
ഇന്ദ്രജിന്മിത്രകശിവശിവജിൽ	=	ഇന്ദ്രജിത്തും മിത്രനുംശിവനും–
ഭൂഭൃതഃ സ്യുഃ	=	മഹീധരനും (ശിവജിത്തുംഭവി
അഥ	=	അനന്തരം (ക്കം
മദ്ധ്യപദേ ബ്രഹ്മാ	=	മദ്ധ്യപദത്തിൽ ബ്രഹ്മാവും
ബാഹ്യതഃപ്രാഗാദൌ	=	വെളിയിൽ കിഴക്കുതുടങ്ങി
ശർവ്വസഹിതസ്കന്ദഃ	=	ശർവ്വസ്കന്ദനും
ആര്യ്യമാ ജൃംഭകഃ	=	ആര്യ്യമാവും ജൃംഭകനും
പിലിപിഞ്ഛഃച	=	പിലിപിഞ്ഛകനും
ഈശാദൌ	=	ഈശകോണുതുടങ്ങി
ചരകീ വിദാര്യ്യഃ	=	ചരകിയും വിദാര്യ്യനും
ഭൂയഃപൂതനികാ	=	പിന്നെ പൂതനികയും
പാപപദപൂർവ്വാരാക്ഷസീച	=	പാപരാക്ഷസിയും ആകുന്ന
ഏതേ അഷ്ടൌ	=	ഈ എട്ടുദേവതകൾ
അപദസ്ഥിതാഃ	=	പദങ്ങൾക്കവെളിയിലുംഭവിക്കം
തൽബഹിഃ	=	അതിന്റവെളിയിൽ
ദേവഗ്രഹാഃ	=	ദേവപാർഷദന്മാരും ഭവിക്കം.

സാ—വെളിയിലെ ആവൃതിയിൽ ഈശകോണമുതൽ ഈശാനൻ തുടങ്ങി ദിതിവരെയുള്ള മുപ്പത്തിരണ്ടുദേവന്മാരും മദ്ധ്യവൃതിയിൽ ആപൻമുതൽ മഹീധരൻവരെ പന്ത്രണ്ടുദേവന്മാരും മദ്ധ്യബ്രഹ്മാവും പദസീമയ്ക്കുവെളിയിൽ കിഴക്കുമുതൽ നാലുദിക്കകളിൽ ശർവ്വസ്കന്ദൻ തുടങ്ങി നാലുദേവന്മാരും ഈശകോണുമുതൽ ചരകിതുടങ്ങി നാലുദേവന്മാരും ഇങ്ങിനെ ആകെ അമ്പത്തി

മൂന്നദേവന്മാരും ഇതിന്റെ വെളിയിൽ ഇവരുടെ പാരിഷദന്മാരും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ഇതിന്റെ വിശദമായ അറിവു് ചിത്രത്തിൽ നിന്നും സിദ്ധിക്കുന്നതാണു്.

വാസ്തുപുരുഷന്റെ ഉൽപത്തി മുതലായതു്.

ശ്ലൊ— അസീദ്ദൈത്യഃപ്രദൃപ്തോനിജഭുജബലവീ–
 ര്യ്യാദിനാക്രാന്തകാഷ്ഠാ
 വിഷ്ടോദ്വേഷ്ടാസുരാണാംസതുയുധിപതിതോ–
 വിധാതാത്രോ ധരിത്ര്യാം
 വ്യാപ്തസ്സർവ്വത്രപശ്ചാൽ ബഹുതരപരിവൃത്യൈ–
 വപൃത്ഥീം വിമർദ്ദന്നൻ
 മർത്ത്യാദുസ്ഥാമുനീന്ദ്രാസ്താപിചമരഭുജ
 സ്താവദേവം ബഭൂവുഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
നിജഭുജബലവീര്യ്യാദിനാ	= തന്റെ കരബലം, വീര്യ്യാതിശയം– മുതലായതുകൊണ്ടു്
അക്രാന്തകാഷ്ഠാനിഷ്ടഃ	= ദിഗന്തംവരെ സ്വാധീനമാക്കി
സുരാണാം ദ്വേഷ്ടാ	= സുരന്മാരെ ദ്വേഷിക്കുന്നവനായി
പ്രദൃപ്തഃ	= ഏററവും അഹങ്കാരിയായി
ദൈത്യഃഅസീൽ	= ഒരു ദൈത്യൻ ഭവിച്ചു.
സഃ തു യുധി	= അവനാകട്ടെ യുദ്ധത്തിൽ
വിധാതാത്ഃ	= ക്ഷീണനായിട്ടു്
ധരിത്ര്യാംപതിതഃ	= ഭൂമിയിൽ പതിക്കപ്പെട്ടു
പശ്ചാൽ സർവ്വത്രവ്യാപ്തഃ	= പിന്നെയും ഭൂമിമുഴുക്കെവ്യാപിച്ചി
ബഹുതരപരിവൃത്യ	= വളരെ പ്രാവശ്യംചുററിയിട്ടു് (ട്ടു്
പൃത്ഥീം വിമർദ്ദന്നൻ ഏവ	= ഭൂമിയെ മർദ്ദിക്കതന്നെ ചെയ്തു.
താവൽമർത്ത്യാഃദുസ്ഥാഃ	= അപ്പോൾമനുഷ്യർ ദുഃഖിതരായി.
ഏവംമുനീന്ദ്രമരഭുജഃ അപി	= ഇപ്രകാരം ഋഷികളും ദേവന്മാരും
ദുസ്ഥാഃബഭൂവുഃ	= ദുഃഖിതന്മാരായിത്തീൎന്നു.

സാ—ഏററവും ബലശാലിയായി സർവ്വോപദ്രവിയായി അഹങ്കാരിയായ ഒരസുരൻ ഉണ്ടായി. അവനെ ദേവന്മാർ യുദ്ധമദ്ധ്യേ ഭൂമിയിൽ പതിപ്പിച്ചു. പിന്നെയും അവന്റെ ശക്തിവിശേഷത്താൽ ഭൂമിമുഴുക്കെ വ്യാപിച്ചിട്ടു് അതിവേഗത്തിൽ ചുററിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അപ്പോൾ മനുഷ്യരും മഹൎഷിമാരും ദേവന്മാരും ക്ലേശിതന്മാരായിത്തീൎന്നു.

"സംഗ്രാമേന്തകരുദ്രയോശ്ചപതിതഃസോദോമഹേശാൽ ക്ഷിതൌ
തസ്മാൽഭൂതമഭൂച്ചഭീതിജനനം ദ്യാവാപൃഥിവ്യാമഹൽ
തദ്ദൈവൈസ്സഹസാവിഗൃഹ്യനിഹിതം ഭൂമാവധോവക്ത്രഗം
ദേവാനാംവചനാച്ചവാസ്തുപുരുഷസ്തേനൈവപൂജ്യോബുധൈഃ"

വാസ്തുപുരുഷൻെറ ഉല്പത്തിയെക്കുറിച്ച് രാജവല്ലഭത്തിൽ, ഇങ്ങിനെയാണ് കാണുന്നത്. കൂടാതെ;

"പുരാത്രേതായുഗേഹ്യാസീന്മഹാഭൂതം വ്യവസ്ഥിതം
സ്വാപ്യമാനം ശരീരേണ സകലം ഭുവനം തഥാ
തം ദൃഷ്ട്വാവിസ്മയം ദേവാഗതാസ്സേന്ദ്രാഭയാവൃതാഃ
തതസ്തേഭയമാപന്നാബ്രഹ്മാണം ശരണം യയുഃ"

പ്രകാശികയിലിങ്ങനെയാണ കാണുന്നത്.

ഇവൻെറ ഉപദ്രവം നിമിത്തം ദേവാദികൾ ബ്രഹ്മാവിനെ ശരണംപ്രാപിക്കയും ബ്രഹ്മാവിൻെറ കല്പനയനുസരിച്ച് അവനെ യുദ്ധത്തിൽ ഭൂമിയിൽ പതിപ്പിക്കുകയുംചെയ്തു. പിന്നെയും ഉപദ്രവം അസഹ്യമായി വരികയാൽ അവൻെറ അവയവങ്ങളിലായി ഓരോ ദേവന്മാർ സ്ഥിതിചെയ്കയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ അവൻ ബ്രഹ്മാവിനോട് ഇങ്ങനെ പ്രാൎത്ഥിച്ചു.

"ചരാചരമിദം സൎവ്വം ത്വയാസൃഷ്ടം ജഗൽപ്രഭോ
വിനാപരാധേനച മാം പീഡയന്തിസുരാഭൃശം" ഈ പ്രാൎത്ഥനകേട്ടു താഴെപ്പറയുന്നവണ്ണം ബ്രഹ്മാവിനാൽഅനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടു.

"ഗ്രാമേവാ നഗരേവാപി ദുൎഗ്ഗേവാ പത്തനേപിവാ
പ്രാസാദേചപ്രപായാംച ജലോദ്യാനേ തഥൈവച
യസ്ത്വാംനപൂജയേന്മൎത്ത്യോ മോഹാദ്വാസ്തുനരപ്രഭോ
അശ്രീയംമൃത്യുമാപ്നോതി വിഘ്നസ്തസ്യപദേപദേ

വാസ്തുപൂജാമകുൎവ്വാണസ്തവാഹാരോ ഭവിഷ്യതി" ഇതിവചനാൽ വാസ്തുപുരുഷൻ പൂജനീയനാണെന്നു സ്പഷ്ടമാണ്. "വാസ്തുപൂജാംപ്രകുൎവ്വീത ഗൃഹാരംഭപ്രവേശനേ ദ്വാരാഭിവൎത്തനേചൈവത്രിവിധേചപ്രവേശനേ" ഇതുകൊണ്ട് വിശേഷിച്ചും ഗൃഹാരംഭം, ഗൃഹപ്രവേശം, ദ്വാരസ്ഥാപനം മുതലായ കാലങ്ങളിൽ വാസ്തുപൂജ ചെയ്തുകൊള്ളണം.

മൂ—സൎവ്വവ്യാപ്യേത്വമുഷ്മിന്നതനുതനുഘടാഭ്യന്താദ്ധ്യോമയദ്വ—
ത്തദ്വന്നിത്യംവിശേഷാന്നഗരപുരമഹീക്ഷേത്രഖണ്ഡാങ്കണാദൌ

ഉത്താനേനൈരൃതാശാവിനിഹിതചരണേയാവദീശാന്തശീഷേ
ജാതേതാവന്നിഷേദുഃസ്ഥിരമിഹ വിബുധാസ്തസ്യദേഹേ—
ക്ഷണേന. ൨൯.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അമുഷ്മിൻ	= ഈ വാസ്തുപുരുഷൻ
അതനുതനുഘടാഭ്യന്തരവ്യോ—മയദ്വൽ	= വലുതും ചെറുതുമായ ഘടാകാശം യാതൊരുവിധമോ
തദ്വൽ നിത്യം വിശേഷാൽ	= അതുപോലെ എപ്പോഴുംവിശേഷിച്ചു
നഗരപുരമഹീക്ഷേത്ര—ഖണ്ഡാങ്കണാദൌ	= നഗരം, പുരം, ഭൂമി, ക്ഷേത്ര ഖണ്ഡം, അങ്കണം മുതലായതിൽ
സർവവ്യാപ്തേ	= എല്ലായിടവും വ്യാപ്തനായിരി
ഉത്താനേ	= മലൎന്നു (ക്കുമ്പോൾ
നൈരൃതാശാവിനിഹിതചരണേ	= നിരൃതികോണിൽ കാലും
ഈശാന്തശീഷേ	= ഈശകോണിൽ ശിരസ്സുമായി
യാവൽ	= യാതൊരുസമയം ഭവിച്ചുവോ
താവൽ	= ആ അവസരത്തിൽ
ഇഹ വിബുധാഃ	= ഈ ദേവന്മാർ
തസ്യ ദേഹേ	= അവന്റെ ദേഹത്തിൽ
ക്ഷണേന സ്ഥിരം നിഷേദുഃ	= ക്ഷണസമയംകൊണ്ടു് സ്ഥിരമായി സ്ഥിതിചെയ്തു.

സാ—സർവ്വവ്യാപകമായ ആകാശം ചെറിയകുടത്തിൽ ചെറുതായും വലിയകുടത്തിൽ വലുതായും ഒതുങ്ങുന്നതുപോലെ സർവവ്യാപകനായ വാസ്തുപുരുഷനും നഗരനിൎണ്ണയത്തിൽ നഗരംമുഴുക്കയും പുരനിൎണ്ണയത്തിൽ പുരം മുഴുക്കയും ഭൂമിനിൎണ്ണയത്തിൽ ഭൂമി മുഴുക്കയും ഈശാദിഖണ്ഡനിൎണ്ണയത്തിൽ ആഖണ്ഡം മുഴുക്കയും അതുപോലെ അങ്കണത്തിലും ആദിശബ്ദംകൊണ്ടു് ഉപാങ്കണം ഗൃഹാന്തർഭാഗം മുതലായ സ്ഥാനങ്ങളിലും സങ്കല്പാനുകൂലം ഒതുങ്ങി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ഇതുകൊണ്ടു പറമ്പടക്കി പദവിഭാഗവും അവയവവിധാനവും ദേവതാസ്ഥാനങ്ങളും നിശ്ചയിക്കണം. പിന്നീടു് ഈശഖണ്ഡത്തിലും അല്ലെങ്കിൽ ഗൃഹകരണയോഗ്യമായവീഥികളിലും അങ്കണം ഗൃഹാന്തർഭാഗം മുതലായ സ്ഥാനത്തും പദവിഭാഗം, വാസ്തുപുരുഷന്റെ അവയവകല്പനം മുതലായവ ചെയ്യേണ്ടതാണെന്നു് വ്യക്തമാകുന്നുണ്ടല്ലോ. ഈ വാസ്തുപുരുഷൻ ഇ

ങ്ങിനെ ഭൂമിയിൽ ഒട്ടാകെ വ്യാപിച്ചു ചുററിക്കൊണ്ടിരുന്ന അവസരത്തിൽ നിരൃതികോണിൽ കാലും ഈശകോണിൽ ശിരസ്സുമായി മലൎന്നുവന്ന സമയം മേൽപറഞ്ഞ ദേവന്മാർ താഴെപ്പറയുന്ന ക്രമമനുസരിച്ചു സ്ഥിരമായി പ്രവേശിച്ചു.

വാസ്തുപുരുഷന്റെ അവയവവിഭാഗം.

മൂ—മൂൎദ്ധ്നീശോസ്യതുസംസ്ഥിതോ നയനയോഃ പൎജ്ജന്യക— (ശ്ചാദിതി—

ശ്ചാപസ്തദ്വദനേതഥാ ഗളതലേതസ്യാപവത്സാഹ്വയഃ
വാമശ്രോത്രഗതോജയന്ത ഇതരത്രാസ്യാദിതിസ്സംസ്ഥിതോ
വാമാംസേസ്ഥിതവാനമൎത്ത്യ പതിരസ്യാംസേൎഗ്ഗളോ ദക്ഷിണേ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അസ്യ മൂൎദ്ധ്നി	= ഇവന്റെ മൂൎദ്ധാവിൽ
ഈശഃ സംസ്ഥിതഃ	= ഈശൻ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.
നയനയോഃ പൎജ്ജന്യ— കഃ ച ദിതിഃ	= നയനങ്ങളിൽ പൎജ്ജന്യനും ദി— (തിയും
തദ്വദനേ ആപഃ ച	= അവന്റെ മുഖത്തിൽ ആപനും
തഥാ തസ്യ ഗളതലേ	= അപ്രകാരം അവന്റെ കഴുത്തിൽ
ആപവത്സാഹ്വയഃ	= ആപവത്സനും
ജയന്തഃവാമശ്രോത്രഗതഃ	= ജയന്തൻ വലത്തേ കണ്ണത്തിലും
അസ്യ ഇതരത്ര അദിതിഃ	= ഇവന്റെ ഇടത്തെ കണ്ണത്തിൽ അദിതിയും
സംസ്ഥിതാഃ	= സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.
അമൎത്ത്യപതിഃ വാമാംസേ	= ഇന്ദ്രൻ ഇടത്തേ തോളിൽ
സ്ഥിതവാൻ	= സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.
അൎഗ്ഗളഃ അസ്യ ദക്ഷിണേ അംസേ	= അൎഗ്ഗളൻ ഇവന്റെ വലത്തേ (തോളിലും
സ്ഥിതവാൻ	= സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

സാ—വാസ്തുപുരുഷന്റെ ശിരസ്സിൽ ഈശനും ഇടത്തേനയനത്തിൽ പൎജ്ജന്യകനും വലത്തേ നയനത്തിൽ ദിതിയും, മുഖത്തിൽ ആപനും, കഴുത്തിൽ ആപവത്സനും, ഇടത്തേ ചെവിയിൽ ജയന്തനും, വലത്തേ ചെവിയിൽ അദിതിയും, ഇടത്തേചുമലിൽ ഇന്ദ്രനും, വലത്തേചുമലിൽ അൎഗ്ഗളനും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുണ്ട്.

മൂ— അക്കാദയോവാമഭുജസ്ഥിതാസ്സ്യുഃ
ചന്ദ്രാദയോദക്ഷിണഹസ്തഗാശ്ച
വാമപ്രകോഷ്ഠേസവിതാചസാവി-
ത്ര്യന്യത്രരുദ്രശ്ശിവജിൽ പ്രകോഷ്ഠേ. ൩൫

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അക്കാദയഃ	= അക്കൻ തുടങ്ങിയുള്ളവർ
വാമഭുജസ്ഥിതാഃ സ്യുഃ	= വാമഭുജത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു
ചന്ദ്രാദയഃ	= ചന്ദ്രൻതുടങ്ങിയുള്ളവർ
ദക്ഷിണഹസ്തഗാഃ ച	= വലത്തേക്കയ്യിൽസ്ഥിതിചെയ്യുന്നു
സവിതാ സാവിത്രീ ച	= സവിതാവും സാവിത്രിയും
വാമപ്രകോഷ്ഠേ	= ഇടത്തേ പ്രകോഷ്ഠത്തിലും
രുദ്രഃ ശിവജിൽ	= ശിവനും ശിവജിത്തും
അന്യത്ര പ്രകോഷ്ഠേ	= വലത്തെ പ്രകോഷ്ഠത്തിലും
സ്ഥിതാഃ സ്യുഃ	= സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

സാ—സത്യൻ ആദിത്യൻ മുതലായ ദേവന്മാർ വാസ്തുപുരുഷന്റെ ഇടത്തേകൈമേലും ചന്ദ്രൻ അഗ്ഗളൻ തുടങ്ങിയുള്ള ദേവന്മാർ വലത്തേകൈമേലും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. സവിതാവും സാവിത്രിയും ഇടത്തേ പ്രകോഷ്ഠത്തിലും, ശിവനും ശിവജിത്തും വലത്തേ പ്രകോഷ്ഠത്തിലും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

മൂ— മഹീധരാര്യ്യൌ കുചയോർ വിവസ്വാൻ
മിത്രശ്ചകുക്ഷൌ ദ്രുഹിണോഥനാഭൌ
ഇന്ദ്രോസ്യമേഢ്റേടണ്ഡയുഗേതുതജ്ജിൽ
പാദദ്വയേ തസ്യ പരേ പ്രവിഷ്ടാഃ. ൩൬

അന്വയം.	അർത്ഥം.
കുചയോഃമഹീധരാര്യ്യൌ	= കുചങ്ങളിൽമഹീധരനും ആര്യ്യനും
കുക്ഷൌവിവസ്വാൻമിത്രഃച	= കുക്ഷിയിൽ വിവസ്വാനും മിത്രനും
അഥ നാഭൌ ദ്രുഹിണഃ	= പിന്നീട്ട നാഭിയിൽ ബ്രഹ്മാവും
അസ്യ മേഢ്റേ ഇന്ദ്രഃ	= ഇവന്റെ മേഢ്റത്തിൽ ഇന്ദ്രനും
അണ്ഡയുഗേതു തജ്ജിൽ	= അണ്ഡയുഗത്തിൽ ഇന്ദ്രജിത്തും
തസ്യ പാദദ്വയേ	= അവന്റെ രണ്ടുപാദങ്ങളിലായി
പരേ പ്രവിഷ്ടാഃ	= മററുള്ളവരും പ്രവേശിച്ചു.

സാ—ആര്യ്യൻ ഇടത്തേമുലയിലും മഹീധരൻ വലത്തേ മുലയിലും, വിവസ്വാൻ ഉദരത്തിന്റെ ഇടത്തുഭാഗത്തും, മിത്രൻ വലത്തുഭാഗത്തും, നാഭിയിൽ ബ്രഹ്മാവും, ഇന്ദ്രൻ ലിംഗസ്ഥാനത്തും,

ഇന്ദ്രജിത്തു വൃഷണസ്ഥാനത്തും, രണ്ടു പാദങ്ങളിലായി മററുള്ള ദേവന്മാരും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

മൂ—താദേവതാവാസ്തുശരീരസംസ്ഥാ–
സ്സന്തൎപ്പിതാസ്തഭിഷ്ടഫലപ്രദാസ്യുഃ
താശ്ചേദനിഷ്ടാവിപരീതദാശ്ച–
തസ്മാദഭിദധ്യാദിഹവാസ്തുപൂജാം. ൨൩

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
വാസ്തുശരീരസംസ്ഥാഃ	= വാസ്തുശരീരത്തിൽ നില്ക്കുന്ന
താഃ ദേവതാഃ സന്തൎപ്പിതാഃ	= ആ ദേവതകളെ പൂജിച്ചു തൃപ്തിപ്പെ
ഇഷ്ടഫലപ്രദാഃ സ്യുഃ	= ഇഷ്ടഫലത്തെച്ചെയ്യും (ടുത്തിയാൽ
താഃ അനിഷ്ടാഃ ചേൽ	= അവർ അനിഷ്ടന്മാരായാൽ
വിപരീതദാഃ ച	= അനിഷ്ടഫലത്തെ ചെയ്യും
തസ്മാൽ ഇഹ	= അതുകൊണ്ടു് ഇവിടെ
വാസ്തുപൂജാം വിദധ്യാൽ	= വാസ്തുപൂജയെ ചെയ്യണം.

സാ—വാസ്തുപുരുഷന്റെ ശരീരത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ദേവതകളെയും പൂജകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയാൽ, തദ്വാസികൾക്കു് അവർ ഇഷ്ടഫലത്തെ ചെയ്യും. അവർ അനിഷ്ടന്മാരായിത്തീ ന്നാൽ അനിഷ്ടത്തേയും ചെയ്യും . അതുകൊണ്ടു് വാസസ്ഥലത്തു് യഥാകാലം വാസ്തുപൂജയെ ചെയ്യണം. "പ്രതിവഷഞ്ചയജ്ഞൊ ദൈവതഥാ പുത്രസ്യജന്മനി" ഇത്യാദി വചനമനുസരിച്ചു് വത്സരം പ്രതി വാസ്തുപൂജ ചെയ്യണമെന്നാണു് കാണുന്നതു്.

ഇതി മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രികായാം
ദ്വിതീയോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ.

തൃതീയോദ്ധ്യായ പ്രാരംഭഃ.

മാനനിൎണ്ണയം.

ശിംബിസ്ഥാഷ്ടതിലൈൎയ്യുവോദരമിതി പ്രാഹുസ്തദഷ്ടോന്മിതം മാത്രാഖ്യാംഗുലമംഗുലൈരിനമിതൈഃ പ്രോക്താ വിതസ്തിസ്തഥാ തദ്വന്ദ്വം കരകിഷ്കുരത്നിഭുജദോൎമ്മുഷ്ട്യാദിസംജ്ഞം തത– സ്ത്വേകൈകാംഗുലവൃദ്ധിതോംഗുലവിശേഷാദപ്യതോ ഭിദ്യതേ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ശിംബിസ്ഥാഷ്ടതിലൈഃ	= കൂട്ടിലടങ്ങിയിരിക്കുന്ന എട്ടു തിലപ്രമാണംകൊണ്ടു്
യവോദരം ഇതി പ്രാഹുഃ	= യവോദരം എന്നു പറയുന്നു.
തദഷ്ടാന്വിതം	= അതു് ൮ കൂടിയതു്
മാത്രാഖ്യാംഗുലം	= മാത്രാംഗുലമാകുന്നു
ഇനമിതൈഃ അംഗുലൈഃ	= ൧൨ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടു്
വിതസ്തിഃ പ്രോക്താ	= വിതസ്തി പറകപ്പെട്ടു
തഥാ തദ്ദ്വയം	= അതുകൾ രണ്ടുകൂടിയതു്
കരകിഷ്കരത്നിഭുജദോർമ്മുഷ്ട്യാദിസംജ്ഞം	= കരം, കിഷ്കു, അരത്നി, ഭുജം, ദോസ്സ്, മുഷ്ടി ഇത്യാദിപേർ പറയുന്നു
തതഃ തു	= ആ കോലുതന്നെ
ഏകൈകാംഗുലവൃദ്ധിതഃ	= ഓരോരോ അംഗുലങ്ങളുടെ വൃദ്ധികൊണ്ടും
അംഗുലവിശേഷാൽ	= അംഗുലങ്ങളുടെ വിശേഷത്തിൽനിന്നും
അതഃ ഭിദ്യതേ	= ഈകോലിൽനിന്നു ഭേദിക്കപ്പെടുന്നു.

സാ—പ്രകൃത്യാ കായുടെ ഉള്ളിൽ അടങ്ങി ഇരിക്കുമ്പോൾ സിദ്ധിക്കുന്ന ൮ എള്ളിടപ്രമാണം യവോദരമാകുന്നു. യവമെന്നും ദരമെന്നും ചിലർ വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നുണ്ടു്. അതിനെ സ്വീകരിക്കുമ്പോൾ "യവോദരൈരഷ്ടഭിരന്വിതം യൽ" എന്നുള്ള സ്വമതത്തിന്നും "യവോദരൈരംഗുലമഷ്ടസംഖ്യൈഃ" എന്നുള്ള ഭാസ്കരീയവചനത്തിന്നും അസാംഗത്യം വരുന്നതുകൊണ്ടു് ആ അഭിപ്രായം ഉപേക്ഷണീയമാകുന്നു. എള്ളിൻെറ ഘനം അവയുടെ ഉല്പത്തിഭൂമിയുടെയും മററും ഗുണഭേദത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു് അല്പാല്പം വ്യത്യാസമായിക്കാണുന്നുമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് എള്ളിട അനുസരിച്ചുണ്ടാകുന്ന മാനം യഥാർത്ഥമായിരിക്കയില്ലെന്നും അപ്പോൾ അചാര്യവചനത്തിനു് ദോഷം പറയേണ്ടിവരുമെന്നുമുള്ള ഒരു ശങ്ക വരാം. എങ്കിലും,

"പരമാണുഭിരഷ്ടാഭിഃ—എന്നുതുടങ്ങി തിലൈസ്സൈസ്ത്വസൂഭിർയ്യവഃ"

എന്നവസാനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന സാരാവലീവചനംകൊണ്ടു പരമാണുവിങ്കൽനിന്നു രേണുവും രേണുവിൽനിന്നു രേഖയും, രേഖകൊണ്ടു ലീക്ഷയും, ലീക്ഷകൊണ്ടു തിലവും ജ്ഞേയമാകുന്നു. അതിനാൽ ഈ തിലപ്രമാണത്തിന്നും ആധാരം പരമാണുവാണെന്നും തൽക്കർത്താവു് അതിനെ സമുച്ചയദ്യോതകമായ ഇതിശബ്ദംകൊ

ണ്ടു വിവക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും അറിഞ്ഞു് ആ ശങ്കയിൽനിന്നും നിവത്തിച്ചുകൊള്ളണം. യവം എട്ടുകൂടിയതു് മാത്രാംഗുലമാകുന്നു. ൧൨ അംഗുലത്തിനു് വിതസ്തി എന്നു പേർപറയുന്നു. വിതസ്തി രണ്ടുകൂടിയതു് കോലാകുന്നു. അതിനു കരം, കിഷ്കു, അരത്നി, ഭുജം, ദോസ്സ്, മുഷ്ടി മുതലായ കരവിശേഷപര്യായങ്ങൾകൂടി ഗ്രാഹ്യങ്ങളാകുന്നു. ആദിശബ്ദംകൊണ്ടു് ശാസ്ത്രാന്തരലക്ഷ്യങ്ങളായ അന്യനാമങ്ങൾ കൂടിയും ഗ്രാഹ്യങ്ങളാണെന്നു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ കോൽ ക്രമേണ ഓരോരോ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടു വൎദ്ധിപ്പിച്ചും മററു ചിലതരത്തിൽ പറയാൻ പോകുന്ന അംഗുലഭേദങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചും പലവിധങ്ങളായി പരിണമിക്കുന്നു.

മൂ—മാത്രാഖ്യാംഗുലിപഞ്ചവിംശതിമിതം മാനം വിമാനേ സ്തുതം പ്രാജാപത്യകസംജ്ഞിതം സുരഗൃഹേ തേനാപി മേയം കചിൽ ഏതൈരേവവരാംഗുലൈഃപ്രതിമിതംഷഡ്വിംശതിപ്രോന്മിതൈ ൎമ്മാനംകാപിസമസ്തധാമ്നിവിഹിതം നാമ്നാധനുൎമ്മുഷ്ടികം.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
മാത്രാഖ്യാംഗുലിപഞ്ചവിം— ശതിമിതം മാനം	= മാത്രാംഗുലം ഇരുപത്തഞ്ചുകൊണ്ടുള്ള കോൽ
പ്രാജാപത്യകസംജ്ഞിതം	= പ്രാജാപത്യമെന്ന പേരുള്ളതും
വിമാനേ	= വിമാനത്തിൽ വിധിക്കപ്പെട്ടതുമാ
തേന കചിൽ	= അതുകൊണ്ടു ചിലേടത്തു (ണ്
സുരഗൃഹേ മേയം	= സുരഗൃഹത്തിലും അളക്കപ്പെടുന്നു
ഏതൈഃ വരാംഗുലൈഃ	= ഈ വരാംഗുലങ്ങൾ
ഷഡ്വിംശതിപ്രോന്മിതൈഃ=	ഇരുപത്താറുകൊണ്ടു്
പ്രതിമിതം മാനം	= ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട കോൽ
കാപി സമസ്തധാമ്നി	= ചിലേടത്തു് എല്ലാ ഗൃഹങ്ങൾക്കും
വിഹിതം	= ഇഷ്ടമായി
നാമ്നാധനുൎമ്മുഷ്ടികം	= ധനുൎമ്മുഷ്ടി എന്നു പറയുന്നു.

സാ—൨൫ അംഗുലംകൊണ്ടുള്ള മുഴക്കോലിനു് പ്രാജാപത്യമെന്നു പേരാകുന്നു. അതു വിമാനങ്ങളുടെ അളവിങ്കൽ ഉപയോജ്യമാകുന്നു. "പ്രാജാപത്യം വിമാനകേ" എന്നു വാസ്തുവിദ്യയിലും മററും കാണുന്നുമുണ്ടു്. അതു് ആവശ്യമനുസരിച്ചു ദേവാലയങ്ങൾക്കും സ്വീകാൎയ്യമാകുന്നു. 'കചിൽ' എന്നുള്ള പ്രയോഗംകൊണ്ടു് "പ്രാജാപത്യംച വൈദേഹം വൈശ്യാനാംസമ്മതം ഭവേൽ" എന്നുള്ള വിധിഭേദത്തെക്കൂടി ധ്വനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ൨൬ മാത്രാംഗുലംകൊണ്ടുള്ള കോൽ ജാത്യാദിവിഭേദം കൂടാതെ

എല്ലാവക ഭവനങ്ങളിലും സ്വീകാര്യമാകുന്നു. ഇതിന്റെ പേർ ധനർമ്മുഷ്ടി എന്നാകുന്നു. "മാനംകാപി" എന്നുള്ള കാപി ശബ്ദം "വൈപുല്യധനർമ്മുഷ്ടിഭൂപാനാം മാനസാധനേയോജ്യ" എന്നുള്ള വിധിഭേദത്തേയും ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു.

മൂ—സമ്പ്രോക്താംഗുലിസപ്തവിംശതിമിതം മാനംയദുക്തംബുധൈ-
ർന്നാമ്നാതത്തു ധനർഗ്രഹം യദമുനാ ഗ്രാമാദികം മീയതേ
മഥ്യാദ്യോപവനാദിസമ്മിതിവിധൌ വാപീതടാകാദികേ
ചേഷ്ടംതത്രധനർഗ്രഹന്ത്വഥധനർമ്മുഷ്ടിശ്ച തത്രേഷ്യതേ. ൩

അന്വയം.	അർത്ഥം.
സംപ്രോക്താംഗുലിസപ്തവിംശതിമിതം	= പറയപ്പെട്ട ൨൭ അംഗുലങ്ങൾ കൊണ്ട്
യൽ മാനം ബുധൈഃഉക്തം	= യാതൊരു കോൽ ബുധന്മാരാൽ പറകപ്പെട്ട
തൽ തു നാമ്നാധനർമ്മുഷ്ടികം	= അതു് ധനർമ്മുഷ്ടികമെന്നുപറ (യുന്നു
യൽ അമുനാ ഗ്രാമാദികം	= യാതൊന്നുഹേതുവായിട്ട് ഇതു കൊണ്ട് ഗ്രാമാദികളുടെ അളവു്
മീയതേ	= ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നു
തത്ര ധനർഗ്രഹം തു	= അവിടെ ധനർഗ്രഹവും
മഥ്യാദ്യോപവനാദിസംമിതി വിധൌ	= തെരുവുകൾ പുഷ്പവാടികൾ മുതലായവയുടെ അളവിലും
വാപീതടാകാദികേ ച	= കുളം തടാകം മുതലായതുകളിലും
ഇഷ്ടം	= വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.
അഥ തത്ര	= പിന്നെ അവിടെ
ധനർമ്മുഷ്ടിഃ ഇഷ്യതേ	= ധനർമ്മുഷ്ടിയും ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു.

സാ—൨൭ മാത്രാംഗുലംകൊണ്ടുള്ള കോലിനു ധനർഗ്രഹമെന്നുപേരാകുന്നു. ധനർഗ്രഹമെന്നുള്ള അന്വർത്ഥനാമത്തെ ആശ്രയിച്ചുതന്നെ ഗ്രാമം, നഗരം, പുരം മുതലായ രാജകീയജനപദസ്ഥാനങ്ങളെ അളക്കുന്നതിനും അങ്ങാടി പൂങ്കാവു് മുതലായവയുടെ അളവിലും സ്വീകരിക്കപ്പെടുന്നു. അങ്ങാടി, പുഷ്പവനം മുതലായവയുടെ അളവുകൾ വിശേഷിച്ചു് ധനർമ്മുഷ്ടിയും ശുഭമാകുന്നു.

മൂ— അഷ്ടാവിംശതി സമ്മിതാംഗുലിമിതം
പ്രാച്യാഖ്യമാനം ഭവേൽ
വൈദേഹം നവവിംശതിപ്രതിമിതൈ—
ർമ്മാത്രാംഗുലൈസ്സമ്മിതം

സ്യാൽ ത്രിംശൽ പ്രവരാംഗുലീ പരിമിതം
വൈപുല്യമേകാംഗുലീ–
യുക്തം തത്തുഭവേൽ പ്രകീൎണ്ണമിതിഭോ–
ൎമ്മാനപ്രഭേദോഷ്ടധാ. ൩

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അഷ്ടാവിംശതിസമ്മിതാം– ഗുലിമിതം	= ഇരുപത്തെട്ടു അംഗുലങ്ങളോടുകൂടിയ കോൽ
പ്രാച്യാഖ്യമാനം ഭവേൽ	= പ്രാച്യമെന്ന പേരുള്ളതാണ്
മാത്രാംഗുലൈഃ	= മാത്രാംഗുലങ്ങൾ
നവവിംശതിപ്രതിമിതൈഃ	= ൨൯ അംഗുലം ചേൎത്തു്
സമ്മിതം മാനം	= ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട മാനം
വൈദേഹം	= വൈദേഹമാകുന്നു
ത്രിംശൽപ്രവരാംഗുലീ	= ൩൦ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടു്
പരിമിതം മാനം	= ചേൎക്കപ്പെട്ട കോൽ
വൈപുല്യം	= വൈപുല്യമാകുന്നു
ഏകാംഗുലീയുക്തം	= ഒരംഗുലം കൂടി കൂട്ടിച്ചേൎത്ത
തൽ തു	= അതുതന്നെ
പ്രകീൎണ്ണം ഭവേൽ	= പ്രകീൎണ്ണമായിത്തീരും.
ഇതിഭോൎമ്മാനപ്രഭേദഃ	= ഇങ്ങിനെ കോലിന്റെ ഭേദം
അഷ്ടധാ	= എട്ടുവിധമാകുന്നു.

സാ—൨൮ മാത്രാംഗുലങ്ങൾകൊണ്ടുള്ള മുഴക്കോൽ പ്രാച്യമെന്നു പറയുന്നു. ൨൯ മാത്രാംഗുലങ്ങൾകൊണ്ടുള്ളതു് വൈദേഹമെന്നും ൩൦ അംഗുലങ്ങൾകൊണ്ടുള്ളതു് വൈപുല്യമെന്നും ൩൧ അംഗുലങ്ങൾകൊണ്ടുള്ളതു് പ്രകീൎണ്ണമെന്നും പറയപ്പെടുന്നു. ഇങ്ങനെ ൨൪ അംഗുലംമുതൽ ഓരോരോ അംഗുലങ്ങളെ വൎദ്ധിപ്പിക്കമ്പോൾ കോൽ എട്ടു വിധമാകും.

മൂ— ഭൂസുരകാൎയ്യേ നിലയേ ധനൎഗ്രഹഞ്ച പ്രകീൎണ്ണഞ്ച
വൈപുല്യധനമ്മുഷ്ടി ഭൂപാനാം മാനസാധനേ യോജ്യേ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ധനൎഗ്രഹം പ്രകീൎണ്ണം ച	= ധനൎഗ്രഹവും പ്രകീൎണ്ണവും
ഭൂസുരകാൎയ്യേ നിലയേ	= ബ്രാഹ്മണരുടെ വീടുകളിലും
വൈപുല്യധനമ്മുഷ്ടി	= വൈപുല്യവും ധനമ്മുഷ്ടിയും

ഭൂപാനാം = രാജാക്കന്മാരുടെ ആലയാദിക–
മാനസാധനേ = അളവിലും (ളുടെ
യോജ്യ = ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണ്.

സാ—ധനർഗ്രഹവും പ്രകീൎണ്ണവും ബ്രാഹ്മണയോഗ്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഗൃഹാദികളിലും വൈപുല്യവും ധനർമ്മൂർത്തിയും കൊട്ടാരങ്ങൾ മുതലായ ക്ഷത്രിയോപയോഗ്യങ്ങളായ സാധനങ്ങളിലും സ്വീകരിച്ചുകൊള്ളണം.

മൂ— പ്രജാപത്യഞ്ച വൈദേഹം വൈശ്യാനാംസമ്മതം ഭവേൽ
കിഷ്കു: പ്രാച്യഞ്ച ശൂദ്രാണാം കിഷ്കുസ്സർവ്വത്രസമ്മതഃ. ൬

അന്വയം. അൎത്ഥം.

പ്രാജാപത്യം വൈദേഹം ച = പ്രാജാപത്യവും വൈദേഹവും
വൈശ്യാനാം = വൈശ്യക്കും
കിഷ്കു: പ്രാച്യം ച ശൂദ്രാണാം = കിഷ്കുവും പ്രാച്യവും ശൂദ്രക്കും
കിഷ്കു: സർവ്വത്ര സമ്മതഃ = കിഷ്കു എല്ലാവക്കും സമ്മതമാ–
(കുന്നു.

സാ—പ്രാജാപത്യവും വൈദേഹവും വൈശ്യോപയോഗ്യങ്ങളായ സാധനങ്ങളുടെ അളവിൽ ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണ്. കിഷ്കു, പ്രാച്യം ഈ രണ്ടു മാനങ്ങളും ശൂദ്രോപയോഗ്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ആലയാദികൾക്ക് ഉചിതമാകുന്നു. വിശേഷിച്ച് കിഷ്കു എല്ലായിടത്തും എല്ലാവക്കും ശുഭമാകുന്നു. "കിഷ്കുസ്സർവ്വത്രസമ്മതഃ" എന്നുള്ള സമ്മതശബ്ദോപാദനം "സർവ്വേഷാമപിവസ്തുനാം കിഷ്കുരേവാഥവാമതഃ" 'കിഷ്കു: സർവ്വത്രപൂജിതഃ' എന്നും മറ്റുമുള്ള പൂർവതന്ത്രബഹുമതിയേയും ശിഷ്ടാചാരനിഷ്ഠയേയും സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

മൂ— സ്വസേ്വാക്തമാനാദ്ദപരിപ്രതിഷ്ഠം
സർവന്നചേഷ്ടം ക്ഷിതിപാദികാനാം
അധസ്ഥമാനം സകലം ക്രമേണ
വൈശ്യക്ഷിതീശ ദ്വിജവൎണ്ണയോഗ്യം.

അന്വയം. അൎത്ഥം.

സ്വസേ്വാക്തമാനാൽ = അവരവക്ക് വിധിച്ചിട്ടുള്ളതല്ലാതെ
സ്വസേ്വാക്തമായ മാനത്തിൽനിന്ന്
ഉപരിപ്രതിഷ്ഠം സർവം ച = മേലുള്ളവക്കുവിധിക്കപ്പെട്ട കോലുകളൊന്നും

ക്ഷിതിപാദികാനാം = രാജാക്കന്മാർ തുടങ്ങിയുള്ളവൎക്ക
ന ഇഷ്ടം = ശുഭമെന്ന വിചാരിക്കുന്നില്ല.
അധസ്ഥമാനം = കീഴിലുള്ളവൎക്ക വിധിച്ചിട്ടുള്ള
കോൽ

സകലം ക്രമേണ = എല്ലാവും ക്രമേണ
വൈശ്യക്ഷിതീശ = വൈശ്യർ ക്ഷത്രിയർ ബ്രാഹ്മണർ
ദ്വിജവൎണ്ണയോഗ്യം = ഇവൎക്ക യോഗ്യമാകുന്നു.

സാ—അവരവൎക്ക പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന കോൽ അല്ലാതെ ഉപരിവൎണ്ണങ്ങൾക്ക പറയപ്പെട്ട യാതൊരുകോലും ക്ഷത്രിയൎക്കും വൈശ്യൎക്കും ശൂദ്രൎക്കും ശുഭമല്ല. എങ്ങിനെയെന്നാൽ ബ്രാഹ്മണൎക്ക വിധിക്കപ്പെട്ട ധനുർഗ്രഹവും പ്രകിൎണ്ണവും ക്ഷത്രിയർ, വൈശ്യർ, ശൂദ്രർ ഈ മൂന്ന വൎണ്ണങ്ങൾക്കും ശുഭമല്ല. ക്ഷത്രിയൎക്ക വിധിക്കപ്പെട്ട വൈപുല്യവും ധനുർമ്മുഷ്ടിയും വൈശ്യർ, ശൂദ്രർ ഈ രണ്ടു വൎഗ്ഗത്തിനും ശുഭമല്ല. വൈശ്യന്മാൎക്ക പറകപ്പെട്ട പ്രാജാപത്യവും വൈദേഹവും ശൂദ്രൎക്ക ഹിതമല്ല. തങ്ങളിൽനിന്ന താഴെയുള്ളവൎക്ക് വിധിച്ചിരിക്കുന്ന കോൽ വൈശ്യന്മാൎക്കും രാജാക്കന്മാൎക്കും ബ്രാഹ്മണൎക്കും ശുഭമാകുന്നു. എങ്ങിനെയെന്നാൽ ശൂദ്രൎക്ക വിധിച്ചിരിക്കുന്ന കിഷ്കുവും പ്രാച്യവും വൈശ്യർ, ക്ഷത്രിയർ, ബ്രാഹ്മണർ ഇവൎക്ക ശുഭമാകുന്നു. വൈശ്യന്മാൎക്ക് വിധിച്ചിരിക്കുന്ന പ്രാജാപത്യവും വൈദേഹവും ക്ഷത്രിയർ ബ്രാഹ്മണർ ഈ രണ്ടു വൎഗ്ഗക്കാൎക്കും ശുഭമാകുന്നു. രാജാക്കന്മാൎക്ക വിധിച്ചിട്ടുള്ള വൈപുല്യം, ധനുർമ്മുഷ്ടി ഈ രണ്ടു മാനങ്ങളും ബ്രാഹ്മണൎക്ക ശുഭമാകുന്നു.

മൂ— യവോദരൈരഷ്ടഭിരുന്മിതം യ–
ന്മാത്രാംഗുലം തൽ കഥിതം വരിഷ്ഠം
ക്രമേണ സപ്താംഗ യവോദരൈൎയ്യ–
ത്തന്മദ്ധ്യമം ചാധമസംജ്ഞിതം ച. ൨

അന്വയം. അൎത്ഥം.

യൽ മാത്രാംഗുലം അഷ്ടഭിഃ = യാതൊരു മാത്രാംഗുലം എട്ട്
യവോദരൈഃ ഉന്മിതം = യവംകൊണ്ടു ണ്ടാക്കപ്പെട്ട
തൽ വരിഷ്ഠം കഥിതം = അതു വരിഷ്ഠമെന്നകഥിതമാകുന്നു
ക്രമേണസപ്താംഗയവോദരൈഃ=ക്രമേണ ഏഴും ആറും യവം
(കൊണ്ടു്
യൽ ഉന്മിതം = യാതൊന്ന് ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടുവോ
തൽമദ്ധ്യമംഅധമസംജ്ഞിതംച= അതു് മദ്ധ്യമമായും അധമമായും തീരും.

സാ—എട്ടു് യവംകൊണ്ടു് മുൻപറകപ്പെട്ട അംഗുലം ഉത്തമമാകുന്നു. ഏഴു് യവപ്രമാണംകൊണ്ടു് സിദ്ധിക്കുന്ന അംഗുലം മദ്ധ്യമവും ആറു് യവപ്രമാണംകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്ന അംഗുലം അധമവും ആണു്. ഇങ്ങിനെ പരമാണുവിന്റെ ക്രമവൃദ്ധികൊണ്ടു് ലഭ്യങ്ങളായ യവങ്ങളുടെ യോഗവിശേഷംകൊണ്ടു് ഉത്തമ, മദ്ധ്യമ, അധമങ്ങളായിട്ടു് അംഗുലങ്ങളും മൂന്നുവിധം പറകപ്പെട്ടു. ഇനിയും പ്രകാരാന്തരേണ അംഗുലങ്ങളെത്തന്നെ പറയുന്നു.

ശ്ലോ. ഷാഷ്ടികശാല്യുദരൈരഷ്ടാദ്യൈർവരാംഗുലാദ്യാവാ
തച്ഛാല്യായതജലനിധിസാർദ്ധത്രിതയത്രിസമ്മിതൈർവാപി.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അഷ്ടാദ്യൈഃ	=എട്ടും ഏഴും ആറും
ഷാഷ്ടികശാല്യുദരൈഃ	= ചെന്നെല്ലിൻ പ്രമാണംകൊണ്ടും
വരാംഗുലാദ്യാഃഭവേയുഃ	= ഉത്തമ മദ്ധ്യമ അധമങ്ങളായ അംഗുലങ്ങൾ ഭവിക്കും.
തച്ഛാല്യായത ജലനിധിസാ- ർദ്ധത്രിതയത്രിസമ്മിതൈഃ	= ആ നവരനെല്ലിന്റെ ആയതം നാലുകൊണ്ടും മൂന്നരകൊണ്ടും മൂന്നുകൊണ്ടും
വരാംഗുലാദ്യാഃ വാ അപി	= വരാംഗുലാദ്യങ്ങൾ ഭവിക്കും.

സാ—എട്ടു നവരനെല്ലുകൂടിയതു് ഉത്തമാംഗുലവും ഏഴു നവരനെല്ലുകൂടിയതു മദ്ധ്യമാംഗുലവും ആറു നവരനെല്ലിൻപ്രമാണം അധമാംഗുലവും ആകുന്നു. നാലു നവരനെല്ലിന്റെ നീളം കൂടിയതു് ഉത്തമാംഗുലവും മൂന്നരനെല്ലിന്റെ നീളംകൊണ്ടു് മദ്ധ്യമാംഗുലവും മൂന്നുനെല്ലിന്റെ നീളംകൊണ്ടു് അധമാംഗുലവും സിദ്ധമാകുന്നു.

ശ്ലോ— നവധേത്യുദിതാംഗുലിപ്രഭേദാ-
ന്നവധാ തത്ര കരാസ്സ്മൃതത്തമാദ്യാഃ
അഥതേംഗുലവൃദ്ധിതോഷ്ടയോക്തൈഃ
കരഭേദൈസ്സഹിതാദ്വിസപ്തതിസ്യുഃ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഇതി നവധാ	= ഇങ്ങനെ ഒൻപതുവിധം
ഉദിതാംഗുലി പ്രഭേദാൽ	= പറകപ്പെട്ട അംഗുലിഭേദത്തിൽ നിന്നു്
തത്ര ഉത്തമാദ്യാഃ കരാഃ	= അവിടെ ഉത്തമാദികളായകോലുക
നവധാസ്യുഃ	= ഒൻപതുപ്രകാരമായിത്തീരും (ളും
അഥ തേ	=പിന്നീടു് അതുകൾ

അംഗുലവൃദ്ധിതഃ	= അംഗുലവൃദ്ധികൊണ്ടു്
അഷ്ടധാ ഉക്തൈഃ	= എട്ടുവിധത്തിൽ പറകപ്പെട്ട
കരഭേദൈഃ സഹിതാഃ	= കരഭേദങ്ങളോടുകൂടിയിട്ടു്
ദ്വിസപ്തതിസ്സ്യുഃ	= എഴുപത്തിരണ്ടുവിധങ്ങളായിത്തീരും

സാ—എട്ടു യവപ്രമാണംകൊണ്ടും എട്ടു നവരനെല്ലിൻപ്രമാണംകൊണ്ടും നാലു നവരനെല്ലിന്റെ നീളംകൊണ്ടും ഉത്തമാംഗുലം മൂന്നുവിധം പറകപ്പെട്ടു. ഏഴു യവപ്രമാണംകൊണ്ടും ഏഴു നവരനെല്ലിടകൊണ്ടും മൂന്നര യവത്തിന്റെ നീളംകൊണ്ടും മദ്ധ്യമാംഗുലവും മൂന്നുവിധം പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. ആറു യവമാത്രകൊണ്ടും ആറു നവരനെല്ലിടകൊണ്ടും മൂന്നു നെല്ലിന്റെ നീളംകൊണ്ടും അധമാംഗുലവും മൂന്നുതരത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ അംഗുലങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചു് കരങ്ങളും ഉത്തമങ്ങളായും മദ്ധ്യമങ്ങളായും അധമങ്ങളായും ഓരോന്നും മുമ്മൂന്നുവിധമായിത്തീരുന്നു. എങ്ങനെയെന്നാൽ ഉത്തമാംഗുലംകൊണ്ടു് ഉണ്ടാകുന്ന മുഴക്കോൽ മൂന്നുവിധം. മദ്ധ്യമാംഗുലങ്ങൾകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന മുഴക്കോൽ മൂന്നുവിധം. അധമാംഗുലംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന മുഴക്കോൽ മൂന്നുവിധം. ഇങ്ങിനെ വിതസ്തി ഇരട്ടിച്ചുകിട്ടിയ കിഷ്കു, അല്ലെങ്കിൽ മുഴക്കോൽ ഒമ്പതുവിധമായിത്തീരുന്നു. ഇവ ഓരോന്നും ഇരുപത്തിനാലുതുടങ്ങി മുപ്പത്തൊന്നുവരെ ഓരോരോ അംഗുലങ്ങളെ വർദ്ധിപ്പിച്ചു് എട്ടുവിധം പറകപ്പെട്ട ഭേദത്തെ ആശ്രയിക്കുമ്പോൾ ആകെ കരങ്ങൾ എഴുപത്തിരണ്ടുവിധമായിത്തീരുന്നു.

ഇനി കിഷ്കുവിന്റെ പ്രാമാണ്യത്തെ ഒന്നുകൂടി ദൃഢീകരിക്കുന്നു.

മൂ— ആദൌ ചതുർവിംശതിസമ്മിതൈര്യോ-
മാത്രാംഗുലൈരേവ കരഃ പ്രതിഷ്ഠഃ
സസ്വത്രപൂജ്യോ മതഭേദതോന്യേ
സർവേപിച കാപി യഥാർഹമിഷ്ടാഃ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ആദൌ മാത്രാംഗുലൈഃ	= ആദിയിൽ മാത്രാംഗുലങ്ങൾ
ചതുർവിംശതിസമ്മിതൈഃ	= ഇരുപത്തിനാലുകൂടിയതുകൊണ്ടു
യഃ കരഃ പ്രതിഷ്ഠഃ	= യാതൊരുകരം (കോൽ) പറകപ്പെട്ടു
സഃ സർവത്ര പൂജ്യഃ	= അതു് എല്ലായിടത്തുംപൂജ്യമാക
അന്യേ സർവേ അപി ച	= മററുള്ള എല്ലാ കരങ്ങളും (ന്ന
മതഭേദതഃ	= മതത്തെ ആശ്രയിച്ചു്

യഥാർഹം = യോഗ്യതയ്ക്കതക്കവണ്ണം
കപാപി ഇഷ്ടാഃ = ചിലേടത്തു് ഇഷ്ടങ്ങളാകുന്നു

സാ—ഇരുപത്തുനാലു് അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ആദ്യമായി പറഞ്ഞിട്ടുള്ള മാനംഎല്ലാജാതിക്കും എല്ലായിടത്തും ശുഭമാകുന്നു. അംഗുലവൃദ്ധികൊണ്ടും മററും പറകപ്പെട്ട മററുള്ള കോലുകൾ. "ഭൂസുരകാര്യേനിലയേ" ഇത്യാദിവർണ്ണാന്തരങ്ങളിലും മററും യോഗ്യതയ്ക്ക തക്കവണ്ണം ചിലടത്തുമാത്രം ഇഷ്ടമാകുന്നു.

മൂ— സുരാലയേ സമസ്താന്യപ്യഭീഷ്ടാനി യഥോചിതം
അശ്രേഷ്ഠമദ്ധ്യമാനാനി ചാംഗുലോത്ഥാനി ച കചചിൽ.

അന്വയം. അർത്ഥം.

അംഗുലോത്ഥാനി =അംഗുലഭേദംകൊണ്ടുണ്ടായ
അശ്രേഷ്ഠമദ്ധ്യമാനാനി =അധമവും മദ്ധ്യമവുമായ കോലുകൾ
സമസ്താനി =എല്ലാവും
കചചിൽ സുരാലയേ =ചില ദേവാലയങ്ങളിൽ
യഥോചിതം അഭീഷ്ടാനി =യോഗ്യതയനുസരിച്ചു് ഇഷ്ടമാണു്.

സാ—അംഗുലാദികളുടെ ഭേദംകൊണ്ടു് മദ്ധ്യമമായും അധമമായും കോൽ പറയപ്പെട്ടുവല്ലോ. ഇതുകളും ചില ഘട്ടങ്ങളിൽ ദേവാലയോചിതങ്ങളായ കാര്യങ്ങളിൽ സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണു്.

ഹസ്താദികളെക്കൊണ്ടു ചുററു നിശ്ചയിക്കേണ്ട ക്രമം.

മൂ—ഹസ്തൈരേവഗൃഹാദ്യമുക്തമുദിതം കുത്രാപി മാത്രാംഗുലൈ-
ർത്ത്യാവശ്യകതോ യവൈരപി പരീണാഹശ്ച ഗത്യാദിച
മന്ദേഃഷ്വേഷു ത്രിബാഹ്വ ഗേഹഗതിനിഷ്ടാദൌചതുർഹസ്തകോ
ദണ്ഡായഷ്ടിരിതിസ്മൃതോഷ്ട ഗുണിതോദണ്ഡാത്രരജ്ജുർഭവേൽ.

അന്വയം. അർത്ഥം.

ഹസ്തൈഃ ഏവ = കോൽപ്രധാനമായിട്ടുതന്നെ
ഗൃഹാദ്യം ഉക്തം = വീടു മുതലായതിൻെറ അളവു് പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.
കുത്രാപി = ചിലേടത്തു്
മാത്രാംഗുലൈഃ = അംഗുലങ്ങൾകൊണ്ടും
ഉക്തം = പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു
പരീണാഹം ച ഗത്യാദി ച= ചുററിൻെറ അളവും ഗതിയും

അതാവശ്യകതഃ	= കോൽകൊണ്ടും അംഗുലംകൊണ്ടും അളക്കുന്നതിനു നിവൃത്തിയില്ലാതെ വരുമ്പോൾ
യവൈഃ അപി	= യവങ്ങളെക്കൊണ്ടും
ഉദിതം	= പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു
മാനുഷ്യേഷു തു	= മനുഷ്യസംബന്ധികളായ ആലയാദികളിൽ
ബാഹ്യഗേഹഗതിനിഷ്ഠാദൗ	= വെളിയിലുള്ള ഉപാലയാദികളുടെ മാററത്തിൻേറയും സീമയുടെയും നിയമത്തിൽ
ചതുർഹസ്തകഃ ദണ്ഡഃ	= നാലുകോൽ ഒരു ദണ്ഡാകുന്നു
യഷ്ടിഃ ഇതി സ്മൃതഃ	= ഇതു് യഷ്ടിയെന്നും പറകപ്പെട്ടി
അഷ്ടഗുണിതഃ ദണ്ഡഃ	= എട്ടുദണ്ഡളവു് (രിക്കുന്നു
രജ്ജുഃ ഭവേൽ	= രജ്ജുവായി ഭവിക്കും

സാ—ശാലകൾ അങ്കണം പര്യന്തം വാപീകൂപാദികൾ, മുതലായവ 'കോൽ' കൊണ്ടുതന്നെ അളന്നു ചുററു നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം. ചിലെടത്തു് അതായതു് വാതിൽ, പീഠം മുതലായതുകൾക്കു് അംഗുലംകൊണ്ടാണു് ചുററുനിശ്ചയിക്കേണ്ടതു്. കാലുകളുടെ വിപര്യയസ്ഥിതി മുതലായ അസൗകര്യങ്ങൾ നേരിടുന്ന ഘട്ടത്തിൽ ഗതിയും 'യവം'കൊണ്ടു് വച്ചുകൊള്ളണം. പ്രതിമാദികളുടെ ചുററുമുതലായതും മിക്കവാറും 'യവം' കൊണ്ടുതന്നെ കല്പിക്കേണ്ടതാണു്. എന്നാൽ 'കോൽ'കൊണ്ടും 'അംഗുലം'കൊണ്ടും 'യവം'കൊണ്ടും യഥായോഗ്യം ചുററുമുതലായതിനെ നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണമെന്നു സാരം. മനുഷ്യാലയങ്ങളിൽ വെളിക്കുള്ള പടിപ്പുര, തൊഴുത്തു മുതലായതിൻെറ മാററത്തേയും പറമ്പിൻെറ സീമയെ (അതിരിനെ)യും നിശ്ചയിക്കുന്നതിനുള്ള ദണ്ഡുകോലിൻെറ നീളം 'നാലുകോൽ' അളവാണു്. ഈ 'ദണ്ഡി'നെ യഷ്ടിയെന്നും പറയും. എട്ടു ദണ്ഡു കൂടിയതു രജ്ജുവെന്നും പറകപ്പെടുന്നു.

മൂ—താലാദ്യൈഃ പ്രതിമാദികം ചലയവൈർമ്മേയഞ്ച ഭൂഷാദികം
ക്ഷൗമപ്രാവരണാംശുകാദിപരിമേയം സ്യാദ്വിതസ്ത്യാ തഥാ
ശസ്ത്രാദ്യംതദനാമികാംഗുലിയുഗേനൈവഞ്ചതദ്വ്യാസതോ—
മുഷ്ട്യായാഞ്ജികഭാജനാനിയജമാനസ്യാന്യദംഘ്ര്യാദിനാ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
പ്രതിമാദികം	= പ്രതിമ മുതലായതു്
താലാദ്യൈഃചല	= താലം, യവം മുതലായതുകൊണ്ടുതന്നെ

മേയം	= അളക്കപ്പെടേണ്ടതാണ്.
ഭൂഷാദികം	= ആഭരണാദികൾ
യവൈഃ ച മേയം	= യവങ്ങളെക്കൊണ്ടും അളക്കേണ്ടതാണ്
ക്ഷൗമപ്രാവരണാംശുകാദി— പരിമേയം	= പട്ട്, പുതപ്പ്, വസ്ത്രം മുതലായതുകളുടെ അളവ്
തഥാ വിതസ്ത്യാസ്യാൽ	= അപ്രകാരം വിതസ്തികൊണ്ടു ഭവി
ശസ്ത്രാദ്യം	= ആയുധസാധനാദികൾ (ക്കണം
തദനാമികാംഗുലിയുഗേന	= അവരുടെ രണ്ടു് അണിവിരൽപ്രമാണംകൊണ്ടു്
മേയം	= അളക്കപ്പെടേണ്ടതാണ്
ഏവം തദ്വ്യാസതഃ ച	= ഇപ്രകാരം ആ അണിവിരലിന്റെ വിസ്താരംകൊണ്ടും
മേയം	= അളക്കാവുന്നതാണ്
യാജ്ഞികഭാജനാനി	= യാഗസംബന്ധങ്ങളായ പാത്രങ്ങൾ
യജമാനസ്യ മുഷ്ട്യാ	= യാഗകർത്താവിന്റെ മുഷ്ടിപ്രമാണംകൊണ്ടു്
അന്യൽ അംഘ്ര്യാദിനാ	= മററുള്ളതു് അടിപ്രമാണംകൊണ്ടും
മേയം	= അളക്കേണ്ടതാണ്.

സാ:—പ്രതിമയുടെ അളവു് താലംകൊണ്ടു ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ബിംബത്തിന്റെ ഉയരത്തെ നൂററിഎട്ടായി ഭാഗിച്ചതിൽ ഒരു ഭാഗം അംഗുലവും പന്ത്രണ്ടുഭാഗം താലവുമാണ്. അംഗുലത്തിന്റെ എട്ടിലൊന്നു് യവമാകുന്നു. ഇതുകളെക്കൊണ്ടാണ് ബിംബം വാഹനം മുതലായവയുടെ അവയവം മുതലായതു നിശ്ചയിക്കേണ്ടതു്. ആഭരണാദികളെ യവംകൊണ്ടും; പുതപ്പ്, പട്ടു് വസ്ത്രം ഇവയെ വിതസ്തി (മുഴം)കൊണ്ടും; വാൾ, കഠാരി മുതലായ ആയുധങ്ങൾ അവരുടെ രണ്ടണിവിരൽപ്രമാണംകൊണ്ടും അല്ലെങ്കിൽ അതിന്റെ വിസ്താരംകൊണ്ടും യാഗത്തിന്നുള്ള സ്രുവാദികളായ പാത്രങ്ങൾ, യാഗംചെയ്യുന്നയാളിന്റെ മുഷ്ടികൊണ്ടും യഥാക്രമം അളക്കേണ്ടതാണ്. മററുള്ള ചില സാധനങ്ങൾ അവരവരുടെ അടിപ്രമാണംകൊണ്ടും അളന്നുകൊള്ളേണ്ടതാണ്.

ഗ്രാമാദികളുടെ ലക്ഷണം.

മൂ—ദ്വിജഭവനാദിബഹുതയാൽ ഗ്രാമാദ്യാസ്സംഭവന്തിബഹുഭേദാ
ഉത്തമമദ്ധ്യാധമതാ മാനവിശേഷൈഷശ്ചസംഭവേദേഷാം.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ദ്വിജഭവനാദിബഹുതയാൽ	= ബ്രാഹ്മണർ മുതലായവരുടെ വീടുകളുടെ ആധിക്യംകൊണ്ടു്
ഗ്രാമാദ്യാഃ	= ഗ്രാമം മുതലായവ
ബഹുഭേദാഃ സംഭവന്തി	= പലവിധങ്ങളായിത്തീരുന്നു.
ഏഷാം മാനവിശേഷൈഃ ച	= ഇതുകൾക്കു് അളവിന്റെ വ്യത്യാസംകൊണ്ടു്
ഉത്തമമദ്ധ്യാധമതാ	= ഉത്തമം, മദ്ധ്യമം, അധമം എന്നുള്ള ഭേദവും
സംഭവേൽ	= സംഭവിക്കും

സാ—ബ്രാഹ്മണർ തുടങ്ങിയുള്ളവരുടെ ഭവനത്തിന്റെ ആധിക്യംകൊണ്ടും മററും ഗ്രാമപുരനഗരാദികൾക്കു് പല ഭേദങ്ങളുമുണ്ടു്. അളവിന്റെ വലിപ്പച്ചെറുപ്പമനുസരിച്ചു് ഈ ഗ്രാമാദികൾ ഉത്തമമായും മദ്ധ്യമമായും അധമമായും തിരുന്നു.

മൂ— യോജനമിതചതുരശ്രം ഭൂഭാഗം ഗ്രാമമുത്തമംപ്രാഹുഃ
മദ്ധ്യമമൎദ്ധമിതം പാദമിതം പ്രായശോധമംഗ്രാമം. ൧൩

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
യോജനമിത ചതുരശ്രം	= ഒരു യോജന ചതുരശ്രമുള്ള
ഭൂഭാഗം	= ഭൂപ്രദേശത്തെ
ഉത്തമം ഗ്രാമം പ്രാഹുഃ	= ഉത്തമമായ ഗ്രാമമെന്നുപറയുന്നു
അൎദ്ധമിതം മദ്ധ്യമം	= അരയോജന അളവുള്ളതു് മദ്ധ്യമമാണു്.
പാദമിതം ഗ്രാമം	= കാൽയോജന അളവുള്ള ഗ്രാമം
പ്രായശഃ അധമം	= മിക്കവാറും അധമമാണു്.

സാ—ഉത്തമഗ്രാമത്തിനു് ഒരു യോജന ചതുരശ്രമാനമുണ്ടായിരിക്കണം. അരയോജന ചതുരശ്രമുള്ളതു് മദ്ധ്യമവും കാൽയോജന ചതുരശ്രമുള്ളതു് അധമവുമാണു്.

മൂ— നഗരസ്യ സഹസ്രാദി ദ്വിസഹസ്രാന്തഞ്ചദണ്ഡമാനം സ്യാൽ
പത്തനസംജ്ഞം തദ്വൽ പോതാനാച്ഛിതവാരിധീതടോപേ(തം.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
നഗരസ്യ	= നഗരത്തിനു്
സഹസ്രാദിദ്വിസഹസ്രാന്തം	= ആയിരംമുതൽ രണ്ടായിരംവരെ
ദണ്ഡമാനം സ്യാൽ	= ദണ്ഡളവു ഭവിക്കണം

തദ്വൽ	= അതുപോലെ
പോതാനചിതവാരിധിതടോപേതം	= കപ്പലടുക്കുന്നതിനുചിതമായ സമുദ്രതീരത്തോടുകൂടിയ
ഭൂഭാഗം പത്തനസംജ്ഞം	= ഭൂപ്രദേശം പത്തനമാകുന്നു.

സാ—നഗരത്തിനു രണ്ടായിരംദണ്ഡ് അളവുണ്ടെങ്കിൽ ഉത്തമവും ആയിരത്തിഅഞ്ഞൂറു ദണ്ഡളവുള്ളത് മദ്ധ്യമവും ആയിരം ദണ്ഡളവുള്ളത് അധമവുമാണ്. പത്തനത്തിനും ദണ്ഡളവിന്റെ ക്രമം ഇതുപോലെതന്നെ. വിശേഷിച്ചു കപ്പലടുക്കുന്നതിനു സൌകൎയ്യമുള്ള കടൽതീരംകൂടി ഉണ്ടായിരിക്കണം.

മൂ—പുരമിതിനരവരഭവനം പ്രധാനമാഹുൎവ്വണിക്ജനാദിയുതം
നഗരംരാജവരാലയ സകലജനാഗാരമണ്ഡിതം വിദിതം.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
നരവരഭവനപ്രധാനം	=രാജഭവനംകൊണ്ടു പ്രധാനമായും
വണിക്ജനാദിയുതം	= കച്ചവടക്കാർ മുതലായവരോടുകൂടിയുമിരിക്കുന്ന
ഭൂഭാഗം	= ഭൂപ്രദേശത്തെ
പുരം ആഹുഃ	= പുരമെന്നു പറയുന്നു.
രാജവരാലയസകലജനാഗാരമണ്ഡിതം	= രാജാക്കന്മാരുടെ കൊട്ടാരങ്ങളോടും സകലജാതി ജനഭവനങ്ങളോടുംകൂടിയ
ഭൂഭാഗം	= ഭൂഭാഗം
നഗരം വിദിതം	നഗരമെന്നു പ്രസിദ്ധമാകുന്നു.

സാ:—മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ കൊട്ടാരങ്ങളാൽപ്രസിദ്ധവും കച്ചവടക്കാരായ വൈശ്യന്മാരോടുകൂടിയുമിരിക്കുന്ന സ്ഥലത്തെ പുരമെന്നുപറയുന്നു. രാജാക്കന്മാരും മററുള്ള സകലജാതിക്കാരുംകൂടി പാൎക്കുന്ന സ്ഥലത്തിനു നഗരമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

മൂ—ഏകമേവദ്വിജാഗാരം തൽകുടുംബസമന്വിതം.
ഏകഭോഗംഭവേൽഗ്രാമം തൽഭൃത്യായതനാവൃതം. ഫൻ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
തൽകുടുംബസമന്വിതം	= അവരവരുടെകുടുംബജനങ്ങളോടും
തൽഭൃത്യായതനാവൃതം	= അവരവരുടെ ഭൃത്യജനങ്ങളുടെ വീടുകളോടുംകൂടി
ഏകഭോഗം	= ഒരാളിന്റെ അനുഭവത്തിൽ
ഏകം ഏവ	= ഒററയായിട്ടുള്ള ബ്രാഹ്മണഭവനം
ഗ്രാമംഭവേൽ	= ഗ്രാമമായി ഭവിക്കും.

സാ—ഭാൎയ്യ, പുത്രൻ മുതലായ ബന്ധുജനങ്ങളോടും രക്ഷണീയസ്ഥാനത്തു് ഭൃത്യനിവാസത്തോടുംകൂടി ഒരാളിന്റെ സംര

ക്ഷണയിലുള്ള ഒരു ബ്രാഹ്മണഭവനവും ഗ്രാമമാകുന്നു. ഇതു കേരളഗ്രാമത്തിന്റെ ലക്ഷണമാണു്.

മൂ—ഉത്തരയുഗബാഹ്യാന്തോ മന്ദിരവിസ്താരഏവ ദേവഗൃഹേ
ശ്രേഷ്ഠോ ഖണ്ഡസ്തദ്വജ്ജഗതീപ്രാന്താവസാനികോ മദ്ധ്യഃ.

മൂ—പാദുകയുഗളാവധികോ ഖണ്ഡഃ പ്രോക്തോധമസ്സുരാഗാരേ
പ്രാസാദാൽബഹിരേതൈർമ്മര്യാദാഃ പഞ്ച കല്പ്യാസ്സ്യുഃ

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ദേവഗൃഹേ	= ദേവാലയത്തിൽ
ഉത്തരയുഗബാഹ്യാന്തഃ	= ഉത്തരപ്പുറംവരെയുള്ള
മന്ദിരവിസ്താരഃ	= പ്രാസാദത്തിന്റെവിസ്താരംതന്നെ
ശ്രേഷ്ഠഃ ഖണ്ഡഃ	= ഉത്തമമായ ഖണ്ഡമാകുന്നു.
തദ്വൽ	= അതുപോലെ
ജഗത്പ്രാന്താവസാനികഃ	= ജഗതിയുടെ പുറംവരെയുള്ളതു്
മദ്ധ്യഃ	= മദ്ധ്യമമായ ഖണ്ഡമാകുന്നു.
പാദുകയുഗളാവധികഃ	= പാദുകപ്പുറംവരെയുള്ള
ഖണ്ഡഃഅധമഃപ്രോക്തഃ	= ഖണ്ഡു് അധമമെന്നു പറയപ്പെട്ടി
സുരാഗാരേ	= ദേവാലയത്തിൽ (രിക്കുന്നു
പ്രാസാദാൽ ബഹിഃ	= ശ്രീകോവിലിനു വെളിയിൽ
ഏതൈഃ	= ഈ ഖണ്ഡുകൊണ്ടു്
പഞ്ച മര്യാദാഃ	= അഞ്ചുമര്യാദകൾ(സീമകൾ)
കല്പ്യാഃ സ്യുഃ	= കല്പിക്കേണ്ടതാണു്.

സാ:—ദേവാലയങ്ങളിൽ ശ്രീകോവിലിന്റെ വിസ്താരം ഉത്തമഖണ്ഡും ജഗതിപ്പുറംവരേയുള്ള വിസ്താരം മദ്ധ്യമഖണ്ഡും, പാദുകപ്പുറംവരെയുള്ളതു് അധമഖണ്ഡുമാണു്. ഇതിൽ ഒരു ഖണ്ഡുകൊണ്ടു ശ്രീകോവിലിനു വെളിയിലുള്ള അന്തർമ്മണ്ഡലം, അന്തഹാര, മദ്ധ്യഹാര, ബാഹ്യഹാര, മര്യാദ ഇവയുടെ അതിർത്തി(മററം) നിശ്ചയിക്കേണ്ടതാണു്.

ധ്വജാദിയോനിഭേദങ്ങൾ.

മൂ— ധ്വജധൂമസിംഹകുക്കരവൃഷഖരഗജവായസാഃ ക്രമേണസ്യുഃ
പ്രാഗാദിയോനയോഷ്ടൗതേഷ്വയുജസ്സമ്പദേയുജോവിപദേ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ധ്വജധൂമസിംഹകുക്കരവൃഷ—	= ധ്വജം, ധൂമം, സിംഹം, കുക്കരം
ഖരഗജവായസാഃ	= വൃഷം, ഖരം, ഗജം, വായസം

ഇങ്ങിനെ

അഷ്ടൌ യോനയഃ	= എട്ട് യോനികൾ
പ്രാഗാദി	= കിഴക്കുതുടങ്ങി
ക്രമേണ സ്യുഃ	= ക്രമേണ ഭവിക്കും
തേഷു അയുജഃ	= അതുകളിൽ ഒററപ്പെട്ടവ
സമ്പദേ	= സമ്പത്തിനായും
യുജഃ വിപദേ	= ഇരട്ടപ്പെട്ട വിപത്തിനായും

ഭവിക്കും.

സാ:—കിഴക്കേദിക്കിൽ ധ്വജയോനിയും അഗ്നികോണിൽ ധൂമയോനിയും തെക്കേദിക്കിൽ സിംഹയോനിയും നിരൃതികോണിൽ കുക്കരയോനിയും പടിഞ്ഞാറു വൃഷയോനിയും വായുകോണിൽ ഖരയോനിയും വടക്ക ഗജയോനിയും ഈശകോണിൽ കാകയോനിയുമാണ് വിധിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഇവയിൽ ഒന്നു്, മൂന്നു്, അഞ്ചു്, ഏഴ് ഈ ഒററപ്പെട്ട യോനികൾ ശുഭപ്രദങ്ങളും, രണ്ടു് നാലു് ആറു് എട്ടു് ഈ ഇരട്ടപ്പെട്ട യോനികൾ അശുഭങ്ങളുമാകുന്നു. "വിഷമായശ്ശുഭഃപ്രോക്താഃ സമായശ്ശോകദുഃഖദഃ" ഇത്യാദി മററുഗ്രന്ഥങ്ങളാലും സ്പഷ്ടമാണു്. യോനിനാമം ഏകയോനി ദ്വയയോനി എന്നിങ്ങനെ സംഖ്യാശബ്ദങ്ങളോടു ചേർത്തും പറഞ്ഞുവരുന്നു.

മൂ— കേതുയോനിരഭിവാഞ്ഛിതാർത്ഥദ-
സ്സാത്വികോമരഗുരുർദ്വിജോ ഭവേൽ
പൂർവ്വദിക്ഷ്വഭിഹിതോപിസർവ്വത-
സ്സർവ്വദിക്ഷ്വഭിഹിതാ വിശേഷതഃ. ൧൨

അന്വയം.	അർത്ഥം.
കേതുയോനി	= കേതുയോനി (ഏകയോനി)
അഭിവാഞ്ഛിതാർത്ഥദഃ	= ഇഷ്ടഫലത്തെച്ചെയ്യുന്നതും
സാത്വികഃ	= സത്വഗുണപ്രധാനിയും
അമരഗുരുഃദ്വിജഃഭവേൽ	= വ്യാഴവും ബ്രാഹ്മണനുമാകുന്നു
പൂർവ്വദിക്ഷു അഭിഹിതഃഅപി	= കിഴക്കവിധിച്ചിട്ടുള്ളതാണെങ്കിലും
സർവ്വതഃ	= എല്ലാവസ്തുക്കളിലും
വിശേഷതഃസർവ്വദിക്ഷു	= വിശേഷിച്ചു് എല്ലാദിക്കിലും
അഭിഹിതഃ	= ഇഷ്ടമായിട്ടുള്ളതാണു്.

സാ—ഏകയോനി ഇഷ്ടഫലത്തെ ചെയ്യുന്നതും സത്വഗുണപ്രധാനിയും വ്യാഴസ്വരൂപനും ബ്രാഹ്മണനുമാണു്. ഇതു കിഴക്ക വിധിച്ചിട്ടുള്ളതാണെങ്കിലും എല്ലാദിക്കുകളിലേക്കും എല്ലാ സാധനങ്ങൾക്കും ശുഭകരമാണെന്നു് സർവ്വസമ്മതമാകുന്നു.

മൃ—സിംഹോദക്ഷിണസംസ്ഥിതഃ ക്ഷിതിസുതോലക്ഷ്മിപ്രദസ്താ(മസോ

ഭ്രപോഥോവണിഗ്ഗുത്തരേശ്ശുഭകരോദന്തിബുധോരാജസഃ
ശൂദ്രഃപശ്ചിമദിക്സ്ഥിതോൎക്കതനയോധാന്യപ്രദസ്താമസോ
ഗൌഃപ്രോക്തോഥവിദിക്ഷുയോനിഗദിതാസ്തത്രാപിതേനിന്ദിതാഃ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
സിംഹഃദക്ഷിണസംസ്ഥിതഃ	= സിംഹയോനി തെക്കേദിക്കിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതും
ക്ഷിതിസുതഃലക്ഷ്മീപ്രദഃ	= കുജനും ഐശ്വൎയ്യത്തെത്തരുന്നതും
താമസഃഭ്രപഃ	= തമോഗുണപ്രധാനിയും ക്ഷത്രിയ(നുമാണ്
ദന്തീ	= ഗജയോനി
വണിക്ഉത്തരേ	= വൈശ്യനും വടക്കേദിക്കിലുള്ളവ
ശുഭകരഃ	= മംഗളത്തെചെയ്യുന്നതും (നും
ബുധഃ രാജസഃ	= ബുധനും രാജോഗുണപ്രധാനിയുമാ
ഗൌഃ	= വൃഷയോനി(പശുയോനി)(ണ്
ശൂദ്രഃപശ്ചിമദിക്സ്ഥിതഃ	= ശൂദ്രനും പടിഞ്ഞാറു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതും
അൎക്കതനയഃധാന്യപ്രദഃ	= ശനിയും ധാന്യവൃദ്ധിയുണ്ടാക്കുന്നതും
താമസഃപ്രോക്തഃ	= തമോഗുണപ്രധാനിയും എന്നിങ്ങനെ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.
അഥ വിദിക്ഷു	= പിന്നീട് കോണുകളിൽ
യോനിഗദിതാ	= യാവചില യോനികൾ വിധിക്ക
തേ	= അതുകൾ (പ്പെട്ടുവോ
തത്ര അപി നിന്ദിതാഃ	= അവിടെയും നിന്ദിതങ്ങളാണ്.

സാ—സിംഹയോനിയുടെ സ്ഥിതി തെക്കേദിക്കിലാണ്. അത് കുജസ്വത്രപനും സമ്പത്തിനെ ചെയ്യുന്നതും തമോഗുണമയവും ക്ഷത്രിയനുമാണ്. ഗജയോനി വടക്കേദിക്കിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതും വൈശ്യനും ശുഭത്തെത്തരുന്നവനും രജോഗുണപ്രധാനിയും ബുധസ്വത്രപനുമാണ്. പശുയോനി ശൂദ്രജാതിയും പടിഞ്ഞാറ് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതും ധാന്യവൃദ്ധിയെ ഉളവാക്കുന്നതും തമോഗുണപ്രധാനിയും ശനിസ്വത്രപനുമാണ്. ഇങ്ങിനെ ദിക്കുകളിലെ യോനിഭേദം പറയപ്പെട്ടു. കോണുകളിൽ ധ്വജാദികളായ നാലുയോനികൾ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ആ യോനികൾ കോണുകളിലുള്ള ഉപാലയാദികൾക്കും കോൺഗൃഹങ്ങൾക്കുകൂടിയും ഉപയോഗിച്ചുകൂടാ.

"ബ്രാഹ്മണേഷു ധ്വജോശസ്തഃ പ്രതീച്യാംകാരയേന്മുഖം
സിംഹശ്ചഭൂഭൃതാംശസ്തഉദീച്യാം ച മുഖം ശുഭം"

ഇത്യാദി വചനാന്തരങ്ങളുമുണ്ടു്. അതിനാൽ ധ്വജയോനി ബ്രാഹ്മണൎക്കും, സിംഹയോനി ക്ഷത്രിയൎക്കും, ഗജയോനി വൈശ്യൎക്കും വൃഷയോനി ശൂദ്രൎക്കും ശുഭമാണു്. ഈ ഗൃഹങ്ങളുടെ മുഖം അങ്കണമദ്ധ്യത്തിലേക്കാണു്.

മൂ—ഉദ്വേഗസ്സ്യാദ്ധൂമ്രേ ശ്വനികലഹശ്ചപലതാ ഖരേ ഭവതി
ധ്വാംക്ഷേകുലഹാനിസ്സ്യാൽസൎവ്വവിദിഗ്യോനയസ്തതോനിന്ദ്യാ

അന്വയം.	അൎത്ഥം
ധൂമ്രേ ഉദ്വേഗഃ സ്യാൽ	= ധൂമ്രയോനിയിൽ ഉദ്വേഗം ഭവിക്കും.
ശ്വനി കലഹഃ	= കുക്കുരയോനിയിൽ കലഹവും
ഖരേ ചപലതാ ച ഭവതി	= ഖരയോനിയിൽ ചാപല്യവും ഭവി
ധ്വാംക്ഷേ	= കാകയോനിയിൽ (ക്കുന്നു
കുലഹാനിഃ സ്യാൽ	= കുലഹാനി ഭവിക്കും
തതഃ	= അതിനാൽ
സൎവ്വവിദിഗ്യോനയഃ	= കോൺയോനികളെല്ലാം
നിന്ദ്യാഃ	= നിന്ദിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

സാ—ധൂമ്രയോനി ഭയത്തേയും, കുക്കുരയോനി കലഹത്തേയും, ഖരയോനി ചാപല്യത്തേയും, കാകയോനി വംശനാശത്തേയും ചെയ്യും. "ധൂമ്രാദ്യാ വംശനാശകാഃ" എന്നു് പ്രകാശികാവചനം. അതുകൊണ്ടു ധൂമ്രാദികളായ കോൺയോനികൾ കോണാലയങ്ങളിലാകട്ടെ കോണുകളിലുള്ള ഉപാലയങ്ങളിലാകട്ടെ ഒരിക്കലും സ്വീകരിച്ചുകൂടാ.

മൂ — പ്രാച്യാംകേതുർവിധേയസ്സുഭവനവിധാ-
നേഷുസൎവ്വത്രശസ്ത-
ശ്ശാലായാംദക്ഷിണായാംമൃഗപതിരുദിതഃ-
കേതുയോനിശ്ചയാമ്യഃ
മാതംഗകേതുസിംഹാവപി ച ധനപതൗ-
പശ്ചിമേസ്യാദ്വൃഷോന്യേ-
കേതുസ്സിംഹോഗജശ്ചാപി ച നിജനിജകോ-
ണാലയേഷ്വേവമേവ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
പ്രാച്യാംകേതുഃവിധേയഃ	= കിഴക്കു് കേതുയോനി കല്പിക്കേണ്ട (താണു്.

സഃ തു ഭവനവിധാനേഷു	= അതു് ആലയവിധാനത്തിൽ
സർവ്വത്ര ശസ്തഃ	= എല്ലായിടത്തും നല്ലതാകുന്നു.
ദക്ഷിണായാം ശാലായാം	= തെക്കേ ശാലയിൽ
മൃഗപതിഃ ഉദിതഃ	= സിംഹയോനിപറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു
കേതുയോനിഃ ച യോജ്യഃ	= കേതുയോനിയും യോജിക്കാവുന്ന
ധനപതൌ	= വടക്കേദിക്കിൽ (താണു്.
മാതംഗഃയോജ്യഃ	= ഗജയോനി ശുഭമാണു്.
കേതുസിംഹൌ അപി ച	= കേതു.സിംഹയോനികളും ശുഭങ്ങളാണു്.
പശ്ചിമേ വൃഷഃ സ്യാൽ	= പടിഞ്ഞാറേദിക്കിൽ വൃഷയോനി ഭവിക്കും.
അന്യേ കേതുഃ സിംഹഃ— ഗജഃ അപി ച	= മററുള്ളകേതുവും, സിംഹവും, ഗജവും ശുഭങ്ങളാണു്.
നിജനിജകോണാലയേഷു— ഏവം ഏവ	= തൻെറതൻെറ കോണാലയങ്ങളിലുംദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾക്ക വിധിച്ചിട്ടുള്ള യോനികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണു്.

സാ—കിഴക്കേശാലയ്ക്കു് കേതുയോനി വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആ കേതുയോനി എല്ലാ ശാലകളിലെന്നുമാത്രമല്ല, എവിടെയും ശുഭകരമാകുന്നു. "ധ്വജസ്സർവത്രപൂജിതഃ" എന്നും "ധ്വജഃശ്രേഷ്ഠതമോ മതഃ" എന്നും മററുമുള്ള അനേകം വചനാന്തരങ്ങൾ ഇതിനെ അനുകൂലിക്കുന്നുമുണ്ടു്. തെക്കേശാലയിൽ മുൻപറഞ്ഞ ക്രമം അനുസരിച്ചു സിംഹയോനിയാണല്ലോ വിധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്. ഇവിടെ മുൻപറഞ്ഞ കേതുയോനിയും ശുഭകരമാണു്. വടക്കേദിക്കിലെശാലയ്ക്കു് പൂർവ്വോക്തപ്രകാരം ഗജയോനിയാണല്ലോ സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ളതു്. അതിനു കേതുയോനിയും സിംഹയോനിയുംകൂടി വിശേഷേണ സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണു്. പടിഞ്ഞാറേദിക്കിലേക്ക വൃഷയോനിയാണു് പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. ഇവിടെ മററുള്ള എല്ലായോനികളും അതായതു്, കേതുയോനിയും സിംഹയോനിയും ഗജയോനിയും സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണു്. ഇതിനു—

"ധ്വജസിംഹൌ ച ഗജേ ഹ്യേതേഗവിശുഭപ്രദാഃ

വൃഷോനപൂജിതോന്യത്രധ്വജസ്സർവത്രപൂജിതഃ" ധ്വജയോനി വിശേഷിച്ചു സിംഹയോനിയുടെ സ്ഥാനത്തും സിംഹയോനിയും ധ്വജയോനിയും ഗജയോനിയുടെ സ്ഥാനത്തും ഈ മൂന്നു യോനികളും ഗോയോനിയുടെ സ്ഥാനത്തും ശുഭങ്ങളാണു്. വൃഷ

യോനി മററുള്ളവരുടെ സ്ഥാനത്തു ശുഭമല്ല; എന്നുള്ള പ്രകാശികാവചനവും ഇതുപോലെ മററു പലവചനങ്ങളും കാണുന്നു. ഇതുകൊണ്ടു് കിഴക്കതിനു് കേതുയോനിയും, തെക്കേതിനു് കേതുയോനിയും സിംഹയോനിയും, വടക്കേതിനു കേതുയോനിയും സിംഹയോനിയും, ഗജയോനിയും, പടിഞ്ഞാറേറതിനു് നാലു യോനികളും കൊള്ളാമെന്നാണു് ചുരുക്കം. ഇങ്ങിനെതന്നെ മിക്ക സ്ഥലങ്ങളിലും ആചാരവുമുണ്ടു്. ഇതുപോലെ നാലു ദിഗ്ഗ്രഹങ്ങളിൽനിന്നുണ്ടായിട്ടുള്ള നാലു കോൺഗ്രഹങ്ങൾക്കു് അതാതു ദിഗ്ഗ്രഹത്തിനു് വിധിച്ചിട്ടുള്ള യോനികൾ തന്നെ സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണു്.

മൂ—യാനാംഗാദിഷുകേതുരേവവിഹിതസ്സർവ്വത്രശസ്തോഹ്യയം
പര്യ്യങ്കാദിഷുകുഞ്ജരോമൃഗപതിഃപീഠാസനാദൌഹിതഃ
ഭാണ്ഡകൂപതടാകപഞ്ജരവിധൌയോനിർവൃഷോവാധ്വജോ-
ഥാശ്വത്ഥാദിസമസ്തകുട്ടിമവിധൌകേതുർവിധേയസ്സദാ. ൨൭

അന്വയം.	അർത്ഥം.
യാനാംഗാദിഷു	= യാത്രയ്ക്കുപയുക്തങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളിൽ
കേതുഃ ഏവ വിഹിതഃ	= കേതുയോനിതന്നെ വിഹിതമാകുന്നു
അയം സർവ്വത്ര ശസ്തഃ ഹി	= ഇതു് എല്ലായിടത്തും ശുഭമാകുന്നുവല്ലൊ.
പര്യ്യങ്കാദിഷു	= കട്ടിൽ മുതലായതുകളിൽ
കുഞ്ജരഃ	= ഗജയോനിയും
പീഠാസനാദൌ	= പീഠം, ആസനം മുതലായതിൽ
മൃഗപതിഃ	= സിംഹയോനിയും
ഹിതഃ	ഇഷ്ടമാകുന്നു.
ഭാണ്ഡ	= പെട്ടിമുതലായ ഭാണ്ഡസാധനങ്ങളിലും
കൂപതടാകപഞ്ജരവിധൌ	= കൂപം, തടാകം, പഞ്ജരം ഇതുകളുടെ വിധിയിലും
വൃഷോവാധ്വജോവായോനിഃ	= വൃഷയോനിയോ ധ്വജയോനിയോ ഭവിക്കും
അഥ	= പിന്നീടു്
അശ്വത്ഥാദിസമസ്തകുട്ടിമവിധൌ	= അരയാൽതറ മുതലായ തറകൾക്കു്
സദാകേതുഃവിധേയഃ	= എല്ലായിടത്തും കേതുയോനി വിധിക്കേണ്ടതാണു്.

സാ—തോണി, പല്ലക്കു്, തേരു് മുതലായ യാത്രക്കുപയോ

ഗിക്കേണ്ട വസ്തുക്കൾക്ക് കേതുയോനിയാണ് വേണ്ടതു്. ഈ കേതുയോനി എല്ലാപദാൎത്ഥങ്ങൾക്കും ഇഷ്ടമാണെന്നു ശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധമാണ്. കട്ടിൽ, തൂക്കമഞ്ചൽ മുതലായ 'ശയനയോഗ്യങ്ങളായ സാധനങ്ങൾക്ക് ഗജയോനി ശുഭമാകുന്നു. ശയനേഷുഗജംപുനഃ' എന്നു പ്രകാശികാവചനമുണ്ടു്. പീഠം, കൂൎമ്മാസനം മുതലായ ആസനയോഗ്യങ്ങളായ (ഇരിക്കുന്നതിനുള്ള) സാധനങ്ങൾക്ക സിംഹയോനിയാണു വേണ്ടതു്. "മൃഗേന്ദ്രമാസനേദദ്യാൽ" എന്നാണ് വചനം. പെട്ടി മുതലായ സാധനങ്ങൾക്കും, കിണറ്, കുളം, തടാകം. പഞ്ജരം മുതലായതുകൾക്കും വൃഷയോനിയും ധ്വജയോനിയും കൊള്ളാവുന്നതാണ്. പിന്നെ അരയാൽത്തറ, മുല്ലത്തറ, മുതലായവയ്ക്കു ഏകയോനിതന്നെയാണ് കൊള്ളിക്കേണ്ടതു്. യോനികളെ സംബന്ധിച്ച പ്രകാശികയിൽ ചില വിശേഷവിധികൾ കാണുന്നുണ്ടു്.

"ദ്വിപഃപുനഃ പ്രായോക്തവ്യഃ വാപീകൂപസരസ്സുച
മൃഗേന്ദ്രമാസനേദദ്യാൽ ശയനേഷുഗജംപുനഃ
വൃഷംഭോജനപാത്രേഷുഛത്രാദിഷുപുനൎദ്ധ്വജം
ഗജായേവാധ്വജായേവാ ഗജാനാം സദനംശുഭം
അശ്വാലയംധ്വജായേ ച ഖരായേവൃഷഭേപിവാ
ഉഷ്ട്രാണാം മന്ദിരംകുൎയ്യാൽ ഗജായേവാവൃഷധ്വജേ
പശൂസത്മവൃഷായേച ധ്വജായേവാശുഭപ്രദഃ
ശയ്യാസുവൃഷഭഃശസ്തഃപീഠേസിംഹശ്ശുഭപ്രദഃ
അമത്രച്ഛത്രവസ്ത്രാണാംവൃഷായേവാധ്വജേപിവാ
പാദുകോപാനഹൌകാൎയ്യൌ സിംഹായേപൃഥവാധ്വജഃ
സ്വൎണ്ണരൂപ്യാദിധാതൂനാമന്യേഷാംതുധ്വജഃസ്മൃതഃ"

ഈ പ്രകാരമാണ്.

മൂ—യോനിഃപ്രാണാഏവധാമ്നാംയദസ്മാൽ
ഗ്രാഹ്യസ്തത്തദ്യോഗ്യയോനിപ്രഭേദഃ
മൂൎത്ത്യൈൎവൎജ്ജ്യസ്സൎവഥാവേഷ്ടവശ്യം
സവ്യാപൽപ്രാപ്യതേസ്മിൻഗൃഹീതേ.

അന്വയം. അൎത്ഥം.

ധാമ്നാം യോനിഃപ്രാണ ഏവയൽ=ഗൃഹങ്ങൾക്ക് യോനി പ്രാണൻതന്നെയാണെന്നു സൎവ്വസമ്മതമാണ്.

അസ്മാൽ = ഇതുനിമിത്തം

തത്തദ്യോഗ്യയോനിപ്രഭേദഃ = അതാതിന്നു വിധിച്ചിട്ടുള്ള യോനിയെത്തന്നെ.

ഗ്രാഹ്യഃ = സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്.
സർവഗേഹേഷു = എല്ലാഗേഹങ്ങളിലും
മൃത്യുഃഅവശ്യംവർജ്ജ്യഃ = മരണം ഏററവും വർജ്ജിക്കേണ്ടതാണ്.
അസ്മിൻഗൃഹീതേ = മരണം സ്വീകരിക്കുന്നതായാൽ
സർവ്വാപൽ = സർവ്വവിധേന ആപത്തുഭവിക്കും

സാ—ഗൃഹങ്ങളുടെ ജീവൻ യോനിയാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു വിധിച്ച യോനിയെത്തന്നെയാണ് സ്വീകരിക്കേണ്ടതു്. "യോനിപ്രധാനംഭവനം" ഇത്യാദിവചനങ്ങൾകൊണ്ടു് പ്രധാന ഉത്തമങ്ങൾ, ബാഹ്യങ്ങൾ, ഉപഗൃഹങ്ങൾ മുതലായ യാതൊരു ഗൃഹങ്ങളിലും മരണം സംബന്ധിച്ചുകൂടാ. മരണദോഷം സംഭവിച്ചു പോയാൽ പലവിധേനയുള്ള ആപത്തുകൾ ഉണ്ടാകുന്നതാണ്.

ഉള്ളുകൊണ്ടും പുറംകൊണ്ടും യോനി നിശ്ചയിക്കേണ്ട ക്രമം.

മൂ— അന്തര്യോനിർമ്മാനപാത്രാദിവാപീ–
കൂപാദീനാമങ്കണേ ഗർഭഗേഹേ
തുയ്യശ്രാഗാരോത്തരവ്യാസമദ്ധ്യേ
കുഡ്യാപൃക്തോന്യത്രസർവ്വത്രബാഹ്യേ. ൧൯

അന്വയം. അർത്ഥം.

മാനപാത്രാദിവാപീകൂപാദീനാം=അളവുപാത്രം മുതലായതിനും, (കുളം, കിണറു മുതലായ ജലാശയങ്ങൾക്കും
അങ്കണേ ഗർഭഗേഹേ = അങ്കണം ഗർഭഗൃഹം ഇവയ്ക്കും
അന്തർയോനി = ഉള്ളുകൊണ്ടാണ് യോനിപ്രധാനമായ കണക്ക് നിശ്ചയിക്കേണ്ടതു്.
കുഡ്യാപി = ചിരേടത്തു്
തുയ്യശ്രാഗാരോത്തരവ്യാസമദ്ധ്യേ=തുയ്യശ്രശാലയുടെ ഉത്തരവിസ്താരത്തിന്റെ മദ്ധ്യസൂത്രത്തിൽ
അന്യത്ര സർവ്വത്ര = മററുള്ള എല്ലായിടത്തും
ബാഹ്യേ = പുറത്തും യോനി കല്പിക്കേണ്ടതാണ്.

സാ—അളവിനും മററുള്ള പാത്രാദികൾക്കും, കുളം കിണറു മുതലായ ജലാശയങ്ങൾക്കും, അങ്കണത്തിനും ഗർഭഗൃഹത്തിനും യോനിപ്രധാനമായ കണക്ക് ഉള്ളുകൊണ്ടാണ് കല്പിക്കേണ്ടതു്.

ത്തുശ്രശാലയ്ക്കു് ഉത്തരത്തിന്റെ മദ്ധ്യസൂത്രംകൊണ്ടും ചിലടത്തു കണക്ക കല്പിക്കാറുണ്ടു്. മററുള്ള എല്ലായിടത്തും യോനിപ്രധാനമായ ചുററു് പുറംകൊണ്ടുതന്നെയാണു് നിശ്ചയിക്കേണ്ടതു്.

യോന്യാദീഷൽഗ്ഗണചിന്ത

ഇഷ്ടാതാനവിതാനമാനനിചയേ ത്രിഘ്നേഷ്ടഭിർഭാജിതേ
ശേഷോയോനിരിഹവ്യയോ മുനിയുജാഥായോഷ്ടനിഘ്നേർക്കൈഃ
ഋക്ഷൈരൃക്ഷമവാപ്തിരത്ര വയോജ്ഞേയംതിഥിസ്ത്രിംശതാ
വാരോഋദ്ധിധരൈർന്നിധിപ്രഗുണിതേ ധമ്മാപ്തേ വാ വ്യയഃ. ൩൧

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഇഷ്ടാതാനവിതാനമാനനിചയേ	= ഇച്ഛിക്കപ്പെട്ട വിസ്താരദീർഘസമൂഹമായ ചുററിനെ
ത്രിഘ്നേ	= മൂന്നിൽപെരുക്കി
അഷ്ടഭിഃഭാജിതേ	= എട്ടിൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ
ശേഷഃയോനിഃ	= ശേഷം യോനിയാകുന്നു
ഇഹ	= ഈ പെരുക്കിയ സംഖ്യയെ
മുനിയുജാ ഭാജിതേ	= പതിനാലുകൊണ്ടു ഹരിക്കുമ്പോൾ
ശേഷഃ വ്യയഃ	= ശേഷിക്കുന്നതു് വ്യയമാകുന്നു
അഥ	= പിന്നീടു് ആ ചുററിനെ
അഷ്ടനിഘ്നേ	= എട്ടിൽ പെരുക്കി
അർക്കൈഃ ഭാജിതേ	= പന്ത്രണ്ടുകൊണ്ടു് ഹരിക്കുമ്പോൾ
ശേഷഃ ആയഃ	= ശേഷിക്കുന്നതു വരവാകുന്നു
ഇഹ	= എട്ടിൽപെരുക്കിയ ഈ സംഖ്യയെ
ഋക്ഷൈഃ ഭാജിതേ	= ഇരുപത്തേഴുകൊണ്ടുഹരിക്കുമ്പോൾ
ശേഷഃഋക്ഷം	= ശേഷിക്കുന്നതു നാളാകുന്നു
അത്ര ഉഡു അവാപ്തിഃ	= ഇതിലുള്ള ഹരണഫലം
വയഃ ജ്ഞേയം	= വയസ്സെന്നു് അറിയേണ്ടതാണു്
ത്രിംശതാ ഭാജിതേ	= മുപ്പതുകൊണ്ടു ഹരിക്കുമ്പോൾ
ശേഷഃ തിഥിഃ	= ശേഷിക്കുന്നതു പക്കമാണു്
ഋദ്ധിധരൈഃ ഭാജിതേ	= ഏഴുകൊണ്ടു ഹരിക്കുമ്പോൾ
ശേഷഃ വാരഃ	= ശേഷിക്കുന്നതു വാരമാകുന്നു
നിധിപ്രഗുണിതേ	= ചുററിനെ ഒൻപതിൽ പെരുക്കി
ധമ്മാപ്തേ	= പത്തുകൊണ്ടു ഹരിക്കുമ്പോൾ
വാ വ്യയഃ	= വികല്പേന വ്യയം ഭവിക്കും.

സാ—അതുകൊണ്ടുള്ള ചുററിനെ മൂന്നിൽ പെരുക്കി എട്ടിൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ധ്വജാദികളായ യോനി-

കളെ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. ചുററു ൩൩ കോൽ പതിനാറുവിരൽ എന്നു വിചാരിക്കുക. ഇതിനെ മൂന്നിൽ പെരുക്കുമ്പോൾ കിട്ടുന്ന സംഖ്യ പതിനൊന്നു്. ഇതിനെ എട്ടിൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതു മൂന്നു്. ഇതു സിംഹയോനി എന്നറിയണം

മൂന്നിൽപ്പെരുക്കിയ സംഖ്യയെത്തന്നെ പതിന്നാലുകൊണ്ടു ഹരിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതു് വ്യയം (ചെലവു്) ആകുന്നു. മുമ്പേ മൂന്നിൽ പെരുക്കിയ സംഖ്യ പതിനൊന്നാണല്ലോ. ഇതു് പതിന്നാലിൽ ഹരിക്കാൻ തികയായ്കയാൽ ശേഷം സംഖ്യ പതിനൊന്നു്. ഇതിൻെറ ചെലവും പതിനൊന്നുതന്നെ. പിന്നീടു് ചുററിനെ എട്ടിൽപെരുക്കി പന്ത്രണ്ടിൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതു് ആയം (വരവു്) ആകുന്നു. മൂന്നുകോൽ പതിനാറിനെ എട്ടിൽ പെരുക്കുമ്പോൾ കിട്ടുന്നതു ഇരുപത്തൊമ്പതുകോൽ എട്ടുവിരൽ. ഇതിനെ പന്ത്രണ്ടിൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതു് അഞ്ചുകോൽ എട്ടുവിരൽ. ഈ കണക്കിൻെറ ആയസംഖ്യയും ഇതുതന്നെ.

പിന്നീടു് എട്ടിൽ പെരുക്കിയ സംഖ്യ ഇരുപത്തേഴിൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് അശ്വതിമുതലായ നക്ഷത്രങ്ങളെ അറിയണം. എട്ടിൽ പെരുക്കിയ സംഖ്യ ഇരുപത്തിയൊൻപതുകോൽ എട്ടുവിരലാണല്ലോ. ഇതിനെ ഇരുപത്തേഴിൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതു് രണ്ടുകോൽ എട്ടുവിരലാണു്. ഈ കണക്കിൻെറ നക്ഷത്രം ഭരണികഴിഞ്ഞു് കാർത്തികയിൽ ഇരുപതുനാഴിക ചെന്നിട്ടുണ്ടെന്നറിയണം.

ഇരുപത്തേഴിൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ ഹരണഫലം ൧ ഒന്നാണെങ്കിൽ ബാല്യവയസ്സെന്നും ൨ ആണെങ്കിൽ കൌമാരമെന്നും ൩ ആണെങ്കിൽ യൌവനമെന്നും ൪ ആണെങ്കിൽ വാർദ്ധക്യമെന്നും ൫ ആണെങ്കിൽ മരണമെന്നും അറിയേണ്ടതാണു്. ഇവിടെ ഹരണഫലം ഒന്നാകയാൽ ഈ കണക്കിനു് ബാല്യവയസ്സ് പൂർത്തിയായി കൌമാരവയസ്സിൽ പ്രവേശിച്ചു എന്നറിയണം. ഈ എട്ടിൽ പെരുക്കിയ സംഖ്യയെത്തന്നെ ൩൦-ൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്ന സംഖ്യകൊണ്ടു് വെളുത്തപക്ഷത്തിലേയും കറുത്തപക്ഷത്തിലേയും പ്രതിപദം തുടങ്ങിയ പക്കങ്ങളെ അറിയണം. എട്ടിൽ പെരുക്കിയ സംഖ്യ ൨൯-കോൽ ൮ വിരലുകളല്ലോ. ഇതിനെ മുപ്പതിൽ ഹരിക്കാൻ തികയായ്കയാൽ ശേഷസംഖ്യ ൨൯-കോൽ ൮-വിരൽ തന്നെ. ഇതിൽ വെളുത്തപക്ഷം കഴിഞ്ഞു കറുത്തപക്ഷത്തിലെ വാവിൽ ൨൦ നാഴിക ചെന്നിട്ടുണ്ടെന്നറിയണം.

ഈ സംഖ്യയെത്തന്നെ ൭-ൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതു കൊണ്ടു് ഞായറാഴ്ച തുടങ്ങിയ ആഴ്ചകളെ അറിയണം. ൯-ൽ പെരുക്കിയ സംഖ്യ ൨൯-കോൽ ൯-വിരലാണല്ലൊ. ഇതിനെ ൭-ൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്ന സംഖ്യ ൫-കോൽ ൨-വിരൽ. ഇതുകൊണ്ടു് ഈ കണക്കിന്റെ ആഴ്ച, തിങ്കൾ ആണെന്നും അറിയണം. പിന്നീടു് ഈ ചുററിനെ ൬-ൽ പെരുക്കി ൫൦-ൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്ന സംഖ്യയും വ്യയമാണെന്നു മറെറാരു പക്ഷമുണ്ടു്. ചുററിനെ ൬-ൽ പെരുക്കിയാൽ കിട്ടുന്ന സംഖ്യ ൩൨൨ ഇതിനെ ൫൦-ൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്ന സംഖ്യ ൩൨. ഈ കണക്കിന്റെ പക്ഷാന്തരേണയുള്ള വ്യയവും ൩൨ ആണെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

ചുററിനെ ൯-ൽ പെരുക്കി ൫൨-ൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതു് ആയ (വരവു്) ആണെന്നു മുൻപേ പറഞ്ഞുവല്ലോ. ഇവിടെ ൫൨ ശേഷിക്കുകയാണെങ്കിൽ ആയം ശൂന്യമാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നു. ഇങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ൯-ൽ പെരുക്കി ൨൭-ൽ കഴിക്കുമ്പോൾ ൨൭-ശേഷിക്കുന്ന ൨൭-കോൽ, ൯൫-കോൽ, മുതലായ കണക്കുകൾക്കു നക്ഷത്രമില്ലെന്നും, ൭-ൽ കഴിക്കുമ്പോൾ, ൭-ശേഷിക്കുന്ന ൨൯-കോൽ ൫൩ വിരൽ ൩൨ കോൽ ൯ വിരൽ മുതലായ കണക്കുകൾക്കു് ആഴ്ചയില്ലെന്നും പറയേണ്ടതായിവരും. അംഗുലാന്തങ്ങളായ കണക്കുകളുടെ അംഗുലങ്ങളും യവാന്തങ്ങളായ കണക്കുകളുടെ യവങ്ങളുംകൂടി ഉൾപ്പെടുത്തിവേണം ഗുണനാദിക്രിയകൾ ചെയ്യേണ്ടതെന്നു "നിചയ" എന്ന ഭാഗം സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

മൂ— ആയാധിക്യം വ്യയതഃസംപാദ്യംസർവ്വധാന്യഥാപത്തിഃ
നക്ഷത്രാദിശുഭതാം ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രാദിഭിസ്സുവിജ്ഞേയം.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
വ്യയതഃ ആയാധിക്യം	= വ്യയത്തേക്കാൾ ആയത്തിനു കൂടുതൽ
സർവ്വധാ സമ്പാദ്യം	= എല്ലാവിധത്തിലും സമ്പാദിക്കേണ്ടതാണു്.
അന്യഥാ	= ആയം കുറവാണെങ്കിൽ
ആപത്തിഃ	= ആപത്തുകൾ ഫലമാണു്.
നക്ഷത്രാദിശുഭതാം	= നക്ഷത്രം യോഗം മുതലായതിന്റെ ഗുണദോഷം.
ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രാദിഭിഃ	= ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രാദികൾകൊണ്ടു്
സുവിജ്ഞേയം	= വഴിപോലെ അറിയേണ്ടതാണു്.

സാ—ആയത്തിനു (വരവിനു്) വ്യയത്തേ (ചിലവിനേ)

ക്കാൻ അധികൃമുണ്ടായിരിക്കണം. ഇതു് സാമാന്യവിധിപ്രകാരവും ഇനിപ്പറയാൻപോകുന്ന വിശേഷവിധി അനുസരിച്ചും ചിന്തിച്ചുകൊള്ളണമെന്നു "സദ്ധ്യാ" എന്ന പദംകൊണ്ടു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. നാളു്, പക്കം, ആദ്യ മുതലായതിന്റെ ശുഭാശുഭം ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രംകൊണ്ടും മററും അറിയേണ്ടതാണു്.

മൂ— ബാലത്വംകൌമാരം യൌവനമഥവാൎദ്ധക്യംനിധനഞ്ച
പഞ്ചവയാംസ്യേഷ്വന്ത്യം നേഷ്ടംശിഷ്ടാനിവാസ്തുനിഷ്ടാനി.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ബാലത്വം കൌമാരം ച	= ബാല്യവും കൌമാരവും
അഥ യൌവനം	= വിശേഷിച്ചു യൌവനം
വാൎദ്ധക്യം ച നിധനം ച	= വാൎദ്ധക്യവും മരണവും ഇങ്ങനെ
വയാംസി പഞ്ച	= വയസ്സ് അഞ്ചുവിധമാണു്.
എഷു അന്ത്യം	= ഇതുകളിൽ ഒടുവിലത്തേതു്
ന ഇഷ്ടം	= ശുഭമല്ല.
ശിഷ്ടാനി	= ശേഷമുള്ളവ
വാസ്തുനി ഇഷ്ടാനി	= ഗൃഹവിധിയിൽ ശുഭങ്ങളാണു്.

സാ—"യൌവനമഥ" എന്നുള്ള അഥശബ്ദസാമീപ്യം കൊണ്ടു് യൌവനം ശ്രേഷ്ഠമാണെന്നു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. "താരുണ്യംവയശ്ശോഭനം" എന്നു "ബാല്യവാൎദ്ധക്യയോഗൗചരിക്താ ചാപവിനിന്ദിതാ" എന്നുമുള്ള വചനങ്ങൾ ഇതിനനുകൂലമാകുന്നു. ഇതുകൊണ്ടു യൌവനം ഉത്തമവും, കൌമാരം മദ്ധ്യമവും, ബാല്യവും വാൎദ്ധക്യവും അധമവും, മരണം നിന്ദ്യവുമാണെന്നു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാണു്.

പക്ഷാന്തരേണയുള്ള യോന്യാദികൾ.

മൂ— ദ്വേധായോനിശ്ചതുൎദ്ധാവ്യയവിധിരദിതശ്ചദ്വി-
ധായോവയശ്ചാ-
പ്യൎക്ഷക്ഷാംവിപ്രാദിവൎണ്ണാസ്ഥിതിരപിചതരാരശ-
യോദ്വിപ്രകാരഃ
ത്രേധാവാരോധ്രുവാദിസ്ത്രിവിധഇതിവികല്പേന
യോന്യാദയഃസ്യുഃ
പ്രോക്തേരഷ്വേതേഷുപൂൎവ്വോദിതമഖിലമതംകാൎയ്യ-
മാചശ്യകേന്യൽ. ൩൩.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
യോനിഃദ്വേധാ	= യോനി രണ്ടുവിധമാകുന്നു.

വ്യയവിധിഃചതുർദ്ധാ ഉദിതഃ = വ്യയം നാലുവിധംപറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.
ആയഃ വയഃ ച ദ്വിധാ = ആയവും വയസ്സും രണ്ടുവിധമാകു
ഋക്ഷം അപി വിപ്രാദിവർണ്ണാഃ= നാളുംബ്രാഹ്മണാദിവർണ്ണവും (അ
തിഥിഃ അപി ച തഥാ രാശയഃ= പക്കവും രാശികളും
ദ്വിപ്രകാരാഃ = രണ്ടുവിധമാകുന്നു
വാരഃ അഷ്ടധാ = ആഴ്ച എട്ടുവിധമാണ്
ധ്രുവാദ്യഃ ത്രിവിധഃ = ധ്രുവാദികൾ മൂന്നുവിധമാകുന്നു.
ഇതി വികല്പാഃ = ഇങ്ങിനെ പലവിധത്തിലും
യോന്യാദയഃസ്യുഃ = യോനിമുതലായതു ലഭിക്കാം
പ്രോക്തേഷു ഏതേഷു = പറകപ്പെട്ട ഈ യോന്യാദികളിൽ
പൂർവ്വോദിതം = മുൻപെപറകപ്പെട്ടതും
അഖിലമതം = എല്ലാവർക്കും സമ്മതമാണ്.
അന്യൽ = വിശേഷേണ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്
ആവശ്യകേ കാര്യം = വേണ്ടിവരുന്നപക്ഷം ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

സാ—യോനി രണ്ടുവിധവും, വ്യയം നാലുവിധവും, ആയവും വയസ്സും നാളും ബ്രാഹ്മണാദി ജാതിഭേദവും മേഷാദിരാശികളും ഈ രണ്ടുവിധവും, ആഴ്ചയും ധ്രുവാദികളും മുമ്മൂന്നുവിധവും പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ പലവിധത്തിലും യോനിമുതലായതു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഇതിൽ "ഇഷ്ടാതാനവിതാന"എന്ന പദ്യംകൊണ്ടു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു സർവ്വസമ്മതമായിട്ടുള്ളതാണ്. വിശേഷേണ പറകപ്പെട്ടതു യഥോചിതം സ്വീകരിക്കാവുന്നതുമാണ്. "ഇഷ്ടാതാനവിതാനമാനനിചയേ"എന്ന പദ്യത്തിന്റെ സർവ്വസമ്മതി—

"വിസ്താരായാമരാശൌസുഗുണിത ഋണൈർഭാജിതേശേഷഋക്ഷയോ
രാമഘ്നേമനപവാപ്തേവ്യയഇഹയസുഭിർക്തശേഷസ്തുയോനിഃ
അഷ്ടാഭിർവ്ധിതേയസ്മിൻത്രിനവഹൃതഫലംതെടുടശ്ലേഷമൃക്ഷം
പങ്ക്തിന്ത്രിംശതാപ്തേതിഥിരൃഷിഭജിതേവാരആദിത്യപൂർവ്വഃ."

ഇങ്ങനെ മയമതാദികളിൽനിന്ന് സ്പഷ്ടമാകുന്നു.

മൂ—സാമാന്യാൽപരിണാഹതസ്സ്വവിഹിതായോന്യാദയോദീ–
വിസ്താരേണചപാദമാനചരണാധിഷ്ഠാനതുംഗൈരപി (ഖ്യാതാ
വിസ്താരാഹതദീർഘതോപിചപൃഥക്സ്വസ്വോക്തയോന്യാദയോ
ജാതാശ്ചേദതിശോഭനാഗൃഹവിധൌപക്ഷാന്തരൈകൈരപി.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
പരിണാഹതഃ	= ചുററിൽനിന്നു്
സാമാന്യാൽ	= സൎവ്വസമ്മതപ്രകാരമുള്ള
സ്വവിഹിതഃ	= തനിക്കു പറകപ്പെട്ട
യോന്യാദയഃ	= യോനി മുതലായതു ഭവിക്കണം
ദീൎഘതഃ വിസ്താരേണ	= ദീൎഘംകൊണ്ടുംവിസ്താരംകൊണ്ടും
പാദമാനചരണാധിഷ്ഠാന–തുംഗൈഃ അപി	= പാദമാനം, കാൽ, അധിഷ്ഠാനം ഇവയുടെ ഉയരംകൊണ്ടും
വിസ്താരാഹതദീൎഘതഃഅപി	= വിസ്താരംകൊണ്ടു പെരുക്കിയ ദീൎഘംകൊണ്ടും
പക്ഷാന്തരോക്തൈഃ അപി	= പക്ഷാന്തരേണ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളവ കൊണ്ടും
സ്വസ്വോക്തയോന്യാദയഃ	= തന്റെ തന്റെ യോനി മുതലായ
പൃഥക്ജാതാഃചേൽ	= വെവ്വേറെ ഭവിക്കുമെങ്കിൽ (ത്തു്
ഗൃഹവിധൌ	= ഗൃഹവിധിയിൽ
അതിശോഭനാഃ	= ഏററവും ശോഭനങ്ങളാണു്.

സാ—സാമാന്യവിധിപ്രകാരമുള്ള യോനി, വരവു്, നക്ഷത്രം മുതലായതു ചുററുകൊണ്ടുതന്നെ ചിന്തിക്കേണ്ടതാണു്. ഇതുപോലെ ഗൃഹദീൎഘംകൊണ്ടും വിസ്താരംകൊണ്ടും പാദമാനംകൊണ്ടും കാൽനീളംകൊണ്ടും ക്ഷേത്രഫലംകൊണ്ടും യോനി മുതലായവയെ അതാതിനു ഉചിതമായവിധം കല്പിക്കയാണെങ്കിൽ വളരെ ശുഭകരമാണു്. പക്ഷാന്തരേണ പറയാൻപോകുന്ന ക്രമമനുസരിച്ചും അവിടവിടെ യോഗ്യമായവിധം യോന്യാദികൾ ഭവിക്കുമെങ്കിൽ അതും അതിശുഭംതന്നെയാണു്.

പദവിഭാഗം.

മൂ—സൎവ്വാഗാരപ്രധാനോത്തരപരിധിവശാദ്ദീൎഘവിസ്താരതുംഗ–
സ്തംഭാധിഷ്ഠാനഗൎഭാലയമിതിവിധയോദപാരബിംബോദയാപി
രുത്രൃഹാദ്യുത്തരഞ്ചോചിതലവിധിസമസ്താംഗഭേദാവികല്പേ–
നോക്തൈരംശൈശ്ച കാൎയ്യായദിനികടഗതായോനിഭേദാശ്ച–
യോജ്യാഃ. ൩൭.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
സൎവ്വാഗാരേ	= എല്ലാ ഗൃഹങ്ങളിലും
ദീൎഘവിസ്താരതുംഗസ്തംഭാധിഷ്ഠാ–നഗൎഭാലയമിതിവിധയഃ	= ദീൎഘം, വിസ്താരം, പാദമാനം സ്തംഭം, അധിഷ്ഠാനം, ഗൎഭ്ഗൃഹം ഇതുകളുടെ അളവും

ദ്വാരബിംബാദയഃ = വാതിൽ, ബിംബം മുതലായതും
അത്രുഢാദ്യുത്തരം ച = അത്രുഢം മുതലായ ഉത്തരവും
ചിതലവിധിസമസ്താംഗഭേദാഃ= രണ്ടുനിലമാളികയുടെ എല്ലാഅവയവഭേദങ്ങളും
പ്രധാനോത്തരപരിധിവശാൽ= പ്രധാന ഉത്തരത്തിന്റെ ചുററിനെ അനുകൂലിച്ച്
(കാര്യാഃ) = കല്പിക്കേണ്ടതാണ്.
വികല്പന ഉക്തൈഃ = പക്ഷാന്തരേണ പറകപ്പെട്ട
അംശൈഃ കാര്യാഃ യദി =അംശങ്ങളെക്കൊണ്ട് ചെയ്യുന്നു എങ്കിൽ
നികടഗതാഃ യോനിഭേദാഃ = അടുത്തുവരുന്ന യോനികളും
യോജ്യാഃ = യോജിപ്പിച്ചുകൊള്ളേണ്ടതാണ്.

സാ—ഗൃഹങ്ങളുടെ ദീർഘവും വിസ്താരവും പാദമാനപ്പൊക്കവും കാൽനീളവും അധിഷ്ഠാനവും പ്രധാനമായ ഉത്തരത്തിന്റെ ചുററിനെ അശ്രയിച്ച് അതാതിനുചിതമായ രീതിയിൽ നിശ്ചയിക്കേണ്ടതാണ്. അതായതു് ചുററു് ഏകദയാനിയാണെങ്കിൽ, വിസ്താരം പാദമാനം മുതലായതും ഏകയോനിയായിരിക്കണം. കാൽനീളം മുതലായതു് നാലിൽപെരുക്കിയാൽ കിട്ടുന്നതു്, അതാതിന്റെ ചുററളവായിരിക്കും. അതിൽനിന്നു മേൽപറഞ്ഞവിധം യോന്യാദികൾ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. ഈ സമ്പ്രദായത്തിനു പദയോനിയെന്നുപേർ. ദേവാലയങ്ങളിൽ ഗർഭഗൃഹം, ദ്വാരം, ബിംബം, അത്രുഢം മുതലായ ഉത്തരങ്ങൾ, ഇവ അതിന്റെ പ്രധാനചുററിനു് അനുകൂലിച്ചവിധം കല്പിക്കേണ്ടതാണ്. രണ്ടുനില തുടങ്ങിയുള്ള മാളികകളുടെ അവയവങ്ങളും അതാതിന്റെ ചുററിനുയോജിച്ചവിധം നിശ്ചയിക്കേണ്ടതാണ്. വിസ്താരം, ദീർഘം, പാദമാനം മുതലായതു് അടിയിൽപറയുന്നവിധം അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു കല്പിക്കുന്നപക്ഷം ശുഭയോനി അടുത്തുണ്ടെങ്കിൽ ആ അംശപ്രകാരം കിട്ടുന്ന അളവിനെ അല്പം ഭേദിപ്പിച്ച് യോനിപ്പെടുത്തി കല്പിക്കുന്നതു് യുക്തമായിട്ടുള്ളതാണ്.

മൂ—ദീർഘോച്ചവിസ്താരഹതേഷ്ടഭക്തേ
യഥേഷ്ടയോനിഃ പരിശിഷ്യതേത്ര
തഥാപ്രകല്പ്യൗ ശിതധീഭിരുച്ചൈ-
ർവിചാര്യപൂർവം ഗൃഹതാരദീർഘൌ. ൧൩

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ദീൎഘേണ	= ദീൎഘമാകട്ടെ
വിസ്താരഹതേ	= വിസ്താരംകൊണ്ടു പെരുക്കി
അഷ്ടഭക്തേ	= എട്ടിൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ
യഥാ	= യാതൊരുപ്രകാരമായാൽ
ഇഷ്ടയോനിഃ	= ഇച്ഛിക്കപ്പെട്ട യോനി
അത്ര പരിശിഷ്യതേ	= ഇവിടെ ശേഷിക്കപ്പെടുന്നുവോ
തഥാശിതധീഭിഃ	= അപ്രകാരം സൂക്ഷ്മബുദ്ധികളാൽ
പൂൎവ്വം	= മുൻപേതന്നെ
ഉച്ചൈഃ വിചാൎയ്യ	= നല്ലപോലെ വിചാരിച്ചിട്ടു്
ഗൃഹതാരദീൎഘൌ	= ഗൃഹത്തിന്റെ വിസ്താരവും ദീൎഘ
പ്രകല്പ്യൌ	= കല്പിക്കപ്പെടേണ്ടതാണു്. (വും

സാ—ദീൎഘത്തെ വിസ്താരംകൊണ്ടു് പെരുക്കി എട്ടുകൊണ്ടു ഹരിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു്, മുൻപറഞ്ഞതുപോലെ ധ്വജാദികളായ യോനികളെ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. ചുറവും ധ്വജയോനിയാണെങ്കിൽ, ഈ ക്രിയകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്ന യോനിയും ധ്വജമായിരിക്കണം. ഇങ്ങനെ അതാതിനുചിതമായ യോനി കിട്ടത്തക്കവിധം വേണം വിസ്താരദീൎഘങ്ങളെ കല്പിക്കേണ്ടതു്; "ശിതധീഭിഃ" എന്ന പ്രയോഗംകൊണ്ടു് ഇതിന്റെ പ്രാമാണ്യത്തെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

മൂ—ഗേഹേക്ഷേത്രഫലംവിതാനനിഹതാ-
യാമംവിദുസ്സ്വേഷ്ടദി-
ഗ്യോനിൎയ്യന്മിതദീൎഘവിസ്തൃതിവിധാനാ-
ത്തസിദ്ധോ ഭവേൽ
താവദ്വിസ്തൃതിദീൎഘമാനമധികല്പ്യ-
പ്രാഗഥോനാഹവൽ
സൎവ്വംകല്പയതുവ്യയാദികമിദഞ്ചാ-
ഭ്യന്തരവ്യാപിഹി. ൩൭

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
വിതാനനിഹതായാമം	= വിസ്താരംകൊണ്ടു് പെരുക്കിയ (ദീൎഘത്തെ
ക്ഷേത്രഫലം വിദുഃ	= ക്ഷേത്രഫലമെന്നറിയണം
ഗേഹേ	= ഗൃഹത്തിൽ
സ്വേഷ്ടദിഗ്യോനിഃ	= തന്റെ ഇഷ്ടദിക്കിലെ യോനി
യന്മിതദീൎഘവിസ്തൃതിഃ	= എത്രമാത്രംദീൎഘവും വിസ്താരവും

വിധാനാൽ	= കല്പിച്ചാൽ
അത്ര സിദ്ധഃ ഭവേൽ	= ഇവിടെ സിദ്ധിക്കുമോ
താവൽ	= അത്രമാത്രം
വിസ്തൃതിദീർഘിമാനം	= വിസ്താരത്തേയും ദീർഘത്തേയും
പ്രാക് അഭികല്പ്യ	= മുൻപേതന്നെ നിശ്ചയിച്ചിട്ട്
അഥ	= പിന്നീട്
നാഥവൽ	= ചുററിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ളതുപോലെ
വ്യയ ദികം ഇദം സർവ്വം	= വ്യയം മുതലായ എല്ലാ ഗുണദോ– (ഷങ്ങളും
കല്പയതു	= കല്പിക്കണം
ഇദം ച	= ഇതും
അഭ്യന്തരവ്യാപിഥി	= അഭ്യന്തരവ്യാപി (സൂക്ഷ്മമായിട്ടു– ള്ളതു്) ആകുന്നു.

സാ—ഗൃഹദീർഘത്തെ വിസ്താരംകൊണ്ടു പെരുക്കുന്നതു് ക്ഷേത്രഫലമാണ്. എത്രമാത്രം ദീർഘവും വിസ്താരവും കല്പിക്കു മ്പോൾ അതാതു ഗൃഹത്തിന്റെ ഇഷ്ടയോനിവരുമോ അതേവി ധത്തിൽ വിസ്താരത്തെയും ദീർഘത്തെയും മുമ്പേതന്നെ കല്പിച്ചു കൊള്ളണം. പിന്നീടു വ്യയം നക്ഷത്രം മുതലായ ഗുണദോഷ ങ്ങൾ ചുററുകൊണ്ടു നിശ്ചയിക്കുന്നതുപോലെ ഈ ക്ഷേത്രഫലം കൊണ്ടു ചിന്തിച്ചുകൊള്ളണം. ഈ വിധി ശ്രേഷ്ഠമായിട്ടുള്ളതും അതിൽനിന്നുള്ള ഗുണദോഷങ്ങൾ വിശേഷിച്ചു് അനുഭവയോ ഗ്യങ്ങളും ആണെന്നറിയണം.

പക്ഷാന്തരേണ വ്യയാദിയെ പറയുന്നു.

മൂ— പൂർവംത്രിഘ്നചതുർദ്ദശാപ്തപരിധേസ്സാമാ–
    ന്യമുക്തോവ്യയോ
നന്ദഘ്നേഷ്ടവ്യതേഥപങ്ക്തിവിഹൃതേശിഷ്ടോ–
    വ്യയോവാ ഭവേൽ
സിദ്ധർക്ഷേവസുഭാജിതേപിച ചതുർത്ഥേതി–
    വ്യയസ്സർവ്വധാ
സ്യാല്പതപം പരികൽപ്യമാത്മജധനാദീനാം
    വിനാശോന്യഥാ. ൩൨

അന്വയം. അർത്ഥം.

ത്രിഘ്നചതുർദ്ദശാപ്തപരിധേഃ	= ചുററിനെ മൂന്നിൽ പെരുക്കി– പതിന്നാലിൽ ഹരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു്
സാമാന്യം വ്യയഃ	= സാധാരണയുള്ളവ്യയം (ചെലവു്)

പൂവ്വം ഉക്തഃ = മുൻപെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ
നന്ദഘ്നേ = നന്ദം (൯) കൊണ്ടുപെരുക്കി
അഷ്ടഹൃതേ വാ = എട്ടിൽ ഹരിക്കുമ്പോഴും
അഥ പങ്ക്തിവിഹൃതേ = അത്രു പങ്ക്തി (൧൦) കൊണ്ടു–
ഹരിക്കുമ്പോഴും
സിദ്ധർക്ഷേ = വിധിപ്രകാരം ഉണ്ടായ നക്ഷത്രം
വസുഭാജിതേ അപി = വസു (എട്ടു)കൊണ്ടുഹരിക്കുമ്പൊ
ശിഷ്ടവ്യയഃ ഭവേൽ = ശേഷം വ്യയമായി ഭവിക്കും. (ഴും
ഇതി വ്യയഃ ചതുൎദ്ധാ = ഇങ്ങനെ വ്യയം നാലുവിധ–
മാകുന്നു.
സൎവ്വധാ = ഇപ്പറഞ്ഞ എല്ലാവിധത്തിലും
അസ്യ അല്പത്വം പരികല്പ്യം= ഈ ചെലവിനു കുറവുണ്ടായി–
രിക്കണം
അന്യഥാ = വരവിനെക്കാൾ വ്യയം അധിക–
ആത്മജധനാദീനാം = പുത്രധനാദികൾക്ക് (മായാൽ
വിനാശഃ (ഭവേത്) = നാശം സംഭവിക്കും.

൭ സാ:—ചുററിനെ മൂന്നിൽ പെരുക്കി പതിന്നാലിൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ സൎവ്വസമ്മതപ്രകാരമുള്ള വ്യയസംഖ്യ സിദ്ധിക്കുമല്ലൊ. പിന്നെ ചുററിനെ ഒൻപതിൽ പെരുക്കിയതിനെത്തന്നെ പത്തിൽ ഹരിക്കുമ്പോഴും മുൻപറഞ്ഞ ക്രമം അനുസരിച്ചു സിദ്ധിക്കുന്ന നക്ഷത്രസംഖ്യയെ എട്ടിൽ ഹരിച്ചു് ശേഷിക്കുന്നതും വ്യയമാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ വ്യയം (ചെലവു്)നാലുതരത്തിൽ പറകപ്പെട്ടു. ഈ നാലുവിധത്തിലും വ്യയസംഖ്യകൾക്ക് ആയസംഖ്യയെക്കാൾ കുറവുണ്ടായിരിക്കണം. വ്യയസംഖ്യ കൂടുതലായിവരികിൽ പുത്രനാശം ധനനാശം മുതലായ ആപത്തുകൾ സംഭവിക്കും.

മൂ— സ്വത്ര്യംശേനയുതേതഃഥക്ഷണഹതേനാഗേഹേ–
ഷ്ടഭക്തേഭവേ
ദായോവാപുനരൃക്ഷനിഘ്നപരിധൌദി–
ഗ്ഭാന്ദ്വഭക്തേവയഃ
ബാല്യത്വാദിവിശേഷമാത്രമവഗന്തവ്യം
ഫലൈൎശ്ശ്രേഷ്ഠത–
ന്ത്വേഷാമേവഗതാബ്ദമാനമിഹതാരുണ്യം
വയഃ ശോഭനം.

അന്വയം. അൎത്ഥം.
സ്വത്ര്യംശേനയുതേ = തന്റെ മൂന്നിലൊരുഭാഗംകൂടി–
ക്കൂട്ടി

തഥാ ഈക്ഷണഹതേനാഢേ = ഈക്ഷണം (രണ്ടു കൊണ്ടു) പെരുക്കിയ ചുററു്

അഷ്ടഭക്തേ = എട്ടുകൊണ്ടു ഹരിക്കുമ്പോൾ

ശേഷഃ വാ = ശേഷിക്കുന്ന സംഖ്യ

ആയഃ ഭവേൽ = ആയം (വരവു്) ആകുന്നു.

പുനഃ = പിന്നീടു്

ഋക്ഷനിഘ്നപരിധൌ = ഋക്ഷം (ഇരുപത്തേഴു) കൊണ്ടു പെരുക്കിയ ചുററു്

ദിഗ്ദ്വന്ദ്വഭക്തേ = ദിഗ്ദ്വന്ദ്വം (൨൦) കൊണ്ടു ഭാഗിക്കുമ്പോൾ

ശേഷഃ വയഃ = ശേഷിക്കുന്നതു് വയസ്സാകുന്നു

ഫലൈഃ = ഹരണഫലംകൊണ്ടു്

ബാല്യതാദിവിശേഷമാത്രം = ബാല്യംതുടങ്ങിയ മുൻപറഞ്ഞ-

അവഗന്തവ്യം = അറിയേണ്ടതാണു് (ക്രമംതന്നെ

ശേഷതഃ = ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു്

തേഷാം ഗതാബ്ദമാനം = അപ്പോഴത്തെ വയസ്സിൽ ചെന്നിട്ടുള്ള വത്സരസംഖ്യ ഭവിക്കും.

ഇഹ = വയസ്സറിയുന്ന ചിന്തയിൽ

താരുണ്യം വയഃശോഭനം = യൌവനവയസ്സു് നല്ലതാകുന്നു.

സാ—അതാതു ചുററിൻെറ മൂന്നിലൊരുഭാഗം കൂട്ടിച്ചേർത്തു്, അതിനെ രണ്ടിൽ പെരുക്കി എട്ടിൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതു പക്ഷാന്തരങ്ങളായുള്ള ആയം (വരവു്) ആകുന്നു. "ഇഷ്ടാതാനവിതാനമാനനിചയേ" എന്നുള്ള പദ്യപ്രകാരവും, ഈ പറകപ്പെട്ട ക്രമമനുസരിച്ചും വരവറിയുന്നതിനുള്ള ക്രമം രണ്ടുവിധം പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. ചുററിനെ ഇരുപത്തേഴിൽ പെരുക്കി ഇരുപതുകൊണ്ടു ഹരിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതു വയസ്സാകുന്നു. ഇവിടെ ശേഷിക്കുന്ന സംഖ്യ നാലാണെങ്കിൽ ബാല്യമെന്നും എട്ടാണെങ്കിൽ കൌമാരമെന്നും പന്ത്രണ്ടാണെങ്കിൽ യൌവനമെന്നും പതിനാറാണെങ്കിൽ വാർദ്ധക്യമെന്നും ഇരുപതാണെങ്കിൽ മരണമെന്നും ധരിക്കേണ്ടതാണു്. ഒന്നു്, രണ്ടു്, മൂന്നു് ഈ സംഖ്യകൾ ശേഷിക്കുന്നു എങ്കിൽ ആ സംഖ്യയോടൊപ്പം വത്സരം ബാല്യത്തിൽ ചെന്നിട്ടുണ്ടെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. ഇതുപോലെ അഞ്ചു്, ആറു്, ഏഴു്, മുതലായ സംഖ്യകൾ ശേഷിക്കുമ്പോഴും അതാതു വയസ്സിൽ ചെന്നിട്ടുള്ള വത്സരസംഖ്യ ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു. അഞ്ചുവിധമുള്ള വയസ്സുകളിൽവച്ചു, യൌവനവയസ്സു് അത്യുത്തമമാകുന്നു.

മൂ—നന്ദഘ്നേപരിധൌചകേവലപരീണാഹേഥവാത്രിംശതാ
ഭക്തേതത്രവികല്പപക്ഷയുഗളേപ്രാഗ്വത്തിഥിശ്ശിഷ്യതേ
ത്രിഘ്നേംകാഭിഹതേഥവാണ്ണവഹൃതേനാഹേദ്വിജാദ്യാഃക്രമാ–
ദ്വണ്ണാസ്സ്യുന്നിഗമാഹതേവസുഹതേവാക്കാഹൃതേരാശയഃ. ൧൧

അന്വയം	അൎത്ഥം.
നന്ദഘ്നേപരിധൌ	= ചുററിനെ ഒൻപതിൽ പെരുക്കീട്ടൊ
അഥവാ	= അല്ലെങ്കിൽ
കേവലപരീണാഹേ	= കേവലമായ ചുററിനേയോ
ത്രിംശതാ ഭക്തേ	= മുപ്പതുകൊണ്ടു ഹരിക്കുമ്പോൾ
തത്ര	= അവിടെ
വികല്പപക്ഷയുഗളേ	= പൂൎവ്വാപരഭേദേനയുള്ള രണ്ടുപക്ഷങ്ങ–ളിലേയും
തിഥിഃ	= തിഥിഃ (പക്കം)
പ്രാഗ്വൽ ശിഷ്യതേ	= മുൻപിലത്തേപ്പോലെ ശേഷിക്കുന്നു
ത്രിഘ്നേ	= മൂന്നിൽ പെരുക്കിയതോ
അഥവാ	= അല്ലെങ്കിൽ
അംകാഭിഹതേ	= അങ്കം (൯ കൊണ്ടു പെരുക്കിയതോ–
നാഹേ	= ചുററു് (ആയ
അണ്ണവഹൃതേ	= അണ്ണവം (൪)കൊണ്ടു ഹരിക്കുമ്പോൾ
ശേഷാഃ	= ശേഷങ്ങൾ
ക്രമാൽദ്വിജാദ്യാഃ	= ക്രമേണ ബ്രാഹ്മണാദിയായും ഭവിക്കും
നിഗമാഹതേ	= നിഗമം (നാലു്)കൊണ്ടു പെരുക്കി–യതോ
വസുഹതേ	= വസു (എട്ടു്)കൊണ്ടുപെരുക്കിയതോ–
നാഹേ	= ചുററു് (ആയ
അക്കാഹൃതേ	= അക്കനെ(൧൨) കൊണ്ടുഹരിക്കുമ്പോൾ
ശേഷയാഃരാശഃസ്യുഃ	= ശേഷങ്ങൾ രാശികളായി ഭവിക്കും.

സാ—ചുററിനെ ഒൻപതിൽ പെരുക്കീട്ടൊ അല്ലെങ്കിൽ സ്വതേയുള്ള ചുററിനെത്തന്നെയൊ മുപ്പതിൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് മുൻപിലത്തെപ്പോലെ പൂൎവ്വാപരപക്ഷങ്ങളിലെ പ്രതിപദം മുതലായ തിഥികൾ സിദ്ധിക്കും. ചുററിനെ മൂന്നുകൊണ്ടോ എട്ടുകൊണ്ടോ പെരുക്കി നാലിൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ബ്രാഹ്മണ, ക്ഷത്രിയ, വൈശ്യ, ശൂദ്ര, ജാതിഭേദങ്ങൾ അറിയാവുന്നതാണു്. ചുററിനെ നാലിലൊ എട്ടിലൊ പെരുക്കി പന്ത്രണ്ടിൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് മേഷാദിരാശികളെ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

മ–കേവലനാഥേദ്രിഹ്നതേത്രിഘ്നേനാഥേചശിഷ്യതേവാരഃ
ദ്വിഘ്നേവാത്രിഘ്നേവാനാഥേനൃപഭാജിതേധ്രുവാദ്യാഃസ്യുഃ.൧൫

മ–ക്ഷേത്രഫലേവ്യയയുക്തേനൃപഭക്തേവാധ്രുവാദയഃ ശിഷ്ടാഃ
ധ്രുവധാന്യജയവിനാശാഃഖരകാന്തമനഃപ്രസാദസുമുഖത്വം.

മ–വൈമുഖ്യാസൗമ്യതേ്വവിരോധവിത്തോൽഭവക്ഷയാക്രാന്ദാഃ
വൃദ്ധിജയൗചക്രമശഃസംജ്ഞാതുല്യംഫലംഭവേദേഷാം. ൧൬

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
കേവലനാഥേ	= ചുററിനേമാത്രമോ
ത്രിഘ്നേ നാഥേ വാ	= മൂന്നിൽപെരുക്കിയ ചുററിനേയോ
അദ്രിഹ്നതേ	= അദ്രി (൭) കൊണ്ടു് ഹരിക്കുമ്പോൾ
വാരഃശിഷ്യതേ	= വാരം ശേഷിക്കുന്നു
നാഥേ	= ചുററു്
ദ്വിഘ്നേ വാ ത്രിഘ്നേ വാ	= രണ്ടിലൊ മൂന്നിലൊ പെരുക്കി
നൃപഭാജിതേ	= നൃപനെ (൧൬)കൊണ്ടു് ഹരിക്ക–
ധ്രുവാദ്യാഃസ്യുഃ	= ധ്രുവാദികൾ ഭവിക്കും. (മ്പോൾ
ക്ഷേത്രഫലേവ്യയയുക്തേ	= ക്ഷേത്രഫലം വ്യയസംഖ്യയോടു– ചേൎത്തു
നൃപഭക്തേ	= നൃപനെ (൧൬)കൊണ്ടു് ഹരിക്ക–
ശിഷ്ടാഃ	= ശിഷ്ടങ്ങൾ (മ്പോഴ്ം
ധ്രുവാദയഃ സ്യുഃ	= ധ്രുവാദികളായി ഭവിക്കും
ധ്രുവധാന്യജയവിനാശാഃ ഖരകാന്തമനഃ– പ്രസാദസുമുഖത്വം	= ധ്രുവം, ധാന്യം, ജയം, വിനാശം = ഖരം, കാന്തം, മനഃപ്രസാദം, സുമു–
വൈമുഖ്യാസൗമ്യതേ്വ	= വൈമുഖ്യം, അസൗമ്യത്വം (ഖത്വം
വിരോധവിത്തോൽഭവ– ക്ഷയാക്രാന്ദാഃ	= വിരോധം, വിത്തോൽഭവം, ക്ഷയം, ആക്രാന്ദം
വൃദ്ധിജയൌ	= വൃദ്ധിയും ജയവും
ക്രമശഃ	= ഇങ്ങിനെ ക്രമേണ ധ്രുവാദികൾ
ഏഷാം	= ഇതുകൾക്കു് (ഭവിക്കും
സംജ്ഞാതുല്യം ഫലം	= പേരിനെ അനുസരിച്ചു ഫലം
ഭവേൽ	= ഭവിക്കും.

സാ—സ്വതേയുള്ള ചുററിനേയോ അല്ലെങ്കിൽ മൂന്നിൽ പെരുക്കിയ ചുററിനേയൊ ഏഴിൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതു കൊണ്ടു് ഞായറാഴ്ച തുടങ്ങിയുള്ള ആഴ്ചയെ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. ചുററിനേ രണ്ടിൽ പെരുക്കിയൊ അല്ലെങ്കിൽ മൂന്നിൽ പെരുക്കി

യൊ പതിനാറിൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് താഴെപ്പറയുന്ന ക്രമമനുസരിച്ചു ധ്രുവാദികൾ ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ ക്ഷേത്രഫലസംഖ്യയോടു വ്യയസംഖ്യ കൂടി ചേൎത്തു് പതിനാറിൽ ഹരിച്ചു് ശേഷംകൊണ്ടും ധ്രുവാദികൾ സിദ്ധിക്കുന്നതാണു്. ഒന്നു ശേഷിക്കുന്നു എങ്കിൽ ധ്രുവം, രണ്ടുശേഷിക്കുന്നു എങ്കിൽ ധാന്യം, എന്നിങ്ങനെ ക്രമേണ, ധ്രുവം, ധാന്യം, ജയം, വിനാശം, ഖരം, കാന്തം, മനഃപ്രസാദം, സുമുഖതപം, വൈമുഖ്യം, അസൗമ്യതപം, വിരോധം, വിത്തോൽഭവം, ക്ഷയം, ആക്രാന്ദം, വൃദ്ധി, ജയം ഇവകൾ ഭവിക്കും. ഈ ധ്രുവാദികൾ അതാതുകളുടെ പേരിനനുകൂലങ്ങളായ ഫലങ്ങളെ ചെയ്യും.

ഇതി മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രികായാം
തൃതീയോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ.

ചതുൎത്ഥാദ്ധ്യായ പ്രാരംഭഃ.

ശാലകളുടെ സാമാന്യലക്ഷണം.

൧- സ്വാഭീഷ്ടാലയദീൎഘമങ്കണവിധിംതേഷാം പ്രഥങ്നാഹതോ
യോന്യായൎക്ഷവയോവ്യയാദിശുഭദംസൎവ്വപ്രകാരാദപി
സമ്പാദ്യാഥഗൃഹേഷ്ടദീൎഘഗുണവിസ്താരാദിഭേദാൽപൃഥക്
ദീൎഘവ്യാസമിതിംകരോതുചയഥാത്രാല്പാന്തരാളംസുധീഃ. ൧

അന്വയം	അൎത്ഥം
സ്വാഭീഷ്ടാലയദീൎഘം	= ഇച്ഛിക്കപ്പെട്ട ഗൃഹദീൎഘം
അങ്കണവിധിം	= അങ്കണത്തിന്റെ നിശ്ചയം (ഇവ
തേഷാം	= അതാതു ഗൃഹാദികളുടെ
പൃഥങ്നാഹതഃ	= പ്രത്യേകമുള്ള ചുററുകൊണ്ടു്
യോന്യായൎക്ഷവയോ–വ്യയാദി	= യോനി, വരവു്, നാളു്, വയസ്സ് ഇത്യാദികൾ
സൎവ്വപ്രകാരാൽ	= മുൻപറഞ്ഞ എല്ലാവിധത്തിലും
ശുഭദം സമ്പാദ്യ	= ശുഭകരമാക്കിച്ചെയ്തിട്ടു്
ഗൃഹേഷ്ടദീൎഘഗുണവിസ്താരാദിഭേദാൽ	= ഗൃഹത്തിന്റെഇഷ്ടദീൎഘത്തിന്റേയും ഗുണവിസ്താരത്തിന്റേയും–വിധിയെ അനുകൂലിക്കുമ്പോൾ
യഥാ	= യാതൊരുവിധമായാൽ
അത്ര അല്പാന്തരാളം	= ഇവിടെ അന്തരാളം ചെറുതായിരി

ക്കുമോ

59472.

തഥാ = അതിനനുകൂലമായവിധം
സുധീഃ = ബുദ്ധിമാനായവൻ
ദീർഘവ്യാസമിതിം കഥരാതു = ദീർഘവിസ്താരങ്ങളെ ചെയ്യണം.

സാ:—അങ്കണങ്ങളും ശാലകളും മുതലായവ അവ ഓരോ ന്നിന്റേയും പ്രത്യേകമുള്ള ചുററുകൊണ്ടു മുൻപറഞ്ഞ യോനി, വരവു്, നക്ഷത്രം, വയസ്സ്, ചിലവു് മുതലായവ ശുഭകരമായിരിക്ക ത്തക്കവണ്ണം വേണം നിശ്ചയിക്കേണ്ടതു്. അതായതു് ആകെപ്പു ർത്തംകൊണ്ടും ഓരോ ദിഗ്ഗ്രഹങ്ങളെക്കൊണ്ടും വിസ്താരം ദീർഘം പാദമാനം മുതലായവയെക്കൊണ്ടും അതാതിന വിധിക്ക പ്പെട്ട യോനിയും ശുഭകരമായ നക്ഷത്രാദികളും ഉത്ഭവിക്കത്തക്ക വണ്ണം അവയുടെ ഓരോന്നിന്റെ ചുററും നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം. ദിഗ്ഗ്രഹങ്ങളുടെ രണ്ടുവശവുമുള്ള അന്തരാളം ക്രമത്തിൽനിന്നു അധികമാകാത്തവിധം വേണം ശാലകളുടെ ദീർഘത്തേയും വി സ്താരത്തേയും നിശ്ചയിക്കേണ്ടതു്. 'സുധീഃ' എന്നു പ്രയോഗിച്ചി രിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ഈ വിഷയത്തിലുള്ള പ്രമാണം സൂചിപ്പി ച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ അദ്ധ്യായംകൊണ്ടു പറയുന്നതു് ശാലകളുടെ സാധാരണനിയമത്തെ ആണു്. അങ്കണവും അങ്കണത്തിന്റെ നാലുദിക്കുകളിലുമായി നാലുശാലകളും കോണുകളിൽ കോൺഗൃ ഹങ്ങളും ശാലകളുടെ ഇരുപുറങ്ങളിലുമായി എട്ടു് അന്തരാളങ്ങ ളും ഇവയെ എല്ലാം ആകെ ബന്ധിക്കുന്ന 'പര്യന്ത'വും ഉണ്ടായി രിക്കും. ഇതിന്റെ വിശദമായ അറിവു് അടുത്ത ഘട്ടംകൊണ്ടു വെളിപ്പെടുന്നതാണു്.

ഇഷ്ടദീർഘംകൊണ്ടു ചുററുമുതലായവ നിശ്ചയിക്കേണ്ടക്രമം.

മൂ— ഇഷ്ടാദ്ദീർഘാൽസർവ്വധാമ്നാഞ്ചനാഹാ
വിസ്താരോസ്മാദപിസ്തൃതേപാദമാനം
തസ്മാൽമാസൂരഞ്ചതദ്ഭേഷതഃ സ്യാൽ
സ്തംഭസ്തംഭാദപിസ്തൃതിശ്ചോത്തരാണാം. ൧

മൂ— തത്തദ്ദത്തരവിസ്താരാല്പപാനീപ്രാദിവിസ്തൃതിഃ
ഉത്തരാദേർഘനം തദപിസ്താരാദേവകല്പ്യതേ. ൨

അന്വയം. അർത്ഥം.

ഇഷ്ടാൽ ദീർഘാൽ = ഇഷ്ടദീർഘത്തിൽനിന്നു്
സർവ്വധാമ്നാംച നാഹഃ = എല്ലാ ഗൃഹങ്ങളുടേയുംചുററുവേിക്കം
അസ്മാൽവിസ്താരഃ = ഈ ചുററിൽനിന്നു വിസ്താരവും

വിസ്തൃതേഃ പാദമാനം	= വിസ്താരത്തിൽനിന്നു പാദമാനവും
തസ്മാൽ മാസൂരം ച	= പാദമാനത്തിൽ നിന്നു് അധിഷ്ഠാനവും ഭവിക്കും.
തച്ഛേഷതഃസ്തംഭഃ	= അധിഷ്ഠാനത്തിൻെറ ശേഷം കാൽ
സ്തംഭാൽ	= കാൽപൊക്കംകൊണ്ടു (പൊക്കവും
ഉത്തരാണാം വിസ്തൃതിഃ	= ഉത്തരങ്ങളുടെ വിസ്താരവും ഭവിക്കും
തത്തദുത്തരവിസ്താരാൽ	= അതാതു ത്തരങ്ങളുടെ വിസ്താരത്തെ ആശ്രയിച്ചുതന്നെ
ഉപാനീപ്രാദിവിസ്തൃതിഃ	= കഴുക്കോൽ, വാമട മുതലായവകളുടെ വിസ്താരവും
തദ്വൽ	= അതുപോലെ (അതാതുകളുടെ വിസ്താരത്തിൽനിന്നുതന്നെ)
ഉത്തരാദേഃ	= ഉത്തരം മുതലായവകളുടെ
ഘനംച കല്പ്യതേ	= ഘനവും നിശ്ചയിക്കേണ്ടതാണു്.

സാ:—ഇവിടെ പറയാൻപോകുന്ന ക്രമമനുസരിച്ചു് ഇഷ്ടദീൎഘംകൊണ്ടു ചുററിനെ നിശ്ചയിക്കണം. ഇഷ്ടദീർഘരീതി അനുസരിച്ചോ അല്ലെങ്കിൽ ചുററിനെ ഗുണാംശംകൊണ്ടു് അംശിച്ചിട്ടോ വിസ്താരത്തെ കല്പിക്കണം. ഈ ഗൃഹവിസ്താരം വിധിപ്രകാരം ഭാഗിച്ചു് പാദമാനപ്പൊക്കത്തെ നിശ്ചയിക്കണം. പാദമാനപ്പൊക്കം വിധിപോലെ ഭാഗിച്ചു് അതിൽനിന്നും അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം കല്പിക്കണം. പാദമാനപ്പൊക്കത്തെൽ അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം കഴികെ ബാക്കിയുള്ളതു കാൽനീളമാകുന്നു. കാൽപ്പൊക്കത്തെ യഥാവിധി അംശിച്ചു് ഉത്തരവിതി കല്പിക്കണം. അതാതു ഗൃഹത്തിൻെറ ഉത്തരങ്ങളുടെ വിസ്താരത്തെ വിധിപോലെ ഭാഗിച്ചു കഴുക്കോൽ, തുമ്പുവാമട, മുതലായ ഉപാംഗങ്ങളുടെ വിസ്താരത്തെ കല്പിക്കണം. ഉത്തരം മുതലായ ഓരോ അവയവങ്ങളുടെ ഘനത്തേയും അതാതുകളുടെ വിസ്താരത്തെ യഥാക്രമം അംശിച്ചു നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളേണ്ടതാണു്. വിസ്താരം, പാദമാനം മുതലായവ നിശ്ചയിക്കുന്നതിനുള്ള ഈഅംശക്രമം അടുത്തുതന്നെപറയപ്പെട്ടും.

ഇഷ്ടദീൎഘംകൊണ്ടു ചുററും ചുററുകൊണ്ടിഷ്ടദീൎഘവും നിശ്ചയിക്കേണ്ടക്രമം.

മൂ—ഷഡ്ഢസ്താദിനിജേഷ്ടദീഘകരസംഖ്യാനേഷ്ടനിഘ്നേസ്വാദി-ഘ്യോന്യാദ്യേസതിതൽത്രിഭാഗഇഹതൽഗേഹസ്യനാഹേഭ-

വേൽ

വ്യത്യാസക്രിയയാഭവേദപി ച തദ്ദീർഘോഥനാഹേഝിതേ
ദീർഘോനേപരിശിഷ്യതേത്രവിതതിസ്സൎവ്വത്രമൎത്ത്യാലയേ. ൫

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഷഡ്ഘസ്താദിനിജേഷ്ടദീ	= ആറുകോൽതുടങ്ങിയുള്ള തന്റെ
ർഘകരസംഖ്യാനേ	= ഇഷ്ടദീർഘസംഖ്യയെ
അഷ്ടാനിഘ്നേ	= എട്ടിൽ പെരുക്കി.
സ്വദിഗ്യോന്യാഢ്യേസതി	= തന്റെ 'ദിഗ്യോനി'കൂടി ചേൎക്കു-മ്പോൾ
തൽത്രിഭാഗഃ	= ആ സംഖ്യയുടെ മൂന്നിൽ ഒരു-ഭാഗംകൊണ്ട്
ഇഹ തൽഗേഹസ്യ	= ഇവിടെ ആവശ്യപ്പെട്ട ഗൃഹ(ത്തിന്റെ
നാഹഃ ഭവേൽ	= ചുററു സിദ്ധിക്കും
വ്യത്യാസക്രിയയാ	= ഈ ക്രിയ വിപരീതമായി ചെയ്യു-മ്പോൾ
തദ്ദീർഘഃ അപി ച ഭവേൽ	= അതിന്റെ ദീർഘവും ഭവിക്കും.
അഥ	= പിന്നീട്
സൎവ്വത്ര മൎത്ത്യാലയേ	= എല്ലായിടത്തും മനുഷ്യാലയങ്ങ(ളിൽ
നാഹേ അഝിതേ	= ചുററിനെ അഝിച്ച്
ദീർഘോനേ	= ഇഷ്ടദീർഘം കുറയ്ക്കുമ്പോൾ
അത്രവിതതിഃപരിശിഷ്യതേ	= ഇവിടെ വിസ്താരംകിട്ടും.

സാ:—തന്റെ ഗൃഹത്തിന് ഇത്രകോലോളം നിളമുണ്ടാ യിരിക്കണമെന്ന് ഒരു വിചാരം കാണുമല്ലോ. അതാണ് ഇഷ്ട ദീർഘമെന്നു പറയുന്നത്. ഇതു കോൽകൊണ്ടല്ലാതെ ശിഷ്ടാം ഗുലങ്ങളോടുകൂടി വിധിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് "ഇഷ്ടദീർഘകരസംഖ്യാനേ" എന്നുള്ള ഭാഗം സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ഈ ഇഷ്ടദീർഘത്തെ എട്ടിൽ പെരുക്കി തനിക്ക് ഏതു ദിക്കിലാണോ ഗൃഹംവേണ്ടതു് ആ ദി ക്കിലെ യോനിസംഖ്യകൂടി ചേൎത്ത് അതിനെ മൂന്നായി ഭാഗിക്കു മ്പോൾ ആ ഗൃഹത്തിന്റെ ചുററു സിദ്ധിക്കും. അതു നാം നി ശ്ചയിച്ച ദിക്കിനുചിതമായ യോനിയായിരിക്കയും ചെയ്യും.

ഇഷ്ടദീർഘം ഏഴുകോൽ എന്നു വിചാരിക്കുക. അതിനെ എട്ടിൽ പെരുക്കുമ്പോൾ കിട്ടുന്ന സംഖ്യ അൻപത്താറ്. ഈ ഗൃ ഹം പടിഞ്ഞാറേറതാണെങ്കിൽ യോനിസംഖ്യയായ ൭ കൂടി ചേ ൎക്കുമ്പോൾ ആകെ കിട്ടുന്ന സംഖ്യ ൬൩. ഇതിനെ മൂന്നായി ഭാ ഗിക്കുമ്പോൾ ൨൧ കോൽ ൮ അംഗുലം വരുന്നതാണ്.

ചുററിനെ മൂന്നിൽ പെരുക്കി ഇഷ്ടദിക്കിലെ യോനിസംഖ്യ

കളഞ്ഞു് എട്ടായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ അതിന്റെ ഒരുഭാഗം; ഇഷ്ട ദീർഘമാണു്. ചുററു് ഇരുപത്തുകോൽ ൨ അംഗുലം എന്നു വിചാരിക്കുക. മൂന്നിൽ പെരുക്കുമ്പോൾ കിട്ടുന്ന സംഖ്യ ൬൨ ഇതിൽനിന്നു പടിഞ്ഞാററതിന്റെ യോനിസംഖ്യയായ ൩ കുറയ്ക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്ന സംഖ്യ ൫൯. ഇതിന്റെ ൨൦-ൽ ഒരുഭാഗം ൩ കോൽ അണല്ലോ. ഈ ചുററിന്റെ ഇഷ്ടദീർഘവും ൨ കോൽ ആണു്.

പിന്നീടു് ചുററിന്റെ പകുതിയിൽനിന്നു് ഇഷ്ടദീർഘം കുറയ്ക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതു് ആ ഗൃഹത്തിന്റെ വിസ്താരമാണു്. "സർവ്വത്രമർത്ത്യാലയേ" എന്നഭാഗംകൊണ്ടു് ഇതു് മനുഷ്യാലയങ്ങൾക്കു് എവിടെയും സ്വീകരിക്കാമെന്നു വെളിപ്പെടുന്നുണ്ടു്. എങ്കിലും ഇഷ്ടദീർഘം മാത്രമായിട്ടു ദീർഘത്തെ ചെയ്തുവരാറില്ല. ഗുണാംശവിസ്താരംകൊണ്ടു് കിട്ടുന്ന ദീർഘത്തിൽ ഇഷ്ടദീർഘവുമായി ആനുകൂല്യം വിചാരിച്ചുവരുന്നുണ്ടു്. എങ്ങനെയെന്നാൽ ഗുണാംശംകൊണ്ടു വിസ്താരദീർഘങ്ങളെ നിശ്ചയിക്കുമ്പോൾ ഇഷ്ടദീർഘത്തിൽനിന്നു് അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടല്ലാതെ കോൽ പൂർണ്ണമാക്കി കൂട്ടുകയോ കുറയ്ക്കുകയോ പാടില്ലെന്നാണു ശാസ്ത്രസമ്മതം. ആചാരവും അപ്രകാരംതന്നെയാണു്. ചുററിന്റെ ഇഷ്ടദീർഘസംഖ്യയിൽ നിന്നു് ൧൨ അംഗുലത്തിൽ കൂടുതൽ ദീർഘമുണ്ടായാൽ ദീർഘാധിക്യമെന്ന ദോഷവും അതുപോലെ കുറഞ്ഞാൽ ഹീനദീർഘമെന്ന ദോഷവും വരും. ഇതിനുള്ള പ്രമാണം "തസ്മാന്നിർദ്ദിഷ്ടഹസ്തേഭ്യോഹീനാധിക്യം ന കാരയേൽ അംഗുലീഭിന്ന ദോഷസ്സ്യാദ്ഭയേത്രകരാദ്ഗതേ" എന്നുള്ളവാസ്തുവിദ്യാവചനമാണു്.

മൂ:—സ്വാഭീഷ്ടദീർഘഹസ്തേ ദ്വിഘ്നേസതിതൽത്രിഭാഗസംയുക്തേ
സ്വാഭീഷ്ടയോനിസംഖ്യാത്ര്യംശയുതേസാഹഇതിചസംഭവതി.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
സ്വാഭീഷ്ടദീർഘഹസ്തേ	= ഇഷ്ടദീർഘ സംഖ്യയായ കോലി
ദ്വിഘ്നേ	= ഇരട്ടിച്ചു് (നെ
തൽ ത്രിഭാഗസംയുക്തേ	= അതിന്റെ മൂന്നിൽ ഒരു ഭാഗം കൂടി ചേർത്തു്
സ്വാഭീഷ്ടയോനി സംഖ്യാത്ര്യംശയുതേസതി	= ഇഷ്ടയോനി സംഖ്യയുടെ മൂന്നിൽ ഒരുഭാഗവുംകൂടിചേർക്കുമ്പോൾ
ഇതി ച നാഹഃ സംഭവതി	= ഇങ്ങിനെയും ചുററു സിദ്ധിക്കുന്നു.

സാ:—ഇഷ്ടദീർഘമായ കോലിനെ ഇരട്ടിച്ചു് അതിന്റെ മൂന്നിൽ ഒരു ഭാഗവും യോനിസംഖ്യയുടെ മൂന്നിൽ ഒരു ഭാഗവും കൂടി ചേർക്കുമ്പോൾ നിശ്ചയിച്ച ദിക്കിനു വിധിക്കപ്പെട്ട ഗൃഹത്തി

ൻെറ ചുററു സിദ്ധിക്കുന്നതാണ്. ഇതിൻെറ ക്രമവും മുൻപില ത്തെപ്പോലെ നിശ്ചയിച്ചുകൊൾക.

ഗുണാംശംകൊണ്ട് വിസ്താരംവയ്ക്കേണ്ട ക്രമം

൭. നാഹാംഘ്ര്യംശേന ദീർഘോ വിതതിരപി ഭവേത്തുല്യവേദാശ്രഗേഹേ
നാഹാദ്ധ്വംനന്ദഭക്താച്ചിതതിരുദധിഭാഗൈശ്ച ദീർഘോവിശിഷ്ടഃ
സസ്യാൽ പാദാധികോർദ്ധാനിക ഇഹ പരിണാഹേർദ്ധിതേ ദിഗ്വിഭക്തേ
ഷഡ്ഭിർദ്ദീർഘശ്ചതുർഭിർവിതതിരിതി സുരാഗാരയോഗ്യാസ്ത്രയോമീ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
തുല്യവേദാശ്രഗേഹേ	= സമചതുരമായ ഗൃഹത്തിൽ
നാഹാംഘ്ര്യംശേന	= ചുററിൻെറ നാലിൽ ഒരുഭാഗം
ദീർഘഃ	= ദീർഘം ഭവിക്കും (കൊണ്ട്
വിതതിഃ അപി ഭവേൽ	= വിസ്താരവും അതുപോലെ ഭവിക്കും
നാഹാൽ	= ചുററിൽ പകുതി
നന്ദഭക്താൽ	= ഒൻപതായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ,
ഉദധിഭാഗൈഃ	= നാലുഭാഗംകൊണ്ട്
വിതതിഃ	= വിസ്താരവും
അവശിഷ്ടഃ ദീർഘഃ ച	= ശേഷമുള്ളതുകൊണ്ട് ദീർഘവും
സഃ പാദാധികഃ സ്യാൽ	= അത് പാദാധികമാകുന്നു(ഭവിക്കും
പരിണാഹേ അർദ്ധിതേ	= ചുററിനെ അർദ്ധിച്ച്
ദിഗ്വിഭക്തേ	= പത്തായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
ഷഡ്ഭിഃ ദീർഘഃ	= ആറുഭാഗംകൊണ്ടു ദീർഘവും
ചതുർഭിഃ വിതതിഃ സ്യാൽ	= നാലുഭാഗംകൊണ്ട് വിസ്താരവും ഭ
ഇഹ അർദ്ധാധികഃ	= ഇത് അർദ്ധാധികമാകുന്നു(വിക്കണം
ഇതി അമീ ത്രയഃ	= ഇങ്ങിനെ ഈ മൂന്നാംശങ്ങളും
സുരാഗാരയോഗ്യാഃ	= ദേവാലയങ്ങൾക്ക് ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണ്.

സാ:—ദീർഘവും വിസ്താരവും തുല്യമായ ഗൃഹത്തിനു 'സമത മെന്നും, വിസ്താരത്തിൻെറ നാലിൽ ഒരുഭാഗംകൂടി നീളമധികമുണ്ടെങ്കിൽ പാദാധികമെന്നും, വിസ്താരത്തേക്കാൾ അതിൻെറ പകുതികൂടി കൂടുതലുണ്ടെങ്കിൽ അർദ്ധാധികമെന്നും, വിസ്താരത്തിൻെറ നാലിൽ മൂന്നുഭാഗം നീളം കൂടുതലാണെങ്കിൽ പാദോനമെന്നും ഗുണാംശവിസ്താരം ഇങ്ങനെ നാലുവിധമാണ്. വിസ്താരത്തി

ന്റെ രണ്ടോ മൂന്നോ ഭാഗംമുതൽ കൂട്ടതലുള്ളതു് സമതതമാണല്ലോ. അവിടെനിന്നും പാദം, അദ്ധം, മുക്കാൽ, ഇത്രയുംഭാഗം കൂട്ടുന്നതു് ക്രമത്താലെ പാദാധികം, അദ്ധാധികം, പാദോനം എന്നിങ്ങനെയും അടുത്ത പദ്യംകൊണ്ടു് ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണു്. സമചതുരമായ ഗൃഹത്തിനു ചുററിന്റെ നാലിൽ ഒരുഭാഗം വിസ്താരവും ഒരുഭാഗം ദീഘവുമാണു്. ചുററിന്റെ പകുതിയെ ഒൻപതായി ഭാഗിച്ചു് നാലുഭാഗംകൊണ്ടു് വിസ്താരവും അഞ്ചുഭാഗംകൊണ്ടു് ദീർഘവും കല്പിക്കണം. ഇതു് പാദാധികമാകുമല്ലോ. ചുററിൽ പകുതിയെ പത്തായി ഭാഗിച്ചു നാലുഭാഗംകൊണ്ടു് വിസ്താരവും ആറുഭാഗംകൊണ്ടു ദീഘവും കല്പിക്കണം. ഇതു് അദ്ധാധികമാകുമല്ലോ. ഇപ്പറഞ്ഞ മൂന്നംശങ്ങളും ദേവാലയങ്ങൾക്കു് വിധിക്കപ്പെട്ടവയാണു്. എങ്കിലും ചില അത്യാവശ്യഘട്ടങ്ങളിൽ മനുഷ്യാലയങ്ങൾക്കും ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണു്. ഇതു് അടുത്ത പദ്യംകൊണ്ടു് സ്പഷ്ടമാകുന്നതാണു്.

മൂ— പാദാധികോമനുജസത്മനിഗൃഹ്യതേ ത-
ത്രാവശ്യകേസമതതായതികോപികൈശ്ചിൽ
അദ്ധാധികോത്ര നഹിതോമുനിഭിസ്സമസ്ത
പാദോനതാപി കഥിതാഖിലനാശിനീതി. ൫

അന്വയം.	അത്ഥം.
മനുജസത്മനി	= മനുഷ്യാലയങ്ങളിൽ
പാദാധികഃ ഗൃഹ്യതേ	= പാദാധികാംശം സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടു
തത്ര അവശ്യകേ	= മനുഷ്യാലയത്തിൽ ആവശ്യം (ന്ന
സമതതായതികഃഅപി	= സമതതാംശവും (നേരിടുമ്പോൾ
കൈശ്ചിൽ ഗൃഹ്യതേ	= ചിലരാൽ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു
അത്ര അദ്ധാധികഃ	= ഇവിടെ അദ്ധാധികാംശം
ന ഹിതഃ	= ഇഷ്ടമല്ല
സമസ്തപാദോനതാ	= എല്ലാ പാദോനാംശങ്ങളും
അഖിലനാശിനീ ഇതി	= എല്ലാപേക്കും നാശത്തെ ചെയ്യുന്നു
മുനിഭിഃ കഥിതഃ	= മുനിമാരാൽ പറയപ്പെട്ടി (ച്ചന്നു് (രിക്കുന്നു.

സാ—വ, ൧൨, ൧൫, ൨൧, ൨൪, ൨൭, ൩൨, ഈ അംശങ്ങൾ സമതതങ്ങളും; ൻ, ൧൩, ൧൭, ൨൧, ൨൫, ൨൯, ൨൮ ഈ അംശങ്ങൾ പാദാധികങ്ങളും; ൧൪, ൧൮, ൨൨, ൨൬, ൩൦ ഈ അംശങ്ങൾ അദ്ധാധികങ്ങളും; ൧൧, ൧൫, ൧൯, ൨൩, ൨൭, ൩൧ ഈ അംശങ്ങൾ പാദോനങ്ങളും ആണെന്നു സ്പഷ്ടമാണല്ലോ. എന്നാൽ ദേവാലയത്തിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ള ൻ അംശംകൊണ്ടുള്ള പാദാധികം മനു

ഷ്യാലയങ്ങൾക്ക് സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്. അതായത് അങ്കണം, കോൺഗ്രഹം മുതലായവയ്ക്ക് ഒൻപതംശംകൊണ്ട ദീർഘവിസ്താരങ്ങൾ കല്പിക്കേണ്ടതായിവരും. ഇങ്ങനെ ചെയ്യുവരുന്നുണ്ട് സമചതുരമായ അതായത് ൮ അംശംകൊണ്ടുള്ള ദീർഘവിസ്താരം ചതുരശാലയുടെ കോണാലയങ്ങൾക്കും അങ്കണത്തിനും മററും സ്വീകരിക്കുന്നുണ്ട്. പത്തംശംകൊണ്ട് ഇവിടെ പറയപ്പെട്ട അഘ്രാധികാംശം മനുഷ്യാലയങ്ങൾക്ക് ശുഭമെല്ല.

ഈ ശ്ലോകത്തിലെ അത്രശബ്ദം പത്തംശംകൊണ്ട് പറയപ്പെട്ട അഘ്രാധികത്തെ മാത്രം ഉദ്ദേശിച്ചു പ്രയോഗിച്ചിരിക്കയാണ്. "സമസ്തപാദോനതാ" എന്നുള്ള ഭാഗംകൊണ്ട് പാദോനാംശങ്ങൾ എല്ലാം നിന്ദ്യങ്ങളാണെന്നും മററുള്ളത് ൮, ൯, ൧൦ ഈ അംശങ്ങളെമാത്രം സംബന്ധിക്കുന്നതാണെന്നും സൂചിപ്പിക്കുന്നു. "മുനിഭിഃ" എന്നുള്ള ഭാഗംകൊണ്ട പാദോനാംശത്തിന്റെ ദോഷഫലത്തെ വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. "പാദാധികോമനുജസത്മനിഗ്രാഹ്യതേത്ര" എന്ന അത്ര ശബ്ദത്തിന്റെ സാഹചര്യംകൊണ്ട് ഇവിടെ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള പാദാധികാംശം സുരാഗാരദയാഗ്യങ്ങളെന്നു വിധിച്ചിട്ടുള്ള ൯-അംശത്തെമാത്രം സംബന്ധിക്കുന്നതാണെന്നും അല്ലാതെ ൧൩, ൧൭ തുടങ്ങിയുള്ള പാദാധികാംശങ്ങളെ സംബന്ധിക്കുന്നതല്ലെന്നും സ്പഷ്ടമാകുന്നു. ഇതുപോലെ എട്ടംശംകൊണ്ട് പറഞ്ഞിട്ടുള്ള സമതതാംശവും ദേവാലയത്തിനുപയുക്തമായ സമതത്തെ മാത്രമാണ് സംബന്ധിക്കുന്നതെന്ന് "തത്രാവശ്യകേ സമതതായതികോപി"യെന്നുള്ള ഭാഗംകൊണ്ട് അല്ലെങ്കിൽ ൧൮, ൧൩, ൨൦ തുടങ്ങിയുള്ള അംശങ്ങൾക്ക് ബാധകമായിത്തീരുന്നതാണ്. "അഘ്രാത്രികോത്ര ന ഹിതഃ" എന്ന ഭാഗംകൊണ്ട് ൧൦ അംശത്തെ മാത്രമാണല്ലോ വിവക്ഷിച്ചിട്ടുള്ളത്. അല്ലാതെ ൧൬, ൧൮, ൨൨ മുതലായ അഘ്രാധികാംശങ്ങളെ ബാധിക്കുന്നതല്ല. ആചാര്യൻ മനുഷ്യാലയവിധിയെക്കുറിച്ചു പ്രതിപാദിക്കുന്ന ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ പ്രസംഗവശാൽ ദേവാലയത്തിനുപയുക്തമായ ഈ മൂന്നംശങ്ങളെ വിശേഷേണ പറഞ്ഞതിനുശേഷം "പാദാധികോമനുജസത്മനി" എന്ന ഈ പദ്യംകൊണ്ട് ൮, ൯, ൧൦ ഈ ൩ അംശങ്ങളെമാത്രം സംബന്ധിക്കുന്ന ഒരു വിശേഷവിധിയേയും പാദോനാംശങ്ങളുടെ ദോഷാധിക്യത്തേയും ദൃഢീകരിച്ചിരിക്കയാണ്. അല്ലാതെ സമതതാംശം സർവ്വസമ്മതമല്ലെന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ട സമതതാംശങ്ങളൊന്നും സ്വീകരിച്ചുകൂടായെന്നും, അഘ്രാധികം നല്ലതല്ലെന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് മററുള്ള

അബ്ധ്യാധികാംശങ്ങളും ഗ്രഹിച്ചുകൂടായെന്നും ഒരിക്കലും വിചാരിക്കരുതു്. അല്ലെങ്കിൽ പൂൎവ്വശാസ്ത്രങ്ങൾക്കും അടുത്തു പറയാൻ പോകുന്ന പദ്യത്തിനും ദോഷം കല്പിക്കേണ്ടിവരും.

മൂ— നാഹേഽബ്ധേദ്വാദശാദ്യൈസ്ത്രിഭിരപി ചവിഭക്തേഽഥ–
വാഷോഡശാദ്യൈ–
ൎവ്വിംശത്യാദ്യൈസ്തതത്വാദിഭിരപി മനുയുഗ്മാദി–
ഭിൎദ്ദന്തസംഖ്യൈഃ
തത്തത്തുൎയ്യപ്രഹീണൈരഥവിതതിരുദധ്യംശ–
തശ്ശേഷഭാഗൈൎ–
ദ്ദീൎഘോവസ്വംഗപങ്ക്ത്യാദിഭിരിതിഗുണവിസ്താര–
മാഹുൎമ്മുനീന്ദ്രാഃ ൮

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
നാഹേ അബ്ധേ	= ചുററിന്റെ പകുതിയെ
ദ്വാദശാദ്യൈഃത്രിഭിഃ	= ൧൨, ൧൩, ൧൪ ഈ അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടും
അഥവാ ഷോഡശാദ്യൈഃ–ത്രിഭിഃ	= അല്ലെങ്കിൽ ൧൬, ൧൭, ൧൮ ഈ അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടും
വിംശത്യാദ്യൈഃ ത്രിഭിഃ	= ൨൦, ൨൧; ൨൨ ഈ അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടും
തത്വാദിഭിഃത്രിഭിഃ	= ൨൪ ൨൫ ൨൬ ഈ അംശങ്ങളെ
ദന്തസംഖ്യൈഃ	= ൩൨ അംശംകൊണ്ടും (ക്കൊണ്ടും
വിഭക്തേ	= ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
ഉദധ്യംശതഃ വിതതിഃ	= ൪ അംശംകൊണ്ടു വിസ്താരവും
ശേഷഭാഗൈഃ ദീൎഘഃ	= ശേഷംകൊണ്ടു ദീൎഘവുംകല്പിക്ക
മുനീന്ദ്രാഃ ഇതി	= മുനീന്ദ്രന്മാർ ഇങ്ങനെ (ണം
വസ്വംഗപങ്ക്ത്യാദിഭിഃ	= ൮, ൬, ൧൦ തുടങ്ങി മേലോട്ടു്
തത്തത്തുൎയ്യപ്രഹീണൈഃ	= സമതത്തങ്ങളുടെ നാലാമത്തെ അംശങ്ങളെ ഒഴിച്ചു
ഗുണവിസ്താരം ആഹുഃ	= ഗുണാംശവിസ്താരത്തിനെ പറയുന്നു

സാ—ചുററിനെ അൎദ്ധിച്ചു് ൧൨, ൧൩, ൧൪, ൧൬, ൧൭, ൧൮ ൨൦, ൨൧, ൨൨, ൨൪, ൨൫, ൨൬, ൨൮, ൩൦, ൩൨ അംശങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നുകൊണ്ടു ഭാഗിച്ചു് നാലുകൊണ്ടു് വിസ്താരവും ശേഷഭാഗംകൊണ്ടു ദീൎഘവും കല്പിക്കണം. ഇങ്ങനെ ഭാഗിക്കുമ്പോൾ ഇഷ്ടദീൎഘത്തിൽനിന്നു് ഹസ്തപ്രമാണമായി കുറയുകയോ കൂട്ടുകയോ ചെയ്യരുതു്. ൮–മുതൽ ൪–ാമത്തെ സംഖ്യയായ

൧൧, ൧൭, ൧൯, ൨൩, ൨൯, ൩൧ ഈ അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഭാഗിക്കരുതു്. "അഹ്ഗർമ്മുനിദ്രാഃ" എന്നുള്ളതുകൊണ്ടു ഗുണാംശത്തിനുള്ള പ്രാമാണ്യം സിദ്ധമായി. ഇതുകൊണ്ടുതന്നെയായിരിക്കാം നമ്മുടെ മുൻഗാമികൾ ഇതിനെത്തന്നെ ആചരിച്ചുപോരുന്നതു്. ചുററിൽ പകുതി ആംശിക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്ന യവാദികൾ വിസ്താരത്തിൽ ആണു് ചേർക്കേണ്ടതെന്നു ചിലരും, അല്ലാ ദീർഘത്തിലാണു് ചേർക്കേണ്ടതെന്നു് മററു ചിലരും പറയുന്നു. "മാനേംശിതേതുസംയുജ്യാദവശിഷ്ടമഥായതൌ വിസ്താരഏവ വേതിജഗുർവ്വിശ്വകർമ്മാദയോ ധ്രുവം" എന്നിത്യാദി വചനങ്ങളും കാണുന്നു. എന്നാൽ ൧൨ മുതലായ സമതതാംശങ്ങൾകൊണ്ടു ഭാഗിക്കുമ്പോൾ വിസ്താരത്തിൽ കൂടിയാൽ പാദോനത്തോടാണു് അടുത്തുവരുന്നതു്. അതിനാൽ നീളത്തിൽ കൂട്ടുകയും ൧൪–മുതലായ അർദ്ധാധികങ്ങളെക്കൊണ്ടു് അംശിക്കുമ്പോൾ ദീർഘത്തിൽ കൂടിയാൽ മേൽപ്രകാരം വരുന്നതുകൊണ്ടു് വിസ്താരത്തിൽ കൂട്ടുകയും വേണം. ൧൩–മുതലായ പാദാധികാംശങ്ങൾ ചെയ്യുമ്പോൾ ഇഷ്ടംപോലെ ദീർഘത്തിലോ വിസ്താരത്തിലോ കൂട്ടാം. ഇവിടെ വിസ്താരംകൊണ്ടും ദീർഘംകൊണ്ടും യോനി മുതലായ ഗുണദോഷങ്ങൾ ചിന്തിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാൽ അതോടു കൂടി യോജിപ്പിച്ചു ചെയ്തുകൊള്ളുക. ഇതിനു പ്രമാണം "മാനേംശിതേതുസംശിഷ്ടമായതൌ പാതതാപപിസംയോജയേദപിശേഷേണയഥാസനാംശഭേദതഃ" ഇങ്ങനെയുള്ള സാരാവലീവചനമാകുന്നു. ഗുണാംശത്തെസംബന്ധിച്ചു വാസ്തുവിദ്യയിലും ഇങ്ങനെ കാണുന്നു:—

> "അഥവാർദ്ധംതുപരിധേസ്താപിഹതപാതദംശകൈഃ
> വ്യാസദീർഘൌചവിഹിതൌഗുണവ്യാസഇതിസ്മൃതഃ
> വസ്വാദിദശാന്തായസ്സംഖ്യാസ്സ്യുഃപരികീർത്തിതാഃ
> തത്രചതുഷ്ടയംവ്യാസകേത്രവ്യാ ഗൃഹകർമ്മണി
> വസ്വാദിതഃ ചതുർത്ഥേഷു ഷൾസുപാദോ ന ഉച്യതേ
> തേവജ്ജ്യാ നരശാലാസു യേ പാദോനാഃപ്രകീർത്തിതാഃ
> പാദോനം തത്തുനാശായ ധനംനാമിഷ്ടദീർഘതാ
> തസ്മാന്നിട്ടിഷ്ടഹസ്തേഭ്യോഹിനാധിക്യം ന കാരയേൽ
> അംഗുലീഭിന്ദോഷസ്സ്യാദ്ഭയത്രകരാദ്ദതേ."

വ്യ -- നാഹാദർദ്ധശിവഭക്തേ വിതതിസ്ത്രിഭിരഷ്ടഭിശ്ചദീർഘോവാ
ദീർഘാർദ്ധാദധികതരം വ്യാസംനേച്ഛന്തിഗർഗ്ഗക്ഷോദ്യാഃ ൻ

പ്പ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
നാഹാദ്ധേ	= ചുററിന്റെ പകുതിയെ
ശിവഭക്തേ	= ൧൧ ആയി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
ത്രിഭിഃ വിതതിഃ	= മൂന്നുകൊണ്ടു വിസ്താരവും
അഷ്ടഭിഃദീൎഘഃ ച വാ	= എട്ടുകൊണ്ടു ദീൎഘവും കല്പിക്കാം
ദീൎഘാദ്ധാൽ	= ദീൎഘത്തിന്റെ പകുതിയിൽനിന്നു്
അധികതരം വ്യാസം	= ഏററവും അധികമായ വിസ്താരത്തെ
ഗൎഗ്ഗദക്ഷാദ്യാഃ	= ഗൎഗ്ഗൻ, ദക്ഷൻ, മുതലായവർ
ന ഇച്ഛന്തി	= ശുഭമെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല.

സാ:—ചുററിൽ പാതിയെ ൧൧ കൊണ്ടു ഭാഗിച്ചു് ൩ ഭാഗം കൊണ്ടു് വിസ്താരവും ൮ ഭാഗംകൊണ്ടു ദീൎഘവും കല്പിക്കാമെന്നു് ഒരു പക്ഷമുണ്ടു്. ദീൎഘത്തേക്കാൾ ഏററവും അധികമായ വിസ്താരം ശുഭമല്ലെന്നാണു് ഗൎഗ്ഗൻ, ദക്ഷൻ മുതലായ ആചാൎയ്യന്മാരുടെ അഭിപ്രായം.

മൂ— ചതുരോത്രതുഭിഗ്ഗ്രഹാഃ പൃഥഗഥോകോണാലയാ—
ശ്ചൈവമി—
ത്യഷ്ടാവേവനൃണാംഗ്രഹാമുനി മതാസ്സംസ്ഥാനഭിന്നാസ്തതഃ
ഭിദ്യന്തേ നവധോത്തരസ്യ ഗതിഭിമ്മാനേനനാമാദിഭി—
ശ്ചൈതേഷാംദ്വിതലാദിലക്ഷണവിധൌമാനാനിതാന്യേവച

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അത്ര തു	= ശാലാവിധിയിലാകട്ടെ
പൃഥക്	= പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം
ചതുരഃ ദിഗ്ഗ്രഹാഃ	= നാലുദിഗ്ഗ്രഹങ്ങളും
അഥഏവംചകോണാലയാഃ	—പിന്നീടു നാലു കോണാലയങ്ങളും— ഭവിക്കണം
ഇതിനൃണാംഅഷ്ടൌഗ്രഹാഃ	=ഇപ്രകാരം മനുഷ്യൎക്കു് എട്ടു ഗ്രഹങ്ങൾ
മുനിമതാഃ	= മുനികളാൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.
ഉത്തരസ്യ ഗതിഭിഃ	= ഉത്തരങ്ങളുടെ ഗതികൾകൊണ്ടും
മാനേന നാമാദിഭിഃ	= അളവുകൊണ്ടും പേരുകൊണ്ടും മററും
തതഃ	= സാമാന്യമായ ശാലാലക്ഷണങ്ങളിൽ നിന്നു്
സംസ്ഥാനഭിന്നാഃ	= ചിലസ്ഥിതിവിശേഷങ്ങളാൽഭേദിച്ച

നവധാ ഭിദ്യന്തേ	= ഒൻപതു വിധമായിത്തീരുന്നു
ഏതേഷാം	= ഈ ശാലകളുടെ
ഭൂതലാദിലക്ഷണവിധൌച	= രണ്ടുനില തുടങ്ങിയുള്ള മാളികയുടെ അവയവവിധിയും
താനി മാനാനി	= ആ അളവിനെ ആശ്രയിച്ചുതന്നെ ചെയ്തുകൊള്ളണം.

സാ:—തെക്ക്, പടിഞ്ഞാറു്, വടക്ക്, കിഴക്ക് ഈ ദിക്കുകളിൽ ശാലകളും ഇതിന്റെ കോണുകളിൽ കോൺഗൃഹങ്ങളും ഇങ്ങനെ എട്ടു ഗൃഹങ്ങളാണ് മനുഷ്യർക്ക് ശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധമായിട്ടുള്ളതു്. "കോണഗേഹാനിദിഗ്ഗേഹാനീതിഗേഹാഷ്ടകംസ്മൃതം" എന്ന വാസ്തുമാനവചനം "പൃഥക്" എന്നുള്ളതുകൊണ്ടു് കോൺഗൃഹത്തേയും ദിഗ്ഗൃഹത്തേയും അന്തരാളംകൊണ്ടു വേർതിരിക്കണമെന്നു വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. ഈ ഗൃഹങ്ങൾ, ഉത്തരങ്ങളെ സംബന്ധിപ്പിക്കുന്ന ചില വിശേഷക്രിയകൊണ്ടും ഉള്ളിലും പുറമേയും രണ്ടുവിധത്തിലും മദ്ധ്യയും ഇത്യാദി ഓരോന്നിന്റേയും അകെയും ഉള്ള ചുററുകളുടെ നിയമംകൊണ്ടും അതിനെ അനുസരിച്ച ചില നാമവിശേഷങ്ങളോടുകൂടെ ഒൻപതു വിധമായിത്തീരുന്നു. രണ്ടുനിലമുതൽ മേല്പോട്ടുള്ള മാളികയുടെ ഉത്തമഗതി ചുററളവു് പേരു് ഇവ എല്ലാം മുൻപറഞ്ഞപോലെ തന്നെ ആണു്. "മാനവാനാം ഗൃഹാഃപ്രോക്താ വസവസ്തേക കപ്ഗതാഃ സംസ്ഥാഭേദേനതേ ജ്ഞേയാ പഞ്ചധാസ്യുഃപ്രമാണതഃ" ഇത്യാദി വചനങ്ങൾകൊണ്ടു ശാലകൾ അഞ്ചുവിധമാണെന്നു കാണുന്നു. അവകളുടെ ചില സ്ഥിതിവിശേഷംകൊണ്ടുതന്നെയാണു് ഇവിടെയും ഒൻപതുവിധമായ്ത്തീർന്നിട്ടുള്ളതു്. "ശാലാസ്തുനവധാ ജ്ഞേയാഃ സ്ഥിതിഭേദവശാദപി" എന്നു വാസ്തുമാനവചനവും മററും കാണുന്നു.

മൂ—ഭിന്നാഭിന്നവശാദ്ദ്വിധൈവ വിദിതാശാലാത്രിഭിന്നാപൃഥഗ്
ദിക്ഷുസ്യാംഗവിശേഷപൂർണ്ണവിഭവാകോണാലയാസംഭവാ
അന്തർബാഹ്യഭവോത്തരാദി മിളനാദേകീഭവൽകോണഗേ—
ഹാപധ്വന്തലസദ്ധ്വജാ ഭവതി യത്രാഭിന്നശാലൈവസാ. ൧൧

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഭിന്നാഭിന്നവശാൽ	= ഭിന്ന എന്നും അഭിന്ന എന്നും ഉള്ള ഭേദംകൊണ്ടു്
ശാലാ ദ്വിധാ ഏവ	= ശാല രണ്ടുവിധംതന്നെ
വിദിതാ	= പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു

അത്ര ഭിന്നാ	= ഇവിടെ ഭിന്നശാല
ദിക്ഷു പൃഥഗ്	= ദിക്കുകളിൽ വെവ്വേറെ
സ്വാംഗവിശേഷപൂൎണ്ണവിഭവാ	= അതാതിന്റെ പരിപൂൎണ്ണമായ അവയവലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടി
കോണാലയാസംഭവാ	= കോണാലയത്തോടുകൂടാതെ ഭവിക്കുന്ന
യത്ര	= യാതൊരുശാല
അന്തർബാഹ്യഭവോത്തരാദിമിളനാൽ	= ഉള്ളിലും പുറമെയുമുള്ള ഉത്തരങ്ങളുടെ പരസ്പരസംബന്ധംകൊണ്ടു്
ഏകീഭവൽ കോണഗേഹാ	= ചേർത്തിരിക്കപ്പെട്ട കോണാലയത്തോടുകൂടി
പഞ്ചന്തലസദ്ധ്വജാ	= ചുററും ധ്വജയോനിമാത്രമായി
ഭവതി	= ഭവിക്കുന്നു
സാ അഭിന്നശാലാ ഏവ	= അതു് അഭിന്നശാലയാകുന്നു.

സാ:—ഭിന്നശാല എന്നും അഭിന്നശാല എന്നും ശാലകൾ രണ്ടുതരത്തിലാണു്. "ദ്വിധാഗൃഹാഃ പ്രയോക്തവ്യാഭിന്നാഭിന്നവശാദപി" എന്നു വാസ്തുമാനവചനം. ഉത്തരം, സ്തംഭം, ദ്വാരം മുതലായ അംഗവിശേഷങ്ങളാൽ ഓരോന്നും പരിപൂൎണ്ണലക്ഷണത്തോടുകൂടി കോണുകളിലുള്ള കോണാലയങ്ങളോടു ബന്ധപ്പെടാതെ നാലുദിക്കുകളിലുമായി നാലുശാലകൾ വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇതു ഭിന്നശാലയാണു്. അതായതു് കോൺഗൃഹങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കരുതു്, ഉണ്ടെങ്കിൽതന്നെയും തമ്മിൽ സംബന്ധിക്കരുതു്. യോനി, ഗതി, മുതലായതു് അതാതുദിക്കിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ളതായിരിക്കണം. നാലു ശാലകളുടേയും പുറത്തെ ഉത്തരങ്ങൾ ക്രമപ്രകാരം സന്ധിചെയ്തിട്ടു് അങ്കണത്തിന്റെ നാലുദിക്കിലുമുള്ള ഉത്തരങ്ങളെ ആ ബാഹ്യോത്തരംവരെ എത്തിച്ചു സന്ധിചെയ്യണം. അപ്പോൾ കോണുകളിൽ ഓരോ കോണാലയങ്ങളും പ്രത്യേകം സിദ്ധിക്കും. ഈ ശാലയുടെ പഞ്ചന്തങ്ങൾ ഏകയോനി ആയിരിക്കണം. ഇതു് അഭിന്നശാല എന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

വിശ്ലേഷഭിന്നശാലയുടെ ലക്ഷണം.

ശ്ലോ— ശാലാസ്ത്വന്യോന്യഭിന്നാനിജവിഹിതഗതി വ്യാസ-
യോന്യാദിയുക്താഃ
പഞ്ചൈതൽപത്രമാനാവധിവിഹിതലസൽ പാദ-
കാഭിന്നശാലാഃ

സൎവ്വാൎഹാസ്താവിശേഷാദവനിസുരഹിതാഃകോണ–
വേശ്മപ്രഹീണാ–
സ്തത്രാപിപ്രാങ്കണംകേതുജമിതിവിദിതാഭിന്ന–
ശാലാവിശുദ്ധാഃ. ൧൨

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ശാലാഃതു	= നാലുദിഗ്ഗൃഹങ്ങളും
അന്യോന്യഭിന്നാഃ	= തമ്മിൽതമ്മിൽ സംബന്ധിക്കാതെ
നിജവിഹിതഗതിവ്യാസ–യോന്യാദിയുക്താഃ	= അതാതിന്നു വിധിച്ചിട്ടുള്ള ഗമനം, വിസ്താരം, യോനി മുതലായ ഗുണങ്ങളോടുകൂടി
പഞ്ചൃത്വൽപത്രമാനാവധി–വിഹിതലസൽപാദുകാഃ	= ചുററു് പത്രമാനംവരെ വിധിപ്രകാരം പാദുകങ്ങളോടുകൂടി
കോണവേശ്മപ്രഹീണാഃ	= കോൺഗൃഹങ്ങൾ കൂടാതെ ഭവിക്കണം.
സൎവ്വാൎഹാഃ താഃ ഭിന്നശാലാഃ	= എല്ലാവക്കും കൊള്ളാവുന്ന ആ ഭിന്നശാലകൾ
വിശേഷാൽ അവനിസുരഹിതാഃ	= കോൺഗൃഹമില്ലായ്കയാൽ ബ്രാഹ്മണൎക്കു് വിശേഷിച്ചും ഇഷ്ടമാകുന്നു
തത്രാപി പ്രാങ്കണം	= അവിടേയും അങ്കണച്ചുററു്
കേതുജം	= കേതുയോനിയായിരിക്കണം
ഇതി വിശുദ്ധഭിന്നശാലാഃ	= ഇങ്ങനെ വിശുദ്ധഭിന്നശാലയുടെ
വിദിതാഃ	= പ്രസിദ്ധമാകുന്നു. (ലക്ഷണം

സാ—ഗൃഹങ്ങളെ അന്യോന്യം സംബന്ധിപ്പിക്കുന്നതു് കോൺഗൃഹങ്ങളാണു്. വിശുദ്ധഭിന്നശാലയ്ക്കു കോൺഗൃഹങ്ങളില്ല. അതാതു ദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾ അതാതുദിക്കിലേയ്ക്കു വിധിക്കപ്പെട്ട യോനി, ഗതി, വിസ്താരം മുതലായ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടി വെവ്വേറെയാണു് നിൽക്കേണ്ടതു്. അതായതു് തെക്കേതിന്നു സിംഹയോനിയും, പടിഞ്ഞാറേറതിന്നു പഞ്ചയോനിയും, വടക്കേതിന്നു ഗജയോനിയും, കിഴക്കേതിന്നു ഏകയോനിയും, പടിഞ്ഞാറേറതു പ്രധാനമാണെങ്കിൽ അതിന്റെ വിസ്താരത്തിൽനിന്നും കുറഞ്ഞു തെക്കേതിന്റെ വിസ്താരവും, അതിൽനിന്നും കുറഞ്ഞു വടക്കേതിന്റെ വിസ്താരവും, അതിൽനിന്നും കുറഞ്ഞു കിഴക്കേതിന്റെ വിസ്താരവും, മൂന്നംഗുലം കിഴക്കേതിനും, ഒരംഗുലം തെക്കേതിനും ഏഴംഗുലംപടിഞ്ഞാറേറതിനും അഞ്ചംഗുലം വടക്കേതിനും ഗതി കല്പിച്ചുകൊള്ളണം. ഇതിന്റെ അധിഷ്ഠാനത്തിന്നു ജഗതി, ഗളം മുതലായ അവയവവിശേഷങ്ങളില്ല. പത്രമാനംവരെ നാലുവ

ശവും പാദ്ദകത്രപമായിട്ടാണ് അധിഷ്ഠാനം ചെയ്യേണ്ടതു്. ഇവിടെ ശാലകൾ തെക്കേതു പ്രധാനമായിട്ടും പടിഞ്ഞാറേതു പ്രധാനമായിട്ടും സ്ഥലസൗകൎയ്യമനുസരിച്ചു രണ്ടുവിധത്തിൽ ചെയ്യുവരുന്നുണ്ടു്. തെക്കേതു പ്രധാനമായി ചെയ്യുയാണെങ്കിൽ അതു സ്ഥായി, എന്നും മററുള്ള ഗൃഹങ്ങൾ അസ്ഥായി,എന്നും പറയും. "സ്ഥായിഗ്ഗൃഹന്തുജനകംജന്യമസ്ഥായിനംവിദുഃ" എന്ന വാസ്തുമാനവചനം സ്ഥായിഗ്ഗൃഹമായ തെക്കേതിനേക്കാൾ അസ്ഥായിയായ പടിഞ്ഞാറേതും, അതിൽനിന്നു് അസ്ഥായിയായ വടക്കേതും അതിൽനിന്നു് അസ്ഥായിയായ കിഴക്കേതും വിസ്താരം, മുകൾപ്പൊക്കം ഇവ ക്രമേണ കുറഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതാണു്, "താരോച്ചൎയ്യാദ്യൈരാധിക്യം നേഷ്യതേജന്യഴവേശ്മനി" എന്ന വാസ്തുമാനവചനം. ഇതുകൊണ്ടു പ്രധാനഗൃഹത്തെക്കാൾ അപ്രധാനഗൃഹത്തിനു വിസ്താരമോ പൊക്കമോ അധികമാകരുതെന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നു. അഥവാ പടിഞ്ഞാറേഗൃഹം പ്രധാനമാക്കി ചെയ്യുമ്പോൾ അതിൽനിന്നു വിസ്താരവും, പൊക്കവും, തെക്കേതിനു കുറഞ്ഞിരിക്കണം, വടക്കതിന്റെ വിസ്താരവും, പൊക്കവും, തെക്കെതിനേക്കാൾ കുറഞ്ഞും കിഴക്കതിന്റെ വിസ്താരവും, പൊക്കവും വടക്കതിനേക്കാൾ കുറഞ്ഞുമാണു് ഇരിക്കേണ്ടതു്. ചതുരശാലയ്ക്കുമാത്രം ഈ നിയമമില്ലെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഓരോ ദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾ ജനകങ്ങളും; അതിൽനിന്നും ഉണ്ടാകുന്ന കോൺഗൃഹങ്ങൾ ജന്യങ്ങളുമാണു്. ഇതിൽ വിസ്താരവും പൊക്കവും സമമായിരിക്കുന്നതിനേ നിവൃത്തിയുള്ളു. ഈ ഭിന്നശാല ബ്രാഹ്മണാദി സകല വൎണ്ണങ്ങൾക്കും ശുഭമാണെങ്കിലും അന്യോന്യസംബന്ധമില്ലായ്കയാൽ ബ്രാഹ്മണൎക്കു് ഏററവും ശുഭമായിട്ടുള്ളതാണു്. ഇതിനും അങ്കണച്ചുററു് ക്ഷേത്രയോനിയായിരിക്കേണ്ടതാണു്. അകെപ്പുറ്റുന്തം മിക്കവാറും ക്ഷേത്രയോനിയാണല്ലോ വേണ്ടതു്. ഇതു വിശ്ലേഷഭിന്നശാലയുടെ ലക്ഷണമാകുന്നു.

ശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലയുടെ ലക്ഷണം.

ശ്ലോ—മിത്രേദക്ഷിണപശ്ചിമേ പുനരുദക്പ്രാച്യേച ഗേഹേമിഥഃ—
സ്തസ്മാത്തദ്യുഗളോത്ഥകോണനിലയശ്ലേഷോവിധേയോപിച
അന്യൽകോണയുഗംതതൈക മഥവാനാശ്ലേഷയേൽസൂതികാ
ശുദ്ധാദ്യാഗമനിഷ്ക്രമാൎത്ഥമുദിതോ മാൎഗ്ഗോയമേവാത്രതു.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ദക്ഷിണപശ്ചിമേ	= തെക്കേതും പടിഞ്ഞാറേതും
മിഥഃ മിത്രേ	= അന്യോന്യം ബന്ധുക്കളാണു്.

പുനഃഉദക്പ്രാച്യേ ഗേഹേ = പിന്നിട്ട് വടക്കും കിഴക്കുമുള്ള ഗൃഹങ്ങൾ
മിഥഃ മിത്രേ = അന്യോന്യം ബന്ധുക്കളാകുന്ന
തസ്മാൽ = ബന്ധുതമുള്ളതിനാൽ
തദ്ഗേഹോത്ഥകോണനിലയശ്ലേഷഃ = രണ്ടു ഗൃഹങ്ങളുടേയും മദ്ധ്യയുള്ള ഗൃഹത്തെ യോജിപ്പിച്ചു
വിധേയഃ അപി = ചെയ്യാവുന്നതുമാണ്.
അന്യൽകോണയുഗം = മററുള്ള രണ്ടു കോണാലയത്തെയും
അഥവാ അഥാഏകം = പക്ഷെ അതിൽ ഒന്നിനെയെങ്കി
നിശ്ലേഷയേൽ = യോജിപ്പിക്കരുത് (ലും
അയം മാൎഗ്ഗഃ = കോണിലുള്ള ഈ വഴി
സൂതികാശുദ്ധ്യാഗമനിഷ്ക്ര = പ്രസവിച്ച സ്ത്രീകൾക്കും, അവര
മാൎത്ഥാ വരിൽനിന്നു താണവൎഗ്ഗക്കാൎക്കും ഗതാഗതം ചെയ്യാനായി
ഉദിതം = പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

സാ:—തെക്കേതും പടിഞ്ഞാറേതും തമ്മിലും, വടക്കേതും കിഴക്കേതും തമ്മിലും ബന്ധുക്കളാണ്. ബന്ധുക്കളായ ഗൃഹങ്ങളുടെ മദ്ധ്യയുള്ള കോൺഗൃഹത്തേക്കൂടി യോജിപ്പിച്ചും ശാലകൾ ചെയ്യാവുന്നതാണ്. അഗ്നികോണിലേയും വായുകോണിലേയും കോൺഗൃഹങ്ങൾ യോജിപ്പിക്കരുത്. അതിൽ ഒന്നിനെയെങ്കിലും നിശ്ചയമായിട്ടു യോജിപ്പിച്ചുകൂടാ. കോണാലയത്തിന്റെ ഈ സ്ഥാനം പ്രസവിച്ച സ്ത്രീകൾക്കും, തൊട്ടുകൂളിയുള്ള മററു ജാതിക്കാൎക്കും അങ്കണത്തിൽ കയറുന്നതിനും ഇറങ്ങുന്നതിനും ഉള്ള വഴിയാകുന്നു.

മൂ— ഏകദ്വിത്രികകോണശ്ലേഷവശാൽ ശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലാസ്യാൽ
ധരണീദേവഹിതാസാപ്യഖിലാഹാഭിന്നമിശ്രഭാവേന.

അന്വയം. അൎത്ഥം.

ഏകദ്വിത്രികകോണശ്ലേഷവശാൽ = ഒന്നോ രണ്ടോ മൂന്നോ കോണാലയങ്ങളെ യോജിപ്പിക്കയാണെങ്കിൽ
ശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലാ സ്യാൽ = അതു ശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലയായിത്തീരും
സാ = ആ ശാല
ധരണീദേവഹിതാ അപി = ബ്രാഹ്മണൎക്കു വിധിക്കപ്പെട്ടതാണെങ്കിലും
ഭിന്നമിശ്രഭാവേന = ഭിന്നലക്ഷണവും മിശ്രലക്ഷണവും വരികയാൽ
അഖിലാഹാ = എല്ലാവൎക്കും ശുഭകരമാണ്.

സാ:—ശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലയുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ വിശുദ്ധഭിന്നശാലയ്ക്കു വിധിച്ചിട്ടുള്ളതുതന്നെ. ഒന്നോ രണ്ടോ മൂന്നോ കോണാലയങ്ങളേക്കൂടി യോജിപ്പിച്ചു ചെയ്യാമെന്നൊരു വിശേഷമേയുള്ളൂ. ഈ ശാല ബ്രാഹ്മണൎക്ക് ഉത്തമമാണ്. ഇതിനു ഭിന്നലക്ഷണവും മിശ്രലക്ഷണവും ഉള്ളതുകൊണ്ട് എല്ലാവൎഗ്ഗക്കാൎക്കും ശുഭമാണ്.

സംശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലയുടെ ലക്ഷണം.

മൂ— ദിഗ്ഗേഹോത്തരപൃഷ്ഠസമ്മിതവിദിഗ്ഗേഹോ
 ത്തരാണിക്രമാ-
നന്ദ്യാവൎത്തവദപ്രദക്ഷിണഗതീന്യാത-
 ത്യ സംയോജയേൽ
അന്തസ്ഥോത്തരയോഗനാഹമിഹസൎവ്വത്രാ-
 പി കേതൂത്ഭവം
ബാഹ്യസ്ഥഞ്ച തഥൈവചേദതിശുഭം സംശ്ലി-
 ഷ്ടഭിന്നാത്മീയം. വൃ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ദിഗ്ഗേഹോത്തര പൃഷ്ഠസമ്മിത- വിദിഗ്ഗേഹോത്തരാണി	= ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളുടെ ഉത്തരപാശ്ചത്തിൻെറ അളവായ കോൺഗൃഹത്തിൻെറ ഉത്തരങ്ങളെ
നന്ദ്യാവൎത്തവൽ	= നന്ദ്യാൎവട്ടപ്പൂവുപോലെ
ക്രമാൽ	= ക്രമേണ
അപ്രദക്ഷിണഗതീനി	= ഇടത്തുവശം ഗതിയോടുകൂടി
ആതത്യ സംയോജയേൽ	= ചേൎത്തുസംയോജിപ്പിക്കണം
ഇഹ സൎവ്വത്ര അപി	= ഈ എല്ലാശാലകളിലും
അന്തസ്ഥോത്തരയോഗനാഹം	= അങ്കണഉത്തരത്തിൻെറ ചുററും
കേതൂത്ഭവം	= കേതു യോനിയായിരിക്കേണ്ട
ബാഹ്യസ്ഥം	= പൎയ്യന്തച്ചുററും (താണ്
തഥാ ഏവ ചേൽ	= ഏകയോനിതന്നെയാണെ-
അതിശുഭം	= ഏററവും ശുഭമാണ് (ങ്കിൽ
ഇയം തു	= ഈ ശാലയാകട്ടെ
സംശ്ലിഷ്ടഭിന്നാ	= സംശ്ലിഷ്ടഭിന്നയാകുന്നു.

സാ—ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളുടെ അകത്തെ ഉത്തരമാൎഗ്ഗത്തിലുള്ള കോൺഗൃഹങ്ങളുടെ ഉത്തരങ്ങളെ ഇടത്തുവശം പൎയ്യന്തത്തിലെത്തിച്ചു സന്ധിചെയ്യണം. നന്ദ്യാൎവട്ടപ്പൂവിൻെറ ദളങ്ങളുടെ പകപ്പനുസരിച്ചു കിഴക്കേശ്ശാലയുടെ പടിഞ്ഞാറേ ഉത്തരം തെക്കേശ്ശാല

യുടെ വടക്കേ ഉത്തരത്തിൽനിന്നു വടക്കോട്ടു പര്യന്തത്തിന്റെ വടക്കേ ഉത്തരംവരെയും, വടക്കേ ശാലയുടെ തെക്കേ ഉത്തരം കിഴക്കേ ശാലയുടെ പടിഞ്ഞാറേ ഉത്തരത്തിൽനിന്നു് പടിഞ്ഞാറോട്ടു പടിഞ്ഞാറേപ്പര്യന്തോത്തരംവരെയും, പടിഞ്ഞാറേ ശാലയുടെ കിഴക്കേ ഉത്തരം വടക്കേശാലയുടെ തെക്കേ ഉത്തരം മുതൽ തെക്കോട്ടു തെക്കേ പര്യന്തോത്തരംവരെയും, തെക്കേ ശാലയുടെ വടക്കേ ഉത്തരം പടിഞ്ഞാറേതിന്റെ കിഴക്കേ ഉത്തരംമുതൽ കിഴക്കോട്ടു കിഴക്കേ പര്യന്തംവരെയും, എത്തിച്ചു സന്ധിചെയ്യുകൊള്ളണം. അങ്കണച്ചുറ്റു് കേതുയോനിതന്നെയായിരിക്കണം. പര്യന്തവും കേതുയോനിയായാൽ ശുഭംതന്നെ. വൃഷയോനിയും കൊള്ളാമെന്നൊരു പക്ഷമുണ്ടു്. ദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾ തന്റെ തന്റെ ദിക്കിലേക്കു വിധിക്കപ്പെട്ട യോനി, വിസ്താരം, ഗതി മുതലായ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കണം. ഇതിനു് സംശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലയെന്നും നന്ദ്യാവൎത്തശാലയെന്നും പറയപ്പെടുന്നു.

൩൭–സൎവ്വത്രാപിചകോണഗേഹപരിണാഹാപ്പൈതൃസ്വദിഗ്യോനിരേ–
വോക്തസ്തത്ര വിദിഗ്ഗൃഹാസ്തു സകലാജന്യാഭവന്ത്യേവഹി
ദിക്ശാലാ ജനകാ ഭവന്തിച തതഃ കേതുൎഭവേദീശപദേ
സിംഹോഗ്നൗ നിരൃതൗവൃഷഃകരിവരോവായൗനൃണാംധാമനി.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
സൎവ്വത്ര അപി ച	= എല്ലാ ശാലകളിലും
കോണഗേഹപരിണാഹാപ്പൈതൃ	= കോൺഗൃഹത്തിന്റെ ചുററിനു്
സ്വദിഗ്യോനിഃ ഏവ	= തന്റെ ദിഗ്ഗൃഹത്തിന്റെ യോ
ഉക്തഃ	= പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു (നിതന്നെ
തത്രവിദിഗ്ഗൃഹാഃ സകലാഃ	= അവിടെ കോൺഗൃഹങ്ങളെല്ലാം
ജന്യാഃ ഏവ ഭവന്തി ഹി	= ജന്യങ്ങളെന്നു പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ
ദിക്ശാലാഃ ജനകാഃ ഭവന്തി	= ദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾജനകങ്ങളാകുന്നു
തതഃ	= അതുഹേതുവായിട്ടു്
നൃണാം ധാമനി	= മനുഷ്യാലയങ്ങളിൽ
ഈശപദേ കേതുഃ	= ഈശകോണിൽ കേതുയോനിയും
അഗ്നൗസിംഹഃ	= അഗ്നികോണിൽസിംഹയോനിയും
നിരൃതൗ വൃഷഃ ച	= നിരൃതികോണിൽവൃഷയോനിയും
വായൗ കരിവരഃ ഭവേൽ	= വായുകോണിൽ ഗജയോനിയും ഭവിക്കണം.

സാ—കഴിഞ്ഞ ശ്ലോകത്തിൽ പറഞ്ഞതുപോലെ ഉത്തരങ്ങളെ സന്ധിചെയ്യുമ്പോൾ ഈശകോണിലെ ഗ്രഹം കിഴക്കേ ശാലയിൽനിന്ന് ഉണ്ടാകുന്നതും, വായുകോണിലെ ഗ്രഹം വടക്കേതിൽനിന്ന് ജനിക്കുന്നതും, നിരൃതികോണിലെ ഗ്രഹം പടിഞ്ഞാററതിൽനിന്ന ജനിക്കുന്നതും, അഗ്നിദിക്കിലെ കോൺഗ്രഹം തെക്കേതിൽനിന്ന് ഉണ്ടാകുന്നതുമാണ്. കോൺഗ്രഹങ്ങൾക്ക് ഹേതുഭൂതമായ ദിഗ്ഗ്രഹങ്ങൾ ജനകങ്ങളെന്നും അതിൽനിന്നുണ്ടായ കോൺഗ്രഹങ്ങൾ ജന്യങ്ങളെന്നും പറയുന്നു. അതിനാൽ അതാതു ദിഗ്ഗ്രഹങ്ങളുടെ യോനിതന്നെ അതാതു കോൺഗ്രഹങ്ങൾക്കു കല്പിച്ചുകൊള്ളണം. എങ്ങിനെയെന്നാൽ ഈശകോണിൽ ഏകയോനിയും, അഗ്നികോണിൽ സിംഹയോനിയും നിരൃതികോണിൽ പതാകയോനിയും വായുകോണിൽ ഗജയോനിയും ആകുന്നു. "കോണഗേഹാനി ദിഗ്ഗേഹാ നീതിഗേഹാഷ്ടകം സ്മൃതം തത്തല്ലക്ഷണസംയുക്താന്യന്യാന്യന്യാന്യഥോചിതം" എന്നുള്ള വാസ്തുമാനവചനമനുസരിച്ച് കോണാലയങ്ങൾ യോനി കല്പിക്കാതേയും ചെയ്യാമെന്നുണ്ട്.

വിശിഷ്ട ഭിന്നശാലയുടെ ലക്ഷണം.

൭൩—ഏവംസംശ്ലിഷ്ടഭിന്നാലയവിധിവദഥാകല്പ്യസവോത്തരാണി
സേ.പാകൈർദിഗ്യോനിഭിരേവചപരിധിമുപാദായകോ–
ണാലയാനാം
ദിഗ്ഗേഹാന്താന്തരാളേ പൃഥഗപിചമഹാഭപാരമദ്ധ്യം വിനാന്യ
ത്രാദദ്ധ്യാൽകോണഗേഹോത്തരമപരമിയം ശിഷ്ടഭിന്നാഷ്ടശാലാ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഏവം	= ഇപ്രകാരം
സംശ്ലിഷ്ടഭിന്നാലയവിധി-വൽ	= സംശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലയുടെ വിധിപോലെ
അഥ സവോത്തരാണി	= പിന്നീട് എല്ലാ ഉത്തരങ്ങളേയും
ആകല്പ്യ	= കല്പിച്ചിട്ട്
സേപാകൈഃ	= അവിടവിടെപ്പറഞ്ഞിട്ടുള്ള
ദിഗ്യോനിഭിഃ ഏവ	= ദിഗ്യോനികളെക്കൊണ്ടുതന്നെ
കോണാലയാനാംപരിധിംച	=കോൺഗ്രഹങ്ങളുടെ ചുററിനേയും
ഉപാദായ	= വരുത്തീട്ട്
ദിഗ്ഗേഹാന്താന്തരാളേ	= ദിഗ്ഗ്രഹങ്ങളുടെ ഇടതുവശമുള്ള അന്തരാളത്തിൽ

മഹാദ്വാരമദ്ധ്യം വിനാ = നടവാതലിൻെറമദ്ധ്യത്തെ ഒഴിച്ച്
അന്യത്ര = മറെറവിടെയെങ്കിലും
അപരം കോണഗേഹോ-ത്തരം = അന്യമായ കോൺഗൃഹത്തിൻെറ ഉത്തരത്തെ
ആദദ്ധ്യാൽ = സന്ധിക്കണം
ഇയം ശിഷ്ടഭിന്നാഷ്ടശാലാ = ഇതു് ശിഷ്ടഭിന്നയെന്ന പേരുള്ള അഷ്ടശാലയാകുന്നു.

സാ—ശിഷ്ടഭിന്നശാലയ്ക്കു് അങ്കണവും പര്യന്തവും ഏക യോനിയും, ദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾ അതാതു ദിക്കുകൾക്കുചിതമായ യോനി, വിസ്താരം ഗതി മുതലായ ലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കണം. സംശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലയുടെ ക്രമമനുസരിച്ചു് ഉത്തരങ്ങളെക്കൊണ്ടു് കോൺഗൃഹങ്ങളുടെ യോനിയും കല്പിച്ചുകൊള്ളണം. ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളുടെ ഉത്തരങ്ങളേയും കോൺഗൃഹങ്ങളുടെ ഉത്തരങ്ങളേയും തമ്മിൽ സന്ധിചെയ്തു വേണം വയ്ക്കേണ്ടതു്. ഈ സന്ധിദിഗ്ഗൃഹത്തിൻേറയും കോൺഗൃഹത്തിൻേറയും മദ്ധ്യേയുള്ള അന്തരാളത്തിലാണ വേണ്ടതു്. അവിടെയും നടവാതിലിൻെറ മദ്ധ്യേ സന്ധി വന്നുകൂടാ. ഇതു ശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലയാണു്. നാലുദിഗ്ഗൃഹങ്ങളും നാലു കോൺഗൃഹങ്ങളും ഉള്ളതുകൊണ്ടു് അഷ്ടശാലയെന്നും നാലുദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾക്കു പ്രാധാന്യമുള്ളതുകൊണ്ടു ചതുശ്ശാലയെന്നും ശാലകൾക്കു പൊതുവേ പേരുപറഞ്ഞുവരുന്നു.

മൂ—കോണഗൃഹോത്തരയോഗസ്സന്ധിമൃതേദിഗ്ഗൃഹോത്തരാന്തേ-
യത്ര സ്യാത്തത്രഭവേൽഭിന്നത്വം തൽഗൃഹാശ്ചതുർദ്ധേതി. (ഷ

അന്വയം. അൎത്ഥം.

ദിഗ്ഗൃഹോത്തരാന്തേഷു = ദിഗ്ഗൃഹത്തിൻെറ അവസാനത്തി
സന്ധിംഋതേ = വിധിപ്രകാരംസന്ധിചെയ്യാതെ (ൽ
കോൺഗൃഹോത്തരയോഗഃ= കോൺഗൃഹത്തിൻെറ ഉത്തരങ്ങളു (ടെ യോഗം
യത്രസ്യാൽ = യാതൊരിടത്തു ഭവിക്കുമോ
തത്ര ഭിന്നത്വം ഭവേൽ = അവിടെ ഭിന്നലക്ഷണം വരും
തൽഗൃഹാഃ = ആ ഭിന്നശാലയുടെ ഭേദങ്ങൾ
ഇതി ചതുൎദ്ധാ = ഇങ്ങനെ നാലുവിധം പറകപ്പെട്ടു.

സാ—ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളുടെ നെടിയ ഉത്തരങ്ങൾ തന്നെയാണല്ലോ കോൺഗൃഹങ്ങളുടെ ഉത്തരങ്ങളായി പോകുന്നതു്. ഈ ഉത്തരങ്ങൾ ഒന്നായി വയ്ക്കുകയോ ശാസ്ത്രപ്രകാരം കീലാദികൾകൊണ്ടു സന്ധിചെയ്കയോ അരുതു്. രണ്ടും തമ്മിൽ മുൻപറഞ്ഞവണ്ണം അന്തരാളത്തിൽ ചേൎത്തുവയ്ക്കുകയേ ആകാവൂ. ഇതുകൊ

ണ്ടു് ഈ ശാലയ്ക്കു ഭിന്നത്വം സിദ്ധമായി. ഇതു് ശിഷ്ടഭിന്നശാല യെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ഇതുവരെ വിശ്ലേഷഭിന്നാ ശ്ലിഷ്ടഭിന്നാ, സംശ്ലിഷ്ടഭിന്നാ, ശിഷ്ടഭിന്നാ ഇങ്ങിനെ ശാലകൾ നാലുവിധം പറയപ്പെട്ടു. കിഴക്കേതിന്റെ വടക്കേ അന്തരാളത്തിലും വടക്കേ തിന്റെ പടിഞ്ഞാറേ അന്തരാളത്തിലും പടിഞ്ഞാററതിന്റെ തെക്കേ അന്തരാളത്തിലും തെക്കേതിന്റെ കിഴക്കേ അന്തരാളത്തി ലുമാണു് നടവാതിൽ വയ്ക്കുന്നതു്. അതിന്റെ ക്രമം ഇനി പറയ പ്പെടും.

ഉത്തരാദികളുടെ സന്ധിക്രമം.

മൂ— ദീർഘവ്യാസാദ്യഭാവേ പൃഥഗഥ വിധിവൽസന്ധി—
കർമ്മോക്ത രീത്യാ
സന്ധായാ കോണഗേഹാവധി ബഹിരുദിതാന്യുത്ത—
രാണ്യത്ര ധീമാൻ
ആധാരീകൃത്യ പൂർവാപരനിലയബഹിഷ്ഠോത്ത—
രസ്യാഗ്രമൂലാ—
വാധേയീകൃത്യചാന്യദ്വിതയമിതി ചതുഷ്കോണ—
സന്ധിം വിദദ്ധ്യാൽ. ഫൻ·

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ദീർഘവ്യാസ്യാദ്യഭാവേ	= ദീർഘത്തിനും വിസ്താരത്തിനുമുള്ള ഉത്തരങ്ങൾക്കു നീളം തികയാതെ വരുമ്പോൾ
സന്ധികർമ്മോക്തരിത്യാ	= സന്ധിചെയ്യുന്നതിനു പറഞ്ഞിട്ടു ള്ള രീതിയനുസരിച്ചു്
വിധിവൽ	= അതാതു ശാലകൾക്കു വിധിച്ചിട്ടു ള്ളതുപോലെ
ബഹിഃഉദിതാനി ഉത്തരാണി	= വെളിയിലുള്ള ഉത്തരങ്ങളെ
ആകോണഗേഹാവധി	= കോൺഗൃഹത്തിന്റെ അവസാനം വരെ
പൃഥക്സന്ധായ	= വെേവ്വറെ സന്ധിചെയ്തു ചേർത്തിട്ടു്
പൂർവാപരനിലയബഹി— ഷ്ഠോത്തരസ്യ	കിഴക്കേതിന്റെ കിഴക്കും പടിഞ്ഞാ ററതിന്റെ പടിഞ്ഞാറുമുള്ള ഉത്തര (ങ്ങളുടെ
അഗ്രമൂലെ	= ചുവടും തലയും
ആധാരീകൃത്യ	= ആധാരമാക്കിയും
അന്യദ്വിതയം	= തെക്കും വടക്കുമുള്ള ഉത്തരങ്ങളെ
ആധേയീകൃത്യ	= ആധേയമാക്കിയും

ഇതി ചതുഷ്കോണസന്ധിം ച = ഇങ്ങിനെ നാലുകോണിലുമുള്ള
വിദധ്യാൽ = ചെയ്യണം. (സന്ധിയേയും

സാ—ദീർഘവിസ്താരങ്ങൾക്ക് ഉപയുക്തങ്ങളായ ഉത്തരങ്ങൾക്ക് അതായതു്, നെടിയ ഉത്തരത്തിനും കുറിയ ഉത്തരത്തിനും ഓരോന്നുകൊണ്ടു് നീളം തികയാതെ വരുമ്പോൾ ശാസ്ത്രരീതിയനുസരിച്ചു് അന്യോന്യം സന്ധിചെയ്തുകൊള്ളണം. ഉത്തരങ്ങളുടെ നീളം കോൺഗ്രഹത്തിന്റെ അവസാനംവരെ ആണല്ലോ വേണ്ടതു്. "സന്ധികർമ്മോക്തരീത്യാ" എന്നുള്ള പ്രയോഗംകൊണ്ടു് ഗൃഹമദ്ധ്യത്തിലും, "മർമ്മങ്ങളിലും, ദ്വാരം, ജന്നൽ മുതലായവയുടെ മദ്ധ്യത്തിലും കാൽമദ്ധ്യത്തിലും സന്ധിചെയ്തുകൂടാ എന്നു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു" ഇതിനു് "ആദദ്ധ്യാദുത്തരാദീനാംവസ്തുനാം ഹ്രസ്വസംഭവേസദ്വൃത്തപാദവിഷ്കംഭദ്വാരോപദ്വാരമദ്ധ്യതഃ ഗേഹമദ്ധ്യാദിമർമ്മാണി നിഖിലാനി വിഹായച" എന്നുള്ള വാസ്തുമാനവചനം പ്രമാണമാകുന്നു. ഉത്തരാദികളെ രണ്ടെണ്ണംകൊണ്ടു് സന്ധിചെയ്യുയാണെങ്കിൽ നീളംകൂടിയതു് വലത്തുഭാഗത്താണു് വേണ്ടതു്. മൂന്നെണ്ണംചേർത്തു സന്ധിചെയ്യുയാണെങ്കിൽ കൂടുതൽ നീളമുള്ളതു് മദ്ധ്യഭാഗത്തും മറ്റുള്ളതു രണ്ടും മുൻപറഞ്ഞ ക്രമമനുസരിച്ചുമാണു വേണ്ടതു്. "ഹ്രസ്വദ്വയാന്തഗാവാമേ ദീർഘദ്വയന്തുദക്ഷിണേ" എന്ന വാസ്തുവിദ്യാവചനവും, "ദ്വ്യത്രയേണ സന്ധിശ്ചേൽദീർഘദ്വ്യന്തുമദ്ധ്യതഃ" എന്ന സാരാവലീവചനവും പ്രമാണങ്ങളാണു്. ഒരു സന്ധിയുടെ നേരെ മറ്റൊരുത്തരത്തിന്റെ സന്ധി വരികയാണെങ്കിൽ മരണംമുതലായ ദുരിതങ്ങൾ അനുഭവമാണു്. വിശേഷിച്ചു് ഒരു സന്ധിയുടെ ആണിമദ്ധ്യം മറ്റൊരു സന്ധിയുടെ ആണിമദ്ധ്യത്തെ ലാക്കായി വരുന്നു എങ്കിൽ ഏറ്റവും ദോഷകരമാണു്. ഇതിനു് "അന്യോന്യസന്ധിവേധേപികീലവേധം വിശേഷതഃ മൃത്യുദം സമസന്ധിഞ്ചവർജ്ജയേന്നരസത്തമനി" എന്നുള്ള വാസ്തുവിദ്യാവചനം പ്രമാണമാകുന്നു. വലതുവശവും ഇടതുവശവും നിശ്ചയിക്കുന്നതു് ഗൃഹത്തിന്റെ അകത്തുനിന്നും വെളിക്കോട്ടു് ഇറങ്ങുന്ന വശമനുസരിച്ചു വേണ്ടതാണു്. ഇതിനു് "സന്ധികർമ്മസുവിജ്ഞേയം നിഷ്ക്രമേവാമദക്ഷിണം" എന്നുള്ള ഗുരുദേവപദ്ധതിയും പ്രമാണമാകുന്നു. ദ്വാരവിസ്താരത്തിനുള്ളിൽ ഉത്തരാദികളുടെ സന്ധി വന്നുകൂടാ എന്നു മിക്കസ്ഥലങ്ങളിലും നിർബന്ധമുണ്ടു്. സന്ധികൾ സ്തംഭങ്ങളിൽ സംബന്ധിച്ചാണു് ഇരിക്കേണ്ടതെന്നു നമുക്കൂഹിക്കുവാൻ കഴിയുമല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് ദ്വാരാന്തർഭാഗത്തിലുള്ള

സന്ധി ശുഭമല്ലെന്നുള്ളതിനു് ആചാരപരമ്പരതന്നെ ദൃഷ്ടാന്തമാണു്. പിന്നീടു പടിഞ്ഞാറെ ശാലയുടെ പടിഞ്ഞാറെ ഉത്തരത്തിന്റെയും കിഴക്കേ ശാലയുടെ കിഴക്കേ ഉത്തരത്തിന്റെയും ചുവട്ടിലും തലയ്ക്കലും മേൽപാട്ടിൽ കവരിക്കേണ്ടതാണു്. തെക്കേശാലയുടെ തെക്കും വടക്കേശാലയുടെ വടക്കുമുള്ള ഉത്തരങ്ങളുടെ ചുവട്ടിലും തലയ്ക്കലും കീഴ്പാട്ടിൽ കവരിച്ചുകൊള്ളണം. ഇങ്ങനെയാണു് കോൺസന്ധി ചെയ്യേണ്ടതു്. "ഇതിചതുരഷ്ടാണ സന്ധിംച വിദധ്യാൽ" എന്നുള്ളേടത്തു ജ്ഞാപകാർത്ഥമായ ചകാരം കോൺസന്ധിചെയ്യുന്ന സന്ദർഭങ്ങളിലെല്ലാം നെടിയ ഉത്തരത്തിന്റെ മേൽപാട്ടിലും കുറിയ ഉത്തരങ്ങളുടെ കീഴ്പാട്ടിലും കവരിച്ചാണു സന്ധിചെയ്തുകൊള്ളേണ്ടതെന്നു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

മിശ്രഭിന്നശാലയുടെ ലക്ഷണം.

മൂ— നാഹംകേതുജമേവമത്രബഹിരപ്യന്തശ്ചകൃതാവിദി-
ഗ്ഗേഹാന്തർവ്വിഹിതോത്തരൈർവ്വിഹിതമന്തസ്ഥകോണേഷ്വപി
സംദധ്യാൽബഹിരുത്തരോക്തവദിയംസ്യാന്മിശ്രഭിന്നാചതു-
ശ്ശാലാദിങ്നിലയാസ്വയോനിഗതിഭിര്യുക്താസമസ്താ അപി.

അന്വയം. — അർത്ഥം.

അത്ര ഏവം = ഈ മിശ്രഭിന്നശാലയിലും ഇങ്ങനെ
ബഹിഃ അന്തഃ അപി ച = പത്മന്തത്തിന്റെയും അങ്കണത്തിന്റെയും
നാഹം കേതുജയം കൃത്വാ = ചുററു കേതുയോനിയായി സങ്കല്പിച്ചിട്ടു്
വിദിഗ്ഗേഹാന്തർവ്വിഹി-തോത്തരൈഃ = കോൺഗൃഹങ്ങളുടെ ഉള്ളിലെ ഉത്തരങ്ങളോടു്
വിരഹിതം = കൂടാതെ
അന്തസ്ഥകോണേഷു അപി= അങ്കണത്തിന്റെ കോണുകളിലും
ബഹിഃ ഉത്തരോക്തവൽ = ബാഹ്യത്തിലേ ഉത്തരങ്ങൾക്കു പറഞ്ഞ ക്രമമനുസരിച്ചു്
സംദധ്യാൽ = സന്ധിചെയ്യണം
ദിങ്നിലയാഃസമസ്താഃഅപി=ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളെല്ലാം
സ്വയോനിഗതിഭിഃ യുക്താഃ = തന്റെതന്റെ യോനിഗതി മുതലായ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടി ഭവിക്കണം.
ഇയം = ഈ ഗൃഹം
മിശ്രഭിന്നാചതുശ്ശാലാസ്യാൽ= മിശ്രഭിന്നയെന്ന ചതുശ്ശാലയാകുന്നു.

സാ:—മിശ്രഭിന്നശാലയ്ക്കു് അങ്കണച്ചുററും പര്യന്തച്ചുററും കേന്ദ്രയോനിയായിരിക്കണം. കോൺഗൃഹത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ ഉത്തരങ്ങൾ അവശ്യമില്ല. അതായതു് അങ്കണത്തിന്റെ നാലു ദിക്കിലുമുള്ള ഉത്തരങ്ങളെ ബാഹ്യോത്തരത്തിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ള ക്രമമനുസരിച്ചു സന്ധിചെയ്തുകൊള്ളണം. അങ്കണോത്തരങ്ങൾ നാലുദിക്കിലുമുള്ള പര്യന്തോത്തരത്തെ സംബന്ധിപ്പിച്ചിട്ടു് ആവശ്യമില്ലെന്നു സാരം. ഇവിടെയും ദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾക്കെല്ലാം അതാതിന്റെ യോനി, ഗതി മുതലായ എല്ലാലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഈ ചതുശ്ശാലയ്ക്കു (നാലുകെട്ടിനു) മിശ്രഭിന്നയെന്നു പേർ പറയപ്പെടുന്നു. ശാലകൾക്കു നാലുദിഗ്ഗൃഹങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രാമാണ്യം കല്പിച്ചിരിക്കയാൽ ചതുശ്ശാലയെന്നും മലയാളത്തിൽ നാലുകെട്ടെന്നും പേർ പറഞ്ഞുവരുന്നുണ്ടല്ലോ.

മൂ— കോണേഷ്വസ്വനിലയോത്തരയോഗഭേദാ–
ന്മിശ്രത്വമത്രതുവിദിഗ്ഗൃഹഹീനഭാവാൽ
ദിങ്മന്ദിരാണിനിജയോനിഗതിപ്രഭേദൈ–
ര്യുക്താന്യമൂനി യദതോപി ച ഭിന്നതാത്ര. ൨൧

അന്വയം. അർത്ഥം.

കോണേഷു	= കോണുകളിൽ
സ്വനിലയോത്തരയോഗഭേദാൽ	= എല്ലാഗൃഹങ്ങളുടേയും ഉത്തരങ്ങൾക്കു് അന്യോന്യം–ബന്ധംവരികയാൽ
അത്ര മിശ്രത്വം ഭവതി	= ഈ ശാലയ്ക്കു മിശ്രലക്ഷണം–ഭവിക്കുന്നു.
യൽ	= യാതൊരു കാരണവശാൽ
ദിങ്മന്ദിരാണി	= ദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾ
നിജയോനിഗതിപ്രഭേദൈഃ	= തന്റെ തന്റെ യോനി,
യുക്താനി	ഗതിമുതലായ ലക്ഷണങ്ങളോടു–കൂടിയിരിക്കുന്നുവോ
അതഃ	= ഈ കാരണം ഹേതുവായിട്ടും
വിദിഗ്ഗൃഹഹീനഭാവാൽ ച	= കോൺഗൃഹങ്ങളില്ലായ്കയാലും
അത്ര	= ഈ ശാലയ്ക്കു
ഭിന്നതാ അപി ഭവതി	= ഭിന്നലക്ഷണവും ഭവിക്കുന്നു

സാ—മേൽപറഞ്ഞ മിശ്രഭിന്നശാലയ്ക്കു് എല്ലാദിഗ്ഗൃഹങ്ങളുടേയും ഉത്തരങ്ങൾ കോണുകളിൽ അന്യോന്യം സന്ധിചെയ്യുന്നുണ്ടല്ലോ. ഇതിനാൽ ഈ ശാലയ്ക്കു മിശ്രലക്ഷണം ഉണ്ടാ

യി. ലക്ഷണയുക്തമായ കോൺഗ്രഹമില്ലായ്കയാലും ദിഗ്ഗ്രഹങ്ങൾക്ക പരിപൂൎണ്ണങ്ങളായ സ്വാകതലക്ഷണങ്ങളുള്ളതുകൊണ്ടു ഭിന്നതയും ഉണ്ടാകുന്നു. ഈ രണ്ടു ലക്ഷണങ്ങളും വരികയാൽ ഇതു മിശ്രഭിന്നയെന്നു പറകപ്പെടുന്നു.

സമ്മിശ്രഭിന്നശാലയുടെ ലക്ഷണം.

ശ്ലോ— പശ്ചന്തം ധ്വജമാദധീത ബഹിരപ്യന്തശ്ചതൽ പത്രമാ-
നാന്തം ചാങ്കണനാഹമപ്യഥബഹിൎന്നാഹാശ്ച ദിഗ്ധാമസു
കോണാഗാരഗതോത്തരാന്തരുദിതംനാഹംചകേതൂത്ഭവം
യുക്ത്യാത്തൂത്തരവിസ്തൃതിംച ജനയേത്സമ്മിശ്രഭിന്നാലയേ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
പശ്ചന്തംധ്വജം ആദധീത	= പശ്ചന്തച്ചുററു ധ്വജയോനിയായിരിക്കണം
ബഹിഃ അന്തഃച	= പുറത്തും അകത്തും ഉള്ള
തൽപത്രമാനാന്തം	= പത്രമാനത്തിൻെറ ചുററും
അംകണനാഹം അപി	= അങ്കണച്ചുററും
ദിഗ്ധാമസു ബഹിൎന്നാഹം ച	= ദിഗ്ഗ്രഹങ്ങളിൽ പുറത്തേച്ചുററും
കോണാഗാരഗതോത്തരാന്തഃ	= കോൺഗ്രഹത്തിൻെറ ഉത്തരത്തിൻെറ ഉള്ളിൽ
ഉദിതം നാഹം	= വിധിക്കപ്പെട്ട ചുററും
കേതൂത്ഭവം	= കേതുയോനിയായിരിക്കണം
സമ്മിശ്രഭിന്നാലയേ തു	= ഈ സമ്മിശ്രഭിന്നാലയത്തിൽ
യുക്ത്യാ	= യുക്തികൊണ്ടു്
ഉത്തരവിസ്തൃതിംച ജനയേൽ	= ഉത്തരവിസ്താരത്തേയും-ഉണ്ടാക്കണം.

സാ:—സമ്മിശ്രശാലയ്ക്കു് പശ്ചന്തം ധ്വജയോനിതന്നെയാണു വേണ്ടതു്. അങ്കണം ധ്വജയോനിയാണല്ലോ. പശ്ചന്തച്ചുററിൽ നിന്നും പുറത്തോട്ടുള്ള പത്രമാനവും അങ്കണോത്തരത്തിൽനിന്നും പുറത്തോട്ടുള്ള പത്രമാനവും ധ്വജയോനിയായിരിക്കണം. ദിഗ്ഗ്രഹങ്ങളുടെ പുറത്തേച്ചുററും കോൺഗ്രഹത്തിൻെറ അകത്തേച്ചുററും ഏകയോനിയായിരിക്കേണ്ടതാണു്. ഇവിടെ യുക്തികൊണ്ടാണു് ഉത്തരവിസ്താരം നിശ്ചയിക്കേണ്ടതു്. അതിനുള്ള വഴി അടുത്ത ശ്ലോകംകൊണ്ടും പറയുന്നു. ഇതു സമ്മിശ്രഭിന്നശാലയാണു്.

ഉത്തരവീഥി നിശ്ചയിക്കാനുള്ള യുക്തിഭാഗം.

മൂ— മാനാൽ ബാഹ്യാന്നിജേഷ്ടാദ്രവയതുമിതിമാഭ്യന്ത-
രീം ശേഷമാനാൽ
കോണാബ്ധ്യാശ്രോദരോദ്യൽഭുജമപി ശിതധീരഷ്ട-
നിഘ്നംവിജഹ്യാൽ
തച്ശേഷാദുത്തരാണാമപി ജനയതുവിഷ്കംഭ-
മഷ്ടഘ്നംശതോമൂ-
ന്യാപര്യന്തായതാന്യാകലയതു ച ചതുർദ്ദിക്ഷു
ബാഹ്യാന്തരാണി. ൨.൩

അന്വയം.	അർത്ഥം.
നിജേഷ്ടാൽ ബാഹ്യാൽ മാനാൽ	= തങ്ങൾക്കിഷ്ടമായ പര്യന്ത-ച്ചുററിൽനിന്നു്
ആഭ്യന്തരിം മിതിം രഹയതു	= അങ്കണച്ചുററിനെ കുറയ്ക്കണം
ശിതധീഃ	= ബുദ്ധിമാനായിരിക്കുന്നവൻ
ശേഷമാനാൽ	= അങ്കണച്ചുററു കളഞ്ഞു ശേ-ഷിക്കുന്നതിൽനിന്നു്
കോണാബ്ധ്യാശ്രോദരോ-ദ്യൽഭുജം അപി	= കോണാലയത്തിൻെറ ഉള്ളിലു-ള്ള ചതുരശ്രത്തിൻെറ ഭുജയെ
അഷ്ടനിഘ്നം വിജഹ്യാൽ	= എട്ടിൽപെരുക്കി കളയണം
തച്ശേഷാൽ	= അതിൽനിന്നു ശേഷിക്കുന്ന-തിൻെറ
അഷ്ടഘ്നംശതഃ	=പതിനാറിൽ ഒരുഭാഗംകൊണ്ടു
ഉത്തരാണാം വിഷ്കംഭാ	= ഉത്തരങ്ങളുടെ വിസ്താരത്തെ
ജനയതു	= ഉണ്ടാക്കിക്കൊള്ളണം
ബാഹ്യാന്തരാണി അമൂനി	= വെളിക്കും പുറത്തും ഉള്ള-ഉത്തരങ്ങളെ
ആപര്യന്തായതാനി	= പര്യന്തംവരെ എത്തിച്ചു്
ചതുർദ്ദിക്ഷു ആകലയതു	= നാലുദിക്കിലും സന്ധിപ്പിച്ചു-കൊള്ളണം.

സാ:—അതകെയുള്ള പര്യന്തച്ചുററിൽനിന്നു് അങ്കണച്ചുററിനെ കുറയ്ക്കണം. ശേഷത്തിൽനിന്നു് അടുത്തുള്ള ഏകയോനികളുടെ നാലിലൊരംശമായ കോണാലയവിസ്താരത്തെ എട്ടിൽപെരുക്കി കുറയ്ക്കണം. അപ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതിൻെറ പതിനാറിലൊരംശംകൊണ്ടു് ഉത്തരവിസ്താരത്തേയും കല്പിച്ചുകൊള്ളണം. അ

ൻ

കത്തും പുറത്തുമുള്ള ഈ ഉത്തരങ്ങളെ പൎയ്യന്തംവരെ എത്തിച്ചു സന്ധിചെയ്തുകൊൾകയും വേണം. പൎയ്യന്തം "എൺപത്തുകോൽ" "എട്ടുവിരൽ"; അങ്കണച്ചുററു"നാല്പത്തിമൂന്നുകോൽ"ബാഹ്യത്തിൽനിന്നു് അങ്കണച്ചുററു് കുറയ്ക്കുമ്പോൾ ശേഷിക്കുന്നതു് 'മുപ്പത്തിയേഴുകോൽ എട്ടുവിരൽ' അപ്പോൾ ദിശ്ഗ്രഹങ്ങളുടേയും കോൺഗ്രഹങ്ങളുടേയും വിസ്താരം വരുന്നതു് നാലുകോൽ പതിനാറു വിരലാണല്ലോ. ഇവിടെ കോൺഗ്രഹത്തിനു് ഉള്ളിലാണല്ലോ ഏകയോനിജനകമായ ചുററു വിധിച്ചിട്ടുള്ളതു്. പതിനെട്ടുകോൽ പതിനാറുവിരൽ പുറം വന്നിരിക്കുമ്പോൾ അതിനടുത്തുള്ള ഏകയോനി ബുദ്ധികൊണ്ടു് ആലോചിച്ചറിയണം. അതായതു് പതിനാറുകോൽ എട്ടു വിരൽ എന്നറിക. അതിന്റെ ഭുജം നാലുകോൽ രണ്ടുവിരലാണു്. അതിനെ എട്ടിൽ പെരുക്കുമ്പോൾ കിട്ടുന്നസംഖ്യ മുപ്പത്തിരണ്ടുകോൽ പതിനാറുവിരൽ ഇതു മുൻപേ ശേഷിച്ച സംഖ്യയായ മുപ്പത്തേഴുകോൽ എട്ടു വിരലിൽനിന്നു കുറയ്ക്കുമ്പോൾ ബാക്കിവരുന്നതു് നാലുകോൽ പതിനാറു് വിരലാണു്. ഇതിന്റെ പതിനാറിൽ ഒരു ഭാഗം ഏഴു വിരലാണു്. ഈ ഗ്രഹത്തിനു് ഏഴംഗുലം ഉത്തരവിസ്താരം വയ്ക്കുമ്പോൾ കോൺഗ്രഹത്തിന്റെ ഉള്ളു് ഏകയോനിജനകമായ കണക്കായിത്തീരും. ഇതിന്റെ എല്ലാ ഉത്തരങ്ങളേയും പൎയ്യന്തംവരെ എത്തിച്ചു് സന്ധിചെയ്തുകൊൾകയും വേണം.

മിശ്രചതുശ്ശാലാലക്ഷണം.

മൂ—പ്രാഗ്വൽപ്രാങ്കണപത്രമാന ബഹിരന്തൎന്നാഹകോണാലയാഃ
കേതുത്ഥാശ്ച ദിഗാലയാസ്തുനിജയോന്യാഢ്യാസ്സ്വഗത്യാന്വിതാഃ
രാജാർഹംതദപീഹമിശ്രകചതുശ്ശാലം ന്യഗഹം വിദുർ—
ദിക്ശാലാനിജയോനിജായദഖിലാഹ്സ്ഥാദ്വിജേഷ്ടാ നവാ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
പ്രാഗ്വൽ	= സമ്മിശ്രഭിന്നശാലയുടെ വിധി—പോലെ
പ്രാങ്കണപത്രമാനബഹി—രന്തർനാഹകോണാല—യാഃ ച	= പ്രാങ്കണത്തിലെ പത്രമാനവും പുറത്തെ പത്രമാനവും കോൺഗ്രഹത്തി—ന്റെ അകത്തെച്ചുററും
കേതുത്ഥാഃ	= കേതുയോനിയായിരിക്കണം
ദിഗാലയാഃ തു	= ദിശ്ഗ്രഹങ്ങളാകട്ടെ
നിജയോന്യാഢ്യാഃ	= തന്റെതന്റെ യോനികളോടു—കൂടിയും

സ്വഗത്യാനപിതാഃ = തന്റെ ഗതികളോടുകൂടിയും ഭവിക്കണം.

രാജാഹം തൽ ഗൃഹം = രാജയോഗ്യമായ ആ ഗൃഹം

മിശ്രകചതുശ്ശാലാ വിദുഃ = മിശ്രകചതുശ്ശാലയെന്നു് അറിയണം

ദിക്ശാലാഃ = ദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾ

നിജയോനിജഃ യതൽ = തന്റെ തന്റെ യോനിയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നു എന്ന കാരണത്താൽ

താഃ അഖിലാഃ അപി = അതുകൾ എല്ലാവക്കം ശുഭമാകുന്നുവെങ്കിലും

ദ്വിജേഷ്ഠാഃ നവാ = ബ്രാഹ്മണൎക്കു പരിപൂൎണ്ണശുഭമല്ല.

സാ:—സമ്മിശ്രഭിന്നശാലയ്ക്കു് പറഞ്ഞതുപോലെ പുറത്തു് അങ്കണത്തിലുമുള്ള പത്രമാനവും കേതുയോനിയായിരിക്കണം. കോൺഗൃഹത്തിന്റെ അകത്തേച്ചുററും ഏകയോനിയാണു വേണ്ടതു്. ദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾക്കെല്ലാം അതാതു ദിക്കിലേക്കു വിധിച്ചിട്ടുള്ള യോനി തന്നെയാണു് വേണ്ടതു്. ഇതു് മിശ്രചതുശ്ശാലയെന്നു് പറയപ്പെടുന്നു. രാജാക്കന്മാൎക്കു വിധിച്ചിട്ടുള്ളതാണു ദിഗ്ഗൃഹങ്ങൾക്കു തന്റെ തന്റെ യോനി വരികയാൽ എല്ലാവക്കം ശുഭംതന്നെയെങ്കിലും ബ്രാഹ്മണൎക്കു് പരിപൂൎണ്ണശുഭമല്ല. സമ്മശ്രഭിന്നശാലയിൽനിന്നും ഇതിൽ അല്പം ചില വ്യത്യാസങ്ങളേയുള്ളു.

ചതുരശ്ശാലാലക്ഷണം.

ശ്ലോ— തുല്യാതാനവിതാനതാങ്കണവിധൌഗത്യാ-
വിനാന്തൎബ്ബഹി-
ശ്ശോഭേതുത്തരപത്രമാനപരിണാഹോപ്യ-
സ്തു കേതൂത്ഭവഃ.
കേതുത്ഥാഃ പദിഗ്വിദിങ്നിലയനാന്തൎബ്ബാ-
ഹ്യനാഹഃസമ-
ധ്യോദൃദ്ധ്വാരപദാഭവന്തചിതിചതുശ്ശാലാം
ഗൃഹാ ഭൂഭുജാം. ൧൭

അന്വയം. അൎത്ഥം.

തുല്യാതാനവിതാനതാങ്കണവിധൌ = മുഖായാമമില്ലാതെ സമചതുരയെന്നും അങ്കണത്തെ കല്പിക്കുമ്പോൾ

ഗത്യാ വിനാ അന്തഃ ബഹിഃ = ഗതിവയ്ക്കാതെ ഉള്ളിലും പുറത്തു

യോഗേന തു = യോഗത്തിൽ (മുള്ള

ഉത്തരപത്രമാനപരിണാഹഃ = ഉത്തരങ്ങളുടെയും പത്രമാനങ്ങളുടേയും ചുററും
കേതുഭവഃ അസ്തു = കേതുയോനിയായ് ഭവിക്കണം
ദിഗ്‌വിദിങ്‌നിലയനാന്തർ- ബാഹ്യനാഹഃ ച = ദിക്കിലും കോണിലുമുള്ള ഗൃഹങ്ങളുടെ ഉള്ളിലും പുറത്തുമുള്ള-
സ്വരമധ്യോദ്യദ്ദ്വാരപടാഃ അപി = മദ്ധ്യത്തിലുള്ള ദ്വാരങ്ങളും (ചുററും
കേതുഭാഃ ഭവന്തു = കേതുയോനിയായി ഭവിക്കണം
ഭൂഭുജാം ചതുശ്ശാലാഃ ഗൃഹാഃ = രാജയോഗ്യമായ ചതുരശാല
ഇതി = ഇപ്രകാരമാണ്.

സാ—ചതുരശാലയ്ക്കും അങ്കണച്ചുററും പര്യന്തച്ചുററും സമചതുരമാണ്. (മുഖായാമമല്ല) പുറത്തേപ്പത്രമാനവും അകത്തേപ്പത്രമാനവും കേതുയോനിയായിരിക്കണം. ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളുടേയും കോൺഗൃഹങ്ങളുടേയും ഉള്ളും പുറവും ഏകയോനിജനകമായ ചുററുതന്നെ വേണം. ശാലയുടെ മദ്ധ്യത്തിലുള്ള വാതിലും ഏകയോനിയായിരിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ ഗൃഹം രാജാക്കന്മാക്ക് വിധിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ഇതിന്റെ പേർ ചതുരശാലയെന്നാണ്. "ദ്വിദിഗ്വിദിക്ഷ്വേകയോനിസ്ഥാപര്യന്തേനതഥൈവച ജ്ഞേയാ ചതുരശാലേതി" എന്നു വചനമുണ്ട്.

മദ്ധ്യപ്രരൂഢശാലാലക്ഷണം.

മൂ— കേചിച്ചതുശ്ശാലഗൃഹേ സമസ്തേ
സർവോത്തരാണാമപി മദ്ധ്യസൂത്രേ
നാഹോ വിധേയോ യദി തത്തുമദ്ധ്യ-
പ്രരൂഢമാനം ഭവനം ഭവന്തി.

അന്വയം. അർത്ഥം.

സമസ്തേ ചതുശ്ശാലഗൃഹേ = എല്ലാ ചതുശ്ശാലകൾക്കും
സർവോത്തരാണാം അപി = എല്ലാ ഉത്തരങ്ങളുടേയും
മദ്ധ്യസൂത്രേ = മദ്ധ്യരേഖയിൽ
നാഹഃ വിധേയഃ യദി = ചുററു കല്പിക്കുന്നുവെങ്കിൽ
തൽ തു = അതാകട്ടെ
മദ്ധ്യപ്രരൂഢമാനം ഭവനം = മദ്ധ്യപ്രരൂഢശാലയെന്ന്
കേചിൽ വദന്തി = ചിലർ പറയുന്നു.

സാ—ചതുശ്ശാലകൾക്ക് ഉത്തരവിസ്താരത്തിന്റെ മദ്ധ്യരേഖയിൽ ചുററു കല്പിക്കാവുന്നതാണ്. അങ്ങിനെ ചെയ്യുകയാണെ

ങ്കിൽ മദ്ധ്യപ്രരൂഢശാലയെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. വിരൂഢഭിന്നശാല, ശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാല, സംശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാല, ശിഷ്ടഭിന്നശാല, മിശ്രഭിന്നശാല, സമ്മിശ്രഭിന്നശാല, മിശ്രചതുശ്ശാല, ചതുരശാല, മദ്ധ്യപ്രരൂഢശാല ഇങ്ങിനെ ശാലകൾ ഒൻപതുവിധമാണ്. "ഭവനനവകമുക്തം യച്ചതുശ്ശാലാമദ്ധ്യേ" എന്നു വിജയദേവവചനമുണ്ട്.

ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളെ ഓരോന്നായി ചെയ്യേണ്ട ക്രമം.

ശ്ലോ—ഏകസ്യാദ്യദിദക്ഷിണംഗൃഹമുഭേചേത്തച്ചപാശ്ചാത്യകം
തേസൗമ്യഞ്ചഗൃഹത്രികേഗൃഹചതുഷ്ക്കേപ്രാച്യമേതാനി ച
വാഞ്ഛന്തികചിദേകമേവഭവനം യദ്യത്രപാശ്ചാത്യകം
ചേഷ്ടംഗേഹയുഗാദിനിർമ്മിതവിധൌ പ്രാഗുക്തവൽകല്പ്യതാം

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഏകം ഗൃഹം സ്യാൽ യദി ദക്ഷിണം	= ഒരു ഗൃഹം ചെയ്യുന്നുവെങ്കിൽ തെക്കേതും
ഉഭേ ഗൃഹേചേൽ	= രണ്ടു ഗൃഹം ചെയ്യയാണെങ്കിൽ
തൽ പാശ്ചാത്യകം ച	= തെക്കേതും പടിഞ്ഞാറേതും
ഗൃഹത്രികേ	= മൂന്നു ഗൃഹം ചെയ്യയാണെങ്കിൽ
തേ സൌമ്യം ച	= ആ രണ്ടു ഗൃഹങ്ങളും വടക്കേതും
ഗൃഹചതുഷ്ക്കേ	= നാലുഗൃഹവുംകൂടി ചെയ്യയാണെങ്കിൽ
ഏതാനി പ്രാച്യം ച	= ഈ മൂന്നു ഗൃഹങ്ങളും കിഴക്കേതും ചെയ്തുകൊള്ളണം
കചിൽ ഏകം ഭവനം ഏവ	= ചിലേടത്തു ഒരു വീടുതന്നെ
വാഞ്ഛന്തി യദി	= മതിയെന്നു വിചാരിക്കുന്നുവെങ്കിൽ
അത്ര പാശ്ചാത്യകം ച ഇഷ്ടം	= ഇവിടെ പടിഞ്ഞാറേതുമിഷ്ടമാണ്
ഗേഹയുഗാദിനിർമ്മിതവിധൌ	= ഒന്നിലധികം ഗൃഹം ചെയ്യയാണെങ്കിൽ
പ്രാഗുക്തവൽ കല്പ്യതാം	= മുൻപറഞ്ഞതുപോലെ ചെയ്യണം

സാ—ഓരോരുത്തരുടെ ധനസ്ഥിതി, ആവശ്യം മുതലായതിനെ അനുസരിച്ചു മേൽപറഞ്ഞ നാലുഗൃഹങ്ങളിൽവച്ചു ഒന്നു മാത്രമോ അല്ലെങ്കിൽ ക്രമേണ ഓരോന്നായിട്ടോ ചെയ്യാവുന്നതാ

ണം. മേല്പറഞ്ഞ ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളിൽവച്ച്, ഒന്നുമതിയെന്നു വിചാരിക്കുന്നപക്ഷം തെക്കേതാണ് ചെയ്യേണ്ടത്. രണ്ടുഗൃഹം വേണമെങ്കിൽ തെക്കേതും പടിഞ്ഞാറേതും, മൂന്നുഗൃഹം വേണമെങ്കിൽ തെക്കേതും പടിഞ്ഞാറേതും വടക്കേതും, നാലുഗൃഹം വേണമെങ്കിൽ ഈ നാലുദിഗ്ഗൃഹങ്ങളും ക്രമമനുസരിച്ച് ചെയ്തുകൊള്ളണം. "യാമ്യശാലാന്യസേൽ പൂർവ്വം ദ്വിതീയാപശ്ചിമേപുനഃ തൃതീയാചോത്തരസ്ഥാച ചതുർത്ഥീപൂർവ്വവാസിനീ" എന്നു വാസ്തുമാനവചനമുണ്ട്. ഓരോ ഗൃഹങ്ങളെ ക്രമേണ ചെയ്യുകയാണെങ്കിലും അങ്ങനെ പര്യന്തം മുതലായ സകലലക്ഷണങ്ങളും ആലോചിച്ച് തീർച്ചചെയ്തുകൊള്ളണം. ചിലേടത്ത് ഒരു ഭവനം മാത്രമേ ആവശ്യമുള്ളുവെങ്കിൽ അവിടെ പടിഞ്ഞാറേതും ചെയ്യാമെന്നുണ്ട്. ഒന്നിലധികം ഗൃഹങ്ങളും ചെയ്യുയാണെങ്കിൽ മുൻപറഞ്ഞ ക്രമംതന്നെയാണ് സ്വീകരിക്കേണ്ടത്. "ദീർഘികാമാർഗ്ഗസരിതാംവേധം നേച്ഛന്തികേചന"എന്നും "സുരാലയനദീകൂലാദ്യനുഖാനിഖിലാലയാഃ" എന്നും മററുമുള്ള വചനമനുസരിച്ച്, ആറ്, തോട്, എലാ വഴി മുതലായതിനെതിരായി ഗൃഹം വയ്ക്കുന്നതു് ശുഭമല്ല. അതുകൊണ്ട് നദി, ക്ഷേത്രം മുതലായതുകൾക്കഭിമുഖമായി പടിഞ്ഞാറേതിനേയോ തെക്കേതിനേയോ യഥായോഗ്യം പ്രാധാന്യമായി കല്പിച്ചുകൊള്ളുക.

മൂ— പ്രാക്‌ശാലാരഹിതം ഗൃഹത്രികമഥോ സുക്ഷേത്രവൃദ്ധിപ്രദം
ചുല്ലീദക്ഷിണമന്ദിരേണ രഹിതംതദ്വിത്തഹാനിപ്രദം
ധ്വാംസഃപശ്ചിമശാലയാ വിരഹിതഃപുത്രക്ഷയാരിപ്രദം
സൗമ്യോനന്തു ഹിരണ്യനാഭിരിതിതദ്വിത്തപ്രദം സർവ്വദാ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അഥ പ്രാക്‌ശാലാരഹിതം	= അനന്തരം കിഴക്കേതില്ലാതെ
ഗൃഹത്രികം	= മററു മൂന്നുഗൃഹവും ഉണ്ടെങ്കിൽ
സുക്ഷേത്രം	= സുക്ഷേത്രമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു
തൽ വൃദ്ധിപ്രദം	= അതു് അഭിവൃദ്ധിയെ ഉണ്ടാക്കും
ദക്ഷിണമന്ദിരേണ രഹിതം	= തെക്കേതിനോടുകൂടാതെ
ഗൃഹത്രികം	= മററുമൂന്നുഗൃഹവും ഉണ്ടെങ്കിൽ
ചുല്ലി	= ചുല്ലിയെന്നുപറയപ്പെടുന്നു
തൽ വിത്തഹാനിപ്രദം	= അതു് ധനനാശത്തെച്ചെയ്യും
പശ്ചിമശാലയാ വിരഹിതം	= പടിഞ്ഞാറേതിനോടുകൂടാതെ
ഗൃഹത്രികം	= മററു മൂന്നു ഗൃഹവും ഉണ്ടെങ്കിൽ
ധ്വാംസഃ	= ധ്വാംസമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു

തൽ പുത്രക്ഷയാദിപ്രദം	= അതു് പുത്രനാശത്തെയും ശത്രുപീഡയേയും ചെയ്യും
സൌമ്യോനം ഗൃഹത്രികം	= വടക്കതില്ലാതെ മററു മൂന്നുഗൃഹവും ഉണ്ടെങ്കിൽ
ഹിരണ്യനാഭിഃ ഖ്യാതി	= ഹിരണ്യനാഭി എന്നു പറകപ്പെടുന്നു
തൽ സർവ്വദാ വിത്തപ്രദം	= അതു് എപ്പോഴും ധനപുഷ്ടിയെ ചെയ്യും.

സാ—തെക്കേതില്ലാതെ മററു മൂന്നുഗൃഹങ്ങളുംകൂടി ചെയ്യരുതു്. അതുപോലെ പടിഞ്ഞാററതില്ലാതെ മററുള്ള മൂന്നുഗൃഹങ്ങളേയും ചെയ്യരുതു്. കിഴക്കേതില്ലാതെ മററു മൂന്നുഗൃഹങ്ങളേയും ചെയ്യുന്നതു് ശുഭമാണു്. അതുപോലെ വടക്കേതില്ലാതെ മററു മൂന്നു ഗൃഹങ്ങളേയും ചെയ്യുന്നതും ഉത്തമമാണു്. ഇതിനു്—

"പ്രാക്ശാലയാവിഹീനം തു സുക്ഷേത്രംനാമതൽഗൃഹം
വൃദ്ധിദംപുത്രപൌത്രാണാം ധനധാന്യസമൃദ്ധിദം
യാമ്യശാലാവിഹീനംതത് ത്രിശാലംചുല്ലിസംജ്ഞകം
വിനാശനംധനസ്യാപി പുത്രപൌത്രാദിനാശനം
പ്രത്യക്ശാലാവിഹീനംതു പക്ഷഘ്നം നാമതൽഗൃഹം
പുത്രാണാംദോഷദംചൈവ പരഞ്ചപുരവാസിനാം
ഉത്തരശ്ഗൃഹഹീനന്തു ത്രിശാലംധനധാന്യദം
ഹിരണ്യനാഭിനാമാനം രാജ്ഞാംസൌഖ്യവിവർദ്ധനം."

എന്നുള്ള പ്രകാശികാവചനങ്ങൾ പ്രമാണങ്ങളാണു്. ഇതുകൊണ്ടു തെക്കേതും പടിഞ്ഞാറേതുമില്ലാതെ മററു ഗൃഹങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതു് അത്യല്പമാണെന്നു് സ്പഷ്ടമാകുന്നു.

൩—പ്രാക്പാശ്ചാത്യവിഹീനകേ കലഹമുദേ്വഗഞ്ച കാചാഭിധേ
യാമ്യോദഗ്ഗൃഹിതേത്ഥസിദ്ധിരുദിതാ സിദ്ധാത്ഥകാഖ്യേദ്വികേ
പ്രാഗാദിദ്വിതയോനിതേക്രമവശാൻമൃത്യുംഭയംവിഗ്രഹ—
ഞ്ചാത്ഥാപ്തിം പ്രവദന്ത്യതഃക്രമവശാദ്യാമ്യാദികം കല്പയേൽ.

അന്വയം.	അത്ഥം.
പ്രാക്പാശ്ചാത്യവിഹീനകേ	= കിഴക്കേതും പടിഞ്ഞാറേതും കൂടാതെ
ദ്വികേ	= മററു രണ്ടുഗൃഹവും ചെയ്കയാണെങ്കിൽ
കാചാഭിധേ	= കാചമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു

കലഹം ഉദ്വേഗം ച	= ഇതു കലഹത്തേയും ഭയത്തേയും ചെയ്യും
യാമ്യോദഗ്രഹിതേ ദ്വികേ	= തെക്കേതും വടക്കേതും കൂടാതെ മററു രണ്ടുഗ്രഹങ്ങളും ചെയ്യയാണെങ്കിൽ
സിദ്ധാത്ഥകാഖ്യേ	= സിദ്ധാത്ഥകമെന്നു പറയുന്നു
അത്ഥസിദ്ധിഃ ഉദിതാ	= ഇതു് ധനലാഭത്തെ ഉണ്ടാക്കും.
പ്രാഗാദിദ്വിതയോനിതേ	= കിഴക്കുതുടങ്ങി ക്രമേണ ഈ രണ്ടു ഗ്രഹങ്ങൾ ഇല്ലാതെ പോയാൽ
ക്രമവശാൽ	= ക്രമമനുസരിച്ചു്
മൃത്യും ഭയം നിഗ്രഹംഅത്ഥാപ്തിം ച പ്രവദന്തി	= മൃത്യുവിനേയും ഭയത്തേയും കലഹത്തേയും ധനലാഭത്തേയും ഉണ്ടാക്കുമെന്നു പറയുന്നു.
അതഃ ക്രമവശാൽ	= ഇതുകൊണ്ടു ക്രമമനുസരിച്ചു
യാമ്യാദികം കല്പയേൽ	=തെക്കേതുതുടങ്ങിചെയ്യുകൊള്ളണം

സാ:—കിഴക്കേതും പടിഞ്ഞാറേറതും കൂടാതെ തെക്കേതും വടക്കേതും ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ കാചമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. അതു കലഹത്തേയും ഭയത്തേയും ഉണ്ടാക്കും. തെക്കേതും വടക്കേതുംകൂടാതെ പടിഞ്ഞാറേറതും കിഴക്കേതും ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ സിദ്ധാത്ഥം എന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ഇതു് ധനലാഭത്തെ ഉണ്ടാക്കും. കിഴക്കേതും തെക്കേതും കൂടാതെ പടിഞ്ഞാറേറതും വടക്കേതും ചെയ്യയാണെങ്കിൽ മരണവും, തെക്കേതും പടിഞ്ഞാറേറതും കൂടാതെ കിഴക്കേതും വടക്കേതും ചെയ്യയാണെങ്കിൽ ഭയവും, പടിഞ്ഞാറേറതും വടക്കേതും കൂടാതെ കിഴക്കേതും തെക്കേതും ചെയ്യയാണെങ്കിൽ കലഹവും, വടക്കേതും കിഴക്കേതും കൂടാതെ തെക്കേതും പടിഞ്ഞാറേറതും ചെയ്യയാണെങ്കിൽ ധനലാഭവും ഫലമാണു്. ഇതിനാൽ മുൻപറഞ്ഞ ക്രമമനുസരിച്ചു തെക്കേതു തുടങ്ങി ക്രമേണ ചെയ്യുകൊള്ളേണ്ടതാണു്.

ഇതി മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രികായാം
ചതുത്ഥോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ.

പഞ്ചമോദ്ധ്യായപ്രാരംഭഃ.

മൂ— കുയ്യാൽ ഗൃഹായ കൃതവാസ്തുപദം സമസ്തം
മാതംഗഭാസ്കരനൃപാംഗുലമാത്രതുംഗം
ബാഹ്യാന്തരാംകണഗതാഗമനായ മദ്ധ്യ—
നിമ്നതദോഷവിരഹായ ച മൃച്ഛിലാദ്യൈഃ.

അന്വയം. അർത്ഥം.

ഗൃഹായ = വീടുവയ്ക്കുന്നതിനായി
കൃതവാസ്തുപദം സമസ്തം = സങ്കല്പിക്കപ്പെട്ട ഭൂഖണ്ഡം മുഴക്കെ
ബാഹ്യാന്തരാംകണ—ഗതാഗമനായ = പുറത്തും അകത്തുമുള്ള അങ്കണ—ത്തിൽനിന്നു വെള്ളം മുതലായതു കളുടെ പോക്കുവരവിനായും
മദ്ധ്യനിമ്നതദോഷവിരഹായ ച = നടുമുററം ഉയന്നിരിക്കേണ്ട തിനാലും
മൃച്ഛിലാദ്യൈഃ = മണ്ണു് കല്ലു് മുതലായവയെക്കൊണ്ടു
മാതംഗഭാസ്കരനൃപാംഗുല—മാത്രതുംഗം കുയ്യാൽ = എട്ടോ പന്ത്രണ്ടോ പതിനാറോ അംഗുലം ഉയത്തണം.

സാ:—വീടുവയ്ക്കുന്നതിനു നിശ്ചയിച്ച സ്ഥാനം മണ്ണു്, കല്ലു് മുതലായവയെക്കൊണ്ടു എട്ടോ പതിനാറോ പന്ത്രണ്ടോ അംഗുലം ഉയത്തണം. ഇതു് നടുമുററം ഉയന്നിരിക്കേണ്ടതിനും അങ്കണത്തിൽനിന്നു വെള്ളം മുതലായതു പോകുന്നതിനും മററുമാണു്.

ഉപപീഠവിധി.

മൂ-രക്ഷാശോഭോച്ഛ്റയാത്ഥംസകലനിലയമാസൂരതായസ്സമന്താ
കുയ്യാദേകദ്വിഹസ്തപ്രവിതതമുപപീഠംഗജാദ്യംഗുലാഢ്യം (ൽ
അന്തഭാഗേതുഗത്താങ്കണമഥവൃഷജംകേതുജംവായതാഢ്യം
ദിശ്യൈശാന്യാമഥോദങ്മുഖമപിരചയേൽ പ്രാങ്മുഖം
വാംബുമാഗ്ഗം. ഹ

അന്വയം. അർത്ഥം.

രക്ഷാശോഭോച്ഛ്റയാത്ഥം = ബലം, ഭംഗി, ഉയരം ഇവയ്ക്കായി
സകലനിലയമാസൂരതഃ അധഃ = എല്ലാ ഗൃഹങ്ങളുടേയും അധിഷ്ഠാനത്തിനുതാഴെ
ഏകദ്വിഹസ്തപ്രവിതതം = ഒന്നോരണ്ടോകോൽ വിസ്താരത്തിൽ

ഉപപീഠം തു	= ഉപപീഠത്തെയും
അന്തർഭാഗേ	= അങ്കണത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ
വൃഷജം കേതുജം വാ	= വൃഷയോനിയായോ കേതുയോനിയായോ
ആയതാഢ്യം	= തെക്കുവടക്കു നീളത്തോടുകൂടി
ഗർത്താങ്കണം	= കുഴിയങ്കണത്തെയും
അഥ ചൈശാന്യാം ദിശി	= പിന്നീട് ഈശകോണിൽ
ഉദങ്മുഖം പ്രാങ്മുഖം വാ	= വടക്കോട്ടോ കിഴക്കോട്ടോ മുഖ
അംബുമാർഗ്ഗം ശംസി രചയേൽ	= ഓവും കല്പിക്കണം. (മായി

സാ:—ബലത്തിനും ഭംഗിക്കുംവേണ്ടി ചുററും ഉപപീഠം (ചെറുതിണ്ണ) ഉണ്ടാക്കണം. പാദമാനം കുറവുള്ള സന്ദർഭത്തിൽ ഉയർത്തുന്നതിനുവേണ്ടിയും ഉപപീഠം ചെയ്യാറുണ്ട്. ഇതു് അധിഷ്ഠാനത്തിനു താഴെയാണ്. അതായതു് ഭൂമി നിരപ്പിൽനിന്നു ഉപപീഠവും; ഉപപീഠത്തിൽനിന്നു് അധിഷ്ഠാനവും അവിടെനിന്നു കാൽപൊക്കവും കല്പിക്കേണ്ടതാണ്. ഇതിനു് പാത്രമാനപുറത്തുനിന്നു് ഒന്നോ രണ്ടോ കോൽവരെ തള്ളവയ്ക്കാവുന്നതാണ്. അതു് ഏട്ടെട്ടംഗുലം ക്രമേണ വർദ്ധിപ്പിച്ചുചെയ്യാം. ഇതുപോലെ അങ്കണവിസ്താരത്തിൽനിന്നു് അകത്തോട്ടുമാറി കേതുയോനിയോ വൃഷയോനിയോ വരുത്തി കുഴിയങ്കണവും ചെയ്യണം. കുഴിയങ്കണം തെക്കുവടക്കു നീണ്ടിരിക്കണം. കുഴിയങ്കണത്തിൽനിന്നു വെള്ളം ഒഴുകുന്നതിനായി ഈശകോണിൽ വടക്കോട്ടോ കിഴക്കോട്ടോ 'ഓവും' ഉണ്ടാക്കിക്കൊള്ളണം.

൭— ഗേഹാധിഷ്ഠാനോച്ചതുല്യോഥസാദ്യ-
ഷ്ടാംശാംശൈരൂനിതോ വായഥേഷ്ടം
മർത്ത്യാഗാരസ്യോപ പീഠോച്ഛ്റയസ്സ്യാ-
ത്തത്തത്ഭാഗൈഃ പാദുകാദ്യാവിധേയാഃ. ൩

അന്വയം.	അർത്ഥം.
മർത്ത്യാഗാരസ്യ	= മനുഷ്യാലയത്തിന്റെ
ഉപപീഠോച്ഛ്റയഃ	= ഉപപീഠത്തിന്റെ പൊക്കം (യോ
ഗേഹാധിഷ്ഠാനോച്ചതുല്യഃ	=അധിഷ്ഠാനപൊക്കത്തോടു സമമാ-
ഥസാദ്യഷ്ടാംശാംശൈഃ	= അറു്, ഏഴു്, എട്ടു്, ഒൻപതു്,— പത്തു് ഈ അംശങ്ങളിൽ ഒരംശം
ഊനിതഃ വാ	= കുറച്ചിട്ടോ
യഥേഷ്ടം സ്യാൽ	= ഇഷ്ടമനുസരിച്ചു ഭവിക്കും.

തത്തൽഭാഗൈഃ	=	അതാതു പൊക്കത്തെ ഭാഗിച്ചു്
പാദുകാദ്യാഃ വിധേയാഃ	=	പാദുകംമുതലായതും ചെയ്യേണ്ടതാണു്.

സാ—ഉപപീഠത്തിൻെറ പൊക്കം അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കത്തോടു സമമായോ അല്ലെങ്കിൽ ആ പൊക്കത്തെ ആറുമുതൽ പത്തുവരെ അംശിച്ചു് ഒരംശം കുറച്ചോ വയ്ക്കാവുന്നതാണു്. പിന്നീടു് ഉപപീഠപ്പൊക്കത്തെ വിധിപോലെ അംശിച്ചു പാദുകം, ജഗതി, ഗളം, പടി മുതലായവയേയും ചെയ്തുകൊള്ളണം. "ഉപപീഠന്തുകർത്തവ്യം യഥാവശ്യം നരാലയേ" എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം ഉപപീഠം കൂടിയേതീരൂ എന്നു നിർബന്ധമില്ലെന്നു കാണുന്നു.

മുല്ലത്തറയുടെ വിധി.

ശ്ലോ—ഗർത്തപ്രാംകണതാരതോധികകൃതായാമാൎദ്ധമപ്യുത്തരേ
നിക്ഷിപ്യാൎദ്ധമവാക്ച മദ്ധ്യചതുരശ്രേഷ്ഠാഷ്ടകോഷ്ഠാത്മകേ
മല്ലീകുട്ടിമമാപസംജ്ഞപദയോഃ കുൎയ്യാല്പദേ ദക്ഷിണേ
യദ്വാ തൽപുനരാപവത്സപദയോരുദ്ദക്പദേന്തർവ്വൃതൌ.

അന്വയം.		അർത്ഥം.
ഗർത്തപ്രാംകണതാരതഃ	=	കുഴിയങ്കണത്തിൻെറ വീതിയിൽനിന്നും
അധികകൃതായാമാൎദ്ധം	=	അധികമുള്ള ദീർഘത്തിൽ പകുതി
ഉത്തരേ അപി	=	വടക്കും
അൎദ്ധം അവാക് ച	=	പകുതി തെക്കും
നിക്ഷിപ്യ	=	തള്ളി
മദ്ധ്യചതുരശ്രേ	=	മദ്ധ്യത്തിലുള്ള ചതുരശ്രം
അഷ്ടാഷ്ടകോഷ്ഠാത്മകേ	=	അറുപത്തിനാലുപദമായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
അന്തർവ്വൃതൌ	=	മദ്ധ്യഭാഗത്തെ ആവൃതിയിൽ
ആപസംജ്ഞപദയോഃ	=	ആപൻെറ പദങ്ങളിൽ
ദക്ഷിണേ പദേ	=	തെക്കേ പദത്തിലോ
യദ്വാ പുനഃ	=	അല്ലെങ്കിൽപിന്നെ
ആപവത്സപദയോഃ	=	ആപവത്സൻെറ പദങ്ങളിൽ
ഉദക് പദേ ച	=	വടക്കേ പദത്തിലോ
തൽ മല്ലീകുട്ടിമം കുൎയ്യാൽ	=	ആ മല്ലീകുട്ടിമത്തെച്ചെയ്യണം.

സാ.—കുഴിയങ്കണത്തിൻെറ ദീർഘാധിക്യത്തെ തെക്കും വടക്കും ഒരുപോലെ തള്ളി മദ്ധ്യേ അറുപത്തിനാലു പദമായി ഭാഗി

ക്കണം. അവിടെ അന്തരാവൃതിയിൽ ഈശകോണിൽ കിഴക്ക ചേന്ന് രണ്ടുപദങ്ങൾ ആപന്റേതാണല്ലോ. അതിൽ തെക്കേപ്പദത്തിലോ അതുപോലെ ആപവത്സന്റെ രണ്ടുപാദങ്ങളിൽ വടക്കേപ്പദത്തിലോ "മുല്ലത്തറ" ചെയ്തുകൊള്ളണം. ഇവിടെ അറുപത്തിനാലുപദങ്ങളായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ ആപന്റേയും ആപവത്സന്റേയും സ്ഥാനങ്ങൾ കണ്ണസൂത്രത്തിന്റെ ഇരുപുറവുമാണെന്നു മററു ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ സ്പഷ്ടമായി പറയുന്നു.

ശ്ലോ— കേതുത്ഥം തുല്യതാരാതതിജലനിധികോ–
ണം ച വസ്വഷ്ടികോണം
വൃത്തം വാ സോപപീഠാദ്യവയവസഹിതം
കൈരവാദ്യന്വിതം വാ
ഗേഹാധിഷ്ഠാനതുംഗം ക്വചിദപി തദ്ദ്–
മ്യാദിരുദ്രാന്തഭാഗൈ–
ർഹീനം വാ രജ്ജുവേധാദ്യപഗതമുദിതം
മല്ലികാകുട്ടിമം തൽ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
കേതുത്ഥം	= കേതുയോനിയായി
തുല്യതാരാതതിജലനിധികോണം ച	= സമചതുരശ്രമായും
വസ്വഷ്ടികോണം	= എട്ടോ പതിനാറോപട്ട–
വൃത്തം വാ	= വൃത്തമായോ (മായോ
സോപപീഠാദ്യവയവസഹിതം	= ഉപപീഠം മുതലായ അട്ട–ക്കകളോട്ടുകൂടിയോ
കൈരവാദ്യന്വിതം വാ	= കുമുദപ്പട്ടം മുതലായവിശേഷങ്ങളോട്ടുകൂടിയോ
ഗേഹാധിഷ്ഠാനതുംഗം അപി	= അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കത്തോടു സമമായും
ക്വചിൽ	= ചിലേടത്തു്
തദ്ദ്മ്യാദിരുദ്രാന്തഭാഗൈഃ	= ആ അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്ക–ത്തെ ആറുമുതൽ പതിനൊന്നുവരെ ഭാഗിച്ച ഒരുഭാഗം
ഹീനം വാ	= കുറച്ചിട്ടോ
രജ്ജുവേധാദ്യപഗതം	= രജ്ജുവേധത്തെ ഒഴിച്ചു്
തൽ മല്ലികാകുട്ടിമം	= ആ മുല്ലത്തറ
ഉദിതം	= പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

സാ:—മുല്ലത്തറയ്ക്കു കേത്രയോനി വേണം. സമചതുരശ്രമായും എട്ടോ പതിനാറോ പട്ടമായും വൃത്തമായും ചെയ്യാം. ഉപപീഠം, ജഗതി, കുമുദം മുതലായ അടുക്കുകളും യഥായോഗ്യം ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ഇതിന്റെ പൊക്കം അധിഷ്ഠാനത്തോടു സമമാണ്. അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കത്തെ ആറുമുതൽ പതിനൊന്നുവരെ ഭാഗിച്ച് ഒരുഭാഗം കുറച്ചും ചെയ്യാം. ഇതിനു ഈശാഗ്രമായി പോകുന്ന രജ്ജുസൂത്രം വേധിക്കരുത്. ഇങ്ങനെ മുല്ലത്തറയുടെ ലക്ഷണം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

അധിഷ്ഠാനവിധി.

മൂ— ഉപപീഠോച്ചസമോച്ചം മാസൂരോപാനഹം കരോതുദൃഢം
 തദുപരി പരിതഃ പാദുകമഥ കുയ്യാദുക്തപത്രമാനാന്തം. ൩

അന്വയം.	അത്ഥം.
ഉപപീഠോച്ചസമോച്ചം	= ഉപപീഠപ്പൊക്കത്തിന്റെ സമനിരപ്പിൽ
മാസൂരോപാനഹം	= അധിഷ്ഠാനത്തിന്റെ ചെരിപ്പ്
ദൃഢം കരോതു	= ഉറപ്പായിച്ചെയ്യണം
തദുപരി	= അതിനുമേൽ
പരിതഃ പാദുകം	= ചുററും പാദുകവും
അഥ ഉക്തപത്രമാനാന്തം	= പിന്നീടു പറകപ്പെട്ട രീതിയനുസരിച്ചു പത്രമാനംവരേയും
കുയ്യാൽ	= ചെയ്യണം.

സാ—ഉപപീഠത്തിന്റെ മേൽ നിരപ്പനുസരിച്ചു വളരെ ഉറപ്പോടുകൂടി ചെരിപ്പുചെയ്യണം. ചെരിപ്പിന്റെമേൽ പാദുകത്തേയും അതിനുമേൽ വിധിയനുസരിച്ചു ജഗതി; ഗളം, പടി മുതലായ അവയവങ്ങളോടുകൂടി പത്രമാനംവരെ അധിഷ്ഠാനം ചെയ്തുകൊള്ളണം.

പത്രമാനവിധി.

മൂ:— സർവ്വത്രോത്തരബാഹ്യപാർശ്വവിഹിതാ-
 ല്ലംബാൽബഹിഃ കുട്ടിമ-
 സ്യാഷ്ടാഷ്ടാംഗുലനിഷ്ക്രമം യദുദി-
 തം തൽപത്രമാനംവിദുഃ

യദ്വാ തദ്വിഗുണഞ്ച തത്ത്രിഗുണിതം—
വാതദ്വിധേയം തഥൈ—
വാഥച്യുത്തരയോഃഷഡംഗുലമതോ—
ദ്വന്ദ്വംപ്രതീച്യാം ക്വചിൽ.

അന്വയം.	അത്ഥം.
സവ്ത്ര	= എല്ലാ ഗൃഹങ്ങളിലും
ഉത്തരബാഹ്യപാശ്വവി—ഹിതാൽ	= ഉത്തരത്തിന്റെ പുറത്തെ അരികിനു തുല്യമായ
ലംബാൽ ബഹിഃ	= തൂക്കമാനത്തിൽനിന്നു വെളിക്കോ
കുട്ടിമസ്യ	= തറയ്ക്കു് (ട്ടു്
അഷ്ടാഷ്ടാംഗുലനിഷ്ക്രമം	= എട്ടെട്ടംഗുലം തള്ളായിട്ടു്
യൽ ഉദിതം	= യാതൊന്നു പറകപ്പെട്ടുവോ
തൽപത്രമാനം വിദുഃ	= അതു പത്രമാനമാകുന്നു
യദ്വാ തദ്വിഗുണം	= അല്ലെങ്കിൽ അതിരട്ടിച്ചോ
ത്രിഗുണിതം വാ	= മൂന്നിൽ പെരുക്കിട്ടോ
തൽ വിധേയം	= ആ തറയുടെമാററം ചെയ്യേണ്ടതാ
അഥ അവാച്യുത്തരയോഃ	= പിന്നീടു തെക്കും വടക്കും (ണു്
തഥൈവ	= അപ്രകാരവും
ഷഡംഗുലം	= ആറംഗുലമായും
ക്വചിൽ പ്രതീച്യാം	= ചിലെടത്തു പടിഞ്ഞാറുവശം
അതഃ ദ്വന്ദ്വം	= പന്ത്രണ്ടംഗുലമായും
(വിധേയം)	= ചെയ്യാവുന്നതാണു്.

സാ—ഉത്തരത്തിന്റെ പുറത്തേത്തുക്കിൽനിന്നു പുറത്തോട്ടു് എട്ടൊ, പതിനാറൊ ഇരുപത്തിനാലൊ അംഗുലംമാററി പത്രമാനപ്പുറം നിശ്ചയിക്കാവുന്നതാണു്. ഈ അധിഷ്ഠാനപ്പുറത്തെയാണ പത്രമാനമെന്നു പറയുന്നതു്. ഉത്തരച്ചുററിന്റെ യോനി പത്രമാനത്തിനും വേണമെന്നുള്ള അഭിപ്രായംകൊണ്ടാണു് എട്ടെട്ടംഗുലമായി മാററം പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. നാലുവശവും ഇങ്ങിനെയാണ വേണ്ടതു്. അഥവാ തെക്കുവശവും വടക്കുവശവും ആറാറംഗുലവും മാററംവയ്ക്കാവുന്നതാണു്. ഭിത്തി നിരവായിട്ടാണെങ്കിൽ അതിന്നാധാരമായ പടിയുടെ പുറത്തെ ചുററിനേയും പത്രമാനമെന്നു പറയാവുന്നതാണു്. ഇതിനു് ആ ഉത്തരപ്പുറത്തുനിന്നു് എട്ടംഗുലം തള്ളുവയ്ക്കുന്നതു് അസാദ്ധ്യമാണു്. എങ്കിലും പടിപ്പുറം ശ്രേയോനി വരുത്തി ചെയ്യുന്നതാണു് ഉത്തമമായിട്ടുള്ളതു്.

അങ്കണപത്രമാനവിധി.

മൂ—തൽപത്രമാനമസമം ച സമംച ബാഹ്യേ-
പ്യന്തശ്ച തദ്വിഹിതയോനികനാഹയുക്തം
മർത്ത്യാലയേഷുവിഹിതം സുരമന്ദിരേട ന്ത-
ഹാരപ്രദീപനിലയേഷു ച ഗോപുരേഷു. ൨

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
മർത്ത്യാലയേഷു ച	= മനുഷ്യാലയങ്ങളിലും
സുമന്ദിരേ	= ദേവാലയത്തിൽ
അന്തഹാരപ്രദീപനിലയേഷു	= അന്തഹാരയിലുള്ളദീപമാലയ്ക്കും
ഗോപുരേഷു ച	= ഗോപുരങ്ങൾക്കും
ബാഹ്യേ അന്തഃ	= വെളിയിലും അകത്തും
അസമം സമം ച	= തുല്യമായും അല്ലാതെയും
തദ്വിഹിതയോനികനാഹ-യുക്തം	= അവിടെ വിധിച്ചിട്ടുള്ള യോനി കൊണ്ടു ചുററുവരുത്തി
തൽ പത്രമാനം	= ആ പത്രമാനം
വിഹിതം	= വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

സാ—പുറത്തെപ്പത്രമാനത്തിൻെറയും അകത്തെപ്പത്രമാനത്തിൻെറയും മാററം ഒന്നുപോലെയോ അഥവാ ഭേദിപ്പിച്ചോ ചെയ്യാം. അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു വിധിച്ചിട്ടുള്ള പത്രമാനച്ചുററു യോജിപ്പിച്ചുകൊള്ളണം. മനുഷ്യാലയത്തിനും ദേവാലയങ്ങളിൽ വിളക്കുമാടം ഗോപുരം ഇവയ്ക്കും ഇങ്ങിനെ ചെയ്യാവുന്നതാണ്. ഉത്തരപ്പുറത്തുക്കിൽ പുറത്തോട്ടുള്ള പടിയുടെ മാററമാണല്ലോ പത്രമാനമെന്നു പറയുന്നതു്. നിരപ്പുമിത്തിയാണെങ്കിൽ മാററം ഉള്ളിലും പുറത്തും ഒന്നുപോലെ വയ്ക്കുന്നതാണ് ഉത്തമം.

അങ്കണവിധി.

മൂ—പ്രാഹുർഗേഹചതുഷ്കപാദുകബഹിർഭാഗംബുധാഃപ്രാങ്കണം
യാമ്യോദഗ്വിഹിതായതം ച ചതുരശ്രം കേതുയോന്യന്വിതം
ഭ്രമ്യശ്വ്യംബുധിനാഗരന്ധ്രദിഗിനാനാഥാഷ്ടദ്വിസംഖ്യംഗുലൈ-
രേകദ്വിത്രികമൈസ്ഥൈപഹ്ഗുണവിസ്താരാദിഭിർവായതിഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഗേഹചതുഷ്കപാദുകബഹിർഭാഗം	= നാലുഗൃഹങ്ങളുടേയും പാദുകത്തിൻെറ പുറംമുതലുള്ള ഭാഗത്തിനു
ബുധാഃ പ്രാങ്കണം പ്രാഹുഃ	= വിദ്വാന്മാർ പ്രാങ്കണമെന്നു പറയുന്നു.

യാമ്യോദഗപിഹിതായതം	= തെക്കവടക്ക നീണ്ട്
ചതുരശ്രം	= ചതുരശ്രരൂപമായി
കേശ്രയോന്യന്വിതം	= ഏകയോനിയോട്ടകൂടി ഭവിക്കണം
ഭൂമ്യശ്വാംബുധിനാഗരന്ധ്രദിന–നാഥാംഷ്ടദ്വിസംഖ്യാംഗുലൈഃ	= ഒന്നു്, രണ്ടു്, നാലു്, ഏഴു്, ഒമ്പതു്, പന്ത്രണ്ടു്, പതിനാറു്, ഈ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടോ
ഏകദ്വിത്രികരൈഃ	= ഒന്നോ രണ്ടോ മൂന്നോ കോലുകൊണ്ടോ
തഥൈവ	= അപ്രകാരംതന്നെ
ഗുണവിസ്താരാദിഭിഃവാ	= ഗുണാംശവിസ്താരങ്കാണ്ടൊ
ആയതിഃ	= ഇതിന്റെ ദീർഘംഭവിക്കം.

സാ—നാലുഗൃഹങ്ങളുടെയും പാദുകപ്പുറത്തിന്റെ വെളിയിലുള്ള ഭാഗത്തെ അങ്കണമെന്നു പറയുന്നു. പുറത്തേപ്പാദുകച്ചുററിൽനിന്നു് വെളിക്കുള്ളഭാഗം ബാഹ്യാങ്കണവും അകത്തുള്ളഭാഗം മദ്ധ്യാങ്കണവുമാകുന്നു. എങ്കിലും ഇവിടെ പ്രാങ്കണമെന്നു പറയുന്നതു് മദ്ധ്യാങ്കണത്തെയാണു്. ഇതു് തെക്കവടക്ക നീണ്ട ചതുരശ്രമായിരിക്കണം. മിക്കവാറും ഏകയോനിതന്നെയാണു് വേണ്ടതു്. ഇതു് വിസ്താരത്തേക്കാൾ ൧, ൨, ൪, ൭, ൯, ൧൨, ൧൬, അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടോ ഒന്നോ രണ്ടോ മൂന്നോ കോലുകൊണ്ടോ കൂടുതൽ ദീഘം (മുഖായാമം) കല്പിക്കാം. അല്ലെങ്കിൽ മുൻ പറഞ്ഞ ഗുണാംശംകൊണ്ടും ഇതിന്റെ ദീർഘവിസ്താരം കൽപിക്കാവുന്നതാണു്.

ഗൃഹാദികൾക്കു് ഗമനം വയ്ക്കേണ്ടക്രമം.

മൂ—സൂതൈഃപ്രാങ്കണഗേഹമദ്ധ്യവിഹിതൈര–
ന്യോന്യവിലൈർദ്ദ്വേ–
ത്തൽഗേഹസ്ഥിതപൃത്രപൗത്രവലയ
സ്ഥസ്സാൽഗൃഹാണാംക്രമാൽ
കത്തവ്യംഗമനം പ്രദക്ഷിണതയാ–
പ്രാഗാദിതോവഹ്നിര–
ന്ധ്രാദ്രീഷ്വംഗുലകൈസ്സ്വയോനിജനകൈ–
രാവശ്യകേവായവൈഃ.

അന്വയം. ൧൦

അത്ഥം.

പ്രാങ്കണഗേഹമദ്ധ്യവിഹിതൈഃ	= അങ്കണത്തിന്റേയും ഗൃഹങ്ങളുടേയും മദ്ധ്യേയുള്ള

സൂത്രൈഃ അന്യോന്യവി-ദ്ധൈഃ	= സൂത്രങ്ങൾതമ്മിൽ തമ്മിൽ വേധിക്കപ്പെട്ടമെങ്കിൽ
തൽഗേഹസ്ഥിതപുത്രപൌത്രവിലയഃ ഭവേൽ	= അവിടെയുള്ള വക്ക് സന്താനനാശം ഭവിക്കും
തസ്മാൽ (തയാ	= സൂത്രവേധം ദോഷകരമാകയാൽ
പ്രാഗാദിതഃ പ്രദക്ഷിണ-	=കിഴക്കുമുതൽക്രമേണ വലത്തുവശം
സ്വയോനിഘ്നകൈഃ	=അതാതുദിക്കിലെ യോനികൊണ്ടുണ്ടായ
വഹ്നിരന്ധ്രാദ്രിഷാംഗുലകൈഃ	= മൂന്ന്, ഒൻപതു്, ഏഴ്, അഞ്ച്, ഈ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടും
ആവശ്യകേ	=ഗമനം കുറഞ്ഞിരിക്കണമെന്ന് (വിചാരിക്കുമ്പോൾ
യവൈഃവാ	=യവങ്ങളെക്കൊണ്ടും
ഗ്രഹാണാം ഗമനം കർത്ത-വ്യം	=ഗ്രഹങ്ങൾക്കു ഗമനം വയ്ക്കേണ്ട-താണ്.

സാ:—അങ്കണത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിലും മുൻപിലത്തേപ്പോലെ സൂത്രങ്ങൾ പിടിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ആ സൂത്രങ്ങൾ ഗ്രഹങ്ങളുടെ മദ്ധ്യേയുള്ള സൂത്രങ്ങളെ വേധിച്ചുകൂടാ. അതായതു് ഗ്രഹമദ്ധ്യസൂത്രത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു് അങ്കണമദ്ധ്യസൂത്രം വന്നുകൂടാ. ഇതുപോലെ കിഴക്കേ ഗ്രഹമദ്ധ്യസൂത്രത്തിന്നെതിരായി പടിഞ്ഞാററതിന്റെ മദ്ധ്യസൂത്രവും തെക്കേ ഗ്രഹമദ്ധ്യസൂത്രത്തിന്റെ നേരേ, വടക്കേതിന്റെ മദ്ധ്യസൂത്രവും വന്നുകൂടാ. ഗ്രഹങ്ങൾക്കെന്നല്ലാ എല്ലാററിന്റേയും മദ്ധ്യസൂത്രവേധം വജ്ജിക്കണമെന്നു മുൻപു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഈ മദ്ധ്യസൂത്രങ്ങൾ അന്യോന്യം വേധിച്ചുപോയാൽ സന്താനനാശംവരും. "വേധംതുഗ്രഹമദ്ധ്യാനാം ഗോത്രനാശകരംത്യജേൽ" അതുകൊണ്ടു് ഗ്രഹങ്ങൾക്കും മററും പ്രദക്ഷിണവശം ഗമനം വച്ചുകൊള്ളണം. അങ്കണമദ്ധ്യസൂത്രത്തിൽനിന്നു് മൂന്നംഗുലം തെക്കോട്ടുമാററി കിഴക്കതിനേയും അതുപോലെ, ഒൻപതംഗുലം പടിഞ്ഞാറോട്ടു മാററി തെക്കേതിനേയും, ഏഴ് അംഗുലം വടക്കോട്ടുമാററി പടിഞ്ഞാററതിനേയും അഞ്ചംഗുലം കിഴക്കോട്ടു മാററി വടക്കേതിനേയും കല്പിക്കണം. അപ്പോൾ ഗ്രഹമദ്ധ്യത്തിലെ സൂത്രങ്ങൾക്കൊ അങ്കണസൂത്രങ്ങൾക്കൊ വേധം വരികയില്ല. അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഗതിവയ്ക്കുമ്പോൾ സ്തംഭങ്ങൾക്കു് (കാലുകൾക്കു്) പ്രതികൂലത വരികയാണെങ്കിൽ യവംകൊണ്ടു ഗതിവച്ചുകൊള്ളണം. വാതിൽ മുതലാ

യത്തുകളുടെ ഗമനം, യവംകൊണ്ടുതന്നെ മിക്കവാറും വയ്ക്കേണ്ടിവരും. ഈ ഗമനത്തിനുള്ള അംഗുലങ്ങൾ അതാതുദിക്കിലെ യോനികളോടുകൂടിയവയാണു്. എങ്ങിനെയെന്നാൽ കിഴക്കേ ശാലയ്ക്കു് വിധിക്കപ്പെട്ട ഗതി മൂന്നംഗുലമാണല്ലോ. അതിനെ മൂന്നിൽ പെരുക്കുമ്പോൾ കിട്ടുന്ന സംഖ്യ ഒൻപതു്. അതിനെ എട്ടിൽ ഹരിക്കുമ്പോൾ ഒന്നു ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ഏകയോനിയെന്നറിയണം. ഇതുപോലെ മററു ദിക്കുകളിലും വിചാരിച്ചുകൊൾക. ഈ വിധിച്ചിട്ടുള്ള ഗത്യംഗുലങ്ങളെ എട്ടട്ടംഗുലംകൊണ്ടു് വർദ്ധിപ്പിച്ചും ഗമനം വയ്ക്കാവുന്നതാണു്. അതിൻെറ ആവശ്യം മേൽ പറകപ്പെടും.

മൂ— ഗത്യംഗുലാനി നിജദിഗ്വിഹിതാനി യാനി
താന്യഷ്ടതദ്വിഗുണിതത്രിഗുണാംഗുലൈശ്ച
യുക്താനി തദ്ദിഗുചിതാനി ഭവന്തിയത്ത-
ല്ലാന്തരാളനിലയാദിഷു താനി യുഞ്ജ്യാൽ. ൫൫

അന്വയം.	അർത്ഥം.
നിജദിഗ്വിഹിതാനി	= തൻെറ തൻെറ ദിക്കുകളിൽ വിധി (ക്കപ്പെട്ട
യാനി ഗത്യംഗുലാനി	= യാവ ചില ഗത്യംഗുലങ്ങൾ ഉണ്ടോ (ക്കുന്നുവോ
താനി അഷ്ടതദ്വിഗുണിതത്രിഗുണാംഗുലൈഃ	= അതുകൾ ൮, ൧൬, ൨൪, ഈ അം (ഗുലങ്ങളോടും
യുക്താനി ച	= കൂടിയിട്ടും
തദ്ദിഗുചിതാനിഭവന്തിയൽ	= അതാതുദിക്കിൽ യോഗ്യമാകുന്നു എന്നതുയാതൊന്നു്
തൽ	= അതു ഹേതുവായിട്ടു്
അല്പാന്തരാള നിലയാദിഷു	= ചെറിയ അന്തരാളത്തോടുകൂടിയ (ഗൃഹത്തിനു്,
താനി	= വർദ്ധിപ്പിച്ച ഗമനാംഗുലങ്ങളെ
യുഞ്ജ്യാൽ	= യോജിപ്പിക്കണം.

സാ—അതാതുദിക്കുകളിലേക്കുള്ള ഗമനാംഗുലങ്ങൾ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. അതിനെ എട്ടോ പതിനാറോ, ഇരുപത്തിനാലോ, അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടു വർദ്ധിപ്പിച്ചും ഗതിവയ്ക്കാവുന്നതാണു്. അന്തരാളം ചെറുതായിരുന്നാൽ നടവാതിൽ വയ്ക്കുന്നതിനു സൗകര്യമില്ലെന്നുവരാം. കൂടാതെ രജ്ജുസൂത്രം പടിഞ്ഞാറേതിൻെറ അഗ്നികോണിലും കിഴക്കേതിൻെറ വായുകോണിലും

സംബന്ധിച്ചെന്നും വരാം. ഇങ്ങനെവരുന്ന ഘട്ടങ്ങളിൽ ഗമനാംഗുലങ്ങളെ മേൽപ്പറഞ്ഞവണ്ണം വൎദ്ധിപ്പിച്ചുവച്ചുകൊള്ളണം.

അന്തരാളവിധി.

മൂ— ദിക്കോണാലയഭേദക്ളന്തി ച ഭവന്ത്യഷ്ടാന്തരാളാനി തൽ
ബാഹുല്യന്തുധനക്ഷയായ ഹി ഭവേദത്യല്പതാ വ്യാധയേ
മൃത്യുൎഭിത്തിവിരോധനേന്തരവിഹീനതാൽതഃ പ്രായശോ—
നേഷ്ടം ഗേഹദസാംശതോധികതരം ദ്വിത്ര്യംഗുലാച്ചോനിതം.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ദിക്കോണാലയ ഭേദക്ളന്തി	= ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളേയും കോൺഗൃഹങ്ങളേയും ചേർതിരിക്കുന്നതിന്ന്
അഷ്ടാന്തരാളാനി ഭവന്തി	= എട്ട് അന്തരാളങ്ങൾ ഭവിക്കുന്നു.
തൽ ബാഹുല്യം തു	= അതു ക്രമത്തിൽനിന്നു വലുതായാൽ
ധനക്ഷയായ	= ധനനാശവും
അത്യല്പതാ	= ഏററവും ചെറുതായാൽ
വ്യാധയേ ഭവേൽ ഹി	= വ്യാധിയും ഭവിക്കുമല്ലോ.
ഭിത്തിവിരോധനേ	= ഭിത്തിതമ്മിൽ മുട്ടകിടപ്പായാൽ
അന്തരവിഹീനതയാൽ	= ഇടമില്ലാതെ വരുന്നതുകൊണ്ട്
മൃത്യുഃ ഭവേൽ	= മരണം ഭവിക്കും
അതഃ പ്രായശഃ	= ഇതുകൊണ്ടു മിക്കവാറും
ഗേഹദസാംശതഃ	= ഗൃഹദീർഘത്തിൻെറ ആറിലൊരുഭാഗത്തിൽ
അധികതരം	= അധികംകൂട്ടുന്നതോ
ദ്വിത്ര്യംഗുലാൽ	= രണ്ടോമൂന്നോ അംഗുലങ്ങളേക്കാൾ
ഊനിതം ച	= കുറയുന്നതോ
ന ഇഷ്ടം	= ശുഭമല്ല.

സാ—ആദ്യമായി മുഖായാമത്തോടുകൂടി അങ്കണത്തേയും പിന്നീട് പൎയ്യന്തത്തേയും നിശ്ചയിക്കണം. പൎയ്യന്തച്ചുററിൽനിന്ന് അങ്കണച്ചുററിനെ കുറച്ചുശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു മുൻപറഞ്ഞ ക്രമമനുസരിച്ച് ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളുടെ വിസ്താരത്തെ കല്പിക്കണം. അതിനുശേഷം ക്രമപ്രകാരം ഗമനംവച്ചു യോനിപ്രധാനമായ ചുററുവരുത്തി ഗൃഹങ്ങളുടെ ഇരുവശവും പന്തിയുത്തരം കല്പിച്ചുകൊള്ളണം. അപ്പോൾ ഗൃഹങ്ങളുടേയും കോൺഗൃഹങ്ങളുടേയും മദ്ധ്യേയായി എട്ടന്തരാളങ്ങൾ ഉണ്ടാകും. ഈ അന്തരാളം ഗൃഹദീൎഘത്തിൻെറ ആറിലൊരംശത്തേക്കാൾ കൂടുന്നുവെങ്കിൽ ധനനാശവും രണ്ടോ മൂന്നോ അംഗുലത്തേക്കാൾ കുറയുന്നുവെ

ങ്കിൽ മരണവും ഫലമാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളുടേയും കോൺഗൃഹങ്ങളുടേയും ഭിത്തികൾ വരുമ്പോൾ തമ്മിൽ തൊടാതിരിക്കത്തക്കവണ്ണം വേണം അന്തരാളങ്ങളെ കല്പിക്കേണ്ടതു്. "ഊനംവാസ്തുവിസ്താരാന്നിയമേന മുതിപ്രദം" എന്നുള്ള സാരാവലീവചനപ്രകാരം അന്തരാളം സൂത്രവിസ്താരത്തിൽനിന്നു കുറയരുതെന്നു കാണുന്നു ഇപ്പോഴത്തെ ആചാരവും മിക്കവാറും ഇപ്രകാരമാണു്.

പാദമാനവിധി.

മൂ—സ്വസ്വോത്തരോപാനഹോ—
മ്മദ്ധ്യം സാംഘ്രികത്രികോന്മിതമിദം ചാല്പാലയേ ദൃശ്യതേ
ഗേഹവ്യാസസമം തദല്പസഹിതം വ്യാസാബ്ധിഷൾസപ്തവ—
സ്വംകാശാംശയുതം ച തൈർവ്വിരഹിതം ചൈവം മുനീന്ദ്രാഃജഗുഃ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
സ്വസ്വോത്തരോപാന—ഹോഃ	= തന്റെ തന്റെ ഉത്തരത്തിന്റേയും ചെരുപ്പിന്റേയും
മദ്ധ്യം	= ഉള്ളളവു്
പാദമാനം ഉദിതം	= പാദമാനമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു.
ഇദം അല്പാലയേ ന്യൂണാംധാമനി	= ഇതു ചെറിയ മനുഷ്യാലയങ്ങ
സാംഘ്രികത്രികോന്മിതം	= മൂന്നേകാൽകോലളവായിട്ടു് (ളിൽ
ദൃശ്യതേ	= കാണപ്പെടുന്നു
ഗേഹവ്യാസസമം	=ഗൃഹവിസ്താരത്തോടു തുല്യമായും
തദല്പസഹിതം	=അതിൽ പകുതികൂടിക്കൂട്ടിയും
വ്യാസാബ്ധിഷൾസപ്തവ—സ്വങ്കാശാംശയുതം	=വിസ്താരത്തെ നാലു്, ആറു്, എഴു്, എട്ടു്, ഒൻപതു് പത്തു് ഈ അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഭാഗിച്ചു് ഒരംശംകൂടി കൂട്ടിയും
തൈഃ വിരഹിതം ച	=ആ അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഒരുഭാഗം
ഏവംപാദമാനം	=ഇപ്രകാരം പാദമാനത്തെ (കുറച്ചും
മുനിന്ദ്രാഃ ജഗുഃ	=മുനീന്ദ്രന്മാർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

സാ—ചെരിപ്പിന്റെ മേല്പാട്ടുമുതൽ ഉത്തരത്തിന്റെ കീഴ്പ്പാട്ടുവരെയുള്ള അളവിനെയാണു് പാദമാനമെന്നു പറയപ്പെടുന്നതു്. "ജന്മോത്തരാന്തരഗതംഗൃഹപാദമാനം"എന്നു മയമതം ചെറിയ മനുഷ്യാലയങ്ങളിൽ മൂന്നേകാൽ കാൽപാദമാനംവെച്ചു കാണുന്നുണ്ടു്. പാദമാനപ്പൊക്കം ഗൃഹവിസ്താരത്തോടു സമമായിട്ടും അതിൽ പകുതികൂടിക്കൂട്ടിയും ചെയ്യാവുന്നതാണു്. അല്ലെ

ങ്കിൽ വിസ്താരത്തെ നാല്, ആറ്, ഏഴ്, എട്ട്, ഒൻപതു്, പത്തു ഈ അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഭാഗിച്ചു് ഒരംശം കൂട്ടുകയോ കുറയ്ക്കുകയോ വേണ്ടിവന്നാൽ ചെയ്തുകൊള്ളേണ്ടതാണു്. അധിഷ്ഠാനവിധിയെ സംബന്ധിച്ചു പൂർവ്വാചാര്യന്മാരുടെമതം ഇപ്രകാരമാകുന്നു. ഈ അംശപ്രകാരം പാദമാനപ്പൊക്കം മുതലായവ നിശ്ചയിക്കുമ്പോൾ അടുത്തുവരുന്ന ശുഭയോനിയെക്കൂടി യോജിപ്പിച്ചുകൊള്ളണമെന്നു മുൻപു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ.

അധിഷ്ഠാനവിധി.

ശ്ലോ— ഭക്തേऽസ്മിൻപാദമാനേ ഗുണചതുരിഷുഷൾ-
സപ്തനാഗാങ്കദിഗ്ഭി-
സ്തേഷ്വേകാംശോഭവേൽകുട്ടിമമപിചതഥേഢ്-
മാംശിതേ വാ രസാംശഃ
നന്ദഭക്തേശരാംശോ ദിനകരയുഗഭക്തേ-
ഽദ്രിഭാഗോമുനീന്ദ്രൈർ-
ഭ്യംശസ്തിഥ്യംശിതേ സ്യാജ്ജലധിപരിമിതോ
വിംശഭക്തേപിചൈവം. ൧൮

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അസ്മിൻ പാദമാനേ	=ഈ പാദമാനപ്പൊക്കം
ഗുണചതുരിഷുഷൾസപ്ത-	=൩, ൪, ൫, ൬, ൭, ൮, ൯, ൧൦ ഈ ഭാഗ
നാഗാങ്കദിഗ്ഭിഃഭക്തേ	ങ്ങളെക്കൊണ്ടു് അംശിക്കുമ്പോൾ
തേഷു ഏകാംശഃ	=അവറ്റകളിൽ ഒരംശം
കുട്ടിമം ഭവേൽ	=അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കമാകുന്നു.
തഥാ	=പിന്നെ ആ പാദമാനത്തെ
ഇഢ്മാംശിതേ	=൨൧-ആയി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
രസാംശഃ	=ആറുഭാഗവും
നന്ദഭക്തേ ഭക്തേ	=൧൯-ആയി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
ശരാംശഃ അപി	=൫-ഭാഗവും
ദിനകരയുഗഭക്തേ	=൨൪-ആയി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
അദ്രിഭാഗഃ	=൭-ഭാഗവും
മുനീന്ദ്രൈഃഭ്യംശഃ	=൭-ആയിഭാഗിക്കുമ്പോൾ ൨ ഭാഗവും
തിഥ്യംശിതേ	=൧൫-ആയിഭാഗിക്കുമ്പോഴും
ഏവംവിംശഭക്തേ അപി	=ഇങ്ങനെ ൨൦-ആയി ഭാഗിക്കുമ്പോഴും
ജലധിപരിമിതം	=൪-അംശവും
കുട്ടിമംസ്യാൽ	=അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കമാകുന്നു.

സാ:—ചെരിപ്പിന്റെ മേല്പാട്ടുമുതൽ പടിമേല്പാട്ടുവരെയുള്ള അവയവത്തെയാണ് അധിഷ്ഠാനമെന്നു പറയുന്നത്. പാദമാനപ്പൊക്കത്തെ മൂന്നുമുതൽ പത്തുവരെയുള്ള അംശംകൊണ്ടു ഭാഗിച്ച് ഒരംശംകൊണ്ടു് അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം വയ്ക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ പാദമാനത്തെ ൧൪-ായി ഭാഗിച്ച് ൩-ഭാഗംകൊണ്ടും ൧൫-ായി ഭാഗിച്ച് ൪-ഭാഗം കൊണ്ടും ൨൦-ായിഭാഗിച്ച് ൬-ഭാഗംകൊണ്ടും ൭-ായി ഭാഗിച്ച് ൨-ഭാഗംകൊണ്ടും പതിനാലോ പതിനഞ്ചോ ആയി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ ൪-ഭാഗംകൊണ്ടും യോഗ്യതപോലെ അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം കല്പിച്ചുകൊള്ളണം.

മൂ—മാസൂരമാനാനി ചതുർദ്ദശൈവംഭവന്തിതേഭ്യഃ പൃഥഗ്ഗുനി-
താശ്ചേൽ
രസാദ്രിനാഗാങ്കദശൈശഭാഗാശ്ചതുശ്ശതാശിതിമിതാനി സന്തി.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഏവം	= മേൽ പറഞ്ഞതിൻവണ്ണം
മാസൂരമാനാനി ചതുർദ്ദശ	= അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം ൧൪ വിധ
തേഭ്യഃ	= അതുകളിൽനിന്നും (മാണ്
രസാദ്രിനാഗാംകദശൈ-ശഭാഗാഃ	= ൬, ൭, ൮, ൯, ൧൦, ൧൧ ഈ അംശ-ങ്ങളിൽ ഒരുഭാഗം
പൃഥക് ഊനിതാഃ ചേൽ	= വെവ്വേറെ കുറയ്ക്കുമെങ്കിൽ
ചതുശ്ശതാശീതിമിതാനി-സന്തി	= ൮൪ വിധമായിത്തീരുന്നു.

സാ:—കഴിഞ്ഞ പദ്യപ്രകാരം അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം പതിന്നാലു വിധമാണ് പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്. ഈ ഓരോന്നിനേയും ൬-മുതൽ ൧൧ വരെയുള്ള ഭാഗംകൊണ്ടംശിച്ച് ഓരോ അംശം കുറയ്ക്കാം. ഇങ്ങനെ ൧൪ വിധമുള്ള അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കത്തെ ൬-മുതൽ ൧൧-വരെയുള്ള അംശംകൊണ്ടു് അംശിച്ച് ഒരംശം കുറയ്ക്കുമ്പോൾ അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം ആകെ ൮൪ വിധമായിത്തീരും.

അധിഷ്ഠാനത്തിന്റെ അവയവവിധി.

മൂ—ഇഷ്ടാധിഷ്ഠാനമാനേ നവഭിരഥവിഭക്തേത്രിഭിഃപാദുകോച്ചം ഷഡ്ഭിഃകുമ്ഭാജ്ജഗത്യൂർദ്ധ്വമഥനയനാദ്ര്യംശകൈർവാക്രമേണ ദേവൈർവംമഞ്ചകംസ്യാൽപ്രതിഗളരഹിതംസർവതഃപാദുകസ്യ സോപാച്ചാംഘ്രിനാൾവഹ്ന്യാംശത ഇഹശരഭക്തേത്രിഭിർന്നിഷ്ക്രമോവാ. ൧൩

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഇഷ്ടാധിഷ്ഠാനമാനേ	= ഇഷ്ടമായ അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം
നവഭിഃ വിഭക്തേ	= ൯–ായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
ത്രിഭിഃ പാദുകോച്ഛ്രം	= ൩–അംശംകൊണ്ടു പാദുകപ്പൊ– ക്കവും
ഷൾഭിഃ ജഗത്യുച്ഛ്റയം	= ൬ അംശംകൊണ്ടുജഗതിപ്പൊക്കവും
കുര്യാൽ	= കല്പിക്കണം
അഥ	= പിന്നീട്ട്
നയനാദ്ര്യംശകൈഃ	= രണ്ടാംശംകൊണ്ടു് പാദുകവും, ഏഴം–ശംകൊണ്ടു ജഗതിയും
ക്രമേണ കുര്യാൽ വാ	= ക്രമേണ ചെയ്യുകയുമാം
ഏവം പ്രതിഗളരഹിതം	= ഇങ്ങനെ പടിയും ഗളവുമില്ലാത്ത
മഞ്ചകം ദ്വേധാസ്യാൽ	= മഞ്ചകം രണ്ടുവിധമാകുന്നു
സ്വോച്ചാംഘ്രിവ്യൂനാദ്ധ്വ ഹ്യാംശതഃ	= തന്റെ പൊക്കത്തിന്റെ നാലിൽ മൂന്നോ പകുതിയോ മൂന്നിലൊരു ഭാഗമോ
ഉത ശരഭക്തേ ത്രിഭിഃ	= ഇവിടെ അഞ്ചായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ മൂന്നംശംകൊണ്ടോ
സ്വതഃ പാദുകസ്യ നി ഷ്ക്രമഃസ്യാൽ	= എല്ലായിടവും പാദുകത്തിന്റെ മാ–റ്റം ഭവിക്കും.

സാ:—അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കത്തെ ഒൻപതായി ഭാഗിച്ചു മൂന്നു ഭാഗം കൊണ്ടു പാദുകവും ആറുഭാഗംകൊണ്ടു ജഗതിയും ചെയ്യണം. അഥവാ ഒൻപതായി ഭാഗിച്ചാൽത്തന്നെ രണ്ടുഭാഗംകൊണ്ടു് പാദുകവും ഏഴുഭാഗംകൊണ്ടു ജഗതിയും ചെയ്യാവുന്നതാണു്. പടിയും ഗളവുമില്ലാത്ത മഞ്ചകം രണ്ടുവിധമാണു്. ജഗതിപ്പുറത്തുനിന്നും പാദുകത്തിന്റെ മാറ്റം തന്റെ പൊക്കത്തിന്റെ നാലിൽ മൂന്നുഭാഗമോ പകുതിയോ മൂന്നിൽ ഒരു ഭാഗമോ അല്ലെങ്കിൽ അഞ്ചായി ഭാഗിച്ചു മൂന്നുഭാഗമോ വയ്ക്കാവുന്നതാണു്.

ശ്ലോ— രസാംശിതേ വാഞ്ഛിതകുട്ടിമോച്ചേ
പ്രകല്പയേൽ പാദുകമേകതോഥ
ത്രിഭിർജ്ജഗത്യുച്ഛ്റയമേകതസ്ത്വൽ–
ഗളം പ്രതിം തച്ചിദ്വിഹൈകതോപി. ൧൭

അന്വയം.	അർത്ഥം.
വാഞ്ഛിതകുട്ടിമോച്ചേ	= ഇഷ്ടമായ അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം
രസാംശിതേ	= ആറായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
ഏകതഃ പാദുകം	= ഒരുഭാഗംകൊണ്ടു പാദുകവും

അഥ ത്രിഭിഃജഗത്യുച്ചര്യം = പിന്നീട്ട മൂന്നംശംകൊണ്ടു ജഗതി-
പ്പൊക്കവും
ഏക തസ്തൽ ഗളം = ഒരംശംകൊണ്ടു് അതിൻെറഗളവും
തദ്വൽ ഏകതഃ = അതുപോലെ ഒരംശംകൊണ്ടു്
പ്രതിം അപി = പടിയും
ഇഹ കല്പയേൽ = മഞ്ചകവിധിയിൽചെയ്തുകൊള്ളണം.

സാ:—അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കത്തെ ആറായി ഭാഗിച്ചു് ഒരു ഭാഗം പാദുകവും, മൂന്നുഭാഗം ജഗതിയും. ഒരുഭാഗം ഗളവും, ഒരുഭാഗം പടിയും ഇങ്ങിനെ ക്രമേണ ചെയ്തുകൊള്ളണം.

മൂ— സായകാംശിനിത്രു കുട്ടിമോച്ചര്യേ
പാദുകോച്ച്ശ്രയമിഹൈകഭാഗതഃ
ദ്വ്യംശതോഥജഗതീംഗളംപ്രതി-
ഞ്ചൈകതോവിരചയേദഥേതിവാ. ൧൮

അന്വയം. അർത്ഥം.

കുട്ടിമോച്ഛ്രയേ = അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം
സായകാംശിനിത്രു = അഞ്ചായി ഭാഗിക്കുമ്പോഴാകട്ടെ
ഇഹ ഏകഭാഗതഃ = ഇതിൽ ഒരുഭാഗംകൊണ്ടു്
പാദുകോച്ഛ്രയം = പാദുകത്തിൻെറ പൊക്കവും
അഥദ്വ്യംശതഃ ജഗതീം = പിന്നീട്ടു് രണ്ടംശംകൊണ്ടു ജഗതി-
ഏകതഃഗളം = ഒരുഭാഗംകൊണ്ടു ഗളവും (യും
അഥ പ്രതിംച = അനന്തരം ഒരു ഭാഗംകൊണ്ടു പ്രതി
വിരചയേൽ = ചെയ്തുകൊള്ളണം (യും
ഇതി വാ = ഇപ്രകാരവുമാകാം.

സാ:—അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കം അഞ്ചായിഭാഗിച്ചു് ഒരു ഭാഗം പാദുകവും, രണ്ടുഭാഗംകൊണ്ടു ജഗതിയും, ഒരംശംകൊണ്ടു ഗളവും ഒരംശംകൊണ്ടു പടിയും ചെയ്യണം.

മൂ— ദേവേന്ദ്രാംശിനികുട്ടിമേ ദ്വിതയതഃസംപാദയേൽപാദുകം
ഷൾഭാഗൈർജ്ജഗതീംഗളാംശമിളയാകുമ്പാദയോവാജനം
അംശദ്വിഭ്യാം ഗളമൂർധ്വവാജനമവന്യംശേന നേത്രാംശതഃ
പ്രത്യുച്ചം ഗളമഞ്ചകാഭിധമിദം സദ്വാജനം ഭ്രതികൃൽ. ൧൯

അന്വയം. അർത്ഥം.

കുട്ടിമേ ദേവേന്ദ്രാംശിനി = അടിസ്ഥാനപ്പൊക്കം ൧൪-ായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
ദ്വിതയതഃപാദുകംസംപാദയേൽ = രണ്ടംശംകൊണ്ടു പാദുകംചെയ്യണം

ഷൾഭാഗൈഃജഗതീം	= ആറുഭാഗംകൊണ്ടുജഗതിയും
ഇളയാഗളാംശംഅധോവാ-ജനം	= ഒരുഭാഗംകൊണ്ടു ഗളത്തിൻെറ-അവയവമായകീഴത്തെവാജനവും
അശ്വീഭ്യാംഗളം	= രണ്ടംശംകൊണ്ടു ഗളവും
അവന്യംശേനഊർദ്ധ്വവാജനം	= ഒരംശംകൊണ്ടുമേലേവാജനവും
നേത്രാംശതാപ്രത്യുച്ചം	= രണ്ടംശംകൊണ്ടു വടിയുടെപൊക്കവും
കുർയ്യാൽ	= ചെയ്യണം
സഭാജനം	= വാജനവിശേഷത്തോടുകൂടി
ഗളമഞ്ചകാഭിനം ഇദം	= ഗളമഞ്ചകമെന്നപറയപ്പെടുന്ന-ഇതു്
ഭൂതികൃൽ	= ഐശ്വര്യകരമായിട്ടുള്ളതാണു്

സാ:—അടിസ്ഥാനപ്പൊക്കം പതിന്നാലായി ഭാഗിച്ചു് രണ്ടംശംകൊണ്ടു് പാദുകവും. ആറംശംകൊണ്ടു ജഗതിയും, ഒരംശംകൊണ്ടു ഗളത്തിൻെറ അവയവവിശേഷമായ കീഴത്തെ വാജനവും, രണ്ടംശംകൊണ്ടു ഗളവും, ഒരംശംകൊണ്ടു മേലേവാജനവും രണ്ടംശംകൊണ്ടു പടിയും ഇങ്ങിനെ ഇതുകളുടെ പൊക്കത്തെ കല്പിച്ചുകൊള്ളണം. വാജനവിശേഷിതമായ ഈ ഗളപഞ്ചകം വിശേഷേണ ഐശ്വര്യകരമായിട്ടുള്ളതാണു്.

ശ്ലോ— ഏവം ത്രിധോക്തം ഗളമഞ്ചകാഖ്യം
പ്രതേജ്ജഗത്യാസമനിഷ്ക്രമതഃ
തേഷാം ഗളാന്തർഗമനം ഗളോത്സേ-
ധാംഘ്ര്യംശതസ്സ്യാൽ ഗളമഞ്ചകാനാം. ൧൦

അന്വയം. അർത്ഥം.

ഏവം ഗളമഞ്ചകാഖ്യം	= ഇങ്ങിനെ ഗളമഞ്ചകം
ത്രിധാ ഉക്തം	= മൂന്നവിധം പറകപ്പെട്ടു
പ്രതേഃ ജഗത്യാസമനി-ഷ്ക്രമതഃ	= പടിക്കു് ജഗതിയോടുതുല്യമായ മാററം ഭവിക്കും
തേഷാം ഗളമഞ്ചകാനാം	= ആ ഗളമഞ്ചകങ്ങളുടെ
ഗളാന്തർഗമനം	= ഗളത്തിൻെറ ഉള്ളിലോട്ടുള്ള മാററം
ഗളോത്സേധാംഘ്ര്യംശ-തഃസ്യാൽ	= ഗളപ്പൊക്കത്തിൻെറ നാലിലൊരംശമായിരിക്കണം.

സാ:—മേൽപറഞ്ഞ മൂന്നപദ്യംകൊണ്ടു ഗളമഞ്ചകം മൂന്നവിധം പറകപ്പെട്ടു. ജഗതിപ്പുറത്തുനിന്നു് പാദുകത്തിൻെറ മാററം മുൻപേ തന്നെ പറഞ്ഞുവല്ലോ. പടിയുടെ മാററം ജഗതിയോടു സമമായിട്ടുതന്നെയാണവേണ്ടതു്. ഗളത്തിനു് ജഗതിപ്പുറത്തു

നിന്നു് അകത്തോട്ടുള്ള മാററം ഗളപ്പൊക്കത്തിന്റെ നാലിലൊരംശമായിരിക്കണം. ചെരിപ്പിന്റെ മുകളിൽചെയ്യുന്ന അവയവവിശേഷത്തിനു പാദുകമെന്നും അതിന്റെ മുകളിൽ അകത്തോട്ടു് മാറിച്ചെയ്യുന്ന അവയവത്തിനു് ജഗതി (ജംഘ) എന്നും അതിനുമുകളിൽ അകത്തോട്ടു മാററിച്ചെയ്യുന്ന അവയവത്തിനു ഗളമെന്നും അതിനുമേൽ ജഗതിയോടുസമം പുറത്തോട്ടു മാററിചെയ്യുന്നതു് പടിയെന്നും പറയപ്പെടുന്നു.

സ്തംഭവിധി.

മൂ:—കൃത്വാധിഷ്ഠാനമേവം ദൃഢതരമഥ തദ്ശ്ചഷ്ടിതംപാദമാനം
വിദ്യാദംഘ്ര്യുച്ചമസ്മിന്നുത്തുരഗജനഗാംകപങ്ക്തീശഭക്തേ
ഏകാംശേനാന്വിതംവാവിരഹിതമഥവേപ്സിതാത്താംഘ്രി—
(ദീർഘാ—
ദോമാസംജ്ഞാംഘ്രി പീഠോച്ഛ്റയമപനയതാംപോതികായാഃ—
(ഘനംച.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഏവം അധിഷ്ഠാനം	= ഇപ്രകാരം അടിസ്ഥാനം
ദൃഢതരം കൃത്വാ	= ഏററവും ഉറപ്പായിച്ചെയ്തിട്ടു്
അഥ	= പിന്നീട്ടു്
തച്ശ്ചഷ്ടിതം പാദമാനം	= അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കംകഴിച്ചുള്ള— പാദമാനം
അംഘ്ര്യുച്ചം വിദ്യാൽ	= കാൽനീളമെന്നറിയണം
അസ്മിൻ	= കാൽപ്പൊക്കം
ഉത്തുരഗജനഗാംക—പങ്ക്തീശഭക്തേ	= ൯, ൭, ൮, ൬, ൧൦, ൧൧ ഈ അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
ഏകാംശേന അന്വിതം വാ	= ഒരംശം അതോട്ടുകൂട്ടിയിട്ടും
അഥവാ, വിരഹിതം വാ	= അല്ലെങ്കിൽ കുറച്ചിട്ടും കല്പിക്കാവുന്നതാണു്.
ഈപ്സിതാത്താംഘ്രിദീർഘാൽ	= ഇഷ്ടമനുസരിച്ചുകിട്ടിയ കാൽനീളത്തിൽ നിന്നു്
ഓമാസംജ്ഞാംഘ്രിപീഠോ—ച്ഛ്റയം	= ഓമയെന്നുപറഞ്ഞുവരുന്ന പാദ—പീഠത്തിന്റെ ഉയരവും
പോതികായാഃ ഘനം ച	= പോതികയുടെ ഘനവും കുറ—യ്ക്കണം

സാ:—മേൽപറഞ്ഞപോലെ അടിസ്ഥാനം ഏററവുമുറപ്പായി ചെയ്യണം. ഇവിടെ "ദൃഢതര"മെന്നും മുൻപെ "മാസൂരോ

പാനഫകരോത്തുദ്ധം" എന്നും നിഷ്കർഷയായി പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടും "ഭിത്തേർമ്മൂലം സ്ഥാപനീയം ജലാന്തേപാഷാണേവാ" ഇത്യാദിവചനമനുസരിച്ചു, ഭിത്തി ഉറപ്പുവരത്തക്കവണ്ണം അഴത്തിൽനിന്നു കെട്ടിക്കൊള്ളേണ്ടതാണ്. പാദമാനപ്പൊക്കത്തിൽനിന്ന് അടിസ്ഥാനപ്പൊക്കം കഴികെ ശേഷിക്കുന്നതു് കാൽപൊക്കമാണ്. ഈ കാൽപൊക്കത്തെ ൬ മുതൽ ൧൧ വരെയുള്ള സംഖ്യകളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നുകൊണ്ടു ഭാഗിച്ചു് ഒരംശം കൂട്ടുകയോ കുറയ്ക്കുകയോ ചെയ്യാം. "യദിനികടഗതാന്യോന്നി ഭേദാശ്ച യോജ്യാഃ" എന്ന വചനപ്രകാരം അടുത്തുള്ള ശ്രുഭയോനി യോജിക്കത്തക്കവണ്ണം അംശക്രമം നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളുക. ഇങ്ങിനെ യഥായോഗ്യം നിശ്ചയിച്ച കാൽനീളത്തിൽ നിന്ന് ഓമയുടെയും പോതികയുടെയും കനവും കുറയ്ക്കണം.

മൂ— വിന്യസ്യേൽപാദപീഠംസുദൃഢതരശിലാദാരു
　　　സാരപ്രക്ലപ്തം
　മാസൂരോപശ്ച്ഛാബ്ധ്യശ്രകവസുനൃപകോ-
　　　ണംകചവിദ്ധത്തുളം വാ
　സ്തംഭാധോഭാഗകണ്ണോന്മിതവിരതതദുൽധോച്ഛ്റ-
　　　യംവാതദംഘ്രി-
　ഗ്ര്യദ്ധാംശോനഞ്ച പത്മോപമമപികുഹചി-
　　　ദ്രാജനാദ്യന്വിതംച. ൨൧

അന്വയം	അർത്ഥം.
അഥ	= പിന്നീട്
സുദൃഢതരശിലാദാരുസാര-പ്രക്ലപ്തം	= ഏററവും ബലമുള്ള കല്ലോ മരത്തിൻെറ കാതലോകൊണ്ടും
പാദപീഠം	= പാദപീഠത്തെ(ഓമയെ)
അബ്ധ്യശ്രകവസുനൃപകോണം	= ചതുരമായോ, എട്ടോ പതിനാറോ പട്ടമായിട്ടോ
കചചിൽ വൎത്തുളം വാ	= ചിലേടത്തു വൃത്തമായോ
സ്തംഭാധോഭാഗകണ്ണോന്മിതവിരതതദുൽധോച്ഛ്റയം	= സ്തംഭത്തിൻെറ ചുവട്ടിലെ കണ്ണപ്രമാണമായ വിസ്താരവും അതിൽപകുതി ഉയരവുമായി
തദംഘ്രിഗ്ര്യദ്ധാംശോനം	= ഈ പൊക്കത്തിൽനിന്നു നാലിലൊന്നോ മൂന്നിലൊന്നൊ പകുതിയൊ കുറച്ചിട്ടും
പത്മോപമം	= പത്മസമമായ ആകൃതിയോടുകൂടിയും

കപോതിൽ വാജനാദ്യ നചിതം	= ചിലേടത്തു വാചനംമുതലായ അലങ്കാരങ്ങളോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന
മാസൂരോപരി	= അടിസ്ഥാനത്തിന്റെ മുകളിൽ
വിന്യസേൽ	= വയ്ക്കണം.

സാ:—അധിഷ്ഠാനപ്പുറത്തുനിന്നു തൂണും അതിനുമേൽ ഉത്തരവുമാണെങ്കിൽ തൂണിന്റെ കീഴത്തെ അവയവമായ "ഓമ"നല്ല കല്ലുകൊണ്ടോ നല്ല മരത്തിന്റെ കാതലുകൊണ്ടൊ ചെയ്യണം. ഇതിന്റെ ആകൃതി ചതുരമൊ എട്ടൊ പതിനാറൊ പട്ടമായൊ വൃത്തമായൊ തൂണിന്റെ ആകൃതിക്കനുകൂലമായി ചെയ്യണം. ഇതിന്റെ ചുവട്ടിലെ കണ്ണുപ്രമാണത്തോളം വിസ്താരവും അതിൽപകുതി പൊക്കവും വേണം. ആ പൊക്കത്തിൽനിന്നും നാലിലൊന്നൊ, മൂന്നിലൊന്നൊ, പകുതിയൊ കുറയ്ക്കുകയും ചെയ്യാം. പത്മത്തോടുകൂടിയൊ, വാജനംമുതലായ മററലങ്കാരത്തോടുകൂടിയൊ ചെയ്തു് അധിഷ്ഠാനത്തിന്റെ മുകളിൽ വയ്ക്കേണ്ടതാണു്.

൭—സ്തംഭാസ്സ്വവിസ്താരഗുഹാംശഭാഗ-
പ്രക്ലൃപ്തതുര്യശ്രശിലാസമേതാഃ
സ്ഥാപ്യാ യഥാർഹം നിജപീഠികോർദ്ധ്വം
തൽഗർത്തസംലഗ്നശിലാസ്സമസ്താഃ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
സമസ്താഃ സ്തംഭാഃ	= എല്ലാ തൂണുകളും
സ്വവിസ്താരഗുഹാംശഭാഗപ്ര-ക്ലൃപ്തതുര്യശ്രശിലാസമേതാഃ	= തന്റെ വിസ്താരത്തിൽമൂന്നിലൊരുഭാഗംകൊണ്ടു ചതുരശ്രാകൃതിയിൽചെയ്യപ്പെട്ടകുടുമകളോടുകൂടി
നിജപീഠികോർദ്ധ്വം	= തന്റെസ്ഥാനത്തുവച്ചിട്ടുള്ള ആ ഓമയുടെമുകളിൽ
തൽഗർത്തസംലഗ്നശിലാഃ	= അതിലുള്ള ദ്വാരത്തിൽ മുൻപറഞ്ഞ ശിലകളെ യോജിപ്പിച്ചു്
യഥാർഹം സ്ഥാപ്യാഃ	= യോഗ്യതപോലെ വച്ചുകൊള്ളണം.

സാ—സ്തംഭവിസ്താരത്തിന്റെ മൂന്നിലൊരുഭാഗംകൊണ്ടു ചതുരമായി കുടുമകൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം. പിന്നീടു സ്തംഭങ്ങൾ ഓമയുടെ മുകളിൽ ആ ശിലയ്ക്കനുകൂലമായ ദ്വാരത്തിലുറപ്പിച്ചു് അതാതു തൂണുകളുടെ സ്ഥാനത്തു വയ്ക്കേണ്ടതാണു്. യഥാർഹം എന്നു് പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ഗൃഹമദ്ധ്യേപി മർമ്മങ്ങളി

ലും ചോരാന്തർഭാഗത്തും മററും വന്നപോകരുതെന്നു് സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

സ്തംഭവിസ്താരം നിശ്ചയിക്കേണ്ട ക്രമം.

ശ്ലോ—സ്തംഭോച്ഛ്റാബ്ധീഷുഷൽഭൂധരവസുനവദിഗ്രുദ്രഭാഗൈ-
കതസ്സ്യാൽ
സ്തംഭാധോവിസ്തൃതിസ്തദ്വസുനവദശരുദ്രാംശഹീനോഗ്രതാരഃ
ദണ്ഡാഖ്യശ്ചായമേതേന ചകുഹചിദഥോമീയതേദാരുകർമ്മപ്രൌ
കുഡ്യസ്തംഭാഗ്രതാരോപ്യഥതദവയവാകല്പനേദണ്ഡസംജ്ഞഃ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
സ്തംഭോച്ഛ്റാബ്ധീഷുഷൾഭൂധര-	= കാൽപൊക്കത്തിന്റെ ൪, ൫,
വസുനവദിഗ്രുദ്രഭാഗൈകതഃ	= ൬, ൭, ൮, ൯, ൧൦, ൧൧, ഈ അംശങ്ങളിൽ ഒരംശംകൊണ്ടു്
സ്തംഭാധോവിസ്തൃതിഃ	= തൂണിന്റെ (കാലിന്റെ) ചുവട്ടിലെ വിസ്താരവും
തദ്വസുനവദശരുദ്രാംശ-	= ചുവട്ടിലെവിസ്താരത്തിന്റെ ൮,
ഹീനോഗ്രതാരഃ സ്യാൽ	= ൯, ൧൦, ൧൧ ഈ അംശങ്ങളിൽ ഒരംശം കുറഞ്ഞു് അഗ്രവിസ്താരവും ഭവിക്കും
അയം ച ദണ്ഡാഖ്യഃ	= കാലിന്റെ അഗ്രവിസ്താരത്തിനം ദണ്ഡമെന്നു പറയുന്നു.
അഥ ഏതേന	= പിന്നീടു് ഈ ദണ്ഡുകൊണ്ടും
കുഹചിൽ ദാരുകർമ്മപ്രൌ-മീയതേ	= ചിലെടത്തു് ദാരുക്കളുടെ മാനവിശേഷം കല്പിക്കപ്പെടുന്നു.
കുഡ്യസ്തംഭാഗ്രതാരഃ അപി	= ഭിത്തിയിലെ തൂണിന്റെ മുകളിലെ വിസ്താരവും.
തദവയവാകല്പനെ	= ഭിത്തിയിൽചെയ്യുന്ന ചിത്രങ്ങളു
ദണ്ഡസംജ്ഞ.	= ദണ്ഡമാകുന്നു. (ടെ അളവിനുള്ള

സാ—കാൽനീളത്തെ നാലുമുതൽ പതിനാറുവരെയുള്ള അംശങ്ങളിൽ ഒന്നുകൊണ്ടു ഭാഗിച്ചു് അതിൽ ഒരു ഭാഗംകൊണ്ടു് സ്തംഭത്തിന്റെ ചുവട്ടിലെ വിസ്താരവും ഈ വിസ്താരത്തെ എട്ടുമുതൽ പതിനൊന്നുവരെയുള്ള അംശങ്ങളിൽ ഒന്നുകൊണ്ടു ഭാഗിച്ചു് ഒരംശം കുറച്ചു് അഗ്രവിസ്താരവും വച്ചുകൊള്ളണം കാലിന്റെ മുകളിലെ വിസ്താരം ദണ്ഡമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ഈ ദണ്ഡുകൊണ്ടു് ചിലെടത്തു് ചിത്രങ്ങളുടെയും മററും അളവു് കല്പി

ക്കാറുണ്ട്. ഭിത്തിയുടെ അവയവങ്ങളായ ചിത്രാദികൾക്ക് ഭിത്തിയിലെ തൂണിൻെറ അഗ്രവിസ്താരവും, ദെണ്ഡന്ന് പറയപ്പെടുന്നു.

മൂ— സ്തംഭാസ്തന്മൂലതാരശ്രുതിമിതചതുര-
ശ്രോർദ്ധ്വഭാഗാസ്സമസ്താഃ
മൂലേത്ര്യബ്ധ്യഗ്നിവേദാശ്രുഗരസകൃതക-
ർണ്ണോന്മിതാബ്ധ്യശ്രരൂപാഃ
മദ്ധ്യേവ്യാസശ്രുതിപ്രോന്മിതകൃതചതു-
രശ്രാസ്തദൂർദ്ധ്വാധരാദ്യ-
ഭാഗാഷ്ടാശ്രാസ്സർവ്വതോവർത്തുളനൃപവസുകോ-
ണാശ്ചയദ്വാവിധേയാഃ. ൨൫

അന്വയം.	അർത്ഥം.
സ്തംഭാഃ സമസ്താഃ	= എല്ലാത്തൂണുകളും
തന്മൂലതാരശ്രുതിമിതചതുരശ്രോർദ്ധ്വഭാഗാഃ	= അതിൻെറ ചുവട്ടിലെ കണ്ണപ്രമാണത്തോളം അഗ്രഭാഗത്തു (ചതുരശ്രക്കട്ടിയും
മൂലേ	= ചുവട്ടിൽ
അത്ര്യബ്ധ്യഗ്നിവേദാശ്രുഗരസകൃതകർണ്ണോന്മിതാബ്ധ്യശ്രരൂപാഃ	= മൂന്നരയോ, നാലൊ, അഞ്ചൊ, ആറോ, കണ്ണപ്രമാണംകൊണ്ടു ച(തുരശ്രക്കട്ടിയും
മദ്ധ്യേ	= മദ്ധ്യഭാഗത്ത്
വ്യാസശ്രുതിപ്രോന്മിതകൃതചതുരശ്രാഃ	= വിസ്താരത്തിൻെറ കണ്ണപ്രമാ(ണമായ ചതുരശ്രക്കട്ടിയും
തദൂർദ്ധ്വാധരാദ്യഭാഗാഷ്ടാശ്രാഃ	= ആ കട്ടിയുടെ മുകളിലും താഴെ(യും എട്ടു പട്ടമായും
യദ്വാ സർവ്വതഃ	= അല്ലെങ്കിൽ മുഴുക്കെ
വർത്തുളനൃപവസുകോണാഃ	= വൃത്തമായും ൧൬ പട്ടമായും ൮ (പട്ടമായും
വിധേയാഃ	= ചെയ്യപ്പെടാവുന്നതാണ്.

സാ—തൂണുകളുടെ ചുവട്ടിലെ ചതുരശ്രത്തിൻെറ കണ്ണപ്രമാണം എത്രയോ, തൂണിൻെറ മേൽഭാഗത്ത് അത്രയും അളവിൽ ചതുരശ്രക്കട്ടിയും, ചുവട്ടിൽ കണ്ണപ്രമാണത്തിൻെറ മൂന്നര, നാല്, അഞ്ച്, ആറ് ഈ അംശങ്ങൾകൊണ്ടുള്ള ചതുരശ്രക്കട്ടിയും മദ്ധ്യേ കണ്ണപ്രമാണത്തോളം ചതുരശ്രക്കട്ടിയും, ഈ കട്ടികളുടെ ഇട എട്ടുപട്ടമായി ചെയ്തുകൊള്ളുകയും വേണം. അല്ലെങ്കിൽ

ഈ കട്ടികളൊന്നും കൂടാതെ വൃത്തമായും എട്ടുപട്ടമായും പതിനാറു പട്ടമായും ചെയ്യാവുന്നതാണ്. തൂണിൻെറ മദ്ധ്യേയുള്ള ചതുരശ്രക്കട്ടി മനുഷ്യാലയങ്ങളിൽ നിഷിദ്ധമാണെന്ന് ചില ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

മൂ— വൃത്താദയസ്തേ ചരണാസ്ത്രയോമീ
മദ്ധ്യാദധസ്താച്ചതുരശ്രകാ വാ
യദ്വാ വിതാനശ്രവണോപക്ലൃപ്ത-
തുല്യശ്രമൂലാശ്ച തഥാ വിധേയാഃ. ൨൩

അന്വയം.	അർത്ഥം.
വൃത്താദയഃ തേ അമീ ത്രയഃ— ചരണാഃ	= വൃത്തം, എട്ടുപട്ടം, പതിനാറു പട്ടം ഇങ്ങിനെ മൂന്നുവിധം— പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ആ കാലുകൾ
മദ്ധ്യാൽ അധസ്താൽ	= പകുതിക്കുതാഴെ
ചതുരശ്രകാഃ വാ	= ചതുരശ്രങ്ങളായിട്ടോ
യദ്വാ	= അല്ലെങ്കിൽ
വിതാനശ്ശ്രവണോപ— ക്ലിപ്ത തുല്യശ്രമൂലാഃ	= ചുവട്ടിൽ വിസ്താരത്തിൻെറ കണ്ണപ്രമാണത്തോളം ചതുരശ്രക്കട്ടിയോടുകൂടിയോ
വിധേയാഃ	= ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണ്.

സാ—തൂണിൻെറ പകുതിക്കു താഴേടം ചതുരമായും അതിനു മുകളിൽ വൃത്തമായോ എട്ടോ പതിനാറോ പട്ടമായോ ചെയ്യാം. അല്ലെങ്കിൽ ചുവട്ടിൽ കണ്ണപ്രമാണത്തോളം ചതുരശ്രക്കട്ടിയും അതിനുമേൽ മുൻപറഞ്ഞവണ്ണം വൃത്തമായിട്ടോ, പട്ടമായിട്ടോ ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

മൂ—അത്യുച്ചേംഘ്രൗതു തത്രത്യധിചരണദലഭിന്നവിസ്താരമാസ്യ-
രോച്ചാച്ചാത്യർദ്ധതുംഗം രചയതുചരണം കുത്രചിന്മദ്ധ്യതോധഃ
കുഡ്യാദേവംശിലാഭിഃ പ്രണിഗദിതസുധാംഭ്രദസമ്മേളിതാഭി-
ർവ്വദ്ധ്വാസാരഷ്ടികാഭിഃകചചിദപിലസമൃതസധമദ്ധ്വാചര്യം.
വാ

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അംഘ്രൗ അത്യുച്ചൗ	= കാൽനീളം അധികമായിവരുമ്പോൾ
ചരണം	= സ്തംഭം (കാൽ)

തത്തത്ത്യധിചരണദലദ്വിഷ്ഛവി- = അതാതുകാലിന്റെ വിസ്താര
സ്താരമാസ്മരോച്ഛ്രാച്ഛ്രാത്യ്യ = അതിന്റെ ഒന്നേകാൽഭാഗമോ,
തുംഗം ഒന്നരഭാഗമോ ഇരട്ടിയോ വി
സ്താരവും അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്ക
ത്തോട്ട് സമമായിട്ടോ അതി
ന്റെ ഒന്നരഭാഗമോ ഉയരംവ
രെയും

കുരുചിൽമദ്ധ്യതഃ അധഃ = ചിലെടത്തു് മദ്ധ്യംമുതൽ കീ
ഴ്പ്പോട്ടും

ഉചയത്തു = ചെയ്യണം.
ഏവം = ഇപ്രകാരം
പ്രണിഗദിതസുധാഭേദസം- = വിധിപ്രകാരമുള്ള കുമ്മായം
മേളിതാഭിഃ ശിലാഭിഃ ചേർത്തു് കല്ലുകൊണ്ടോ
യദ്വാ സാരേഷ്ടികാഭിഃ = അല്ലെങ്കിൽ ഉറപ്പുള്ള ചുടുകട്ട-
കൊണ്ടോ ചെയ്യാവുന്നതാണു്
കചചിൽ അഖിലസമുത്സേധം = ചിലെടത്തു് ഉയരം മുഴുക്കയും
അഭേദ്ധാച്ച്ച്രയം വാ = പകുതിവരെയോ
കുര്യാൽ = ചെയ്യണം.

സാ—കാൽനിലം അധികമായി വരുന്ന ഘട്ടങ്ങളിൽ സ്തം ഭത്തിനു മുൻ പറഞ്ഞതിൽനിന്നു് കൂടുതൽ വിസ്താരമുണ്ടായിരിക്കണം. മുൻപറഞ്ഞ സ്തംഭവിസ്താരത്തേക്കാൾ കാൽഭാഗമോ അരഭാഗമോ ഇരട്ടിയോ അന്നു് വേണ്ടതു്. കൂട്ടലുള്ള സ്തംഭവിസ്താരം ചുവട്ടിൽനിന്നു് അധിഷ്ഠാനപ്പൊക്കത്തോടു തുല്യമായോ അതിന്റെ ഒന്നരഭാഗത്തോടു സമമായോ ചെയ്യാം. അതിനുമേലുള്ള സ്തംഭവിസ്താരം മുൻപേ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ക്രമമനുസരിച്ചു് ഇരിക്കണം.

മൂ—ഏകം വാ ജനമുത്തരസ്യയദി തൽസ്തംഭാന്തരാബ്ധ്യശ്രകം
നേഷ്ടം സമ്മതമല്പവാജനയുതേ പത്രാനചിതേചോത്തരേ
സ്തംഭാ മൈഃക്വികദാമശുണ്ഡവലയാദ്യാഢ്യാസ്ത്രഫേഷ്ഠാസ്ത്രയോ
സ്റ്റേവാംഗം ച സമസ്തമുത്തരവശാദ്ധ്ധാധരസ്ഥം ഭവേൽ.

അന്വയം. അത്ഥം.

ഉത്തരസ്യ ഏകം വാജനം യദി = ഉത്തരത്തിനു് ഒരു വാജന-
മേ ഉള്ളുവെങ്കിൽ
സ്തംഭാന്തരാബ്ധ്യശ്രകം - തൂണിന്റെ മദ്ധ്യചതുരശ്ര-
ന ഇഷ്ടം = ചെയ്യുന്നില്ല (കട്ടി

അല്പവാജനയുതേ ഉത്തരേ = അല്പവാജനമുള്ള ഉത്തരത്തിലും
പത്രാന്വിതേ ഉത്തരേ = പത്രോത്തരത്തിലും
സ്തംഭാന്തരാബ്ധ്യശ്രകംസമ്മതം = സ്തംഭത്തിന്റെ മദ്ധ്യയുള്ള-
ചതുരശ്രക്കട്ടി ഇഷ്ടമാകുന്നു
തയോഃ സ്തംഭോഃ = വാജനോത്തരത്തേയും പത്രോ
ത്തരത്തെയും സംബന്ധി
ക്കുന്ന തൂണുകൾ
മൌക്തികദാമശുണ്ഡവലയാദ്യോ = മുത്തുപട്ടം, കുഴിതാര, വല
വ്യോഃ യം, മുതലായ ചിത്രങ്ങളോ
ടുകൂടിയും
തഥാ ഇഷ്ടാഃ = അപ്രകാരം ഇഷ്ടങ്ങളാകുന്നു.
ഉൾപാധരസ്ഥം =മേൽഭാഗത്തുംകീഴ്ഭാഗത്തുമുള്ള
സമസ്തം ഗേഹാംഗം = ഗൃഹത്തിന്റെ എല്ലാ അവയ-
വ[illegible]
ഉത്തരവശാൽ ഭവേൽ = ഉത്തരത്തെ അനുസരിച്ചു [illegible]
യ്യണം.

സാ—ഉത്തരത്തിന് ഒരു വാജനമാണെങ്കിൽ തൂണിന്റെ മദ്ധ്യചതുരശ്രഖണ്ഡം ചെയ്യരുത്. അല്പവാജനമുണ്ടായാലും പത്രോത്തരമാണെങ്കിലും ചതുരശ്രഖണ്ഡം ചെയ്യാം. തൂണിന് മുത്തുപട്ടം, കൊട്ടതം, താര, വലയം, തുടങ്ങിയുള്ള ചിത്രങ്ങൾ ചെയ്യാവുന്നതാണ്. ഇതു് ഉത്തരങ്ങൾക്ക് അല്പവാജനമോ പത്രങ്ങളോ ഉണ്ടെങ്കിലേ ചെയ്യാവൂ. കീഴിലുള്ള അവയവങ്ങളും മുകളിലുള്ള അവയവങ്ങളും ഉത്തരത്തിന്റെ സ്ഥിതിക്കനുകൂലമായി കല്പിക്കേണ്ടതാണ്. അതായതു് ഉത്തരങ്ങൾക്കലങ്കാരമുണ്ടെങ്കിൽ മാത്രമേ മറ്റുള്ള അവയവങ്ങൾക്കും അലങ്കാരങ്ങൾ ചെയ്യാവൂ.

പോതികയുടെ വിധി.

മൂ—സ്തംഭാഗ്രോത്തരതാരയോഗദളവിസ്താരാം തഥാസ്തംഭമ-
ദ്ധ്യോദ്യദ്വ്യാസതതാംച തദ്ദളഘനാംത്രപോത്തരപോതികാം
സ്തംഭാഗ്രോദിതബന്ധവഹ്യദധിബാണായാമിനീംവോത്തര-
വ്യാസത്രിഘ്നസമായതാം കലയതു സ്തംഭേ ലസദ്വാജനാം. ൨ൻ

അന്വയം. അർത്ഥം.

സ്തംഭാഗ്രോത്തരതാരയോഗദള- = സ്തംഭാഗ്രത്തിന്റെയും ഉത്തര
വിസ്താരാം ത്തിന്റെയുംവീതിയെ ഒരുമിച്ചു
ചേർത്തതിൽ പകുതി വിസ്താര
ത്തോടുകൂടിയോ

തഥാ സ്തംഭമദ്ധ്യോദ്യദ്വ്യാസതതാം = അപ്രകാരം സ്തംഭത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിലുള്ള വിസ്താരത്തോടുകൂടിയോ

തദ്ദളഘനാം = വിസ്താരത്തിൽ പകുതി കനത്തോടുകൂടി

സ്തംഭാഗ്രോദിതദണ്ഡവഹ്ന്യ-ബ്ധിബാണായാമിനീം = തൂണിന്റെ മുകളിലെവിസ്താരംകൊണ്ടു പറകപ്പെട്ട മൂന്നോ, നാലോ, അഞ്ചോ ദണ്ഡ് നീളത്തോടുകൂടിയോ

വ്യാസത്രിഘ്നസമായതാം = വിസ്താരത്തിന്റെ മൂന്നിരട്ടി നീളമുള്ളതോ ആയ

പോതികാം = പോതികയെ

ലസദ്വാജനാ = വാജനാദികളോടുകൂടി

സ്തംഭേ = തൂണിന്റെ മുകളിൽ

ശ്രുപോത്തമേ കലയത്തു =ശ്രുപോത്തമത്തിൽചെയ്യണം

സാ:—തൂണിന്റെ മുകളിലെ ഒരവയവമാണ് പോതികയെന്നു പറയുന്നതു്. ഈ പോതികയ്ക്കു ഉത്തമവീതിയും തൂണിന്റെ മുകളിലെ വീതിയും ഒരുമിച്ചു ചേർത്താൽ എത്രമാത്രം വരുമോ അതിൽപകുതി വീതിയുണ്ടായിരിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ തൂണിന്റെ മദ്ധ്യത്തിലുള്ള വിസ്താരത്തോടു സമമായിട്ടും ചെയ്യാം. പോതികയുടെ കനം വിസ്താരത്തിന്റെ പകുതിയാണ്. ഇതിന്റെ നീളം മൂന്നുദണ്ഡോ, നാലുദണ്ഡോ, അഞ്ചുദണ്ഡോ, അല്ലെങ്കിൽ വിസ്താരത്തിന്റെ മൂന്നുഭാഗമോ ആയിരിക്കണം. തൂണിന്റെ അഗ്രവിസ്താരം ദണ്ഡാണെന്നു മുൻപേ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. വാജനം മുതലായ അലങ്കാരങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഇങ്ങനെയുള്ള പോതിക ആ ഗൃഹത്തിന് ശ്രുപോത്തമമാണെങ്കിലേ വയ്ക്കാവൂ. ശ്രുപോത്തരത്തിന്റെയും മററും ക്രമം ഇവിടെ പറയപ്പെടും.

മൂ— പത്രോത്തരേ ചേദ്വിതതാംഘ്രിഹീന-
തീവ്രാ വിധേയാ ഖലു പോതികേയം
ഖണ്ഡോത്തരേത്തുല്യവിതാനതീവ്രാം
സപാശ്വസവേഷ്ടയഥോപശോഭം. ൩൦

അന്വയം. അർത്ഥം.

പത്രോത്തരേചേൽ = പത്രോത്തരമാണെങ്കിൽ

ഇയം പോതികാ = മേൽ പറകപ്പെട്ട പോതിക–

വിതതാംഘ്രിഹീനതീവ്രാ = വീതിയുടെ നാലിൽ– (യ്ക്കു് മൂന്നുഭാഗം കനമുണ്ടായിരിക്കണം

ഖണ്ഡോത്തരേ	= ഖണ്ഡോത്തരമാണെങ്കിൽ
തുല്യവിതാനതീവ്രാ	= വീതിയോളം കനമുണ്ടായിരിക്കണം
സർവ്വാഃ ച	= എല്ലാ അവയവങ്ങളും
സവേഷു	= എല്ലായിടത്തും
യഥോപശോഭം	= ഭംഗിക്ക തക്കവണ്ണം
വിധേയാഃ	= ചെയ്യുകൊള്ളണം.

സാ—പത്രോത്തരമാണെങ്കിൽ പോതികയുടെ തന്റെ വിസ്താരത്തിന്റെ നാലിൽ മൂന്നുഭാഗവും ഖണ്ഡോത്തരമാണെങ്കിൽ വിസ്താരത്തോടു സമമായും കനമുണ്ടായിരിക്കണം. പോതികയുടെ വിസ്താരത്തിന്റെയും നീളത്തിന്റെയും ക്രമം മുൻപേ പറഞ്ഞ പോലെ തന്നെ ഓരോരോ അവയവങ്ങളും അതിനടുത്തുള്ള അവയവങ്ങൾക്കനുകൂലമായി ഭംഗിയായി ചെയ്യുകൊള്ളണം.

ഉത്തരവിസ്താരത്തിന്റെയും മറ്റും വിധി.

മൂ— സ്തംഭായസ്താരഭേദപ്രകഥനവിധിനൈ-
വോത്തരാണാംചതാരം
സ്വാഭീഷ്ടംകല്പയേദ്വാവസുവസുയുഗളാ
ർക്കാർമിസംഖ്യാംഗുലൈർവ്വാ
ശ്രേഷ്ഠംഖണ്ഡോത്തരംതദ്വിതതിസമഘനം-
മധ്യമം പത്രസംജ്ഞം
പാദോനോച്ചംകനിഷ്ഠംവിതതിദളഘനംതത്തു-
രുപോത്തരാഖ്യം. ൩൨

അന്വയം.	അർത്ഥം.
സ്തംഭായസ്താരഭേദപ്രകഥന- വിധിനാ ഏവ	= തൂണിന്റെ ചുവട്ടിലെ വിസ്താരത്തിനു പറകപ്പെട്ടവിധികൊണ്ടുതന്നെ
സ്വാഭീഷ്ടം	= തനിക്കിഷ്ടമായ രീതിയിൽ
ഉത്തരാണാംതാരംകല്പയേൽ	=ഉത്തരവീതിനിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം
വസുവസുയുഗളാർക്കാർമിസം- ഖ്യാംഗുലൈഃ വാ	=എട്ടോ, പതിനാറോ,പന്ത്രണ്ടോ, അറോ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടും ചെയ്യാം
വിതതിസമഘനം തൽഖ- ണ്ഡോത്തരംശ്രേഷ്ഠം	= വിസ്താരത്തോടുസമം ഘനമുള്ളതും ഖണ്ഡോത്തരമെന്നു പേരുള്ളതും ശ്രേഷ്ഠവുമാണ്.
പാദോനോച്ചം തൽ	= വീതിയുടെ നാലിൽ മൂന്നുഭാഗം കനമുള്ളതു.

പത്രസംജ്ഞം മദ്ധ്യമം = പത്രോത്തരമെന്നു പേരുള്ളതും മദ്ധ്യമവുമാണ്.

വിതതിദളംഘനംതൽത്തു കനിഷ്ഠം = വിതതിയിൽ പകുതി കനമുള്ളത് അധമവും

ത്രപോത്തരാഖ്യം = ത്രപോത്തരമെന്നു പേരുള്ളതുമാണ്.

സാ—കാൽനീളത്തെ നാലുമുതൽ പതിനൊന്നുവരെ ഭാഗിച്ച് അതിൽ ഒരു ഭാഗംകൊണ്ട് സ്തംഭത്തിൻെറ അധോവിസ്താരം വയ്ക്കണമെന്നു മുൻപേ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഇതുപോലെതന്നെയാണ് ഉത്തരവിസ്താരവും വയ്ക്കേണ്ടതു്. എങ്ങിനെയെന്നാൽ കാൽപൊക്കംകൊണ്ടു മുൻപറഞ്ഞ സംഖ്യകളിൽ ഏതൊന്നുകൊണ്ടു ഭാഗിച്ചാണോ സ്തംഭത്തിൻെറ ചുവട്ടിലെ വിസ്താരം നിശ്ചയിച്ചതു് അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് ഉത്തരത്തിൻെറ വീതിയും കല്പിക്കേണ്ടതു്. ഇവിടെ അനേകം അംശങ്ങൾ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. അവിടെ യോഗ്യതയ്ക്കും ബലത്തിനും അനുകൂലമായി നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം. പക്ഷെ എട്ടോ, പതിനാറോ ആറോ പത്രങ്ങളോ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഉത്തരവീതി വയ്ക്കാവുന്നതാണ്. വീതിയോളം കനമുള്ളതു് ഖണ്ഡോത്തരമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു ഇതു് ഉത്തമമാണ്. ഉത്തരവീതിയിൽ നാലിൽ മൂന്നുഭാഗം കനമുള്ളതു പത്രോത്തരമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ഇതു് മദ്ധ്യമമാണ്. വീതിയിൽ പകുതി കനമുള്ളതു ത്രപോത്തരമാണ്. ഇതു് അധമമാകുന്നു.

൩— ഉത്തരവിസ്താരംഘനേ വ്യത്യാസേന പ്രകല്പയേൽ കപാപി
തത്തു ചൂളീതിമതാ തസ്യാമേവാപ്പയേത തേന ലുപാഃ.

അന്വയം. അർത്ഥം.

ഉത്തരവിസ്താരഘനേ = ഉത്തരത്തിൻെറ വീതിയും കനവും

കപാപിവ്യത്യാസേനപ്രകല്പയേൽ = ചിലേടത്തു വിപരീതമായും ചെയ്യാം

തത്തു ചൂളീ ഇതി മതാ =അതാകട്ടെ ചൂളി (ചൂഴിക) എന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

തേന = ചെരിഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട്

തസ്യം ഏവലുപാഃ = അതിൽത്തന്നെ കഴുക്കോൽ

അപ്പയേത = അപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

സാ—ഉത്തരത്തിൻെറ വിസ്താരത്തെ കനമാക്കിയും കനത്തെ വിസ്താരമാക്കിയും ചിലേടത്തു് അവശ്യമുള്ളപക്ഷം ചെയ്യാം. അതു ചൂളി (ചൂഴിക) എന്നു പറയപ്പെടുന്നു. മുൻപറ

ഞ്ഞ ക്രമപ്രകാരം വയ്ക്കുന്ന ഉത്തരത്തിന്റ പാട്ടത്തരമെന്നും ഈ ഉത്തരത്തിന്റ ചരിച്ചത്തരമെന്നും പറയും. ചരിച്ചുവയ്ക്കുമ്പോഴും വീതികനങ്ങളുടെ ക്രമം മുൻപേ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതുപോലെതന്നെ. ഉത്തരം ചരിച്ചാണെങ്കിൽ ആ ഉത്തരത്തിന്മേൽതന്നെ കഴുക്കോലുകളെ സ്ഥാപിച്ചുകൊള്ളാം.

വാജനം മുതലായ അലങ്കാരങ്ങളെപ്പറയുന്നു.

ശ്ലോ— ഏകംചേദ്വാജനംഭവതൃത്തരസ്യഘനേശരഭാജിതേ
ഉച്ചമംശയുഗളേനനിഷ്ക്രമം തസ്യപട്ടമവശിഷ്ടഭാഗതഃ. ൩൫

അന്വയം	അർത്ഥം.
വാജനം ഏകം ഏവ ഭവതി യദി	= വാജനം ഒന്നുമതിയെങ്കിൽ
ഉത്തരസ്യ ഘനേ ശരഭാജിതേ	= ഉത്തരത്തിന്റെ കനം— അഞ്ചായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
അംശയുഗളേനനിഷ്ക്രമംഉച്ചം	= രണ്ടംശംകൊണ്ടു മേൽ— പട്ടവും
തസ്യ അവശിഷ്ടഭാഗതഃ	= അതിന്റെ ശേഷഭാഗംകൊണ്ടു
പട്ടം അപി കാര്യം	= കീഴ്പ്പട്ടവും കാര്യമാകുന്നു.

സാ—ഒരു വാജനം മാത്രമേയുള്ളുവെങ്കിൽ ഉത്തരത്തിന്റെ കനം അഞ്ചായി ഭാഗിച്ചു രണ്ടുഭാഗംകൊണ്ടു മേൽപട്ടവും ശേഷിച്ച മൂന്നുഭാഗംകൊണ്ടു കീഴ്പ്പട്ടവും ചെയ്യണം.

ശ്ലോ— അല്പവാജനയുതോത്തരേ ഘനേ
നാഗഭാഗിനി മഹൽത്രിഭാഗതഃ
ഏകതോല്പമുഭയോശ്ച നിഷ്ക്രമഃ
സ്വോച്ചതോഭവതി പട്ടമബ്ധിഭിഃ. ൩൬

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അല്പവാജനയുതോത്തരേ	= അല്പവാജനമുള്ള ഉത്തരത്തിൽ
ഘനേ നാഗഭാഗിനി	= കനം എട്ടായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
ത്രിഭാഗതഃ മഹൽ	= മൂന്നുഭാഗംകൊണ്ടു മഹാവാജനവും മേൽപട്ടവും
ഏകതഃ അല്പം	= ഒന്നുകൊണ്ടു അല്പവാജനവും
സ്വോച്ചതഃ ഉഭയോഃ നിഷ്ക്രമം ച	= തന്റെ ഒരംശംകൊണ്ടു രണ്ടു വാജനങ്ങളുടെ മാററവും
അബ്ധിഭിഃ പട്ടം ഭവതി	= നാലുഭാഗംകൊണ്ടു പട്ടവും ഭവിക്കുന്നു.

സാ—ഉത്തരത്തിന് അല്പവാജനംകൂടി വേണമെങ്കിൽ ഉത്തരക്കനത്തെ എട്ടായി ഭാഗിച്ച് മൂന്നുഭാഗംകൊണ്ട് മഹാവാജനവും ഒരു ഭാഗംകൊണ്ട് അല്പവാജനവും നാലുഭാഗംകൊണ്ടു കീഴ്പട്ടവും ചെയ്തുകൊള്ളണം. അല്പവാജനത്തിന്റെയും മഹാവാജനത്തിന്റെയും നിഷ്ക്രമവും(തള്ളും)ഇതിൽ ഒരംശംകൊണ്ടു വച്ചുകൊള്ളണം. ഉത്തരത്തിന് വിധിച്ചിട്ടുള്ള വിസ്താരം ഇതിന്റെ—കീഴ്പട്ടമായിരിക്കണം.

മൂ—ബാണാംശിന്യഖിലോത്തരസ്യ ഘനേ ദ്വാഭ്യാംമഹാദ്വാജന—
മേകേനാല്പമഥാതനോതു മഹിതംപട്ടഞ്ച ശിഷ്ടാംശതഃ
അബ്ധ്യാദീശ്വരപശ്ചിമാംശിനിഘനേ സർവോത്തരസ്യൈകതോ
യുക്ത്യാവാജനയോശ്ചനിഷ്ക്രമമഥാന്യത്രാപി ചൈവംവിധിഃ.

അന്വയം. — അർത്ഥം.

അഖിലോത്തരസ്യ ഘനേ = എല്ലാ ഉത്തരത്തിന്റെയും കനം
ബാണാംശിനി = അഞ്ചായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
ദ്വാഭ്യാം മഹദ്വാജനം ച = രണ്ടംശംകൊണ്ടുമഹാവാജനവും
ഏകേന അല്പം = ഒന്നുകൊണ്ട് അല്പവാജനവും
ശിഷ്ടതഃ പട്ടം ച = ശിഷ്ടംകൊണ്ടു പട്ടവും
മഹിതം തനോതു = മനോഹരമായിച്ചെയ്യണം
സർവോത്തരസ്യ ഘനേ = എല്ലാ ഉത്തരത്തിന്റെയും കനം
അബ്ധ്യാദീശ്വരപശ്ചിമാംശിനി = നാലുമുതൽ ൧൧ വരെയുള്ള സംഖ്യകൊണ്ട് അംശിക്കുമ്പോൾ
ഏകതഃ വാജനയോഃ നിഷ്ക്രമം ച = ഒന്നുകൊണ്ടു വാജനങ്ങളുടെ നിഷ്ക്രമവും
യുക്ത്യാ തനോതു = യോജിക്കുന്നതുപോലെചെയ്യണം
അന്യത്ര അപി വിധിഃ ഏവം= മററുള്ളടത്തും വാജനങ്ങളുടെ വിധി ഇപ്രകാരംതന്നെ.

സാ—ഉത്തരങ്ങൾ മുൻപേ മൂന്നുവിധം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ. ആ എല്ലാ ഉത്തരങ്ങൾക്കും അതിന്റെ കനത്തെ അഞ്ചായി ഭാഗിച്ചു രണ്ടുഭാഗംകൊണ്ട് മേൽപട്ടവും ഒരുഭാഗംകൊണ്ട് അല്പവാജനവും ശേഷമുള്ള രണ്ടുഭാഗംകൊണ്ട് കീഴ്പട്ടവും ഭംഗിയായി ചെയ്തുകൊള്ളണം. പിന്നെ ആ ഉത്തരക്കനത്തെ നാലുമുതൽ പതിനൊന്നുവരെയുള്ള സംഖ്യകളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നുകൊണ്ടു ഭാഗിച്ച് ഒരംശംകൊണ്ട് ഈ രണ്ടു വാജനങ്ങളുടെയും നിഷ്ക്രമം (തള്ളു)വച്ചുകൊള്ളണം. ഇതു് യോഗ്യതയ്ക്കു തക്കവണ്ണം ചിന്തിച്ചു ചെയ്തുകൊള്ളണം. മററുവല്ല അവയവങ്ങൾക്കും വാജനം

വേണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നപക്ഷം അംശക്രമങ്ങളെല്ലാം ഈ വിധിയനുസരിച്ചു ചെയ്തുകൊള്ളണം.

൭—സ്തംഭമൂൎദ്ധ്നിനിധായപോതികാമുത്തരംതദുപരിപ്രകല്പയേൽ പോതികാവിവരതസ്സമുൽഗതസ്തംഭമസ്തകശിഖാഹിതാവടം.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അഥ പോതികാം	= അനന്തരം പോതികയെ
സ്തംഭമൂൎദ്ധ്നിനിധായ	= തൂണിന്റെ മുകളിൽവച്ചിട്ടു്
പോതികാവിവരതഃ	= പോതികയുടെ വിവരത്തിൽകൂടി
സമുൽഗതസ്തംഭമസ്തകശി-ഖാഹിതാവടം	= മേൽപോട്ടു നില്ക്കുന്ന തൂണിന്റെ ശിഖയെ ലക്ഷ്യമാക്കി
ഉത്തരം പ്രകല്പയേൽ	= ഉത്തരത്തെ ഉറപ്പായി വയ്ക്കണം.

സാ:—തൂണിന്റെ മുകളിലെ ശിഖ, പോതികകഴിഞ്ഞു മേല്പോട്ടുണ്ടായിരിക്കണം. ഈ ശിഖയ്ക്കു ലക്ഷ്യമാക്കി ഉത്തരത്തിന്റെ കീഴ്പാട്ടിൽ ദ്വാരമുണ്ടായിരിക്കുമല്ലൊ. ഇവയെ അന്യോന്യം ചേൎത്തു് ഉത്തരം പോതികപ്പുറത്തു് ഉറപ്പായി വച്ചുകൊള്ളണം. ഇതു് സ്തംഭപ്രധാനമായ വീടുകളെ മാത്രം സംബന്ധിക്കുന്നതാണു്. പ്രധാനയുത്തരം ഭിത്തിപ്പുറത്തോ നിരവിന്റെപുറത്തോ ആണെങ്കിൽ ഇങ്ങിനെയല്ലാ ചെയ്യേണ്ടിവരുന്നതു്. കാലു പ്രധാനമായി സങ്കല്പിച്ചാണു നിരവു ചെയ്യവരാറുള്ളതു്. ഗൃഹവിസ്താരത്തിന്റെ നാലു്, മൂന്നു്, എട്ടു് ഒൻപതു് ഈ സന്ധിരേഖകളും നാലിന്റെയും മൂന്നിന്റേയും മദ്ധ്യരേഖയും കൂടമയ്യരേഖയും, രണ്ടുവശത്തുമുള്ള ഗൃഹവിസ്താരരേഖയും, ഗൃഹമയ്യവും വിസ്താരത്തിന്റെ നാലു്, മൂന്നു്, ഈ സന്ധികളും, മയ്യവും ഗൃഹമൎമ്മങ്ങളാണെന്നു വിശ്വസിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ മൎമ്മങ്ങളിൽ കാലുകൾ, ഉത്തരങ്ങൾ, മുതലായ യാതൊന്നും വന്നുകൂടായെന്നാണു നിൎബന്ധം. ഇപ്പോൾ നടപ്പുള്ള മിക്കവാറും ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഈ ആചാരത്തിനാധാരമായി യാതൊരു വചനവും കാണുന്നില്ല എങ്കിലും ഇതു് ഏറെമുൻപേതന്നെ സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠ സിദ്ധിച്ച ഒന്നാണെന്നുള്ളതിനു് അനേകദൃഷ്ടാന്തങ്ങളുണ്ടു്. അഥവാ ഹൈന്ദവപ്രമാണകോടികളുടെകൂട്ടത്തിൽ എത്രയോ വിലയേറിയ ശാസ്ത്രതത്വങ്ങൾ നശിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു. ഈ മന്ദഭാഗ്യദശ, ശില്പശാസ്ത്രത്തിനും നേരിടാതിരിക്കാൻ തരമില്ലല്ലോ. ആ ഘട്ടത്തിൽ ഏവംവിധങ്ങളായ വചനശകലങ്ങൾ നാമാവശേഷങ്ങളാവുകയോ അഥവാ എന്നെപ്പോലുള്ള അല്പജ്ഞന്മാരുടെ ദൃഷ്ടിപഥത്തിൽപെടുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നല്ലാതെ ഈ ആചാരം ശാസ്ത്രബഹിഷ്കൃതമാണെന്നു

പറയുവാൻ എനിക്ക ധൈൎയ്യമില്ല. ഇതുകൊണ്ടു് ഇപ്പറഞ്ഞ മൎമ്മസന്ധികളിൽ കാലുകഠം, കുറുക്കുത്തരങ്ങഠം മുതലായവ യാതൊന്നും സംബന്ധിച്ചു കൂടാ.

ചിററുത്തരവിധി.

മൂ— അഥോത്തരോച്ഛ്രാച്ചതഭാഗാതാം
ക്ഷുദ്രോത്തരാഖ്യോത്തരപട്ടികാങ്ങ!
സംകീലയേദുത്തരബാഹ്യപാർശ്വാ—
ദുല്പന്നദൈഢ്യസ്സാചിതഭാരകീലൈഃ. ൩൭

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അഥ	= ഉത്തരംവച്ചതിന്റെശേഷം
ഉത്തരോച്ഛ്രാച്ഛതഭാഗാതാം	= ഉത്തരക്കനത്തോളം പൊക്കവും അതിൽ പകുതി കനവുമുള്ള
ക്ഷുദ്രോത്തരാഖ്യോത്തരപട്ടികാംച	= ചിററുത്തരമെന്നു പേരുള്ള ഉത്തരപട്ടികയേയും
ഉത്തരബാഹ്യപാർശ്വാൽ ഉൽപന്നം	= ഉത്തരത്തിന്റെ മേല്പാട്ടിൽ പുറത്തുഭാഗത്തു മേല്പോട്ടായിട്ടു്
ദൈഢ്യസംപാചിതഭാരകീലൈഃ	= ഉറപ്പുള്ള അഴികളെക്കൊണ്ടു്
സംകീലയേൽ	= ഉറപ്പിക്കണം.

സാ—ഉത്തരത്തിന്റെ മേൽപാട്ടിൽ പുറത്തുഭാഗത്തു ചുററും ചിററുത്തരമുണ്ടായിരിക്കണം. ഇതിനു് ഉത്തരക്കനത്തോളം പൊക്കവും, പൊക്കത്തിൽപകുതി വിലങ്ങത്തിലുള്ള കനവുമുണ്ടായിരിക്കണം. ഇതു് മരംകൊണ്ടുള്ള അഴികളെക്കൊണ്ടു് ഉത്തരത്തിൽ തറച്ചുറപ്പിച്ചുകൊള്ളണം. ഈ അഴികഠംക്ക ചിററുത്തരക്കനത്തിന്റെ മൂന്നിലൊരുഭാഗം കനവും കനത്തിന്റെ നാലിരട്ടി വിസ്താരവും ഉണ്ടായിരിക്കണം.

മൂ—കീലാസ്തേ കൂടസൂത്രേഷ്വഖിലനിലയമദ്ധ്യേപിച ദ്വാരമദ്ധ്യേ
കൎത്തവ്യാസ്തേ സമസ്തായവമിതഗതിഭിസ്സൂത്രതോതീതമദ്ധ്യാഃ
യുക്ത്യാപങ്ക്തിംലുപാനാംസമമപിപരികൽപ്യാഥമദ്ധ്യേപ—
താസാം
കാൎയ്യാഃകീലാസ്ത്വയുഗ്മാഃപലുസകലലുപായുഗ്മസംഖ്യാവി—
ധേയാ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
തേ കീലാഃ	= ചിററുത്തരത്തിന്റെ അഴികഠം
കൂടസൂത്രേഷു	= കൂടമദ്ധ്യങ്ങളിലും
അഖിലനിലയമദ്ധ്യേ അപി	= എല്ലാഗൃഹങ്ങളുടെയുംമദ്ധ്യത്തിലും

കർത്തവ്യാഃ	= ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണ്.
തേ സമസ്താഃ	= ആ അഴികളെല്ലാം
സൂത്രതഃ	= സൂത്രരേഖയിൽനിന്നു്
യവമിതഗതിഭിഃ	= യവപ്രമാണമായ ഗതികൊണ്ടും
അതീതമദ്ധ്യാഃ	= മദ്ധ്യഭാഗത്തെ ഒഴിച്ചിട്ടു്
കർത്തവ്യാഃ	= ചെയ്യേണ്ടതാണ്.
ലൂപാനാം പങ്ക്തിം	= കഴുക്കോൽപംക്തികളെ
യുക്ത്യാ സമം പരികല്പ്യ	= യുക്തികൊണ്ടു സമമായിച്ചെയ്തിട്ടു്
അഥ താസാം മദ്ധ്യേ	= പിന്നീട് അവറ്റകളുടെ മദ്ധ്യത്തിലും
കീലാഃ കാര്യാഃ	= അഴികളും ചെയ്തുകൊള്ളേണ്ടതാ
കീലാഃ അയുഗ്മാഃ	= അഴികളും ഒററപ്പെട്ടും (ണു്.
സകലലൂപാഃ യുഗ്മസംഖ്യാഃ	= എല്ലാക്കഴുക്കോലുകളും ഇരട്ടപ്പെട്ടും
വിധേയാഃ	= ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണ്.

സാ—ചിററുത്തരത്തിന്റെ അഴികളും ഗ്രഹങ്ങളുടെ കൂടമദ്ധ്യങ്ങളിലും മദ്ധ്യഭാഗത്തും ഭാഗമദ്ധ്യത്തും മദ്ധ്യരേഖയിൽനിന്നു് ഒരു നെല്ലിട മാററി ചെയ്തുകൊള്ളണം. പിന്നീട് കഴുക്കോൽപ്പംക്തി തുല്യമായി സങ്കല്പിച്ചിട്ടു് ആ പംക്തിയുടെ മദ്ധ്യത്തിലും അഴികളും വേണ്ടതാണ്. അഴികളും ഒററപ്പെട്ടും കഴുക്കോലുകളും ഇരട്ടപ്പെട്ടും ഇരിക്കത്തക്കവണ്ണംവേണം സംഖ്യകളെ നിശ്ചയിക്കേണ്ടതു്. കാൽസംഖ്യകളും കഴുക്കോൽസംഖ്യകളും സമമായിരിക്കണം. "ദ്വാത്രിംശദിവികാരകൃതഭിത്തിവശനഭേതഷു പാദാഭവന്തികൃതവംശച ഗ്ഗർഗ്ഗണാഢ്യാഃ" എന്നും "പാദാൻഗൃഹഷപിഹ ചതുർഗ്ഗുണവംശ മാനസംഖ്യാൻ പ്രകല്പയതു തുല്യമിതാന്തരാളാൻ" എന്നുമുള്ള വചനപ്രകാരം ഇഷ്ടദീർഘത്തെ നാലിൽപെരുക്കുമ്പോൾ കിട്ടുന്നതു് പാദസംഖ്യയാണെന്നു സിദ്ധമാകുന്നു. ഇതുതന്നെയാണ് കഴുക്കോൽസംഖ്യയും. കാലിന്റേയും കഴുക്കോലിന്റേയും സംഖ്യയുടെ രീതി ഇങ്ങിനെയാണെങ്കിലും, എട്ടു് പതിനാറു് ഇരുപത്തി നാലു് ഇങ്ങനെ അഷ്ടഗുണസംഖ്യയോടു് യോജിപ്പിച്ചാണ് ചെയ്തുവരുന്നതു്. ചില സ്ഥലങ്ങളിൽ ഇഷ്ടദീർഘത്തെ നാലിൽ പെരുക്കിയാലുള്ള സംഖ്യയോടു സമമായിട്ടും ചെയ്യുന്നുണ്ടു്.

തുലാദികളുടെ വിധി.

മൂ—ഏകാംഘ്ര്യനാദിഭേണ്ഡോചര്യമുപരിനിധാ—
യോത്തരേവാജനാംഘ്രാ—
ക്തിയ്യഗ്ദണ്ഡോചര്യാംഘ്ര്യനിതബഹളതുലാ—
സ്താസുവംശാനുവൃത്ത്യാ

സ്വാഭ്ധാക്രാന്താജയന്തീസ്തദുപരിസുസമി—
കൃത്യകൃതാനുവംശം
നിശ്ഛിദ്രംഛാദയേൽസ്വോചിതഘനഫലകാ—
പ്രസ്തരേണോൎദ്ധ്വഭാഗം. ൩൯

അന്വയം. അൎത്ഥം.

ഏകാംഘ്രിമൂനാദിദണ്ഡാഛൎറയം = മുക്കാൽദണ്ഡുമുതൽ കനമു
വാജനം = വാജനായുത്തരത്തെ (ള്ള
പ്രാക് ഉത്തരേ ഉപരി = ആദ്യമായി ഉത്തരത്തിന്റെമേൽ
തിൎയ്യഗ്ദണ്ഡോഛൎറയാം— = വിലങ്ങത്തിൽ (പാട്ടിൽ) വച്ചി
മ്രൂനിതഖഫളതുലാഃ ട്ടു് ഒരുദണ്ഡുപൊക്കവും മുക്കാൽ
ദണ്ഡുകനവുമുള്ള തുലാങ്ങളേയും
താസു വംശാനുവൃത്യാ = അതുകളിൽ മോന്തായഗതിയനു
സരിച്ചു്
സ്വാഭ്ധാക്രാന്താഃ ജയന്തീഃ = തന്റെ പകുതിവരെയുള്ള കഴിക
കൃത്വാ = ചെയ്തിട്ടു് (ളേയും
തദുപരി സുസമീകൃത്യ = അതുകളുടെ മേല്പാട്ടു നല്ലപോലെ
നിരപ്പുവരുത്തീട്ടു്
സ്വോചിതഘനഫലകാപ്രസ്തരേണ = അവിടവിടെ ഒത്തവണ്ണം
കനമുള്ള പലകനിരത്തി
നിശ്ഛിദ്രം = വിടവുകൂടാതെ
ഊൎദ്ധ്വഭാഗം ഛാദയേൽ = മേൽഭാഗം മറച്ചുകൊള്ളണം.

സാ—ഉത്തരത്തിന്റെ മേല്പാട്ടിൽ അകത്തുഭാഗത്തു മുക്കാൽ ദണ്ഡു പൊക്കത്തിൽ ഒരു വാജനായുത്തരം വയ്ക്കണം. ഇതിന്റെ പൊക്കം മുക്കാൽ ദണ്ഡിൽ കൂടുകയുമാകാം. അതിൽ ഒരുദണ്ഡു പൊക്കവും മുക്കാൽദണ്ഡു കനവുമുള്ള തുലാങ്ങൾ വിലങ്ങത്തിൽ (കുറുകെ) വച്ചുകൊള്ളണം. തുലാപ്പൊക്കത്തിന്റെ പകുതിക്കനമുള്ള കഴികളെ മോന്തായക്കിടപ്പനുസരിച്ചു കല്പിച്ചിട്ടു മേൽഭാഗം ശരിനിരപ്പുവരുത്തി നല്ല കനമുള്ള പലകകൊണ്ടു വിടവുകൂടാതെ മറച്ചുകൊള്ളണം.

മൂ— യദ്വാകപോതവളഭീവിലസത്തുലാപാ—
ദോദ്യൽപിധാനഫലകാദിതുലാവിശേഷൈഃ
യുക്തഞ്ചഘണ്ടാഫലകാദിവിചിത്രചിത്ര—
മൂൎത്തിപ്രഭേദസഹിതംമഹിതംവിദദ്ധ്യാൽ. ൪൦

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
യദ്വാ കപോതവളഭീ—	= അല്ലെങ്കിൽ കപോതം, വളറു്,
വിലസത്തുലാപാദോദ്യൽപി—	= തുലാപാദം, ഉരപ്പു്, നേത്രം മുതലായ
ധാനഫലകാദിതുലാവിശേഷൈഃ	= അലങ്കാരവിശേഷങ്ങളോടു
യുക്തം ച	= കൂടിയും
ഖണ്ഡഫലകാദിവിചിത്രചിത്ര— മൂൎത്തിപ്രഭേദസഹിതം	= മനോഹരങ്ങളായ ചിത്രങ്ങളോടും മൂൎത്തിപ്രഭേദങ്ങളോടും
മഹിതം വിദധ്യാൽ	= വിശേഷമായിചെയ്യണം. (കൂടി

സാ—മച്ചു് അട്ടക്കപണികൾകൊണ്ടും ചിത്രങ്ങൾകൊണ്ടും അലങ്കരിക്കുന്നവെങ്കിൽ ഉത്തരത്തിന്റെ മുകളിൽ വളറു്, കപോതം, ഉരപ്പു്, (തടം) നേത്രം, ഇങ്ങനെ ക്രമേണ ചിത്രസഹിതം അട്ടക്കകൾ ഉണ്ടാക്കിക്കൊള്ളണം. പിന്നീടു മുറിത്തുലാങ്ങളോടു കൂടി വിശേഷരീതിയിൽ തുലാങ്ങളും, ഖണ്ഡപലകയിലും മററും യഥോചിതം പലമാതിരി വിശേഷചിത്രങ്ങളും ദേവപ്രതിമകളും ചെയ്യാവുന്നതാണു്.

ഇതി മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രികായാം പഞ്ചമോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ.

ഷഷ്ഠോദ്ധ്യായഃ പ്രാരംഭഃ.

ആവൃന്ധോത്തരവിധി

മൃ—അല്പേധാമനി ബാഹ്യമേവമഹതീതാവൃന്ധമപ്യുത്തരം
വിഷ്കംഭേതനയാത്സ്വഗേഹവിഹിതൈൎയ്യാന്യാദിഭിസ്സംയുതം
വസ്വഷ്ട്യൎക്കയുഗാംഗുലാദിഗതിരന്തസ്സ്യാദഭിവൎദ്ധിതം
ത്താവൽസോപാരറ്റമസ്യകൎണ്ണസദൃശീവിഷ്കംഭപാദായതിഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അല്പേ ധാമനി	= ചെറിയ ഗൃഹത്തിനു്
ബാഹ്യം ഏവ	= ബാഹ്യോത്തരംതന്നെ മതി
മഹതീ തു	= ഗൃഹം വലുതാണെങ്കിലാകട്ടെ
ആവൃന്ധം ഉത്തമം അപി ഭവതി	= ആവൃന്ധോത്തരവുംകൂടി വേണം
തൽ അന്തഃ	= ആ ആവൃന്ധോത്തരം ഉള്ളിലോട്ടു
വസ്വഷ്ട്യൎക്കയുഗാംഗുലാദിഗതിഃ	= എട്ടു്, പതിനാറു്, ഇരുപത്തിനാലു മുതലായ അംഗുലങ്ങളെ മാററി

സ്വഗേഹവിഹിതൈഃ	= ആ ഗൃഹത്തിനു വിധിക്കപ്പെട്ട
യോന്യാദിഭിഃ സംയുതം	= യോനി മുതലായവയോടുകൂടി
വിഷ്കംഭേ തനയാൽ	= വിട്ടത്തിന്റെ മേൽ വയ്ക്കണം
അളിന്ദം തു യാവൽ സ്യാൽ	= അന്തഃരത്തിൽനിന്നു് ബാഹ്യപ്പുറം എത്രമാത്രമോ
സോപാഗ്രയം താവൽ	= അന്തഃരത്തിന്റെ പൊക്കവും അത്രയുമാകുന്നു
വിഷ്കംഭപാദായതിഃ	= കൊട്ടങ്ങക്കാലിന്റെ നീളം
അന്ത്യ	= ഈ മാററത്തിന്റെ അന്തഃര (ത്തെളളിന്റെ
കർണ്ണസദൃശീ	= കർണ്ണത്തോടു തുല്യമാകുന്നു.

സാ—ഗൃഹം ചെറുതാണെങ്കിൽ ബാഹ്യോത്തരംതന്നെ മതി. വലുതാണെങ്കിൽ അന്തഃരോത്തരംകൂടി വേണ്ടതാണു്. അതായതു് ശ്രുവീഥിയിലും, പദവിസ്താരത്തിലും ഗൃഹം ഒതുങ്ങേണ്ടതാണെന്നു മുൻപേ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഗൃഹം വലുതാണെങ്കിൽ പദത്തിനും വീഥിക്കും യോജിച്ചവിധം അന്തഃരം പ്രധാനമായി കല്പിച്ചുകൊള്ളണം. ബാഹ്യോത്തരത്തിൽനിന്നു് ഉള്ളിലോട്ടു് അന്തഃരോത്തരത്തിന്റെ മാററം എട്ടു്, പതിനാറു്, ഇരുപത്തിനാലു് ഇങ്ങിനെ ക്രമേണ എട്ടെട്ടംഗുലം വർദ്ധിപ്പിച്ചു വച്ചുകൊള്ളണം. അപ്പോൾ ബാഹ്യവും അന്തഃരവും ഒരേ യോനികളായിട്ടു വരുന്നതാണു്. ബാഹ്യോത്തരത്തിൽനിന്നു് അന്തഃരോത്തരത്തിന്റെ മാററം എത്രയോ അന്തഃരത്തിന്റെ പൊക്കവും അത്രമാത്രമാണു്. അന്തഃരം വിട്ടത്തിന്റെ മുകളിലാണു് വയ്ക്കേണ്ടതു്. വിട്ടത്തിനു ബാഹ്യോത്തരത്തിൽനിന്നു് കൊട്ടങ്ങക്കാലുണ്ടായിരിക്കണം. ഇതിന്റെ നീളം ഈ മാററത്തിന്റെ കർണ്ണദീർഘത്തോടു തുല്യമായിരിക്കും. അന്തഃരത്തിന്റെയും ബാഹ്യത്തിന്റെയും ഈ അന്തരാളം അന്തഃരവിസ്താരത്തിൽനിന്നു് കൂടുകയോ സൂത്രവർണ്ണത്തിൽനിന്നു കുറയുകയോ അരുതു്. ഇതിനു് "അന്തരാളസ്യബാഹുല്യം ഗൃഹവിസ്താരതോഭവേൽ തഥാധിക്യാന്തരാളസ്യ തദന്തർബഹളംവിദുഃ യൽസ്വസൂത്രസ്യബാഹുല്യാദ്ധീഹംസംകോച ഉച്യതേ" എന്ന ഈ വാസ്തുവിദ്യാവചനം പ്രമാണമാകുന്നു വടക്കൻപ്രദേശങ്ങളിൽ ബാഹ്യം പ്രധാനമായും, തെക്കൻപ്രദേശങ്ങളിൽ അന്തഃരം പ്രധാനമായുമാണു് ഗൃഹം ചെയ്തുവരാറുള്ളതു്. ഇതിനു് അവിടവിട്ടത്തെ ആചാരരീതിയെത്തന്നെ അനുസരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

കൊട്ടങ്ങക്കാലിന്റെ വിധി.

വിഷ്കംഭപാദന്തു തരംഗഭേദൈര്യുക്തം തഥാകല്പലതാദിചിത്രൈഃ
മഹാതരംഗാന്തരദീപ്തചൂചുപ്രസൂനസംശോഭിതമാതനോതു. വ

അന്വയം.	അർത്ഥം.
വിഷ്കംഭപാദം തു	= കൊട്ടങ്ങക്കാൽ
തരംഗഭേദൈഃ	= ചിപ്പം മുതലായ പണികളോടും
തഥാകല്പലതാദി ചി-	= അപ്രകാരം വിശേഷമാതിരിയിലുള്ള ല
ത്രൈഃയുക്തം	= ത മുതലായ ചിത്രങ്ങളോടുംകൂടി
മഹാതരംഗാന്തഃ	= മഹാചിപ്പങ്ങളുടെ ഉള്ളിൽനിന്നു്
ഉദീപ്തചൂചുപ്രസൂന-	= ഉണ്ടായതീതിയിലുള്ള മൊട്ടുകളെക്കൊ
സംശോഭിതം	ണ്ടും, പുഷ്പങ്ങളെക്കൊണ്ടും മനോഹര
തനോതു	= ചെയ്യണം (മായവിധം

സാ—ചിപ്പം, മഹാചിപ്പം, പണ്ടി, വല്ലികം മുതലായ ചിത്രങ്ങളും, മഹാചിപ്പങ്ങളുടെ ഉള്ളിൽനിന്നു് ഉണ്ടായ പൂങ്കുലയുടെയും പുഷ്പങ്ങളുടെയും ആകൃതിയിലുള്ള ചില ചിത്രവിശേഷങ്ങളും കൊട്ടങ്ങക്കാലിനു ചെയ്യാവുന്നതാണു്.

കഴക്കോൽതാഴ്വയുടെ വിധി.

ശ്ലോ—കസ്യാദുത്തരപട്ടതോഖലലുപാലംബംതദൗചിത്യതഃ
സ്തംഭോച്ചശരഭാജിതേദ്വിതയതോയദ്വാങ്കഭേകേത്ബ്ധിഭിഃ
അഷ്ടാംശിന്യുരഗാംശിതേ ചഹുതഭുഗ്ഭാഗൈസ്തഥാംഘ്രിത്രയ-
ത്ര്യംശാദ്ധാംശതഏവവാഭിചഷിതം ഘോഷാഡോഷിതേഷ്വേഷു.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
സ്തംഭോച്ച ശരഭാജിതേ	= കാൽനീളം അഞ്ചായിഭാഗിച്ചാൽ
ദ്വിതയതഃ	= രണ്ടുഭാഗംകൊണ്ടും
യദ്വാ അങ്കഭേകേതഅബ്ധിഭിഃ	= അല്ലെങ്കിൽ ൻ—ായി ഭാഗിച്ചാൽ നാലുഭാഗംകൊണ്ടും
അഷ്ടാംശിനിഉരഗാംശിതേ ച	= ഏഴായോ, എട്ടായോ, ഭാഗിച്ചാൽ
ഹുതഭുഗ്ഭാഗൈഃ	= മൂന്നുഭാഗംകൊണ്ടും
തഥാ അംഘ്രിചതുർത്ഥ്യാംഗ—	= അപ്രകാരം കാൽപൊക്കത്തിന്റെ
ശാദ്ധാംശതഃ ഏവ വാ	മൂന്നിലൊരുഭാഗംകൊണ്ടും പക തികൊണ്ടും തന്നെയോ
ഉത്തരപട്ടതഃ	= ഉത്തരത്തിന്റെ പട്ടത്തിൽനിന്നു്

അഖിലലൂപാലംബം	= കഴക്കോലുകളുടെ താഴ്ച
തദൗചിത്യതഃ	= അതാതിന്റെ യോഗ്യതയനുസരി
കുയ്യാൽ	= ചെയ്യണം (ച്ച്
ഷോഢാ ഉദിതേഷ്വേഷ്വ	= ആറുവിധം പറകപ്പെട്ട ഈ ക്രമങ്ങളിൽ
അഭിലഷിതം തു കുയ്യാൽ	= ഇഷ്ടമായതുതന്നെ ചെയ്യണം.

സാ—ഉത്തമത്തിന്റെ കീഴ്നിരപ്പിൽനിന്നു കഴക്കോലിന്റെ വിതാനത്താഴ്ച, കാൽനീളത്തിന്റെ അഞ്ചിൽ രണ്ടുഭാഗമോ ഒൻപതിൽ നാലുഭാഗമോ, എട്ടായോ ഏഴായോ ഭാഗിച്ചാൽ മൂന്നുഭാഗമോ, മൂന്നിൽ ഒരുഭാഗമോ അതിൽ പകുതിയോ, വയ്ക്കാവുന്നതാണ്. ആറുവിധം പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ഈ താഴ്ചക്രമത്തിൽ യോഗ്യതയനുസരിച്ച് ഏതാണോ ഇഷ്ടം അപ്രകാരം ചെയ്തുകൊൾക.

മൂ—ലംബോയംവിഹിതാദധസ്ഥചരണോ—
ച്ചേംഗാദിരുദ്രാന്തിമൈ—
ഭക്തേതേഷ്വിളയായുതോവിരഹിതോ
വാംഘ്ര്യാച്ചവിധ്യുദ്ഭവാ
യദ്വാചന്ദ്രഭഗഗ്നിവാരിധിശരോമ്മി—
ശ്യംഗുലൈരൂനിതോ
ലംബോസൌകചിദന്വിതോപ്യുഭയത
സ്ഥല്യേപ്യതുല്യോഥവാ.

അന്വയം. അർത്ഥം.

അയം ലംബഃ	= ഈ കഴക്കോൽ താഴ്ച
വിഹിതാൽ	= വിധിക്കപ്പെട്ടതിൽനിന്ന്
അധസ്ഥചരണോച്ചേ	= താഴെയുള്ള കാൽപൊക്കം
അംഗാദിരുദ്രാന്തിമൈഃഭക്തേ	= ൬ മുതൽ ൧൧ വരെയുള്ള അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
തേഷു ഇളയാ യുതാ	= അതുകളിൽ ഒരംശം കൂട്ടുകയോ
വിരഹിതഃ വാ	= കുറയ്ക്കുകയോ
അംഘ്ര്യാച്ചവിധ്യുദ്ഭവാ	= കാൽപൊക്കത്തിനു വിധിച്ചവഴി
യദ്വാ	= അല്ലെങ്കിൽ (യനുസരിച്ച്
ചന്ദ്രഭഗഗ്നിവാരിധി ശരോമ്മ്യംഗുലൈഃ	= ൧, ൨, ൩, ൪, ൫, ൬, ൭, ഇത്രയും അംഗുലങ്ങൾ
ഊനിതഃ	= കുറച്ചിട്ടും
കചിൽ അന്വയാഃ കുയ്യാൽ	= ചിലടത്തുകൂട്ടിയും ചെയ്യണം
അസൌ ലംബഃ ഉഭയതഃ	= താഴ്ച ഇരുപുറത്തും

തുല്യഃഅപി = സമമായിട്ടും
അഥവാ അതുല്യഃ = പക്ഷെ സമമല്ലാതെയും
കാര്യഃ = ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

സാ—കഴിഞ്ഞശ്ലോകംകൊണ്ടു് കഴക്കോൽതാഴ്ച അറുവിധം പറഞ്ഞുവല്ലൊ, അതു് മതിയാകാതെയോ അധികമായോ വരുമ്പോൾ ആ വിതാനത്താഴ്ചയ്ക്കു് കീഴിലുള്ള കാൽനീളത്തെ അറുമുതൽ പതിനൊന്നുവരെയുള്ള സംഖ്യകളിൽ ഒന്നുകൊണ്ടുഭാഗിച്ചു് ഒരുഭാഗംകൂടി കൂട്ടുകയോ, കുറയ്ക്കുകയോ ചെയ്യാം. ഈ വിധി കാൽനീളം കൂട്ടുന്നതിനും കുറയ്ക്കുന്നതിനും പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതാണ്. കൂടാതെ ഒന്നുമുതൽ ഏഴുവരെ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടും കൂട്ടുകയും കുറയ്ക്കുകയും ചെയ്യാം. കഴക്കോൽതാഴ്ച ഗ്രഹങ്ങളുടെ ഇതപുറവും ഒന്നുപോലെയാണ് വേണ്ടതു്. പക്ഷേ രണ്ടുവിധമായിട്ടും ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

മൂ—വിസ്താരേണഘനേനവാപിചലൂപാലംബോഭവേദുത്തര-
സ്യൈകേനാധികദളദ്വയത്രയ ചതുർബാണോമ്മിതൈലോന്മി-
(തൈഃ

യോഗേസത്യപരാലയൈരപിലൂപാച്ഛേദ്യാശ്ചനീപ്രാദയോ
ഗേഹാംഗേഷ്വഖിലേഷുചോത്തമമതോനച്ഛേദയേദുത്തരം. ൩

അന്വയം. അർത്ഥം.

ഉത്തരസ്യ ഏകേന = ഉത്തരത്തിന്റെ ഒന്നോ
അധികദളദ്വയചതുർബാ- = ഒന്നരയോ, രണ്ടോ, മൂന്നോ, നാ
ണോമ്മിതൈലോന്മിതൈഃ ലോ, അഞ്ചോ, ആറോ, ഏഴോ
വിസ്താരേണ ഘനേനവാ = വിസ്താരംകൊണ്ടോ, കനംകൊ-
ലൂപാലംബഃ ഭവേൽ = കഴക്കോൽതാഴ്ചവിക്കും (ണ്ടോ
അപരാലയൈഃയോഗേസതി= മറ്റു ഗ്രഹങ്ങളോടു ചേരുമ്പോൾ
ലൂപാഃ നീപ്രാദയഃ അപി = കഴക്കോലുകളും തുമ്പുവാമിട മുത
ലായവയും

ച്ഛേദ്യാഃ = ച്ഛേദിക്കപ്പെടാവുന്നതാണ്.
ഗേഹാംഗേഷു അഖിലേഷു = ഗ്രഹങ്ങളുടെ എല്ലാ അവയവങ്ങ
ളിൽവച്ചും

ഉത്തരം ഉത്തമം = ഉത്തരം ഉത്തമാംഗമാകുന്നു.
അതഃ ഉത്തരം ന ഛേദയേൽ= ഇതിനാൽ ഉത്തരത്തെ ഛേദിക്ക
രുതു്.

സാ—ഉത്തരത്തിന്റെ വീതിയുടേയും, കനത്തിന്റെയും, ഒന്നു്, ഒന്നര, രണ്ടു്, മൂന്നു്, നാലു്, അഞ്ചു്, അറു്, ഏഴു്, ഇതു

യും ഭാഗങ്ങളെക്കൊണ്ടും കഴക്കോൽതാഴ്ത്തി കല്പിക്കാവുന്നതാണ്. അന്യഗ്രഹങ്ങളുമായി കൂട്ടിക്കെട്ടുവരുമ്പോൾ കഴക്കോൽ, തുമ്പുവാമിട മുതലായ ഉപാംഗങ്ങൾ മുറിക്കാവുന്നതാണ്. ഉത്തരം ഉത്തമാംഗമാകയാൽ ഒരിടത്തും മുറിച്ചുപോകരുത്.

കഴക്കോലിന്റെ വിധി.

ശ്ലോ—ഋജ്വമഞ്ചാഖ്യാസ്തുല്യാഃ പ്രകൃതിലുപാഃ പാർശ്വസംസ്ഥിതാസ്സർവാഃ
കോട്യുപകോട്യാദ്യാസ്സ്യുർവികൃതലുപാസ്താസ്തു തുല്യദീർഘതതാഃ

അന്വയം.	അർത്ഥം.
തുല്യാഃ പ്രകൃതിലുപാഃ	= നീളവും വീതിയും സമമായിരിക്കുന്ന എല്ലാ കഴക്കോലുകൾ
ഋജ്വമഞ്ചാഖ്യാഃ	= ഋജ്വമഞ്ചുകൾ (മഞ്ചുകൾ) എന്നു പറയപ്പെടുന്നു.
അതുല്യദീർഘതതാഃ	= നീളവും വീതിയും സമമല്ലാതെ
വികൃതിലുപാഃ	= ചെരിഞ്ഞുചെരിഞ്ഞിരിക്കുന്ന കഴക്കോലുകൾ
കോട്യുപകോട്യാദ്യാഃ	= കോടി ഉപകോടി എന്നിങ്ങനെ പറയപ്പെടുന്നു

സർവാഃ പാർശ്വസംസ്ഥിതാഃ സ്യുഃ = കഴക്കോലുകളെല്ലാം ഇരുവശവും തുല്യമായിരിക്കേണ്ടതാണ്.

സാ—കൂടമദ്ധ്യത്തിനുള്ളിലുള്ള കഴക്കോലുകൾക്ക് നീളവും വീതിയും സമമാണ്. ഇതിന് മഞ്ചുകൾ എന്നു പറയപ്പെടുന്നു. കോണുകളിൽ കോടിയും അതിനടുത്ത് ഉപകോടിയും പിന്നീട് അനുപകോടിയും ഇങ്ങനെ കൂടമദ്ധ്യത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി കർണ്ണമാർഗ്ഗേണയുള്ള കഴക്കോലുകൾ വികൃതകളാണ്. ഇതുകൾക്കു നീളവും വീതിയും കോടിയേക്കാൾ ഉപകോടിക്കും അതിനേക്കാൾ അനുപകോടിക്കും ക്രമേണ കുറഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതാണ്. ഗ്രഹങ്ങളുടെ ഇരുപുറത്തും വിസ്താരദീർഘങ്ങളുടെ മദ്ധ്യഭാഗത്തുനിന്നു രണ്ടുവശവും കഴക്കോലുകൾ സമങ്ങളായിരിക്കേണ്ടതാണ്.

ശ്ലോ—കാര്യാലുപാശ്ചോത്തരപട്ടികോൽകം
കൂടാഹിതാഗ്രാവികൃതാസ്സമസ്താഃ
പാർശ്വാഹിതാഗ്രാഃ ഖലുനിവ്രികാരാ
നിവേശിതാഗ്രാ പുനരഗ്രധാമ്ന്യാം.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
വികൃതാഃ സമസ്താ ലുപാഃ ച	=കോടി ഉപകോടി മുതലായ എല്ലാ കഴക്കോലുകളും

കൂടാഹിതാഗ്രാഃ	= കൂടത്തിലഗ്രമായും
നിർവികാരഃ ഖലു	= മച്ചുകഴക്കോലുകളെല്ലാം
പാർശ്വാഹിതാഗ്രാഃ	= ഇരുപുറത്തുനിന്നും പുറപ്പെട്ട്
പുനഃ അഗ്രധാന്യാം	= പിന്നെ മോന്തായത്തിൽ
നിവേശിതാഗ്രാഃ	= അഗ്രം ചെലുത്തിയും
ഉത്തരപട്ടികോല്പം	= ചിറവുത്തരത്തിന്റെമേൽ
കാര്യ്യാഃ	= സ്ഥാപിക്കേണ്ടതാണ്.

സാ—ചിറവുത്തരത്തിന്റെ മുകളിലാണ കഴക്കോൽ സ്ഥാപിക്കേണ്ടത്. മോന്തായത്തിന്റെ ചുവട്ടിലും തലയ്ക്കലും കൂടംചെലുത്തി ആ കൂടത്തിൽ കോടി കോടാകണ മുതലായ തിരുകഴക്കോലുകളും മോന്തായത്തിൽ ഇരുപുറവുമുള്ള മഞ്ചുകഴക്കോലുകളും സ്ഥാപിച്ചുകൊള്ളണം.

മോന്തായവിധി.

മൂ—പാർശ്വപ്രാപ്തലുപാഗ്രയോഗവശതോവംശാഖ്യയാസാഗ്രധാ—
ന്യുക്താസോത്തരതാരപാദരഹിതവ്യാസോച്ഛ്റയാചാഥവാ
അഷ്ടൃമ്യംഗുലതാരതീവ്രസഹിതാപത്രൈർലുപാനീവ്രവ—
ഷ്യബ്ധ്യംശപ്രമിതൈർലുപാപദഗതൈര്യ്യുക്താലസദ്വാജനാ.

അന്വയം.	അർത്ഥം
പാർശ്വപ്രാപ്തലുപാഗ്രയോഗവശതഃ	= ഇരുപുറവുമുള്ള കഴക്കോലുകൾ വന്നുചേരുന്നതുകൊണ്ട്.
സാ അഗ്രധാനീ	= ആ മോന്തായം
വംശാഖ്യയാ ഉക്താ	= വംശമെന്നു പറകപ്പെടുന്നു
സോത്തരതാരപാദരഹിത—വ്യാസോച്ഛ്റയാ	= ഉത്തരവീതിയുടെ നാലിൽ മൂന്നുഭാഗം വീതികനങ്ങളോടുകൂടിയോ
അഥവാ	= അല്ലെങ്കിൽ
അഷ്ടൃമ്യംഗുലതാരതീവ്രസഹിതാ	= ഏഴോ, ആറോ അംഗുലം—വീതികനങ്ങളോടുകൂടിയോ
ലുപാപദഗതൈഃ	= കഴക്കോലിന്റെസ്ഥാനങ്ങളിൽ
ലുപാനീവ്രവഷ്യബ്ധ്യംശ—പ്രമിതൈഃ	= കഴക്കോൽകനത്തിന്റെ മൂന്നോ നാലോ അളവുള്ള
പത്രൈഃ യുക്താ ച	= പത്രങ്ങളോടുകൂടിയും
ലസദ്വാജനാ	= വാജനത്തോടുകൂടിയും ഭവിക്കണം.

സാ—പാശ്വങ്ങളിൽനിന്നും കഴുക്കോലുകൾ വന്നുചേരുന്നതുകൊണ്ടു മോന്തായം വംശമെന്നു പറകപ്പെടുന്നു. ഇതിന്നു ഉത്തരവീതിയുടെ നാലിൽ മൂന്നുഭാഗം വീതിയും കനവുമുണ്ടായിരിക്കണം. ആറോ ഏഴോ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടും വീതിയും കനവും കല്പിക്കാവുന്നതാണു്. കഴുക്കോൽകനത്തിന്റെ മൂന്നോ നാലോ അളവുകൊണ്ടു കഴുക്കോൽസ്ഥാനങ്ങൾതോറും പത്രവും വാജനവുമുണ്ടായിരിക്കണം.

മൂ—കൂടഃകോടിലുപാഗ്രകല്പിതശിഖാസംപ്രാപ്തപാശ്വാവടഃ
 പാശ്വാക്രാന്തലുപാഗ്രരന്ധ്രനിഹിതായഃകീലസംകീലിതഃ
 ആധാരോസ്യലുപാഗ്രകല്പിതശിഖാതസ്മാദധോമൂലഎ—
 വോക്താസ്സവികൃതാലുപാശ്ചസകലാഗേഹസമാബ്ധ്യശ്രകേ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
കൂടഃ	= കൂടം
കോടിലുപാഗ്രകല്പിതശിഖാസം പ്രാപ്തപാശ്വാവടഃ	= മൂലക്കഴുക്കോലിന്റെഅഗ്രത്തിലുള്ള കുടുമകളിൽ ചെലുത്തി
പാശ്വാക്രാന്തലുപാഗ്രരന്ധ്ര— നിഹിതായഃകീലസംകീലിതഃ	= പാശ്വത്തിൽനിന്നും വരുന്ന— കഴുക്കോലുകളുടെ അഗ്രങ്ങ— ളിൽകൂടി ഇരുമ്പാണിതറച്ചും ഉറപ്പിച്ചുകൊള്ളണം
ലുപാഗ്രകല്പിതശിഖാ	= കഴുക്കോലിന്റെ അഗ്രത്തിലുള്ള കുടമ
അസ്യ ആധാരഃ	= ഈ കൂടത്തിനു് ആധാരമാകു—
തസ്മാൽ	= അതുഹേതുവായിട്ടു് (ന്നു
അസൌ അധോമൂലഃഏവ ഉക്തഃ	= കൂടം, ചുവടുകീഴായിട്ടുതന്നെ— പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു
സമാബ്ധ്യശ്രകേ ഗേഹേ	= സമചതുരമായ ഗൃഹത്തിൽ
ലാഃ ലുപാഃ ച	= എല്ലാ കഴുക്കോലുകളും
വികൃതാഃ	= തിരുവുകളായിട്ടാകുന്നു.

സാ—കോടിക്കഴുക്കോലിന്റെ അഗ്രത്തിലെ കുടുമയിലാണു കൂടം സ്ഥാപിക്കേണ്ടതു്. ഉപകോടി മുതലായ കഴുക്കോലുകൾ കൂടത്തിൽ ചേൎത്തു് ഇരുമ്പാണി തറച്ചുകൊള്ളണം. ഈ കഴുക്കോലുകൾക്കും കുടുമയുണ്ടാക്കി കൂടത്തിൽ ചെലുത്തുകയാണു് മിക്കവാറും പതിവു്. കഴുക്കോൽസംഖ്യ വൎദ്ധിച്ചുവരുമ്പോൾ കുടുമ ചെലുത്താൻ പ്രയാസമായിട്ടുംവരാം. അപ്പോഴും ഇരുമ്പാണിവയ്ക്കുന്നതു് ഒരു നല്ലപണിയാണെന്നു തോന്നുന്നില്ല. കൂടത്തിനു കഴുക്കോ

ലിൻെറ കട്ടമയാണ് ആധാരമായിട്ടുള്ളത്. അതിനാൽ ഈ
കൂടത്തിൻെറ ചുവട്ടു കീഴിലായിരിക്കണം. സമചതുരമായ ഗൃ
ഹങ്ങൾക്ക് എല്ലാ കഴുക്കോലും തിരുവായി കല്പിച്ചുകൊള്ളണം.
കൂടത്തിൻെറ ചുവടിനെപ്പററി ചില അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങ
ളുണ്ട്.

മൂ—ധുൎധ്ദുരപ്രസവോപമോഷ്ടന്ദ്വപകോണോവാതഥാവൎത്തുള—
സ്സംഫുല്ലാബ്ജയുതോഥവാഗുളികാരൂപസ്സ്വമദ്ധ്യാദധഃ
വിസ്താരദ്വിഗുണായതസ്തദുരഗാദ്യംശോന ദീൎഘോഥവാ
കൂടോബ്ധ്യാദിയവോത്ഥപത്രവിലസന്മദ്ധ്യപ്രദേശോഭവേൽ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
കൂടഃ	= കൂടം
ധുൎദ്ധുരപ്രസവോപമഃ	= ഉമ്മത്തിൻപൂവിൻെറ ആകൃതി-യിൽ
അഷ്ടദ്വപകോണഃ	= എട്ടോ പതിനാറോ കോണുക ളോട്ടുകൂടി
തഥാ വൎത്തുളഃ വാ	= അപ്രകാരം വൃത്തമായോ
അഥവാ സംഫുല്ലാബ്ജയുതഃ	= അല്ലെങ്കിൽ വികസിച്ച താമര പ്പൂവിൻെറ ആകൃതിയോട്ടുകൂടിയോ
സ്വമദ്ധ്യാൽ അധഃ	= തൻെറ പകുതിക്കുതാഴെ
ഗുളികാരൂപഃ	= ഗോളരൂപമായും
വിസ്താരദ്വിഗുണായതഃ	= വിസ്താരത്തിൻെറ ഇരട്ടി ദീൎഘ ത്തോട്ടുകൂടിയോ
അഥവാ തദുരഗാദ്യംശോന— ദീൎഘഃ	= അല്ലെങ്കിൽ അതിൻെറ എട്ടുമു- തൽ പതിനൊന്നുവരെയുള്ള അംശങ്ങളിൽ ഒരംശം കുറ ഞ്ഞദീൎഘത്തോട്ടുകൂടിയോ
അബ്ധ്യാദിയവോത്ഥപത്രവില സന്മദ്ധ്യപ്രദേശഃ ഭവേൽ	= നാലു യവംമുതലുള്ള പത്രങ്ങ ളെക്കൊണ്ടു മദ്ധ്യപ്രദേശം അ ലങ്കാരത്തോട്ടുകൂടിയിരിക്കണം.

സാ—കൂടം ഉമ്മത്തിൻപൂവിൻെറ ആകൃതിയിലിരിക്കണം.
എട്ടോ പതിനാറോ വട്ടമായോ വൃത്തമായോ ചെയ്യാം. വിക
സിച്ച താമരദളങ്ങളുടെ ആകൃതിയിലും ചെയ്യാവുന്നതാണ്. കൂട
ത്തിൻെറ നീളത്തിന്ന പകുതിക്കുതാഴെ ഗോളരൂപമായിരിക്കണം.
ഇതിൻെറ നീളം വീതിയുടെ ഇരട്ടിയാണ്. ഈ നീളത്തെ എട്ടു
മുതൽ പതിനൊന്നുവരെ ഭാഗിച്ച് ഒരു ഭാഗം കുറയ്ക്കുകയുംചെ

ഷ്ഠാം. നാലു യവപ്രമാണം മുതൽ ക്രമേണ വൎദ്ധിപ്പിച്ചു മദ്ധ്യഭാഗത്തു പത്രങ്ങളും ചെയ്തുകൊള്ളണം.

൩൭—പ്രായസ്സ്വല്പലുപാഘനോന്മിതപരീണാഹംകരോത്തമ—
വ്യാസപ്രായതതംതഥാംഗുലകൃതൈൎയ്യോന്യാദിഭിസ്സംയുതം
പട്ടംകോടിലൂപാവിതാനസദൃശായാമംലൂപാസംഗമ—
സ്ഥാനംപത്രവദൂൎദ്ധ്വമിത്ഥമുദിതം കൂടസ്വരൂപാദികം. ൩൭

അന്വയം	അൎത്ഥം.
കൂടഃ പ്രായഃ	= കൂടം മിക്കവാറും
സ്വല്പലുപാഘനോന്മിതപരീണാഹം	= ഏല്ലാകഴക്കോലുകളുടേയും കനപ്രമാണമായചുററുകൊണ്ടോ
ഉത്തരവ്യാസപ്രായതതം	= ഉത്തരവിസ്താരത്തോടു സമമാ
തഥാ അംഗുലകൃതൈഃ	= പിന്നീടു് അംഗുലം (യോ കൊണ്ടു കല്പിക്കപ്പെട്ട
യോന്യാദിഭിഃ സംയുതം	= യോനിപ്രധാനമായ ചുററോടു കൂടിയോ
കരോതു	= ചെയ്യണം
ലൂപാസംഗമസ്ഥാനം പട്ടം	= കഴക്കോലുകൾ ചെന്നുചേരുന്ന സ്ഥാനമായ പട്ടം
കോടിലൂപാവിതാനസദൃശായാമം	= മൂലക്കഴക്കോലിന്റെ വിതാനത്തെയോടു സമമായിരിക്കണം
പത്രവൽ ഊൎദ്ധ്വം	= പത്രവിശേഷങ്ങളോടുകൂടി ഊൎദ്ധ്വാംഗമായ
കൂടസ്വരൂപാദികം	= കൂടത്തിന്റെ ആകൃതിമുതലായ
ഇത്ഥം ഉദിതം	= ഇപ്രകാരം പറകപ്പെട്ടു. (തു്

സാ—കഴിഞ്ഞ ശ്ലോകംകൊണ്ടുപറഞ്ഞതും ഈ ശ്ലോകം കൊണ്ടു പറയുന്നതും ചതുരമോ വൃത്തമോ പട്ടമോ ആയ ഗൃഹങ്ങളുടെ കൂടത്തെക്കുറിച്ചാണു്. കൂടത്തിൽ ചെല്ലുന്ന കഴക്കോലുകളുടെ കനം കൂടത്തിന്റെ ആകെയുള്ള ചുററളവായി കല്പിക്കാം. മിക്കവാറും ഉത്തരവിസ്താരത്തോടു സമമായും അല്ലെങ്കിൽ അംഗുലംകൊണ്ടു് അപ്രകാരം യോനിപ്പെടുത്തിയും ചെയ്യാവുന്നതാണു്. കഴക്കോൽ ചെന്നുചേരുന്ന കൂടത്തിന്റെ മേൽപ്പട്ടത്തിനുകോടിക്കഴക്കോലിന്റെ വിതാനത്തെയോളം നീളമുണ്ടായിരിക്കണം. പത്രം മുതലായ ചിത്രങ്ങളോടുകൂടി ഊൎദ്ധ്വാംഗത്തിലെ ഒരവയവമായ കൂടത്തിന്റെ ആകൃതിമുതലായതു് ഇങ്ങനെ പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

മൂ—ആയതചതുരശ്രഗൃഹേ വികൃതലൂപാവംശബന്ധകൂടഗതാഃ
വംശസ്ഥാഗ്രാസ്ത്വന്യാഃ പ്രകൃതിലൂപാഃകീലിതാഹ്യയഃകീലൈഃ

അന്വയം	അൎത്ഥം.
ആയതചതുരശ്രഗൃഹേ	= നീളം കൂടുതലുള്ള ചതുരശ്രഗൃഹങ്ങളിൽ
വികൃതലൂപാഃ	= കോടി, കോടാകണ മുതലായ കഴുക്കോലുകൾ
വംശബന്ധകൂടഗതാഃ	= മോന്തായത്തിൽ ചെലുത്തീട്ടുള്ള കൂടത്തിൽ സ്ഥാപിക്കേണ്ടതാണു്.
അന്യാഃ പ്രകൃതിലൂപാഃ തു	= മററുള്ള മഞ്ചുക്കഴുക്കോലുകൾ
വംശസ്ഥാഗ്രാഃ	= അഗ്രവംശത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചും
അയഃകീലൈഃ	= ഇരുമ്പാണ കൾകൊണ്ടു്
കീലിതാഃ ഹി	= തറച്ചുകൊള്ളേണ്ടതാണു്.

സാ—ഒൻപതു്, പത്തു് മുതലായ അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു് വിസ്താരദീൎഘം കല്പിക്കുന്ന ഗൃഹങ്ങൾക്കു്, കോടി ഉപകോടി മുതലായ തിരുവുകഴുക്കോലുകളെല്ലാം മോന്തായത്തിൻെറ ചുവട്ടിലും തലയ്ക്കലുമുള്ള കൂടത്തിൽ സ്ഥാപിക്കേണ്ടതാണു്, മററുള്ള മഞ്ചുകഴുക്കോലുകൾ മോന്തായത്തിൽ ചേൎത്തു് ഇരുമ്പാണിതറച്ചുറപ്പുവരുത്തിക്കൊള്ളണം. ശാസ്ത്രവചനമിങ്ങിനെയാണെങ്കിലും അവിടവിടത്തെ നടപ്പനുസരിച്ചു ബലമായരീതിയിൽ ചെയ്യാവുന്നതാണു്.

മൂ— വംശാഗ്രമൂലശിഖയായദികൂടപാൎശ്വ—
രന്ധ്റപ്രദേശകൃതസന്ധിരിഹാജയുഃ
അധാരഭേദകൃതസന്ധിവശേനകൂട—
സ്യധോഗതം ഭവതി മൂലമിഹാപിനിത്യം.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
വംശാഗ്രമൂലശിഖയാ	= മോന്തായത്തിൻെറ ചുവട്ടിലും തലയ്ക്കലുമുള്ള കുടമയോടു്
കൂടപാൎശ്വരന്ധ്റപ്രദേശകൃതസന്ധിഃ	= കൂടത്തിൻെറ പാട്ടിലുള്ള രന്ധ്രത്തിൽ സന്ധിവരുന്നവെങ്കിൽ
ഇഹ അജയുഃ	= ഇവിടെ അജയുഗസന്ധിയാകുന്നു
ആധാരഭേദകൃതസന്ധിവശേന	= ആധാരാധാരരൂപമായുള്ള സന്ധിഭേദത്തെ അനുസരിച്ചു്
ഇഹ അപി	= ഇവിടെയും
കൂടസ്യ മൂലം	= കൂടത്തിൻെറ ചുവട്ടു്
അധോഗതം ഭവതി	= കീഴിലായി ഭവിക്കുന്നു

സാ—മോന്തായത്തിൻെറ ചുവട്ടിലും തലയ്ക്കലുമുള്ള കുടുമകളിൽ കൂടത്തിൻെറ പാൎശ്വഭാഗം സന്ധിപ്പിക്കുന്നുവെങ്കിൽ ഇതിന് അജയുഘസന്ധിയെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. കീഴ്മേലുള്ള ദ്രവ്യങ്ങളുടെ ചുവടും തലയും ആധാരമെന്നും ആധേയമെന്നുമുള്ള ഭേദത്തെ അനുസരിച്ചാണു നിശ്ചയിക്കേണ്ടതു്. ഇവിടെ ആധാരം കൂടങ്ങളും ആധേയം മോന്തായവുമാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു്, ആധാരരൂപമായ ഈ കൂടത്തിനു ചുവടു് കീഴായിത്തന്നെയിരിക്കേണ്ടതാണു്.

മൂ— മൂലപ്രദേശവിലസല്ലംബളീസുലഗ്ന–
വംശാഗ്രമൂലപരികീലിതദാരുകീലഃ
വംശാവലംബിതവശാദയമൂൎദ്ധ്വമൂലം
കൂടോയഥോൎദ്ധ്വമവലംബിതബാലകൂടഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
കൂടഃ	= കൂടം
മൂലപ്രദേശവിലസല്ലംബളീ–സുലഗ്നവംശാഗ്രമൂലപരി–കീലിതദാരുകീലഃ	= ചുവട്ടിലുള്ള രന്ധ്രങ്ങളിൽ ചേൎക്കപ്പെട്ട മോന്തായത്തിൻെറ ചുവട്ടിലും തലയ്ക്കലും മരയാണിതറച്ചു്
അയം	= ഈ കൂടം (ഉറപ്പിച്ചുകൊള്ളണം
വംശാവലംബിതവശാൽ	= മോന്തായത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നതു (കൊണ്ടു്
ഊൎദ്ധ്വമൂലം ഭവതി	= ചുവടു മേലായി ഭവിക്കുന്നു.
കൂടം യഥാ	= കൂടം യാതൊരുപ്രകാരമോ
തഥാ ബാലകൂടഃ	= അപ്രകാരം ബാലകൂടവും
ഊൎദ്ധ്വം അവലംബിത	= മേലുള്ള ദ്രവ്യത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നു.

സാ—ഇവിടെ ആധാരം മോന്തായവും ആധേയം കൂടവുമാണു്. കൂടം മോന്തായത്തിൽ ചേൎത്തു മരയാണിയിട്ടുകൊള്ളണം. ആധാരമായ മോന്തായത്തെ ആശ്രയിച്ചു കൂടം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു് കൂടത്തിൻെറ ചുവടു് മുകളിലായിരിക്കണം. ഇതുപോലെതന്നെ ബാലകൂടവും അലങ്കാരയുത്തരം മുതലായ ആധാരദ്രവ്യങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു്, അതിൻെറയും ചുവടു് മുകളിലായിരിക്കേണ്ടതാണു്. കൂടത്തെ സംബന്ധിച്ചു പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ഈ വിധിയിൽ വ്യത്യസ്തമായിട്ടാണു ഇപ്പോഴത്തെ മിക്കവാറുമുള്ള ആചാരങ്ങൾ. മനുഷ്യാലയങ്ങൾക്കു മിക്കവാറും ആവശ്യമില്ലായ്കയാൽ തൽസംബന്ധമായി ഇവിടെ എടുത്തു പറയണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല.

മൂ—മുഖസഹിതായതഭവനേ മുഖപര്യന്തായതോഭവേദ്വംശഃ
ഗേഹവദേവമുഖാനാമുത്തരമൂലാഗ്രയോഗവിധിനിയമഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
മുഖസഹിതായതഭവനേ	= മുഖായതമുള്ള ഗൃഹത്തിൽ
വംശഃ മുഖപര്യന്തായതഃ—ഭവേൽ	= മോന്തായം മുഖംവരെ നീളമുണ്ടായിരിക്കണം
മുഖാനാം	= മുഖപ്പുകളുടെ
ഉത്തരമൂലാഗ്രയോഗവിധി—നിയമഃ	= ഉത്തരത്തിന്റെ ചുവട്ടിലും തലയ്ക്കലും സന്ധിചെയ്യുന്ന നിയമം
ഗേഹവൽ ഏവ	= ഗൃഹത്തിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ളതുപോലെ തന്നെ.

സാ.—കോടിക്കഴുക്കോലില്ലാതെ മുഖപ്പായി പണിചെയ്യുന്നതിനു് മോന്തായത്തിന്റെ നീളം ഉത്തരത്തിന്റെ മുഖായാമത്തോടു തുല്യമായി വേണ്ടതാണു്. ഈ മുഖപ്പുകളുടെ ഉത്തരത്തിന്റെ സന്ധിക്രമവും മററും ഗൃഹങ്ങൾക്ക വിധിച്ചിട്ടുള്ള രീതിയനുസരിച്ചു ചെയ്യേണ്ടതാണു്.

കഴുക്കോലുകളുടെ വിധി.

മൂ-സൎവ്വത്രേഷ്ടാബ്ധ്യശ്രേ തിൎയ്യഗതഃകല്പിതാത്ര രേഖായാ
സാഹിഭുജാഥോൎദ്ധ്വാഗ്രാഃകോടീസ്യാൽ കോണഗാമിനീകൎണ്ണം

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
സൎവ്വത്രേ ഇഷ്ടാബ്ധ്യശ്രേ	= എല്ലായിടത്തും ഇഷ്ടമായ ചതുരശ്രത്തിൽ
അഥ തിൎയ്യക്	= കീഴ്ഭാഗത്തു വിലങ്ങത്തിലായി
അത്ര യാ രേഖാ കല്പിതാ	= ഇവിടെ യാതൊരു രേഖവരയ്ക്കപ്പെ
സാ ഭുജാ ഹി	= അതു ഭുജയാകുന്നുപോൽ. (ദൂരവാ
അഥ ഊൎദ്ധ്വാഗ്രാ	= പിന്നീടു കീഴ്മേൽ
യാ രേഖാ	= യാതൊരു രേഖ ഭവിക്കുന്നുവോ
സാ കോടീ സ്യാൽ	= ആ രേഖ കോടിയാകുന്നു.
കോണഗാമിനീകൎണ്ണം	= കോൺവഴിക്കുള്ള രേഖ കൎണ്ണനാകുന്നു.

സാ:—എല്ലായിടവും ചതുരശ്രരൂപത്തിലുള്ള വരയിൽ താഴെ വിലങ്ങത്തിലുള്ള വര 'ഭുജ'യെന്നും മേല്പോട്ടുള്ള വരയ്ക്കു 'കോടി'യെന്നും പറയുന്നു. ഇതിന്റെ കോണോടുകോണുള്ള രേഖ, കൎണ്ണനാകുന്നു.

മൂ—സുശ്ലക്ഷ്ണഫലകാതലേക്ഷിതിതലേവാഗേഹതാരാൽമാ—
നാണ്യശ്രംതദധോഭുജാപരിമിതൽക്ഷുദ്രാത്തരോച്ഛ്രാന്വിതം
തസ്യാധോഘനമുത്തരസ്യചലുപാലംബം ച തിര്യഗ്ഗതൈഃ
സൂത്രൈഃകല്പയതുത്തരോപരിലുപാപങ്ക്തിം ചയുജ്ജ്യാത്തതഃ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
സുശ്ലക്ഷ്ണ ഫലകാതലേ	= നിരപ്പുള്ള പലകയിലോ
ക്ഷിതിതലേ വാ	= അതുപോലെ ഭൂമിയിലോ
ഗേഹതാരാൽമാനാണ്യശ്രം	= ഗൃഹവിസ്താരത്തിന്റെ പകുതി യളവിൽ ഒരു ചതുരശ്രവും
തദധഃ ഭുജാപരിമിതൽക്ഷു— ദ്രോത്തരേച്ഛ്രാന്വിതം	= അതിന്റെ താഴെയുള്ള ഭുജയോ ടുകൂടത്തു് ചിററുത്തരത്തിന്റെ ഉയരവും
തസ്യ അധഃ	= അതിന്റെതാഴെ
ഉത്തരസ്യ ഘനം ച	= ഉത്തരത്തിന്റെ കനവും
ലുപാലംബം ച	= കഴുക്കോൽതാഴ്ചയും
തിര്യഗ്ഗതൈഃ സൂത്രൈഃ	= വിലങ്ങത്തിലുള്ള രേഖകളെക്കൊ (ണ്ടു്
കല്പയതു	= കല്പിക്കണം
തതഃ ഉത്തരോപരി	= പിന്നീടു് ഉത്തരത്തിന്റെമേൽ
ലുപാപങ്ക്തിം ച യുജ്ജ്യാൽ	= കഴുക്കോല്പത്തിയും, യോജിപ്പി ക്കണം.

സാ:—ഏററവും നിരപ്പുള്ള പലകയിലോ നിരപ്പുള്ള നിലത്തോ ഗൃഹത്തിന്റെ വിസ്താരത്തിൽ പകുതി അളവുള്ള ഒരു ചതുരശ്രം വരയ്ക്കണം. ഇതിന്റെ താഴെ വിലങ്ങത്തിലുള്ള രേഖ ഭുജയും, മേല്പോട്ടുള്ള രേഖ കോടിയുമാണല്ലോ. ഈ ഭുജരേഖയിൽ ചിററുത്തരത്തിന്റെ പൊക്കവും ഉത്തരക്കനവും കഴുക്കോൽ താഴ്ചയും ക്രമേണ വിലങ്ങത്തിലായി വരയ്ക്കണം. ഉത്തരരേഖയുടെ മേൽ താഴെപ്പറയുന്ന ക്രമമനുസരിച്ചു് കഴുക്കോലിന്റെ ഭാഗങ്ങളും കല്പിക്കണം. ഗൃഹത്തിന്റെ വിസ്താരാൽമായ ചതുരശ്രം പലകയിലോ തറയിലോ വരയ്ക്കുയെന്നുള്ളതു സുസാദ്ധ്യമല്ല. ഇതു വിഷമിക്കാതെ ശില്പകുശലന്മാരായ ഏതൽപ്രവൎത്തകന്മാർ ഇപ്പോഴും അനുവൎത്തിച്ചുപോരുന്ന സമ്പ്രദായംതന്നെയാണു് സുഗമമായിട്ടുള്ളതു്.

മൂ— സംഖ്യാഃകോട്യുപകോടികാദിവികൃതാ—
നാംയാലുപാനാംതത—
സ്താസ്സംഖ്യാദ്വിഗുണൈകസംഖ്യരഹിതാം
കല്പ്യാസ്തു സൎവ്വത്ര ച

ദേ ദേ കോട്യപകോടികാദിവികൃതാനാ–
മന്തരാളേ പൃഥക്
തത്രൈകാഗ്രഹകാരമദ്ധ്യനികടേ–
പ്യേവം വിഭാഗോമതഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
തതഃ	= അനന്തരം
കോട്യപകോടികാദിവികൃതാനാംഖപാനാം	= കോടി ഉപകോടി മുതലായ തിരുവുകഴക്കോലുകളുടെ
യാഃ സംഖ്യാഃ ഭവന്തി	= യാവചില സംഖ്യകൾ ഭവിക്കുന്നു
താഃ സംഖ്യാഃ	= ആ സംഖ്യകൾ
ദ്വിഘ്നൈകസംഖ്യോനിതാഃ=	ഇരട്ടിച്ചു് ഒന്നു കുറച്ചിട്ടു്
സൎവ്വത്ര കല്പ്യാഃ	= എല്ലായിടത്തും കല്പിക്കേണ്ടവയാ(ണു്
കോട്യപകോടികാദിവികൃതാനാം അന്തരാളേ	= കോടിമുതലായ തിരുവുകളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ
പൃഥക് ദേ ദേ	= വെറെവെറെ ഈ രണ്ടു ഭാഗങ്ങളും
തത്രഗ്രഹതാരമദ്ധ്യനികടേ– ഏകഃഅപി	= അവിടെ ഗ്രഹവിസ്താരത്തിന്റെ മദ്ധ്യരേഖയ്ക്കു് അടുത്തു് ഒരുഭാഗവും
ഏവം വിഭാഗഃ മതഃ	= ഇപ്രകാരം കഴക്കോൽഭാഗം സമ്മതമാകുന്നു.

സാ—ഗ്രഹവിസ്താരത്തിന്റെ പകുതിയളവുള്ള ചതുരശ്രത്തിൽ ഉത്തരരേഖ വരച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ആ ഉത്തരരേഖയിൽ ഗ്രഹവിസ്താരത്തിന്റെ പകുതിയിൽ എത്രകഴക്കോലുകൾ ഉണ്ടോ അതിനെ ഇരട്ടിച്ചു ഒന്നു കുറയ്ക്കുമ്പോൾ എത്ര സംഖ്യവരുമോ അത്രയും ഭാഗമായി അംശിക്കണം. പിന്നീടു് കോൺരേഖയുടെ സ്ഥാനമായ കോണിൽനിന്നു് ഈ രണ്ടുഭാഗവും വയ്ക്കുമ്പോൾ ഉപകോടി, അനുപകോടി, മുതലായ കഴക്കോലിന്റെ സ്ഥാനങ്ങൾകിട്ടും. ഗ്രഹത്തിന്റെ മദ്ധ്യമായ കോടിരേഖയുടെ അടുത്തു ഒരുഭാഗവും വരും. ഇങ്ങിനെയുള്ള കഴക്കോലിന്റെ വിഭാഗം ശാസ്ത്രസമ്മതമാകുന്നു. ഈ രണ്ടുഭാഗംകൂടിയ കഴക്കോലിന്റെ അസ്ഥാനം പ്രത്യേകം രേഖപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളണം.

മൂ— ഇതിവികൃതിലുപാനാംപങ്‌ക്തിമാകല്പ്യതത്തൽ–
സ്ഥിതിനിയമകൃതാങ്കോ യത്തദാക്രാന്തകണ്ണം
നിയതകൃതലുപാലംബാലോകൂടപാൎശ്വം
ഭവതിപൃഥഗമീഷാംദീൎഘമാനംലുപാനാം.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഇതി വികൃതിലുപാനാം	= ഇങ്ങിനെ തിരുവുകഴുക്കോലുകളുടെ
പങ്ക്തിം അകല്പ്യ	= ഭാഗം ചെയ്തിട്ടു്
തത്തൽസ്ഥിതിനിയമ–കൃതാങ്കഃ	= അതാതിന്റെ സ്ഥാനമെന്നു നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട രേഖയെ ലക്ഷ്യമാക്കി
അഥ	= പിന്നീട്ടു്
നിയതകൃതലുപാലംബാൽ	= നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട കഴുക്കോൽതാഴ്ച
ആകൂടപാൎശ്വം	= കൂടത്തിന്റെ പുറംവരെ (മുതൽ
ആക്രാന്തകൎണ്ണഃ	= കൎണ്ണമാൎഗ്ഗമായിട്ടു്
യൽ ഭവതി	= യാതൊരളവു ഭവിക്കുന്നു.
തൽ അമീഷാം ലുപാനാം–	= അതു് ഈ കഴുക്കോലുകളുടെ
ദീൎഘമാനം ഭവതി	= നീളമാകുന്നു.

സാ:— വിസ്താരാൎദ്ധത്തുപമായ ചതുരശ്രരേഖയുടെ കൎണ്ണദീൎഘം മഞ്ചുകഴുക്കോലിന്റെ നീളമാണല്ലോ. ആ നീളം ഭുജരേഖയിൽനിന്നു മേല്പോട്ടുവച്ചു കോടിരേഖയിൽ അടയാളപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളണം. പിന്നീട്ടു് മുൻപെ അടയാളപ്പെടുത്തിയ കോടികോടാ കണ മുതലായ കഴുക്കോലുകളുടെ സ്ഥാനത്തുനിന്നും കോടിരേഖയിലുള്ള ആ അടയാളത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ഓരോ രേഖകൾ കല്പിക്കണം. അപ്പോൾ കോടിരേഖയുടെ മേൽ ഒരു സ്ഥാനത്തുനിന്നും പുറപ്പെട്ടു് ഉത്തരരേഖയിലെ കഴുക്കോൽസംഖ്യകൾക്കു തുല്യമായി വിതാനരേഖവരെ ആ രേഖകളുണ്ടായിരിക്കുമല്ലൊ. ആ കഴുക്കോൽതാഴ്ചയുടെ രേഖമുതൽ മേൽകൂടവിസ്താരത്തിന്റെ പകുതിവരെയുള്ള ആ ഓരോ രേഖയുടെയും നീളം കൂടത്തിന്റെ പുറംവരെയുള്ള ഓരോ കഴുക്കോലിന്റെയും നീളമാകുന്നു ഇവിടെ വിസ്താരാൎദ്ധത്തെ അംശപ്രകാരം ചെറുതാക്കി സങ്കല്പിച്ചു് അപ്രകാരമുള്ള ചതുരശ്രരേഖയിൽനിന്നും ഇങ്ങിനെ കഴുക്കോൽനീളമറിയാവുന്നതാണു്. വിസ്താരത്തെ എത്ര അംശംകൊണ്ടു് ചുരുക്കിയൊ ഇവിടെ കിട്ടിയ ദീൎഘം അത്രമാത്രം വൎദ്ധിപ്പിക്കുമ്പോൾ കഴുക്കോലുകളുടെ അതാതിന്റെ നീളം കിട്ടുന്നതാണു്.

മൃ–സവരത്തോത്തരതാരതുല്യഋജുമഞ്ചാനാംലുപാനാംതതം
തദ്വസപദിരസാശ്രകാംബ്ധ്യനലഭാഗൈൎക്കോനിതംവാനപിതം
ഭപിണ്ഡഃഝോത്തരതാരതോംഘ്രിരഹിതംദ്ധാഘ്നംചസാൎദ്ധംപുനഃ
കാൎയ്യം തൽഘനമംഗ്രഃലനയവൃദ്ധ്യായാവദ്ദതംഗുലം. ൨൦

അന്വയം.	അൎത്ഥം
ഋജുമഞ്ചാനാം ലുപാനാം തതം	= മഞ്ചുകഴുക്കോലുകളുടെ വീതി

സർവ്വത്ര	= എല്ലാ ഗൃഹങ്ങളിലും
ഉത്തരതാരതുല്യം	= ഉത്തരവിസ്താരത്തോടു സമമായും
തദ്വസ്വദ്രിരസാബ്ധികാബ്ജ്യ- നലഭാഗൈകോനിതം	= ആ വീതിയുടെ എട്ടു്, ഏഴു്, ആറു്, അഞ്ചു്, നാലു്, മൂന്നു്, ഈ അംശങ്ങളിൽ ഒന്നു കുറച്ചോ
അന്വിതം വാ	= കൂട്ടിയോ
ഉത്തരതാരതഃ ദ്വിഘ്നം ച	= ഉത്തരവീതിയെ ഇരട്ടിച്ചും
അംഘ്രിരഹിതം ദ്വിഘ്നം	= ഒന്നേമുക്കാൽ ഭാഗംകൊണ്ടും
പുനഃ സാർദ്ധം	= പിന്നെ ഒന്നരഭാഗംകൊണ്ടും
കാര്യം	= ചെയ്യാവുന്നതാണു്
അംഗുലന യവവൃദ്ധ്യാ	= ഒരംഗുലംമുതൽ നെല്ലിടകൊണ്ടു
യാവൽ ഋതംഗുലം	= ആറംഗുലംവരെ (വദ്ധിച്ചു്
തൽഘനം കാര്യം	= അതിന്റെ കനവും ചെയ്യാവുന്നതാണു്

സാ:—മഞ്ചിന്റെ വീതി ഉത്തരവീതിയോടു് തുല്യമായോ, ആ വീതിയെ മൂന്നുമുതൽ എട്ടുവരെയുള്ള അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഭാഗിച്ചു് ഒരംശം കൂട്ടുകയും കുറയ്ക്കുകയും ചെയ്യാം. ഉത്തരവിസ്താരത്തിന്റെ ഒന്നരഭാഗംകൊണ്ടും, ഒന്നേമുക്കാൽ ഭാഗംകൊണ്ടും രണ്ടുഭാഗംകൊണ്ടും കല്പിക്കയും ചെയ്യാം. അതിന്റെ കനം ഒരംഗുലം മുതൽ ആറംഗുലംവരെയാകാം.

മൂ— അബ്ധ്യശ്രംമഞ്ചകസ്യ പ്രതിമിതമഥാ-
കല്പ്യതൽകർണ്ണമദ്ധീ-
കൃത്യന്യസ്യേൽഭുജായാമഥവികൃതലൂപാ-
പങ്ക്തിമത്രൈവകുര്യാൽ
തത്തൽകർണ്ണപ്രമാണാഃ ഖലുവികൃതലൂപാ-
നാംപൃഥഗ്ഗ്വിസ്തൃതസ്സ്യാൽ
പാർശ്വേകാര്യംധ്വജാതിത്രയമപി ചവിതാ-
നഞ്ചലംബഞ്ചസൂത്രം.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
മഞ്ചകസ്യപ്രതിമിതം	= മഞ്ചിന്റെ വീതിയോടു സമമായ
അബ്ധ്യശ്രം അകല്പ്യ	= ഒരു ചതുരശ്രരേഖയുണ്ടാക്കി
തൽകർണ്ണം അധികൃത്യ	= അതിന്റെ കർണ്ണരേഖയെ അധിച്ചു്
ഭുജായാം ന്യസ്യേൽ	= ഭുജാരേഖയിൽ അടയാളപ്പെടുത്തണം.
അഥ തത്ര	= പിന്നീടു് ആ അടയാളത്തിനുള്ളിൽ

വികൃതലൂപാപങ്ക്തിം = തിരുവുകഴക്കോലിന്റെ ഭാഗത്തെ
കുര്യാൽ = ചെയ്യണം
തത്കർണ്ണപ്രമാണാഃ = അതാതുകളുടെ കോണോടുള്ള അള
വികൃതലൂപാനാം = തിരുവുകഴുക്കോലുകളുടെ (പൂകം
വിസ്തൃതിഃ പൃഥക്സ്യാൽ = വീതി വെവ്വേറെ ഭവിക്കും
പാർശ്വേ = കഴുക്കോൽപട്ടിൽ
ധ്വജാദിത്രയം അപി = കൊട്ടുന്നൽ മുതലായ മൂന്നു ദീർഘരേ
വിതാനം ച ലംബം ച = തട്ടരേഖയും തൂക്കരേഖയും (ഖയും
കുര്യാൽ = ചെയ്യണം.

സാ—മച്ചിന്റെ വിസ്താരസമമായി ഒരു ചതുരശ്രം വരയ്ക്കണം. ആ ചതുരശ്രത്തിന്റെ കർണ്ണപ്രമാണത്തെ ഭേദിച്ച് ഭുജരേഖയിൽ അടയാളപ്പെടുത്തണം. ആ അടയാളരേഖമുതൽ കോടിയിലെ കോണുവരെയുള്ള ദീർഘം മൂലക്കഴുക്കോലിന്റെ വീതിയാണ്. ഭുജയിലെ ആ അന്തരം കഴുക്കോൽസംഖ്യയനുസരിച്ചു ഭാഗിച്ച് അതാതിന്റെ കർണ്ണപ്രമാണമായ അളവ് ഉപകോടി മുതലായവയുടെ വിസ്താരമാണ്. പിന്നീട് പാട്ടിൽ മദ്ധ്യേ കൊട്ടുന്നൽരേഖയും, അതിന്റെ ഇരുപുറവും ഓരോ രേഖകളും, യഥാക്രമം തട്ടരേഖകളും തൂക്കരേഖകളും കല്പിച്ചുകൊള്ളണം.

മൂ— ധ്വജസൂത്രസ്യോഭയതോദ്വ്യംഗുലമാനേനകല്പയേൽസൂത്രം
തദധസ്താദപ്യൂർദ്ധ്വംതത്തദ്വിസ്താരമാനനിയമസ്സ്യാൽ. ൨൨

അന്വയം. — അർത്ഥം

ധ്വജസൂത്രസ്യ ഉഭയതഃ = കൊട്ടുന്നൽരേഖയുടെ ഇരുപുറവും
ദ്വ്യംഗുലമാനേന = രണ്ടംഗുലം അകലെ
സൂത്രം കല്പയേൽ = ഓരോ രേഖയായ കല്പിക്കണം
തത്തദ്വിസ്താരമാനനിയമഃ = അതാതിന്റെ വീതിയുടെ അളവു്
തദധസ്താൽ = അതിനുതാഴെയും
ഊർദ്ധ്വം അപി = മുകളിലും
കാര്യം സ്യാൽ = ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

സാ—കഴുക്കോലിന്റെ രണ്ടു പാട്ടിലും മദ്ധ്യേ ചുവട്ടുമുതൽ അഗ്രംവരെ ഒരു രേഖ വരയ്ക്കണം. അതു് ധ്വജരേഖ (കൊട്ടുന്നൽ) എന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ഈ രേഖയിൽനിന്ന് ഈരണ്ടംഗുലം ഇരുപുറത്തും മാററി ഓരോ രേഖകൾ വരച്ചുകൊള്ളണം. ഈ രണ്ടുരേഖകളും തട്ടും, തൂക്കം വരയ്ക്കേണ്ടയാവശ്യത്തിലേയ്ക്കാണ്. ഈ കൊട്ടുന്നലിൽനിന്നു കീഴ്പ്പോട്ടും മേല്പോട്ടുമായിട്ട് അതാതു കഴുക്കോലുകളുടെ വീതിയും നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം.

മൂ—വ്യാസേങ്കാശിന്യധോബ്ധിപ്രമിതമുപരിബാ-
ണോന്മിതംകല്പയിത്വാ
മദ്ധ്യേസൂത്രം ധ്വജാഖ്യം വിരചയതുലുപാ-
പാർശ്വയുഗ്മേസമന്താൻ
അദ്ര്യംശിന്യപ്യധസ്താദനലമിതമുദ-
ഗ്ധ്യുന്മിതം ചോർദ്ധ്വഭാഗം
യദ്വാബാണാംശിതേഗ്നിപ്രമിതമുപരിദ-
സ്രോന്മിതംചാപ്യധസ്താൽ. ൨൩

അന്വയം.	അർത്ഥം.
വ്യാസേ അങ്കാംശിനി	= വീതി ഒൻപതായി ഭാഗിച്ച്
അബ്ധിപ്രമിതം അധഃ	= നാലുഭാഗം താഴെയും
ബാണോന്മിതം ഉപരി	= അഞ്ചുഭാഗം മുകളിലും
കല്പയിത്വാ മദ്ധ്യേ	= കല്പിച്ചിട്ട് നടുവിൽ
ലുപാപാർശ്വയുഗ്മേ	= കഴക്കോലിന്റെ ഇരുപാട്ടിലും
സമന്താൽ ധ്വജാഖ്യംസൂത്രം	= നെടുകേ ധ്വജരേഖ
വിരചയതു	= വരച്ചുകൊള്ളണം
യദ്വാ അദ്ര്യംശിനി	= അല്ലെങ്കിൽ ഏഴായി ഭാഗിച്ച്
അനലമിതം അധസ്താൽ	= മൂന്നുഭാഗം കീഴിലും
ഉദഗ്ധ്യുന്മിതം ഊർദ്ധ്വഭാഗം	= നാലംശം മേൽഭാഗവും
ബാണാംശിതേ	= അഞ്ചായി ഭാഗിച്ചാൽ
അഗ്നിപ്രമിതം ഉപരി	= മൂന്നംശം മേൽഭാഗവും
ദസ്രോന്മിതം അധസ്താൽ അപി	= രണ്ടംശം കീഴ്ഭാഗമായും
ധ്വജാഖ്യം സൂത്രം വിരചയതു	= ധ്വജരേഖ വരച്ചുകൊള്ളണം.

സാ—കഴക്കോലിന്റെ വീതി ഒൻപതായി ഭാഗിച്ച് നാലു ഭാഗം കീഴിലും അഞ്ചുഭാഗം മുകളിലും വരുത്തി കഴക്കോലിന്റെ രണ്ടുപാട്ടിലും എത്തിച്ചു കൊട്ടുനൂൽ വരയ്ക്കണം. അഥവാ കഴക്കോൽവീതി ഏഴായി ഭാഗിച്ചു മൂന്നംശം കൊട്ടുവലിൽനിന്നു മേല്പോട്ടും നാലംശം കീഴ്പോട്ടും അല്ലെങ്കിൽ അഞ്ചായി ഭാഗിച്ചു മൂന്നംശം മേല്പോട്ടും രണ്ടംശം കീഴ്പോട്ടും വരുത്തിയും കൊട്ടുനൂൽ വരയ്ക്കാവുന്നതാണ്.

മൂ—കൃത്വാവേദാംഗുലബന്ധ്യഗ്രകമഖിലലുപാപാർശ്വയോർമ്മദ്ധ്യസൂത്രേ
തദ്വേദാഗ്രോത്ഥകർണ്ണദ്വിതയമിഹ വിതാനഞ്ചലംബഞ്ചവിദ്യാൽ
സർവ്വത്രൈതദ്വിധേയം ദ്വയമപിവലയസ്ഥാനകൂടാവസാന-
സ്ഥാനേഷ്വപ്യുത്തരാദ്യർപ്പണനിയമപദേനിവ്രലംബാന്തതോപി.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അഖിലകുപാൎശ്വയോഃ	= എല്ലാ കഴുക്കോലുകളുടെ ഇരു-
മദ്ധ്യസൂത്രേ	= കൊട്ടുവൽരേഖയിൽ (പുറവും
വേദാംഗുലാബ്ധ്യശ്രകം	= നാലംഗുലം അളവിൽ ചതുര-
കൃത്വാ	= കല്പിച്ചിട്ട് (ശ്രരേഖയെ
തദ്വേദാശ്രോത്ഥകൎണ്ണദ്വിതയം	= ആ ചതുരശ്രത്തിന്റെ കൎണ്ണ- രേഖകൾ രണ്ടും
ഇഹ വിതാനം ച ലംബം ച- വിദ്യാൽ	= ഇവിടെ തട്ടുരേഖയെന്നും തൂക്കു രേഖയെന്നുമറിയണം
വലയസ്ഥാനകൂടാവസാന- സ്ഥാനേഷു	= വളയുടെ സ്ഥാനങ്ങളിലും കൂട- ത്തിൽ ചേരുന്ന അഗ്രഭാഗത്തു്
ഉത്തരാദ്യൎപ്പണനിയമപദേ	= ഉത്തരം മുതലായതിൽ സ്ഥാ- പിക്കുന്നതിനു നിശ്ചയിച്ച- സ്ഥാനത്തും
നീവ്രലംബാന്തതഃ	= വാമിടവിതാനത്തിലുമാകുന്നു
സൎവ്വത്ര അപി	= എല്ലായിടവും
ഏതൽ ദ്വിതയം	= ഈ തട്ടുരേഖയും തൂക്കുരേഖയും
വിധേയം	= ചെയ്തുകൊള്ളേണ്ടതാണു്.

സാ—കഴുക്കോലിന്റെ പാട്ടിൽ രണ്ടംഗുലം വീതം ധ്വജരേഖയിൽനിന്നു മാറി രണ്ടുരേഖകൾ വരച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ആ രേഖകളുടെ അന്തരമായ നാലംഗുലം ചതുരശ്രം വരുത്തി വിലങ്ങത്തിലായി രണ്ടുരേഖകൾ വരച്ചുകൊള്ളണം. ഈ ചതുരശ്രരേഖയുടെ കോണോടുകോണു ലക്ഷ്യമാക്കി രണ്ടു കൎണ്ണരേഖകളും വരയ്ക്കണം. ഈ രേഖകളിൽ അകത്തെ അരികിൽനിന്നും നിരപ്പിൽ വെളിക്കോട്ടുള്ളതു വിതാനരേഖ (തട്ടുരേഖ)യെന്നും അതുപോലെ ശരി മേല്പോട്ടുള്ളതു് ലംബരേഖ(തൂക്കുരേഖ)യെന്നുമറിയണം. വളകളുടെ സ്ഥാനങ്ങളിലും, കൂടത്തിലോ, മോന്തായത്തിലോ ചേരുന്ന അഗ്രഭാഗത്തും കഴുക്കോൽത്താഴ്ച്ചയുടെ പൎയ്യന്തസ്ഥാനത്തും ഈ തട്ടുരേഖയും തൂക്കുരേഖയും വരച്ചുകൊള്ളണം. ഇതു് ഗൃഹവിസ്താരത്തിൽ പകുതി മോന്തായപ്പൊക്കം വയ്ക്കുമ്പോഴുള്ള തട്ടും തൂക്കമാണു്. മോന്തായപ്പൊക്കം കുറയ്ക്കുമ്പോൾ അതനുസരിച്ചു തട്ടുരേഖയ്ക്കും തൂക്കുരേഖയ്ക്കും വ്യത്യാസം വരുന്നതാണു്.

മൂ—ചൂളീവാകചിദല്പമന്ദിരവിധൌതത്രാപിയുഗ്മാസ്മൃതാ
വിഷ്കംഭാശ്രുതദൽസമ്മിതംതദല്പൃഗ്രേഷുവംശോപിച

തസ്മാദംഘ്രിസമുഛ്റയാത്ത്യജതുവാകചാപ്യദ്രിനാഗാങ്കദി–
ഗ്രുദ്രാംശതചിഹചൂളികോ പരിലുപാശ്ചസചഗ്രധാന്യാനചിദാഃ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അല്പമന്ദിരവിധൌ	= ചെറിയവീടുചെയ്യുമ്പോൾ
കചചിൽ ചൂളീ വാ	= ചിലടത്തു ചുഴികയും (ചരിച്ചുത്തരവും) ആകാം.
തത്ര അപി	= അപ്രകാരമാണെങ്കിലും
വിഷ്കംഭാഃയുഗ്മാഃ സ്മൃതാഃ	= വിട്ടങ്ങൾ ഇരട്ടയായിട്ടാണ് വിധിച്ചിരിക്കുന്നതു്.
തദ്ധ്സമ്മിതതദംഘ്ര്യഗ്രേഷു	= അതിൽ പകുതിനിളത്തിൽ വിട്ടത്തിൻെറ മദ്ധ്യെയുള്ള കാലിൻെറ
വംശ അപി ച	= മോന്തായവും വയ്ക്കണം (മുകളിൽ
തസ്മാൽ അംഘ്രിസമുഛ്റയാൽ	= ആ കാൽനീളത്തിൽനിന്നു്
അദ്രിനാഗാങ്കദിഗ്രുദ്രാംശം	= ഏഴു്, എട്ടു്, ഒൻപതു്, പത്തു്, പതിനൊന്നു് ഈ അംശങ്ങളിൽ ഒരുഭാഗം
കചാപി ത്യജതുവാ	= ചിലേടത്തു കുറയ്ക്കുകയും ചെ–
ഇഹ	= ഇവിടെ (യ്യാം
സചാഗ്രധാന്യാനചിതാഃ	= അവിടെ വിധിക്കപ്പെട്ട മോന്തായത്തോടുകൂടി
ചൂളികോപരി	= ചിററുത്തരത്തിൻെറ മേൽ
ലുപാഃ ച കാൎയ്യഃ	= കഴുക്കോലുകളും ചെയ്യേണ്ടതാണു്

സാ—ചില ചെറിയ വീടുകൾക്കു് ഉത്തരം ചരിച്ചുവയ്ക്കാറുണ്ടു്. അങ്ങിനെയാണെങ്കിലും രണ്ടു്–നാലു് ഈ ക്രമത്തിൽ വിട്ടങ്ങളുണ്ടായിരിക്കണം. വിട്ടത്തിൻെറ മദ്ധ്യത്തിൽ ഗ്രഹവിസ്താരത്തിൽ പകുതി നിളത്തിൽ കാൽ നാട്ടി അതിൽവേണം മോന്തായം വയ്ക്കേണ്ടതു്. ഈ കാൽപൊക്കത്തെ ഏഴുമുതൽ പതിനൊന്നുവരെയുള്ള അംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഭാഗിച്ചു് ഒരംശം കുറയ്ക്കുകയുമാകാം. ഈ മോന്തായത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ഉത്തരപ്പുറത്തുതന്നെ കഴുക്കോലുകൾ സ്ഥാപിച്ചുകൊള്ളണം,

ഇമ്പുവാമിടവിധി.

മൂ:— വിസ്താരേപുനരുത്തരസ്യദശധാ–
ഭക്തേ്യ രസാദ്ര്യഷ്ടദി–
ഗ്ഭാഗൈരേവ്വോത്തരതാരതോംഘ്രിരഹിതം
വാദ്ര്യംശിതേഗ്ന്യംശകൈഃ

വിസ്താരംപ്രകരോതുനീവ്രഫലക-
സൈ്യതത്ത്റിഭാഗംഘനം
വിസ്താരേശരഭാജിതേപ്യചഘനം
ദ്വാഭ്യാംപ്രകുയ്യാൽകചചിൽ. ൨൩

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഉത്തരസ്യ വിസ്താരേ	= ഉത്തരത്തിന്റെ വീതി
ദശധാഭക്തേ	= പത്തായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
സോദ്വ്യഷ്ടദിഗ്ഭാഗൈഃ	= ആറോ, ഏഴോ, എട്ടോ, ഒൻപതോ, പത്തോ ഭാഗംകൊണ്ടും
ഉത്തരതാരതഃ	= ഉത്തരവീതിയുടെ
അംഘ്രിരഹിതം വാ	= നാലിൽ ഒരംശം കുറച്ചും
അദ്രൃംശിതേ	= ഏഴായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ
അഗ്ന്യംശകൈഃ	= മൂന്നുഭാഗംകൊണ്ടും
നീവ്രഫലകസ്യ	= തുമ്പുവാമിടയുടെ
വിസ്താരം പ്രകരോതു	= വീതി കല്പിക്കേണ്ടതാണ്
ഘനം	= തുമ്പുവാമിടയുടെ കനം
ഏതത്രിഭാഗം	= ഇതിന്റെ മൂന്നിലൊരുഭാഗമാകുന്നു.
വിസ്താരേ ശരഭാജിതേ	= വീതി അഞ്ചായി ഭാഗിച്ചാൽ
ദ്വാഭ്യാം അപി	= രണ്ടുഭാഗംകൊണ്ടും
കചചിൽ ഘനം കായ്യം	= ചിലെടത്തു കനം കല്പിക്കാവുന്നതാണ്,

സാ:— ഉത്തരവീതി പത്തായി ഭാഗിച്ച് ആറൊ ഏഴോ, എട്ടോ, ഒൻപതോ, പത്തോ അംശംകൊണ്ടും, ഉത്തരവീതിയുടെ നാലിൽ മൂന്നുഭാഗംകൊണ്ടും, ഏഴിൽ മൂന്നുഭാഗംകൊണ്ടും, തുമ്പുവാമിടവീതി നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം. തുമ്പുവാമിടയുടെ കനം വീതിയുടെ മൂന്നിലൊരുഭാഗമാണ്. അല്ലെങ്കിൽ അഞ്ചിൽ രണ്ടു ഭാഗംകൊണ്ടും കനം വയ്ക്കാവുന്നതാണ്.

മൂ:—നീവ്രവ്യാസേശരാംശിന്യഥതദ്ദയേതസ്ത്വൂൎദ്ധ്വപട്ടംതലംച
ദ്വാഭ്യാമേകേനപട്ടംചരമമപിവിധേയംതഥാഷഡ്വിഭക്തേ
ദ്വാഭ്യാംതസ്യോൎദ്ധ്വപട്ടംത്രിഭിരപിചതലംസ്യാദധഃപട്ടമേകേ-
നൈവംവാനാഗഭക്തജചലനനിഗമഭൂമ്യംശതഃകല്പനീയം.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
നീവ്രവ്യാസേശരാംശിനി	= വാമിടവീതിഅഞ്ചായിഅംശിച്ചാൽ
ദ്വയേതഃ തു ഊൎദ്ധ്വപട്ടം	= രണ്ടംശംകൊണ്ടു മേൽപട്ടവും

അഥ ദ്വാഭ്യാം തലം ച = പിന്നീട്ട് രണ്ടംശംകൊണ്ടു തലവും
ഏകേനചരമം പട്ടം അപി = ഒരംശംകൊണ്ട് ഒടുവിലേ പട്ടവും
വിധേയം = ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു
തഥാ ഷഡ്വിഭക്തേ = അപ്രകാരം ആറായി ഭാഗിക്ക
പോൾ

ദ്വാഭ്യാം തസ്യ ഊർദ്ധ്വപട്ടം = രണ്ടുകൊണ്ടു അതിന്റെ മേല്പട്ടവും
ത്രിഭിഃ തലം അപി = മൂന്നംശംകൊണ്ട് തലവും
ഏകേന അധഃ പട്ടം ച- = ഒന്നുകൊണ്ട് കീഴത്തേ പട്ടവും
സ്യാൽ ചെയ്യണം
ഏവം നാഗഭക്തേ = വാമിടവീതി എട്ടായി ഭാഗിച്ചാൽ
ജ്വലനനിഗമഭ്രമ്യംശതഃ = മൂന്നും, നാലും, ഒന്നും അംശംകൊ ണ്ടു് മേല്പട്ടവും, തലവും കീഴ്പട്ടവും
കല്പനീയം = കല്പിക്കപ്പെടണം.

സാ:—വാമിടവീതി അഞ്ചായി ഭാഗിച്ച് രണ്ടുഭാഗംകൊണ്ടു മേല്പട്ടവും, രണ്ടു ഭാഗംകൊണ്ടു തടവും, ഒരു ഭാഗംകൊണ്ടു കീഴ്പട്ട വും ചെയ്തുകൊള്ളണം. അല്ലെങ്കിൽ ആറംശിച്ച് രണ്ടംശം മേല്പട്ട വും മൂന്നംശം തടവും, ഒരംശം കീഴ്പട്ടവും, അല്ലെങ്കിൽ എട്ടായി ഭാഗിച്ചു മൂന്നംശം മേല്പട്ടവും, നാലംശം തടവും, ഒരംശം കീഴ്പട്ട വുമായും ചെയ്യാവുന്നതാണു്.

മൂ— നീവ്രവ്യാസേവിഭക്തേശരഗിരിനവഭി-
സ്സപ്തോവഹ്നിഭാഗം
നീവ്രസ്ഥാനാദ്വിതാനാദുപരിതദ്രചിതം
കോടികണ്ണാദ്ധ്വനാത്ര
നീതാനീവ്രാലുപോർദ്ധ്വംസ്വയമിഹവിധിനാ-
ചൂളികാധാരയോഗ്യം
കൃതാവായവ്യഹോമാദ്യവഹിതഹൃദയഃ
കാരുഭിഃ കീലയേത്തൽ.

അന്വയം. അർത്ഥം.

നീവ്രവ്യാസേ = തുമ്പുവാമിടയുടെ വീതി
ശരഗിരിനവഭിഃ വിഭക്തേ = അഞ്ചോ, ഏഴോ, ഒൻപതോ ആ (യി ഭാഗിച്ചാൽ
വഹ്നിഭാഗം = മൂന്നുഭാഗം
നീവ്രസ്ഥാനാൽ വിതാനാൽ = വാമിടയുടെ വിതാനനിരപ്പിൽ നിന്നു്
കോടി കണ്ണാദ്ധ്വനാ = കോടിയുടെ കണ്ണമാർഗ്ഗമായി
ഉപരി = മേല്പോട്ടു്

സൎവ്വതഃ തദുചിതം നീത്വാ	= നാലുവശവും യോഗ്യതപോലെ
നീവ്രം	= വാമിട (മാററിയിട്ട്
ചൂളികാധാരയോഗ്യം	= തൂവാനപ്പലക ചേരുന്നതിനൊത്ത പോലെ
ലൂപോദ്ധം കൃത്വാ	= കഴുക്കോലിൻെറ മേലരികിൽചേൎത്തിട്ട്
വായവ്യഹോമാദ്യവഹി— തഹൃദയഃ	= വായവ്യഹോമം മുതലായ കൎമ്മങ്ങളിൽ ഏകാഗ്രമനസ്സായിട്ട്
കാരുഭിഃ തൽ കീലയേൽ	= കാരുക്കളെക്കൊണ്ടു് അതിനെ തറപ്പിക്കണം.

സാ—തുമ്പുവാമിടയുടെ വീതിയുടെ ൫, ൭, ൻ, ഈ അംശങ്ങളിൽ മൂന്നുഭാഗം വിതാനനിരപ്പിൽനിന്നു മേല്പോട്ടു മറിച്ചു് നാലുവശവും കോടിരേഖയനുസരിച്ചു് ഇഷ്ടയോനിവരുത്തി തൂവാനപ്പലക ചേൎന്നിരിക്കത്തക്കവണ്ണം കഴുക്കോലിൻെറ മേലരികിൽവച്ചു് തറച്ചുകൊള്ളണം. വാമിട തറയ്ക്കുമ്പോൾ വായവ്യഹോമം മുതലായ ശാന്തികൎമ്മങ്ങളുണ്ടായിരിക്കണം. ശാന്തികത്താവായ ഗുരുശ്രേഷ്ഠൻ പൂജാകൎമ്മം നടത്തിയതിനുശേഷം സ്ഥപതിമുഖേന തക്ഷകാദികളെക്കൊണ്ടു തറപ്പിക്കയും അപ്പോൾ തൽകൎത്താക്കന്മാൎക്കു് അന്നവസ്ത്രാദി ദാനം ചെയ്യുകയും വേണം.

വളയുടെ വിധി.

മൂ— മനുയവചതുരശ്രാദ്യംക്രമാത്തത്തുദ്വി—
ദ്വയയവപരിവൃദ്ധ്യാത്ര്യംഗുലാന്തംക്രമേണ
വലയമിതിമുനീന്ദ്രൈഷ്ഷഡ്വിധംദൎശിതംതേ—
ഷ്വിഹവിഹിതലുപൌചിത്യേനതൽകല്പനീയം. ൨൯

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
മനുയവചതുരശ്രാദ്യം	= പതിന്നാലു നെല്ലിട ചതുരശ്രംമു
ക്രമേണ	= ക്രമത്താലെ (തൽ
ദ്വിദ്വയയവപരിവൃദ്ധ്യാ	= ഈരണ്ടു നെല്ലിട വൎദ്ധിപ്പിച്ചിട്ടു്
ത്ര്യംഗുലാന്തം തനോതു	= മൂന്നംഗുലംവരെ ചെയ്യണം
വലയമിതി	= വളയുടെ അളവു്
മുനീന്ദ്രൈഃ	= മുനികളാൽ
ഷഡ്വിധം ദൎശിതം	= ആറുവിധം പറകപ്പെട്ടു.
തേഷു	= ആ കനങ്ങളിൽ

ഇഹവിഹിതലുപൗചിത്ര്യേന = ഇവിടെ വിധിക്കപ്പെട്ട കഴുക്കോലിന്റെ ക്രമത്തിനനുകൂലമായി

തൽ കല്പ്യം = വള കല്പിക്കേണ്ടതാണ്.

സാ—പതിനാലു നെല്ലിട കനംമുതൽ ഇരുപത്തിരണ്ടു നെല്ലിട വ ൎദ്ധിപ്പിച്ച് ആറുവിധം വളക്കനം പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വളയ്ക്ക് വീതി കനം ചതുരമാണ്. അവിടവിടെയുള്ള കഴുക്കോലിന്റെ വലിപ്പമനുസരിച്ച് വള നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം.

പട്ടികയുടെ വിധി.

മൂ—തത്രസപ്തദശഭിൎയ്യവൈസ്തൃതാപട്ടികാവിതതിരങ്കസംയുതൈഃ
തൽഘനംഘനപദോനമന്തരം സംഘടിതചലുപാസുകീലകൈഃ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
സപ്തദശഭിഃ യവൈഃ	= ൧൭ നെല്ലിടകൊണ്ട്
പട്ടികാവിതതിഃ ച	= പട്ടികകളുടെ വിസ്താരവും
അങ്കസംയുതൈഃ	= ഒൻപതു നെല്ലിടകൊണ്ട്
തൽഘനം ച	= പട്ടികയുടെ കനവും ഭവിക്കുന്നു
അന്തരം	= പട്ടികകളുടെ ഇട
ഘനപദോനം	= അതിന്റെ കനത്തിൽ നാലിൽ മൂന്നുഭാഗമായി
ലുപാസുകീലകൈഃ സംഘടിത	= കഴുക്കോലിൽ ആണികൊണ്ടു തറയ്ക്കണം.

സാ—പട്ടിക പട്ടിയൽ പതിനേഴുനെല്ലിട വീതിയും ഒൻപതുനെല്ലിടക്കനവുമായിരിക്കണം. കനത്തിന്റെ നാലിൽ മൂന്നു ഭാഗം അകലത്തിൽ ആണികൊണ്ടു കഴുക്കോലിൽ തറച്ചുകൊള്ളണം.

മൂ— ലോഷ്ട്രൈരാച്ഛാദ്യതേചേദഖിലനിലയനേ
പട്ടികാപ്രസ്തരസ്സ്യാ—
ത്തൽസ്ഥാനേകപാലികാന്ത്യോപചിചഘനഫലകാ
പ്രസ്തരോമ്പഖകീലഃ
ലോഷ്ട്രാധാരായകിഞ്ചിത്തലമചിചംഘനോ—
ച്ചാംബുസന്ധാരണാൎത്ഥം
താമ്രൈരാച്ഛാദ്യതേചേന്നതുതലരചനാ
ദേവഗേഹാദികേഷു.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അഖിലനിലയനേ	= എല്ലാ ഗൃഹങ്ങൾക്കും
ലോഷ്ട്രൈഃ ആച്ഛാദ്യതേ ചേൽ	= ഓടുമേയുന്നുവെങ്കിൽ

പട്ടികാപ്രസ്തരഃ സ്യാൽ	= പട്ടിക ക്രമാനുസരണം തറയ്ക്കേണ്ടതാണ്
ക്വാപി തൽസ്ഥാനേ	= ചിലേടത്തു പട്ടികതറയ്ക്കുന്നസ്ഥാനത്തു്
ഘനഫലകാപ്രസ്തരഃ	= കനമുള്ള പലകനിരത്തി
ബദ്ധകീലാഃ കാര്യഃ	= ആണിതറച്ചുകൊള്ളണം
ലോഷ്ടാധാരായ	= ഓടിന്റെ ഒടക്കിനായി
കിഞ്ചിൽ തലം അപി	= ഒരു പൊഴിയും ചെയ്യേണ്ടതാ
ഘനോച്ചാംബുസന്ധാരണാർത്ഥം	= ശക്തിയുള്ള മഴവെള്ള (ണ്ട്. ത്തെ തടയുന്നതിനായി
ദേവഗേഹാദികേഷു	= ദേവാലയം മുതലായവയിൽ
താമ്രൈഃ അച്ഛാദ്യതേ ചേൽ	= ചെമ്പുമേയുന്നവെങ്കിൽ
തലരചനാനതു	= പൊഴിയാവശ്യമില്ല.

സാ—ഓട്ടമേയുന്നവെങ്കിൽ അതിനനുസരിച്ചു് പട്ടികനിരത്തിത്തറച്ചുകൊള്ളണം. ചിലെടത്തു് കഴുക്കോലിന്റെ മേലരികിൽ വാമിടമുതൽ മോന്തായംവരെ പലകനിരത്തിത്തറയ്ക്കയും പതിവുണ്ടു്. അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ ഓടിന്റെ തടവിനായി പൊഴിയുണ്ടാക്കിക്കൊള്ളണം. ക്ഷേത്രം രാജഗൃഹം മുതലായതിൽ ചെമ്പു മേയുന്നവെങ്കിൽ പലകതറച്ചാൽ മാത്രം മതി. പൊഴിയുണ്ടാക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല.

അവസാനത്തിന്റെ വിധി.

മൂ— ശിരപ്രവേശസ്ത്വപിധാനമുക്തം
വേശ്മാഖ്യപുംസസ്തദധോമുഖംസ്യാൽ
മാസൂരതുംഗാങ്ഘ്രപദോനിതംത-
ദപിസ്താരമാദ്യംശഘനാൽഘനംച. ൩൨

അന്വയം.	അർത്ഥം.
വേശ്മാഖ്യപുംസഃ	= ഗൃഹമാകുന്ന പുരുഷന്റെ
ശിരഃ പ്രവേശഃ	= തലപ്പാവു്
അപിധാനം ഉക്തം	= അപിധാനം (അവസാനം) എന്നു പറയപ്പെടുന്നു.
തൽ അധോമുഖം സ്യാൽ	= അതു് കമഴ്ന്നിരിക്കണം.
തദപിസ്താരം	= അപിധാനത്തിന്റെ വീതി.
മാസൂരതുംഗാങ്ഘ്രപദോനിതം	= അടിസ്ഥാനപ്പൊക്കത്തിൽ പകുതിയോ, നാലിൽ മൂന്നുഭാഗമോ, ആയിരിക്കണം

ഘനം	= കനം
അതുംശാഘനാൽ	= പാദുകത്തിന്റെ പൊക്കമനുസരിച്ചിരിക്കണം.

സാ—അവസാനം ഗ്രഹമാകുന്ന സ്ത്രീപുരുഷന്റെ തലപ്പാവാണ്. ഇതു മോന്തായത്തിന്റെ മുകളിൽ കമഴ്ത്തിയാണുവയ്ക്കേണ്ടതു്. ഇതിനു് അടിസ്ഥാനത്തിന്റെ നാലിൽ മൂന്നുഭാഗമോ, പകുതിയോ വീതിയും, പാദുകത്തോളം കനവുമുണ്ടായിരിക്കണം.

ഇതി മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രികായാം
ഷഷ്ഠോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ.

സപ്തമോദ്ധ്യായ പ്രാരംഭഃ.

ദ്വാരവിധി.

മൂ–ദ്വാരാണ്യങ്കണഗേഹമദ്ധ്യസിരയോർമ്മദ്ധ്യസൂത്രമദ്ധ്യാന്യധോ
കുര്യാദംഗുലകല്പിതാഗമവയോയോനീനിപൂർവാദിതഃ
ഗോഗാവുത്തരതാരതുല്യവിതതൌ വിസ്താരതുല്യാംഘ്രിവ-
ഹ്യദ്ധാംശോനഘനൌഭവംഗമപതംഗാദ്യെവലസദ്വാ
ജനൌ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അംകണഗേഹമദ്ധ്യസിരയോഃ	= അങ്കണത്തിന്റെയും, ഗൃഹങ്ങളുടേയും മദ്ധ്യസൂത്രങ്ങളുടെ
മദ്ധ്യസൂത്രമദ്ധ്യാനി	= മദ്ധ്യരേഖയിൽ മദ്ധ്യംവരത്തി
അംഗുലകല്പിതാഗമവയോയോനീനി	= അംഗുലപ്രധാനമായ ചുററു കൊണ്ടു ശുഭകരമായ വരവു്, വയസ്സ്, യോനിമുതലായവയോടുകൂടി
ദ്വാരാണി അധഃ	= ദ്വാരങ്ങൾ താഴെ
പൂർവാദിതഃ	= കിഴക്കുമുതൽ നാലുദിക്കുകളിൽ
കുര്യാൽ	= ചെയ്യണം
യോഗൌ	= കട്ടിളക്കാലു കൾക്കു്
ഉത്തരതാരതുല്യവിതതൌ	= ഉത്തരവീതിയോളം വീതിയും
വിസ്താരതുല്യാംഘ്രിവഹ്യദ്ധാംശോനഘനൌ	= വീതിയോടു സമമായും നാലോ മൂന്നോ ആയി ഭാഗിച്ചാൽ ഒരുഭാഗം കുറച്ചോ വീതിയിൽ പകുതിയോ കനവും

ലസദചാജനൗ = വാജനങ്ങളും
ഭ്രവംഗമപതംഗാഢ്യൌ = കീഴിലും മുകളിലും
പടികളുമുണ്ടായിരിക്കണം.

സാ—അങ്കണത്തിന്റെ മദ്ധ്യസൂത്രങ്ങളിൽനിന്നു ഗൃഹങ്ങളുടെ മദ്ധ്യസൂത്രംവലത്തുവശം മാറിയാണല്ലോ ഇരിക്കുന്നതു്. ഈ രണ്ടുസൂത്രങ്ങളുടേയും മദ്ധ്യേവാതിൽ മദ്ധ്യംവരുത്തിയാണു് വയ്ക്കേണ്ടതു്. അപ്പോൾ ഈ മദ്ധ്യേവാതിലുകൾക്കും അങ്കണത്തിൽ പ്രദക്ഷിണവശം ഗതിയുണ്ടായിരിക്കും. ഈ വാതിൽ, അങ്കണത്തിന്റെ നാലുദിക്കിലും അങ്കണത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി വയ്ക്കുന്നതാണു്. വാതിലുകൾക്കും അതാതു ദിക്കിലേക്കുള്ള യോനിയും ശുഭകരമായ നക്ഷത്രം, വരവു് മുതലായ യോഗങ്ങളുമുണ്ടായിരിക്കത്തക്കവണ്ണം അംഗുലംകൊണ്ടു ചുററുകല്പിച്ചുകൊള്ളണം. കട്ടിളക്കാലുകൾക്കു് ഉത്തരവീതിയോളം വീതിയും ആ വീതിയോടു സമമായോ നാലിൽ ഒരു ഭാഗമോ, മൂന്നിൽ ഒരുഭാഗമോ, പകുതിയോ കനവുമുണ്ടായിരിക്കണം. ഈ കാലുകളിൽ വാജനം മുതലായ ചിത്രങ്ങളും കാലുകൾക്കു് കീഴിൽ ചേററുപടിയും മുകളിൽ കുറിയപടിയുമുണ്ടായിരിക്കണം. (കാലുകളുടെ അഗ്രവിസ്താരം സ്തംഭത്തിനു വിധിച്ച വിധിയനുസരിച്ചു യോഗ്യതപോലെ കുറഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതാണു്.)

മൂ—യോഗാദംഘ്ര്യഗ്നിഭാഗാധികഘനയുതനി-
വ്യാജനാധഃപടീസ്യാ-
ദൂർദ്ധ്വസ്ഥായോഗതുല്യോത്തരമിളിതനിജാ-
ഗ്രോച്ചയോഗൈവിധേയൌ
യോഗാന്തർഭാഗനാഹോനിജദിഗുചിതയോ-
ന്യായവൃദ്ധ്യാദിയുക്ത-
സ്സോപ്യായാമേന നാഹാദ്ധ്വതദഹവിതതി-
സ്സ്വാൽഗുണവ്യാസതോ വാ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അധഃപടി	= വാതലിന്റെ കീഴ്പടി
യോഗാൽ	= കട്ടിളക്കാലിന്റെ കനത്തേക്കാൾ
അംഘ്ര്യഗ്നിഭാഗാധികഘന-യുതനിർവ്യാജനാസ്യാൽ	= നാലോ, മൂന്നോ. അംശങ്ങളിൽ ഒരംശം കൂടുതൽ കനത്തോടുകൂടിയും, വാജനാദിവിശേഷങ്ങൾ ഇല്ലാതെയുമിരിക്കണം.

ഊൎദ്ധ്വസ്ഥാ യോഗതുല്യ =മേലേപ്പടി കാലിനോടു സമമാ യിരിക്കണം.

യോഗൗ =കട്ടിളക്കാലുകളുടെ

ഉത്തരം മിളിതനിജാഗ്രൗ =അഗ്രങ്ങൾ ഉത്തരത്തിലെത്തിച്ചു

വിധേയൌ = ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

യോഗാന്തർഭാഗനാഹഃ = കട്ടിളക്കൂട്ടിന്റെ ഉള്ളിന്

നിജദിഗ്ഗുചിത്യോന്യായ = അതാതുദിക്കിന് പറകപ്പെട്ട യോനി,

വൃദ്ധ്യാദിയുക്തഃ = ആയാധിക്യം മുതലായവയുണ്ടായിരിക്കണം.

നാഹാദ്ധ്വതഃ = ചുററിന്റെ പകുതിയിൽനിന്നു

സ്വേഷ്ടായാമേന = തന്റെ ഇഷ്ടദീൎഘംകൊണ്ടോ

ഗുണവ്യാസതഃ വാ = ഗുണാംശക്രമമനുസരിച്ചോ

ഇഹ വിതതിഃ വാ = വാതിലിന്റെ വിസ്താരം കല്പിക്കണം.

സാ:—കീഴ്പ്പടിക്കു കാലിന്റെ കനത്തേക്കാൾ നാലിൽ ഒരുഭാഗമോ മൂന്നിലൊരുഭാഗമോകൂടി കൂടുതൽ കനമുണ്ടായിരിക്കണം. അതിന് വാജനം മുതലായ ചിത്രങ്ങൾ ചെയ്യക്കൂടാ മേല്പടിയുടെ വീതിയും കനവും കാലുകളോടു സമമായിരിക്കണം. കട്ടിളക്കാലുകളുടെ അഗ്രങ്ങൾ ഉത്തരത്തിൽ എത്തിയിരിക്കേണ്ടതാണ്. കട്ടിളക്കൂട്ടിന്റെ ചുററിന് അതാതു ദിക്കിന് വിധിച്ചിട്ടുള്ള യോനിയും. ആയാധിക്യവും ആഴ്ച, നാൾ മുതലായ ശുഭയോഗങ്ങളുമുണ്ടായിരിക്കണം. വാതിലിന്റെ ചുററിനെ അൎദ്ധിച്ച് ഇഷ്ടദീർഘംകഴിച്ചു ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടോ, അല്ലെങ്കിൽ മുൻപറഞ്ഞ ഗുണാംശക്രമമനുസരിച്ചോ, വാതിലിന്റെ വിസ്താരവും നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം. കാൽനീളത്തിൽ വാതിലിന്റെ പൊക്കംകഴികെ ശേഷമുള്ളതു് അഞ്ചായി ഭാഗിച്ചു രണ്ടുഭാഗംകൊണ്ടു കീഴ്പടിയുടെ പൊക്കവും, മൂന്നുഭാഗംകൊണ്ടു മേല്പടിയുടെ താഴ്ചയും വിധിപ്രകാരം പടിയുടെ കനംകഴികെ ശേഷിക്കുന്നിടത്തു മംഗല്യപ്പലകയും ചെയ്തുകൊള്ളണം. ഇതിന് "ദ്വാരോച്ചശേഷപഞ്ചാംശേ ദ്വേംശദ്വയതഃഥ—ഊൎദ്ധ്വംത്രയോംശസ്തത്ര സ്യുഃ ഫലകാചത്രചിത്രിതാ" എന്നുള്ള ഗുരുദേവപദ്ധതിപ്രമാണമാകുന്നു. ദ്വാരവിധിയിൽ പലവിധ അംശഭേദങ്ങളും മററും ശാസ്ത്രാന്തരങ്ങളിൽ കാണുന്നുണ്ട്. വിസ്തരഭയംനിമിത്തം അവയൊന്നും ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നില്ല.

ക്രുരുംബവിധി.

മൂ—ദ്വാരോൎദ്ധ്വപട്ടൎദ്ധ്വമഥോഗണേശ
പത്മാലയായാദവമൂൎത്തിഭേദാൻ
യഥേഷ്ടമാപാദ്യവിചിത്രപത്രി
പ്രഭേദയുക്താംഫലകാം വിദധ്യാൽ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അഥ	= പിന്നീട്
ദ്വാരോൎദ്ധ്വപട്ടൎദ്ധ്വം	= വാതിലിന്റെ മേൽപടിയുടെ മുകളിൽ
ഗണേശപത്മാലയായാദവമൂൎത്തിഭേദാൻ	= ഗണപതി, ലക്ഷ്മീദേവി, ശ്രീകൃഷ്ണൻ മുതലായവരുടെ പ്രതിമകളെ
യഥേഷ്ടം ആപാദ്യ	= ഇഷ്ടംപോലെയുണ്ടാക്കീട്ട്
വിചിത്രപത്രിപ്രഭേദയുക്താം	= ചില പക്ഷിവിശേഷങ്ങളുടെ ചിത്രങ്ങളോടുകൂടിയും
ഫലകാം വിദധ്യാൽ	= ക്രുരുംബപ്പലക വെയ്ക്കേണ്ടതാണ്.

സാ:—മേൽപടിയുടെ മുകളിൽ ക്രുരുംബപ്പലകവച്ചുകൊള്ളേണ്ടതാണ്. ഇതിൽ ഗണപതി, ലക്ഷ്മീദേവി, ശ്രീകൃഷ്ണൻ, മയിൽ മുതലായ പക്ഷിവിശേഷങ്ങളും ഇവയുടെ ചിത്രങ്ങളും യോഗ്യതപോലെ ചെയ്തുകൊള്ളണം. കീഴ്പടിയുടെ കീഴിലും ക്രുരുംബം വയ്ക്കാറുണ്ട്.

മൂ— കഡ്യേഭ്രയിഷ്ഠവിസ്താരിണിദിവസകരൈൎഭാജിതേന്തൎബഹിശ്ചാ—
പ്യദ്രീഷ്വംശാൻവിധായാന്തരവിഹിതസിരാലഗ്നമദ്ധ്യേച—യോഗൌ
കൃത്വാകച്ഛോച്ച്യതയോമ്മൂൎദ്ധ്വനിസുദൃഢതരാമൂൎദ്ധ്വപട്ടീംതദൂൎദ്ധ്വം
ഭിത്ത്യംഗാദ്രീനികൎമ്മാൽദൃഢതരശിലയാമൃൽസുധായോഗഭേദൈഃ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
കഡ്യേ ഭ്രയിഷ്ഠവിസ്താരിണി	= ഭിത്തിക്ക് അധികം വണ്ണമുണ്ടെങ്കിൽ
ദിവസകരൈഃ ഭാജിതേ	= പന്ത്രണ്ടായി ഭാഗിച്ച്
അദ്രീഷ്വംശാൻ	= ഏഴും, അഞ്ചും അംശങ്ങളെ
അന്തഃ ബഹിഃ ച	= ഉള്ളിലും പുറത്തും
വിധായ	= ചെയ്തിട്ട്
യോഗൌ	= കട്ടിളക്കാലുകൾ

അന്തർവ്വിഹിതസിരാഖ്യ- = മദ്ധ്യത്തിലുള്ള ഈ രേഖയെ മദ്ധ്യ
ഗന്മദ്ധ്യേ കൃതാ ഭാഗത്താക്കി വയ്ക്കണം.
കവാപി = ചിലെടത്തു്
ഏതയോഃ മൂർദ്ധ്നി = ഈ കാലുകളുടെ മുകളിൽ
സുദൃഢതരാം ഊർദ്ധ്വപട്ടീം = ബലമുള്ള മേലേപ്പടിയും
തദൂർദ്ധ്വം = അതിന്റെ മുകളിൽ
മൃൽസുധാദിയോഗഭേദൈഃ = മണ്ണു്, കുമ്മായം മുതലായവകൊ
ദൃഢതരശിലയാ = ബലമുള്ള് കല്ലുകൊണ്ടോ (ണ്ടോ
ഭിത്ത്യംഗാദീനി കുര്യാൽ = ഭിത്തിയും ചെയ്യണം.

സാ:—ഭിത്തിക്കു് കട്ടിളക്കാലിന്റെ വീതിയേക്കാൾ വണ്ണമുണ്ടെങ്കിൽ ആ ഭിത്തിവണ്ണത്തെ പന്ത്രണ്ടായി ഭാഗിച്ചു് അകത്തു് ഏഴുഭാഗവും വെളിക്കു് അഞ്ചുഭാഗവും വരുത്തി അവിടെ കട്ടിളക്കാലിന്റെ വീതിയുടെ മദ്ധ്യം വരത്തക്കവണ്ണം വാതിൽ വയ്ക്കേണ്ടതാണു്. ഗൃഹത്തിനു് അധികം ഉയരമുണ്ടെങ്കിൽ ദ്വാരത്തിന്റെ മുകളിലും ഒരു പടികൂടിവച്ചു് അതിന്മേൽ കല്ലു് കുമ്മായം മുതലായവകൊണ്ടു ഭിത്തിചെയ്തുകൊള്ളേണ്ടതാണു്.

മൂ:—അന്തർന്നാഹജമന്ദിരേ ഘനതരേ കാര്യേ ച കുഡ്യേ കവചിൽ
ഗേഹപ്രാങ്കണപാദുകാവധി കരോതു സ്വാംഗകുഡ്യം ഘനം
തത്തൽപ്രാങ്കണഗേഹസൂത്രമനുസൃത്യൈവേഷ്ടകുഡ്യപ്രധാ-
നിഷ്ടം പൃഷ്ഠതഏവ നേയമുദിതം ദ്വാരോത്തരാദീനി ച. ൭

അന്വയം. അർത്ഥം.

അന്തർന്നാഹജമന്ദിരേ = ഉള്ളിലെച്ചുററു പ്രധാനമായവീടു കൾക്കു
കുഡ്യേ ഘനതരേ = ഭിത്തി ഏററവും കനമുള്ളതായി
കാര്യേ = ചെയ്യയാണെങ്കിൽ
കവചിൽ = ചിലെടത്തു്
ഗേഹപ്രാങ്കണപാദുകാവധി = ഗൃഹത്തിന്റെ പാദുകപ്പുറംവരെ
ഘനം = കനത്തോടുകൂടി (ഉള്ള
സ്വാംഗകുഡ്യം കരോതു = തന്റെ ഭിത്തി ചെയ്യണം
ദ്വാരോത്തരാദീനി ച = വാതിലുകളും ഉത്തരങ്ങളും
തത്തൽപ്രാങ്കണഗേഹസൂത്രം = അങ്കണത്തിന്റെയും ഗൃഹങ്ങളുടെയും സൂത്രങ്ങളെ
അനുസൃത്യ ഏവ = അനുസരിച്ചുതന്നെ
ഇഷ്ടകുഡ്യപ്രധാനിഷ്ടം ഇഷ്ടമായ ഭിത്തിയുടെ വിസ്താരത്തിന്റെ അതിർത്തിവരെ

പൃഷ്ഠതഃ ഏവ	= പുറത്തോട്ടുതന്നെ
ന്നേയം ഉദിതം	= മാറേറണ്ടതാണെന്നു പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു

സാ:—ധനം സൂക്ഷിക്കുന്നതിനും മററുമായി ഗൃഹത്തിൻെറ അകത്തേച്ചററു യോനിപ്രധാനമാക്കിച്ചെയ്യുയാണെങ്കിൽ പാദുക പ്പുറംവരെയുള്ള കനത്തിൽ ഭിത്തി വളരെ ഉറപ്പായി ചെയ്യുകൊള്ളണം. അവിടെയും ദ്വാരമദ്ധ്യം അങ്കണസൂത്രത്തിൻെറയു ഗൃഹസൂത്രത്തിൻെറയും മദ്ധ്യരേഖയിൽ യോജിച്ചിരിക്കണം. ഭിത്തിക്കു കൂടുതൽ വണ്ണമുണ്ടെങ്കിലും ഉത്തരങ്ങളും വാതിലുകളും ഭിത്തിപ്പുറം ലാക്കാക്കി വയ്ക്കേണ്ടതാണു്.

കതകിൻെറ വിധി.

മൂ— കവാടയുഗ്മം നിജതീവ്രയുക്തം
ദ്വാരപ്രഗാല്ഭ്യപ്രതതം വിധേയം
മാത്രാംഗുലൈർന്നേത്രഹുതാശസംഖ്യൈ–
ർയ്യദ്വാബ്ധിമിതൈർഘനം ച. ൩

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
കവാടയുഗ്മം	= രണ്ടു കതകുകളും
നിജതീവ്രയുക്തം	= തൻെറ കനത്തോടുകൂടിയ
ദ്വാരപ്രഗാല്ഭ്യപ്രതതം	= ദ്വാരവിസ്താരത്തിൽ പകുതിവീതിയിൽ
വിധേയം	= ചെയ്യേണ്ടതാണു്.
സാദ്ധൈഃനേത്രഹുതാ–ശസംഖ്യൈഃ	= പകുതിയോടുകൂടിയ രണ്ടോമൂന്നോ
മാത്രാംഗുലൈഃ	= മാത്രാംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടോ
യദ്വാ അബ്ധിമിതൈഃ	= അല്ലെങ്കിൽ നാലുമാത്രാംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടും
ഘനം ച വിധേയം	= കനവും ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു.

സാ:—കതകു് രണ്ടായിച്ചെയ്യുയാണെങ്കിൽ ഓരോ കതകിനും ദ്വാരവിസ്താരത്തിൽ പകുതിയും കതകിൻെറ കനവും കൂടിക്കൂട്ടുമ്പോൾ എത്രമാത്രം വരുമോ അത്രമാത്രം വീതിയുണ്ടായിരിക്കണം. ഇതിന്നു് കനം രണ്ടോ, രണ്ടരയോ, മൂന്നോ, മൂന്നരയോ, നാലോ അംഗുലം വയ്ക്കാവുന്നതാണു്.

മൂ— ഊൎദ്ധ്വാധരഭ്രമണകാഗ്ഗളസന്ധിപാല–
പ്രക്ഷേപണീയവലയാന്യപി പത്രകാണി
തിര്യഞ്ച്യുദഞ്ചിപുളകാൎത്ഥവകഗ്മളാനി
സശ്രീമുഖേന്ദുശകലാനി കവാടയോസ്സ്യുഃ. ൧

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഉൽപാധരഭ്രമണകാഗ്ഗളസ-സ്ഥിപാലപ്രക്ഷേപണീയ വലയാനി	= മേലുംകീഴുംകൊണ്ടു തിരിയും കുററിയും സാക്ഷയും, സൂത്രപ്പട്ടികയും, പിടിച്ചടയ്ക്കുന്നതിനുള്ള വളയവും
തിയ്യഞ്ചി ഉദഞ്ചി പത്രകാണി	= വിലങ്ങത്തിലും കീഴ്മേലും പത്രങ്ങളും
സശ്രീമുഖേന്ദുശകലാനി പുളകാന്തവകൎമ്മളാനിഅപി	= പോളകളും പുഷ്പങ്ങളും മൊട്ടുകളും ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ മുഖപ്രതിമയും ചന്ദ്രക്കലയും
കവാടയോഃ സ്യുഃ	= കതകുകളിൽ ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

സാ:—കതകിന്നാധാരമായി കീഴിൽ കുററിയും, മേൽകൊണ്ടു തിരിയും വേണം. സാക്ഷയും, സൂത്രപ്പട്ടികയും, പിടിച്ചടപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള വളയവും വിലങ്ങത്തിലും കീഴ്മേലും പടികളും മൊട്ടാണിയും, മലരും, പോളകളും ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ ഉൽപവിഗ്രഹവും ചന്ദ്രക്കലയും മററും കതകുകളിൽ യഥോചിതം ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

സൂത്രപ്പട്ടികയുടെ വിധി.

മൂ— ദ്വാരവ്യാസാബ്ധിബാണോൎമ്മ്യവനിധരഭുജംഗാംശി–
തൈകാംശതീവ്ര–
വ്യാസാ വ്യാസാൽപാദോനിതബഹളമിതാ ദ്വാര–
തുല്യായതിശ്ച
കൎത്തവ്യാ സൂത്രപട്ടീ ജ്വലനശരമഹീഷ്ഠ്റാദി–
കൌജസ്തനാഢ്യാ
മുക്താദാമാദിപത്മസ്ഥിതമഹിതരമാകൃഷ്ണ–
വിശ്ലേഷയുക്താ. വ

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
സൂത്രപട്ടീ	= സൂത്രപ്പട്ടിക
ദ്വാരവ്യാസാബ്ധിബാണോൎമ്മ്യവനിധരഭുജംഗാംശിതൈ-കാംശതീവ്രവ്യാസ	= ദ്വാരവിസ്താരത്തിന്റെ നാലോ അഞ്ചോ, ആറോ, ഏഴോ എട്ടോ അംശങ്ങളിൽ ഒരംശംകൊണ്ടു് വീതിയും കനവുമുള്ളതായി
വ്യാസാൽപാദോനിതബഹളമിതാ	= വീതിയിൽ പകുതിയോ, നാലിൽ മൂന്നുഭാഗമോ കനത്തോടുകൂടിയോ
ദ്വാരതുല്യായതിഃ ച	= വാതിൽപൊക്കത്തോളം നീളത്തോടുകൂടിയും

ജ്വലനശരമഹീധ്രാദി— കൈൗജസ്ഥനാഢ്യാ = മൂന്നോ, അഞ്ചോ, ഏഴോ ഇങ്ങിനെ ഓജസ്സംഖ്യാക്രമമനുസരിച്ച് മൂലകളോടുകൂടിയും

മുക്താദാമാദിപത്മസ്ഥിതമഹിതരമാകൃഷ്ണവിഘ്നേശയുക്താ = മുത്തുപട്ടം മുതലായതും, താമരപ്പൂവിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ലക്ഷ്മീദേവി, ശ്രീകൃഷ്ണൻ, ഗണപതി മുതലായവരുടെ പ്രതിമകളോടുകൂടിയും

കർത്തവ്യാ = ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

സാ:—സൂത്രപട്ടികയ്ക്ക് വാതിൽവീതിയുടെ നാലുമുതൽ എട്ടുവരെയുള്ള അംശങ്ങളിൽ ഒരംശംകൊണ്ട് വീതിയും അതുപോലെ ഒരംശംകൊണ്ടുതന്നെ കനവും, കല്പിച്ചുകൊള്ളണം. സൂത്രപട്ടികയുടെ വീതിയിൽ പകുതികൊണ്ടും നാലിൽ മൂന്നുഭാഗംകൊണ്ടും കനം നിശ്ചയിക്കാവുന്നതുമാണ്. വാതിലിന്റെ പൊക്കത്തോളമാണല്ലൊ ഇതിനു നീളം വേണ്ടതു് മൂന്ന്, അഞ്ച്, ഏഴ്, ഇങ്ങിനെ ഒററപ്പെട്ട സംഖ്യയിൽ ചതുരശ്രക്കട്ടിയും, ആ കട്ടിയിൽ മൂലയുടെ ആകൃതിയിലും മററും ചില ചിത്രങ്ങളും, വാജനങ്ങൾ, മുത്തുപട്ടങ്ങൾ, പത്മാസനയായ ലക്ഷ്മീഭഗവതി, ശ്രീകൃഷ്ണൻ, ഗണപതി മുതലായ ദേവന്മാരുടെ പ്രതിമകളും ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

കവാടാവയവവിധി.

മൂ— മാതാ വാമഗതാ കവാടഫലകാ സാസൂത്രപട്ട്യാശ്രിതാ
പുത്രീ ദക്ഷിണഗാമിനീതി സകലദ്വാരേഷുസംപ്രോക്ഷ്യതാം
ദ്വാരോച്ചാനലവേദബാണരസഭാഗോച്ചാന്തദ്വ്യാബ്ധിബാ—
ണോന്മദ്ധ്യാംശഘനപ്രതാനസഹിതാമാകല്പയേതാരമാം. ൻ

അന്വയം. അർത്ഥം.

വാമഗതാ കവാടഫലകാ = ഇടത്തുവശമുള്ള കതക്
മാതാ = മാതാവാകുന്നു
സാ സൂത്രപട്ട്യാശ്രിതാ = അതിൽ സൂത്രപട്ടികതറയ്ക്കേണ്ടതാണ്
ദക്ഷിണഗാമിനീ പുത്രീ = വലത്തുവശമുള്ളകതക് പുത്രിയാണ്
സകലദ്വാരേഷു = എല്ലാ വാതിലുകൾക്കും
ഇതി സംപ്രോക്ഷ്യതാം = ഇപ്രകാരമെന്നറിയണം
ദ്വാരോച്ചാനലവേദബാ—ണരസഭാഗോച്ചാം = വാതിൽ പൊക്കത്തിന്റെ മൂന്നോ, നാലോ, അഞ്ചോ, ആറോ ഭാഗങ്ങളിൽ ഒരു ഭാഗം ഉയരത്തോടുകൂടി

59472.

തദുച്ചാബ്ധിബാണോൎമ്മ്യുദ്ധ്യം— = ആ ഉച്ചത്തിന്റെ നാലു്, അഞ്ചു്
ശഘനപ്രതാനസഹിതാം ആറു്, ഏഴു്, ഈ അംശങ്ങ
ളിൽ ഒരംശം വീതിയോടും കനത്തോടുംകൂടി
അരമാം അകല്പയേൽ = മതിയന്നുണ്ടാക്കണം.

സാ:—ഇടത്തുവശത്തെ തള്ളക്കതകും, വലത്തുവശത്തെ പിള്ളക്കതകുമാണു്. തള്ളക്കതകിലാണു് മുൻപറഞ്ഞ സൂത്രപട്ടിക തറയ്ക്കേണ്ടതു്. പിന്നീടു് വാതിൽപൊക്കത്തിന്റെ നാലോ, അഞ്ചോ, ആറോ, അംശങ്ങളിൽ ഒരുഭാഗം നീളവും ആ നീളത്തിന്റെ നാലു്, അഞ്ചു്, ആറു്, ഏഴു്, ഈ അംശങ്ങളിൽ ഒരംശം കനവും, അതുപോലൊരംശം വീതിയുമുള്ള മതിയനും ഉണ്ടാക്കിക്കൊള്ളണം.

സാക്ഷയുടെ വിധി.

൩— ദ്വാരവ്യാസപയോധിബാണരസസപ്താഷ്ടാംശകാത്തായതം
കുദ്ദാൎഗളമായതോൎമ്മിഗിരിമാതംഗാംശതാരാന്വിതം
വിസ്താരാൎദ്ധഘനംഘനോന്മിതലസൽഖണ്ഡദ്വയംചാരമാ
മൂലാഗ്രാന്തികസംപ്രക്ലിപ്തകബളീസംപ്രാപ്തഖണ്ഡാന്തരം.

അന്വയം. അൎത്ഥം.

ദ്വാരവ്യാസപയോധിബാണര— = വാതിൽവീതിയുടെ നാലു്, അ
സസപ്താംഷ്ടാശകാത്തായതം ഞ്ചു്, ആറു്, ഏഴു്, എട്ടു് ഈ
അംശങ്ങളിൽ ഒരംശംകൊണ്ടു് നീളവും
ആയതോൎമ്മിഗിരിമാതംഗാം = നീളത്തിന്റെ ആറു് ഏഴു്—
എട്ടു്
ശതാരാന്വിതം = ഈ അംശങ്ങളിൽ ഒരംശം
കൊണ്ടു വീതിയും
വിസ്താരാൎദ്ധഘനം = വീതിയിൽപകുതി കനവുമുള്ള
അൎഗ്ഗളം = തള്ളുസാക്ഷ
ഘനോന്മിതലസൽഖണ്ഡദ്വയം = കനപ്രമാണമായ രണ്ടു ചതുര
ശ്രക്കട്ടിയോടുകൂടി
അരമാമൂലാഗ്രാന്തികസംപ്രക്ലിപ്ത= മതിയന്റെ കീഴിലുംമുകളിലുമു
കബളീസംപ്രാപ്തഖണ്ഡാന്തം = വെട്ടുകളിൽ സാക്ഷയുടെ (ള്ള
കുൎയ്യാൽ = ചെയ്യണം. (കട്ടിയുടെ മദ്ധ്യ—
ഭാഗം വരുത്തി

സാ:—സാക്ഷയ്ക്കു വാതിൽവീതിയുടെ നാലുമുതൽ എട്ടുവരെയുള്ള അംശങ്ങളിൽ ഒരംശം നീളവും നീളത്തിന്റെ ആറു മുതൽ എട്ടുവരെയുള്ള അംശങ്ങളിൽ ഒരംശം വീതിയും വീതിയിൽ പകുതി കനവുമുണ്ടായിരിക്കണം. ഈ സാക്ഷയ്ക്കു കനപ്രമാണത്തിൽ

രണ്ടു കട്ടി ക്രമമനുസരിച്ചുണ്ടായിരിക്കുമല്ലൊ. ഈ കട്ടിയുടെ ഇട മതിയന്റെ ചുവട്ടിലും തലയ്ക്കലുമുള്ള വെട്ടിൽ വരുത്തി കതകിൽ തറച്ചുകൊള്ളണം.

മൂ·— അധോർഗ്ഗളം മാതൃകവാടസംസ്ഥം
പുത്രീഗതംചാർഗ്ഗളമൂർദ്ധ്വസംഗീ
അഥാരമാമദ്ധ്യമതീത്യമദ്ധ്യാൽ
സുകീലയേത്തത്രകവാടപൃഷ്ഠേ. ൧൧

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അധഃ അർഗ്ഗളം	= താഴത്തെ സാക്ഷ
മാതൃകവാടസംസ്ഥം	= തള്ളക്കതകിലും
ഊർദ്ധ്വസംഗീ അർഗ്ഗളം	= മേലുള്ള സാക്ഷാ
പുത്രീഗതം ച	= പുള്ളക്കതകിലും ഇരിക്കേണ്ട
അഥ	= പിന്നീട് (താണു്.
അരമാമദ്ധ്യം മദ്ധ്യാൽ അതീത്യ	= മതിയന്റെ മദ്ധ്യം വാതിൽ മദ്ധ്യത്തിൽനിന്നു് ഉയത്തി
തത്രകവാടപൃഷ്ഠേ	= കതകിന്റെ അകത്തേപ്പാട്ടിൽ
സുകീലയേ	= തറച്ചുകൊള്ളണം.

സാ—തള്ളക്കതകിലുള്ള മതിയന്റെ കീഴിലും പിള്ളക്കതകിലുള്ള മതിയന്റെ മുകളിലുള്ള വെട്ടിലുമാണു് സാക്ഷയിടേണ്ടതു്. പിന്നീടു കതകിന്റെ അകത്തേപ്പാട്ടിൽ മദ്ധ്യഭാഗത്തുനിന്നും മതിയന്റെ മദ്ധ്യം അല്പമൊന്നുയത്തിയാണു് തറയ്ക്കേണ്ടതു്. കട്ടിളക്കാലിന്റെ വീതിയുടെ മദ്ധ്യസൂത്രം ലക്ഷ്യമാക്കി ഇരുപുറവും തുല്യമായി വിചാരിക്കുമ്പോൾ കതകിന്റെ പുറത്തുവശം അകത്തുഭാഗവും അകത്തുഭാഗം പുറത്തുകാണുന്ന വശവുമാണല്ലൊ, "കവാടപൃഷ്ഠേ" എന്ന ഭാഗംകൊണ്ടു് കതകിന്റെ പുറത്തേപ്പാട്ടിൽ മതിയൻ തറയ്ക്കണമെന്നു പക്ഷേ ശങ്കിക്കാം. ഈ ശങ്കയ്ക്കു മുൻപറഞ്ഞ ന്യായമനുസരിച്ചു് അവകാശമില്ലെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക.

മൂ— ഏകജാതിതരുഭിഃ പ്രകല്പിതം ദ്വാരപാദഫലകാദികം ശുഭം
അന്യഥായദി വധൂകശീലതാ സംഭവേദിതി വദന്തികേചന.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഏകജാതിതരുഭിഃ	= ഒരുജാതിയിലുള്ള മരംകൊണ്ടു്
പ്രകല്പിതം	= ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട
ദ്വാരപാദഫലകാദികം	= കട്ടിളക്കാൽ കതകുപലക മുത
ശുഭം	= ശുഭകരമാണു് (ലായതു്

അന്യഥാ യദി	= പലജാതിത്തടികൊണ്ടുണ്ടാക്കിയാൽ
വധ്വഃ കുശീലതാ സംഭവേൽ	= സ്ത്രീകൾ ദുഃസ്വഭാവിനികളായിത്തീരും
ഇതി കേചന വദന്തി	= ഇങ്ങനെ ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു,

സാ:—ഒരുജാതി മരംകൊണ്ടുതന്നെ കട്ടിളക്കാൽ, പടികൾ, കതക്, മുതലായവ ചെയ്യേണ്ടതാണെന്നും, അല്ലാതെ പലേ ജാതിയിലുള്ള മരംകൊണ്ട് ചെയ്യയാണെങ്കിൽ അവിടെയുള്ള സ്ത്രീകൾ ദുഃസ്വഭാവിനികളായിത്തീരുമെന്നും ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

മൂ—ഏകംകവാടംയദിവാമഭാഗേ മദ്ധ്യാദധോവോപരിവാരമാ—സ്യാൽ

തദ്ഗ്ഗളംവൃത്തമഷ്ടകോണംവേദാശ്രയംവാ ദൃഢശൃംഖലംവാ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
കവാടം ഏകം യദി	= കതക് ഒററയായിട്ടാണെങ്കിൽ
വാമഭാഗേ സ്യാൽ	= ഇടതുവശംവേണം
മദ്ധ്യാൽ അധഃ വാ	= മദ്ധ്യഭാഗത്തുനിന്ന് താഴയോ
ഉപരി വാ	= മുകളിലോ ആയി
അരമാ സ്യാൽ	= മതിയനുമുണ്ടായിരിക്കണം
തദർഗ്ഗളം	= ആ മതിയന്റെ സാക്ഷ
വൃത്തളം അഷ്ടകോണം	= വൃത്തമായോ, എട്ടുപട്ടമായോ,
വേദാശ്രയം വാ കാര്യം	= ചതുരമായോ,ചെയ്യാവുന്നതാണ്
ദൃഢശൃംഖലം വാ	= ബലമുള്ള തുടലുകൊണ്ടും ബന്ധിക്കാവുന്നതാണ്.

സാ—കതക് ഒററയായിട്ടാണെങ്കിൽ ഇടത്തെ കട്ടിളക്കാലിൽ മുൻപറഞ്ഞപോലെ തൊട്ടത്തിക്കൊള്ളണം. വലത്തേക്കാലിൽ പകുതിക്ക് താഴെയോ, മുകളിലോ ആയി മതിയൻ പതിക്കണം. അതിന്റെ സാക്ഷ വൃത്തമായോ എട്ടുപട്ടമായോ, ചതുരമായോ ചെയ്യാവുന്നതാണ്. അല്ലെങ്കിൽ ഇരുമ്പു മുതലായ ലോഹങ്ങളെക്കൊണ്ട് ചങ്ങലയും മററും ചെയ്ത കതക് ബന്ധിക്കാവുന്നതാണ്.

ശാലകളുടെ പുറത്തേദ്വാരം വയ്ക്കുന്നതിനുള്ള വിധി.

മൂ— അശാഹസ്തതിസൂത്രഭേദിനിഗൃഹേ ഷഷ്ഠേഥവാ സപ്തമേ
സൂത്രദ്വാരമഥാപരംക്രമവശാൽപൃഷ്ഠേനിജേഷ്ടം പുനഃ

സവ്യാദ്ഭവനസ്യ കാൎയ്യമുച്ചിതൈൎയ്യോന്യാദിഭിസ്സംയുതം
ചൈകംവേച്ഛതിചേൽകവാടഫലകാവാമേ ഭവേന്നിഷ്ക്രമഃ.

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഗൃഹേ ആശാഹസ്തതിസൂത്ര— (ഭേദിനി	= ഗൃഹദീൎഘം പത്തോ, പന്ത്രണ്ടോ, രേഖകൾ വരത്തക്കവണ്ണം ഭാഗിച്ചാൽ
ഷഷ്ഠേ അഥവാ സപ്തമേ	= ആറാമത്തതോ ഏഴാമത്തതോ
സൂത്രേ	= രേഖയിൽ (ആയ
അപരം ദ്വാരം	= പുറത്തേ വാതിൽ മദ്ധ്യംവരുത്തി
ഭവനസ്യസവ്യാൽ	= ഗൃഹത്തിൻെറ വലത്തുവശത്തു്
പൃഷ്ഠേ ക്രമവശാൽ	= പിറകൽ ക്രമേണ
നിജേഷ്ടം	= അവിടവിടെ യോജിച്ചരീതിയിൽ
ഉചിതൈഃ യോന്യാദിഭിഃ	= ഇഷ്ടമായ യോനി, മുതലായവ
സംയുതം ച കാൎയ്യം	= കൂടിച്ചെയ്യേണ്ടതാണു് (യോട്ടു്
കവാട ഫലകാ	= കതകു്
ഏകം വാ ഇച്ഛതി ചേൽ	= ഒന്നുമാത്രമോ മതിയെങ്കിൽ
നിഷ്ക്രമേ	= വെളിയിലിറങ്ങുന്ന വശമനുസ—
വാമേ ഭവേൽ	= ഇടത്തുവശമായിരിക്കണം (രിച്ച

സാ—ഗൃഹദീൎഘത്തെ പതിനൊന്നായി ഭാഗിക്കുമ്പോൾ മദ്ധ്യേ പത്തുരേഖകൾ വരുമല്ലോ. അതിൽ ഇടത്തുവശം മുതൽ ആറാമത്തെരേഖയിൽ ദ്വാരമദ്ധ്യരേഖവരുത്തിയും, പതിമൂന്നായി ഭാഗിക്കയാണെങ്കിൽ ഏഴാമത്തെരേഖയിൽ ദ്വാരമദ്ധ്യം വരുത്തിയും, പിറകിലേ വാതിലുകൾ ഇങ്ങിനെ നാലുദിക്കിലും ക്രമമനുസരിച്ചു് വച്ചുകൊള്ളണം. അവിടെയും കതകു് ഒരുവശത്തു മാത്രമാണെങ്കിൽ പുറത്തോട്ടിറങ്ങുന്ന വശമനുസരിച്ചു് ഇടത്തുഭാഗത്തായിരിക്കണം. "സവ്യം" എന്ന ശബ്ദത്തിനു ഇടത്തുവശമെന്നും വലത്തുവശമെന്നും അൎത്ഥമുണ്ടു്. വലത്തുവശമെന്നുള്ള അൎത്ഥം ഗ്രഹിക്കുമ്പോൾ ദ്വാരങ്ങൾക്കു പ്രദക്ഷിണവശം ഗതിയുണ്ടാകും. മററുചില ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ ഇതിനു പ്രതികൂലങ്ങളായ ചില വചനങ്ങളും കാണ്മാനുണ്ടു്. ഏതായാലും ഈ വിധിയനുസരിച്ചു് മിക്ക സ്ഥലങ്ങളിലും ദ്വാരംവച്ചുവരാറില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഇതിനെക്കുറിച്ചു് അധികമൊന്നും പറയണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല.

നടവാതൽ വയ്ക്കേണ്ട ക്രമം.

മൂ—കൎയ്യാൽ പ്രാങ്കണതോഗമാഗമകൃതേദ്വാരംമഹൽ പാദുകേ
തൽബാഹ്യേപഥിപാദുകോപരികൃതംത്വൎക്കപ്രാമസൂരോഛ്രയം

മാൎഗ്ഗവ്യാസചതുൎഗ്ഗുണേനപരിധിസ്സ്വാഭീഷ്ടയോനിൎയ്യഥാ
തദ്വ്യാസന്തുതഥാകരോതു ചവിദിൎഗ്ഘാമ്നോസ്തിചേൽകുട്ടിമം

അന്വയം.	അർത്ഥം.
പ്രാങ്കണതഃ	= അങ്കണത്തിൽനിന്നു്
ഗമാഗമകൃതേ	= പോകുന്നതിനും വരുന്നതിനുമുള്ള
മഹൽദ്വാരം	= വലിയവാതിലു് (നടവാതിൽ
പാദുകേ കൎത്ത്യാൽ	= പാദുകപ്പുറത്തു വയ്ക്കണം
തൽബാഹ്യേ പഥി	= വാതിലിന്റെ വെളിക്കുള്ള ഇടയിൽ
പാദുകോപരികൃതം	= പാദുകംമുതൽ മേല്പോട്ടുള്ള
മസൂരോഛ്റയംത്യക്ത്വാ	= അടിസ്ഥാനപ്പൊക്കം കുറച്ചിട്ട
മാൎഗ്ഗവ്യാസചതുൎഗ്ഗുണേന	= അയിടയുടെ വിസ്താരം നാലിൽ പെരുക്കിയാൽ
യഥാ സ്വാഭീഷ്ടയോനിഃ– പരിധിഃ	= യാതൊരുവിധമായാൽ ഇഷ്ടയോനിയോടുകൂടിയ ചുററുവരുമോ
വിദിഗ്ധാമ്നഃ	= കോൺഗ്രഹത്തിനു്
കുട്ടിമം അസ്തി ചേൽ	= ചുവരുണ്ടെങ്കിൽ
തദ്വ്യാസം തു	= അയിടയുടെ വിസ്താരം
തഥാകരോതു	= അപ്രകാരമാക്കിച്ചെയ്യണം.

സാ:—അങ്കണത്തിൽനിന്നു് ഗതാഗതം ചെയ്യാനായി അതാതു ഗ്രഹങ്ങളുടെ അന്തരാളങ്ങളിൽ ഉള്ളിൽ നടവാതിൽ വയ്ക്കേണ്ടതാണു്. ആ വാതിൽ പാദുകപ്പുറത്താണ വയ്ക്കേണ്ടതു്, ഗതാഗതമാൎഗ്ഗം പാദുകനിരപ്പിൽ ഇരിക്കേണ്ടതാണു്. കോൺഗ്രഹത്തിന്റ ചുവരുണ്ടെങ്കിൽ മാൎഗ്ഗോപയുക്തമായ ആ അന്തരാളത്തിനും യോനിപ്രധാനമായ ചുററുണ്ടായിരിക്കണം. എങ്ങിനെയെന്നാൽ ആയിടയുടെ വിസ്താരം നാലിൽ പെരുക്കമ്പോൾ ഇഷ്ടയോനിജനകമായ ചുററു സിദ്ധിക്കേണ്ടതാണു്. ഇതിനെയാണു് പദയോനിയെന്നു മുൻപു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. ഈ നടവാതിലുകൾ അതാതു ഗ്രഹങ്ങളുടെ അന്തരാളങ്ങളായിരിക്കണം. എങ്ങിനെയെന്നാൽ കിഴക്കെ വാതിൽ കിഴക്കേതിന്റെ വടക്കേ അന്തരാളത്തിലും വടക്കേ വാതിൽ വടക്കേതിന്റെ പടിഞ്ഞാറെ അന്തരാളത്തിലും പടിഞ്ഞാറേ വാതിൽ പടിഞ്ഞാറേതിന്റെ തെക്കേ അന്തരാളത്തിലും തെക്കേവാതിൽ തെക്കേതിന്റെ കിഴക്കേ അന്തരാളത്തിലുമാണ വയ്ക്കേണ്ടതു്. ഇതിനു് "ഈശാനെ പ്രാങ്മുഖം ദ്വാരമനലേ ദക്ഷിണോന്മുഖം പിതൃഃപ്രത്യങ്മുഖം കൎത്ത്യാദനിലേ ധനദോന്മുഖം" എന്നുള്ള വാസ്തുമാനവചനവും പ്രമാണമാകുന്നു.

ബഹിർദ്വാര (പടിപ്പുര) വിധി.

മൂ—ദണ്ഡാൽപ്രാങ്കണമദ്ധ്യതോബ്ധിശരഷൾ—
സപ്താദിസംഖ്യാവ്യതീ—
ത്യാദദ്ധ്യാദഥപൗഷ്പദന്തികപദേ—
ദ്വാരം പ്രചാരോദിതം
ഭല്ലാടേന്ദ്രഗൃഹക്ഷതേഷ്വപിമഹാ—
ദ്വാരാണ്യുപദ്വാരകാ—
ണ്യഷ്ടാവ്യുന്നതഭൂതലേദ്വിതലത—
ദ്വക്ത്രാദി യുക്താനിവാ. എന്നു

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അബ്ധിശരഷൾസപ്താദി— സംഖ്യാൽ ദണ്ഡാൽ	= നാലൊ, അഞ്ചൊ, ആറൊ,— ഏഴൊ, ഇത്യാദി ദണ്ഡളവു്,
പ്രാങ്കണമദ്ധ്യതഃ	= അങ്കണമദ്ധ്യത്തിൽനിന്നു
വ്യതീത്യ	= മാറീട്ടു്
അഥ പൗഷ്പദന്തികപദേ	= പിന്നെ പുഷ്പദന്തൻെറ പദത്തിലും
ഭല്ലാടേന്ദ്രഗൃഹക്ഷതേഷു— അപി	= ഭല്ലാടൻ ഇന്ദ്രൻ ഗൃഹക്ഷതൻ ഇവരു— ടെ പദത്തിലും
പ്രചാരോദിതം ദ്വാരം	= സഞ്ചാരത്തിനുള്ള ദ്വാരം
ആദദ്ധ്യാൽ	= വെയ്ക്കേണ്ടതാണു്.
മഹാദ്വാരാണി	= ഈ വലിയദ്വാരങ്ങളും
അഷ്ട ഉപദ്വാരാണിഅപി	= എട്ടു ചെറിയ ദ്വാരങ്ങളും
ഉന്നതഭൂതലേ	= ഉയൎന്ന സ്ഥാനത്തു്
ദ്വിതലതദ്വക്ത്രാദി— യുക്താനി വാ	= ഇരുനിലയോടുകൂടിയും മുഖപ്പു് മുതലായവയോടുകൂടിയും ഭവിക്കും.

സാ—സാധാരണ പോക്കുവരവിനായി സീമന്തത്തിൽ പടിപ്പുര ഉണ്ടായിരിക്കണമല്ലൊ. ഇതിനെയാണു് ഇവിടെ മഹാദ്വാരമെന്നു പറയുന്നതു്. കിഴക്കോട്ടുള്ളതു ഇന്ദ്രപദത്തിലും, തെക്കോട്ടുള്ളതു ഗൃഹക്ഷതൻെറ പദത്തിലും, പടിഞ്ഞാറോട്ടുള്ളതു പുഷ്പദന്തൻെറ പദത്തിലും, വടക്കോട്ടുള്ളതു ഭല്ലാടൻെറ പദത്തിലുമാണു വെയ്ക്കേണ്ടതു്. ഇതു് അങ്കണമദ്ധ്യത്തിൽനിന്നു നാലൊ, അഞ്ചൊ, ആറൊ, ഏഴൊ ദണ്ഡളവു പുറത്തോട്ടുമാററി വെയ്ക്കേണ്ടതാണു്. "ആദി"ശബ്ദംകൊണ്ടു പറമ്പിൻെറ വലിപ്പമനുസരിച്ചു് ദണ്ഡളവും വൎദ്ധിപ്പിച്ചുകൊള്ളാമെന്നു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. നാലുദിക്കുകളിലായി നാലു ദ്വാരമാണല്ലൊ പ്രധാനമായി ഇവിടെ വിധിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ദേവാലയം, നദി മുതലായവയ്ക്കു് അഭിമു

ഖമായിട്ടാണ് മനുഷ്യാലയം ഇരിക്കേണ്ടതു്. ആ ക്രമമനുസരിച്ചു് ദ്വാരം ഏതു ദിക്കിലേതാണോ സൌകൎയ്യപ്പെടുന്നതു് അതുതന്നെ ചെയ്തുകൊള്ളണം. വിശേഷിച്ചു രാജഭവനങ്ങൾക്കു നാലു ദിക്കിലും മഹാദ്വാരങ്ങൾ വേണ്ടതായും വരുന്നതാം. ഈ ഓരോ മഹാദ്വാരങ്ങളുടേയും ഇരുപുറങ്ങളിലുമായി ആകെ എട്ടു് ഉപദ്വാരങ്ങളും വിധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ദ്വാരങ്ങൾ മിക്കവാറും ഉയൎന്നസ്ഥാനത്താണു കല്പിക്കേണ്ടതു്. ഇതുകൾക്കും വിധിപോലെ മേൽപുരയും ഉണ്ടായിരിക്കണം. മാളികയായിട്ടും മുഖപ്പുകളെക്കൊണ്ടു് അലങ്കാരമായും ചെയ്യാവുന്നതാണു്.

മൂ—പൎജ്ജന്യകോഷ്ഠേ ച ഭൃംശേ ച പൂഷ്ണി
ഭൃംഗേ ച ദൌവാരികശോഷയോശ്ച
നാഗേപ്യദിത്യുക്തപദേപി ചേച്ഛ-
ന്ത്യഷ്ടോപദ്വാരഗൃഹാണി നൄണാം. ൫൩

അന്വയം. അൎത്ഥം.

പൎജ്ജന്യകോഷ്ഠേ	= പൎജ്ജന്യന്റെ പദത്തിലും
ഭൃംശേ ച പൂഷ്ണി	= ഭൃംശങ്കലും പൂഷാവിങ്കലും
ഭൃംഗേ ച	= ഭൃംഗങ്കലും
ദൌവാരിശോഷയോഃ ച	= ദ്വാരപാലനിലും ശോഷനിലും
നാഗേ അപി	= നാഗങ്കലും
അദിത്യുക്തപദേ	= അദിതിയുടെ പദത്തിലും
ഇതി നൄണാം	= ഇങ്ങനെ മനുഷ്യാലയങ്ങളിൽ
അഷ്ടഉപദ്വാരഗൃഹാണിച	= എട്ടു ചെറിയ പടിപ്പുരകളും
ഇച്ഛന്തി	= വിധിച്ചിരിക്കുന്നു.

സാ—പൎജ്ജന്യൻ, ഭൃംശൻ, പൂഷാവു്, ഭൃംഗൻ, ദ്വാരപാലൻ, ശോഷൻ, നാഗൻ, അദിതി ഇവരുടെ പാദങ്ങളിൽ മുൻപറഞ്ഞ മഹാദ്വാരങ്ങളുടെ ഇരുപുറവുമായി എട്ടു ചെറിയ പടിപ്പുരകളും വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

മൂ—സ്തംഭാധസ്താരതോവാഥ്റയരസത്തരഗാ-
ഷ്ടാംശതോവാപ്രതോപ്യ-
ത്സേധേവാത്രസാൎദ്ധാവനിയുഗളഹൃതാ-
ശോന്മിതെശ്ചാത്രവേദിഃ
കൎത്തവ്യാകുട്ടിമോൎദ്ധംതദുപരിചരണൈ-
൪്യുഗ്മസംഖ്യൈശ്ചദ്വാര-
സ്തംഭാൎദ്ധാംഘ്രൃനതുല്യപ്രതതിഭിരഭിത-
സ്സോത്തരാഖ്യൈശ്ചഭിത്തി. ൫൪

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
സ്തംഭാധസ്താരതഃ	= ദ്വാരസ്തംഭത്തിന്റെ ചുവട്ടിലെ വിസ്താരംകൊണ്ടോ
ഉച്ഛ്റയരസതുരഗാഷ്ടാംശതഃ =	കാല്പൊക്കത്തിന്റെ ആറു്, ഏഴു്, എട്ടു് ഈ അംശങ്ങളിൽ ഒരം ശംകൊണ്ടോ.
പ്രതേഃ ഉത്സോധേന അപി	= പടിയുടെ പൊക്കംകൊണ്ടും
അത്ര	= ഈ പൊക്കം
സാൎദ്ധാവനിയുഗളഹുതാശോന്മിതൈഃ	= ഒന്നരയോ, രണ്ടോ, മൂന്നോ അളവു കൂടിയിട്ടും
അത്ര കുട്ടിമോൎദ്ധ്വം	= ഇവിടെ അടിസ്ഥാനത്തിന്റെ മേൽ
വേദിഃ കൎത്തവ്യാ	= ഇരിക്കുന്നതിനുള്ള പടി ചെയ്യു
തദ്ദ്വപരി	= വേദിക്കു മുകളിൽ (ണ്ടതാണു്
യുഗ്മസംഖ്യൈഃ ചരണൈഃ	= ഇരട്ടപ്പെട്ട കാലുകളെക്കൊണ്ടും
ദ്വാരസ്തംഭാൎദ്ധാംഘ്രിന്യൂനതുല്യപ്രതതഭിഃ	= ആ കാലുകളുടെ പകുതിയോ, മുക്കാലോ, സമമോ വിസ്താരമുള്ള
സോത്തരാദ്യൈഃ	= ഉത്തരാദികളോടുകൂടി
അഭിതഃ ഭിത്തിഃ ച	= ഇരുപുറവും ഭിത്തിയും
കൎത്തവ്യ	= ചെയ്യേണ്ടതാണു്.

സാ.—പടിപ്പുരയ്ക്കു് മുൻപറഞ്ഞ ക്രമമനുസരിച്ചു് പാദമാനംകൊണ്ടു് അടിസ്ഥാനമുണ്ടായിരിക്കുമല്ലൊ. ഈ അടിസ്ഥാനത്തിന്റെ മുകളിൽ ഇരുപുറത്തും ഇരിക്കുന്നതിനുള്ള വേദിയും ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതാണു്. വേദിയുടെ പൊക്കം ദ്വാരസ്തംഭത്തിന്റെ വിസ്താരത്തോളമോ അല്ലെങ്കിൽ കാൽപൊക്കത്തിന്റെ ൬, ൭, ൮ ഈ അംശങ്ങളിൽ ഒരുഭാഗമോ അഥവാ പടിപ്പൊക്കത്തോടു സമമായോ അല്ലെങ്കിൽ പടിപ്പൊക്കത്തിന്റെ ഒന്നര, രണ്ടു്, മൂന്നു് ഇത്രയും ഭാഗംകൊണ്ടോ ചെയ്തുകൊള്ളണം. ഇതു് ദ്വാരത്തിന്റെ ഇരുപുറവുമായിട്ടാണു ചെയ്യേണ്ടതു്. വേദിയിൽനിന്നു മേല്പോട്ടു കാലുകൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം. കാലുകളുടെ സംഖ്യ, ൨, ൪ ഇങ്ങനെ ഇരട്ടപ്പെട്ടിരിക്കണം. ഈ കാലുകൾ ഉത്തരത്തിലും അഥവാ വളവുകാലുകളായി ചെയ്തയാണെങ്കിൽ വാമടയുത്തരത്തിലും സംബന്ധിപ്പിക്കാവുന്നതാണു്. കാലിന്റെ വീതികനങ്ങൾ മുൻപേ വിധിച്ചിട്ടുള്ള അംശപ്രകാരം നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം. ഈ കാലുകൾക്കു് വിലങ്ങത്തിൽ ഉത്തരംപോലെയുള്ള പ

ടികളും എഴികളും കാലിൻെറ അകത്തുവശം താഴെ ചാരുപലക യും ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതാണു്.

മൂ—പത്രമാനവശതോംഗുലവൃദ്ധ്യാ
വേദികാവിഹിതനിഷ്ക്രമണംസ്യാൽ
സാദ്ധ്യുഗ്മദഹനാദിമിതൈസ്തൈ–
രംഗുലൈർവിഹിതമുത്തരലംബാൽ. ൧൯

അന്വയം. അൎത്ഥം.

പത്രമാനവശതഃ	= പത്രമാനക്രമം അനുസരിച്ചു്
അംഗുലവൃദ്ധ്യാ	= അംഗുലങ്ങളെ വദ്ധിപ്പിച്ചു്
വേദികാവിഹിതനിഷ്ക്രമണം–സ്യാൽ	= വേദികയ്ക്കു ഇഷ്ടമായരീതിയിൽമാററം സംഭവിക്കും
സാദ്ധ്യുഗ്മദഹനാദിമിതൈഃ	= രണ്ടര, മൂന്നു, മുതലായ
തൈഃ അംഗുലൈഃ	= ആ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടു്
ഉത്തരലംബാൽ	= ഉത്തരത്തുക്കിൽനിന്നു്
നിഷ്ക്രമണം വിഹിതം	= മാററം വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

സാ:—ഉത്തരത്തുക്കിൽനിന്നു പുറത്തോട്ടാണല്ലോ പത്രമാനമാററം വിധിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഇതു യോനിപ്രധാനമായ രീതിയിൽ അംഗുലങ്ങളെക്കൊണ്ടു വദ്ധിപ്പിച്ചാണു മാററംവയ്ക്കേണ്ടതു്. ഉത്തരത്തുക്കിൽനിന്നു വേദികയ്ക്കുള്ളമാററം രണ്ടരഅംഗുലം മുതൽ ക്രമേണ വദ്ധിപ്പിച്ചു് മേൽപ്രകാരം ചെയ്യാവുന്നതുമാണു്.

മൂ—സ്വദ്രവ്യൈരേവവേദീമിഹ കതിചിദുശ–
ന്തിഷ്ടികാമൃച്ഛിലാദ്യൈ
വൃക്ഷൈഃവാഭിന്നജാത്യൈരപിചവിരചിതാ–
ദൃശ്യതേസവ്ശേഷേ
അന്തർനാഹേനയോന്യന്വിതഭവനവിധൗ
ഗർഭഗേഹോക്തരീത്യാ
ദ്വാരംതൽപാദകോലദ്ധ്വംന്യസതുപുനരധ–
സ്താൽപ്രതേഗ്ഗത്തശേഷേ.

അന്വയം. അൎത്ഥം.

ഇഹ കതിചിൽ	= വേദിചെയ്യുന്നതിൽ ചിലർ
സ്വദ്രവ്യൈഃ ഏവ ഉശന്തി	= അതാതിനുള്ള ദ്രവ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു തന്നെ വേണമെന്നു പറയുന്നു.
ഇഷ്ടികാമൃച്ഛിലാദ്യൈഃ വാ	= ചുടുകല്ലു് മണ്ണു് കല്ലു്, മുതലായവകൊണ്ടും

ഭിന്നജാത്യൈഃ വൃക്ഷൈഃ അപി = പലജാതി മരങ്ങളെക്കൊണ്ടും
സർവ്വഗേഹേ = എല്ലാ ഗൃഹങ്ങൾക്കും
വിരചിതാ ദൃശ്യതേ = ചെയ്യപ്പെട്ടതായി കാണുന്നു
ഗർഭഗേഹോക്തരീത്യാ = ഗർഭഗൃഹത്തിനു പറഞ്ഞതുപോ
അന്തർ വാരഹേന = അകത്തെച്ചുററുകൊണ്ട് (ലെ
യോന്യനുചിതഭവനവിധൗ = യോനിപ്പെടുത്തിച്ചെയ്യുന്ന ഗൃഹങ്ങൾക്ക്
ഗർത്തഗേഹേ = തറതാഴ്ത്തിച്ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ
തൽപാദുകോല്പം = അതു പാദുകപ്പുറത്തോ
പുനഃ = അല്ലെങ്കിൽ
പ്രതതഃ അധസ്താൽ = പടിക്കുതാഴെയായിട്ടോ
ദ്വാരം ന്യസേത് = വാതിൽ വയ്ക്കണം.

സാ—മേൽപറഞ്ഞ വേദിക പടിപ്പുരവാതിൽ ശില മുതലായതു് ഏതൊരു ദ്രവ്യംകൊണ്ടു ചെയ്യുന്നുവോ അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണു ചെയ്യേണ്ടതെന്നു ചില ആചാര്യന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ചുട്ടകല്ല്, മണ്ണ്, കല്ല്, പലജാതി മരങ്ങൾ ഇവകൊണ്ടു ചെയ്തതായി മനുഷ്യാലയങ്ങളിലും മററും കാണുന്നുമുണ്ട്. ഗർഭഗേഹത്തിനു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളവണ്ണം അകത്തെ ചുററ് യോനിപ്രധാനമായി ചെയ്കയാണെങ്കിൽ പടിപ്പുരവാതിൽ അതിന്റെ പാദുകപ്പുറത്തോ, പടിക്കുതാഴെയോ വയ്ക്കണം. അങ്ങിനെ വയ്ക്കുമ്പോൾ വാതിലിന്റെ മുൻപും പിൻപും ഉള്ള സ്ഥലം അടിസ്ഥാനത്തിൽനിന്നും താണിരിക്കേണ്ടതാണ്.

മൂ— യുഗ്മാസ്തുലാസ്തംഭലുപാദയസ്യു-
സ്സർവ്വാസ്ത്വയുഗ്മാഃ ഖലുപങ്ക്തയസ്താഃ
നൃഗേഹനിർദ്ദിഷ്ടകരാധികാശ്ചേ-
ദ്വിധാശദാസ്താഃ ഖലുപങ്ക്തയസ്സ്യുഃ. ൨൧

അന്വയം. അർത്ഥം.

തുലാസ്തംഭലുപാദയഃ = തുലാംകാല്, കഴുക്കോൽ മുതലാ
യുഗ്മാഃ സ്യുഃ = ഇരട്ടപ്പെട്ടിരിക്കണം (യവകൾ
സർവ്വാഃ താഃ പങ്ക്തയഃ തു = ആ പത്തികളെല്ലാം
അയുഗ്മാഃ ഖലു = ഒററപ്പെട്ടുതന്നെ ഇരിക്കണം
താഃ പങ്ക്തയഃ = ആ പത്തികൾ
നൃഗേഹനിർദ്ദിഷ്ടകരാധികാഃ ചേൽ = ആ ഗൃഹത്തിനു വിധിക്കപ്പെട്ട കോലിൽനിന്നു വലുതാകുന്നു എങ്കിൽ
വിനാശദാഃ ഖലു സ്യുഃ = നാശകരമായിത്തന്നെ ഭവിക്കും.

സാ:—പടിപ്പുരയുടെ ഉത്തരച്ചുററും മററും അതാതു ദിക്കിനു ചിതമായ യോനി മുതലായവയോടുകൂടിയിരിക്കണം. തുലാം തൂൺ കഴുക്കോൽ മുതലായ അവയവങ്ങളും രണ്ടു്, നാലു് ഈ ക്രമമനുസരിച്ചു ഏറപ്പെട്ടിരിക്കണം. ഇവയുടെ പത്തികളെല്ലാം ഒററപ്പെട്ടിരിക്കേണ്ടതാണു്. ആ പത്തികൾ ആ ഗൃഹത്തിനുപയോഗിച്ചു കിഷ്കു മുതലായ കോലിൽനിന്നും കൂട്ടുന്നതായാൽ ആപല്ക്കരമാണു്. "പാദാന്തരാണിനവഭന്തേനിഗേഹനിഷ്കു ഹസ്താധികാനി ബന്ധനാശഫലപ്രദാനി" എന്ന വചനവും ഇതിനു പ്രമാണമാകുന്നു.

ഉപഗൃഹവിധി.

മൂ— പ്രാചീനേഗ്നിസമച്ചനാദികമുദീചീനേ കുടുംബാദികം
വ്യത്യസ്യപ്രകരോതുവാ ദ്വയമിദം യാമ്യേതിഥിപ്രീണനം
പാശ്ചാത്യേധനസന്നിധാപനമതോദ്വന്ദ്വംവിപര്യസ്യവാ
ശേഷാദ്ധേ തു തയോസ്തഥാ ശയനാവിദ്യാഭ്യാസനാൎത്ഥംചരേൽ. ൨൨

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
പ്രാചീനേ അഗ്നിസമച്ചനാദികം	=കിഴക്കേതിൽഹോമപൂജാദിയും
ഉദീചീനേ കുടുംബാദികം	= വടക്കേതിൽ ഭാൎയ്യാപുത്രാദിക—
ഇദം ദ്വയം വ്യത്യസ്യ പ്രക—	= ഇതുരണ്ടും വ്യത്യാസമാ— (ളും
(രോതുവാ	(യിട്ടും ചെയ്യാം
യാമ്യേ അതിഥിപ്രീണനം	= തെക്കേതിൽ അതിഥിസല്ക്കാര
പാശ്ചാത്യേധനസന്നിധാപനം	= പടിഞ്ഞാറേറതിൽ ധ— (വും
അതഃദ്വന്ദ്വം	= ഇതുരണ്ടും (നം സൂക്ഷിപ്പും
വിപൎയ്യസ്യ വാ	= മേൽപറഞ്ഞതുപോലെ വിപ
പ്രകരോതു	= ചെയ്യാം (രീതമായിട്ടും
തയോഃ ശേഷാദ്ധേതു	= അതുകളുടെ ശേഷമുള്ളഭാഗങ്ങ
ശയനവിദ്യാഭ്യാസനാൎത്ഥം	= ഉറക്കത്തിനും വിദ്യാഭ്യാ —(ൾ
ചരേൽ	= ഉപയോഗിക്കണം (സത്തിനും

സാ:—കിഴക്കേശാല ഹോമപൂജാദികൾക്കും വടക്കേതു കളത്രപുത്രാദികളുടെ വാസത്തിനും വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇതു് നേരെമറിച്ചും ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണു്. തെക്കേതു് അതിഥിസല്ക്കാരത്തിനും പടിഞ്ഞാറേറതു് ധനംവച്ചു സൂക്ഷിക്കുന്നതിനും വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇതും നേരെമറിച്ചുപയോഗിക്കാവുന്നതുമാണു്. തെക്കേതും പടിഞ്ഞാറേറതും അതിഥിസൽക്കാരത്തിനും ധനംസൂക്ഷിപ്പാനും എടുത്താൽ ശിഷ്ടം ഭാഗങ്ങൾ ഉറക്കത്തിനും

വിദ്യാഭ്യാസത്തിനും ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണ്. അതായത് ധനം വച്ചു സൂക്ഷിക്കുന്ന ഗൃഹത്തിന്റെ ശിഷ്ടംഭാഗം ഉറക്കത്തിനും അതിഥിസല്ക്കാരം ചെയ്യാൻ ഉപയോഗിക്കുന്ന ഗൃഹത്തിന്റെ ശിഷ്ടംഭാഗം വിദ്യാഭ്യാസത്തിനും ഉപയോഗിക്കുന്നതു യുക്തമായിരിക്കും.

മൂ—കത്താന്ത്യാംകളസത്മ ധാന്യഭവനം തത്രാപി വാ നൈരൃതേ.
കുവീതാഥധനാലയം ധനപതൌ പ്രാച്യാംതഥാപാംപതൌ
സിംഹേചാളിതുലാകുളീരഭവനേ ധാന്യാലയോക്തേഷു വാ
ധാന്യാഗാരവിധിർധനോദിതപദേ കുത്രാപി ചാവശ്യകേ.

അന്വയം.	അർത്ഥം.
കളസത്മ കത്താന്ത്യാം	= കളപ്പുര തെക്കേദിക്കിലും
ധാന്യഭവനം അത്ര അപി	= ധാന്യാലയം തെക്കേ ദിക്കിൽ—തന്നെയോ
നൈരൃതേ വാ കുവീത	= നിരൃതികോണിലോ ഉണ്ടാക്കണം
അഥ ധനാലയം	= അനന്തരം ധനാലയം
ധനപതൌ	= വടക്കും
തഥാപ്രാച്യാം	= അപ്രകാരം കിഴക്കും
അപാംപതൌ	= പടിഞ്ഞാറും
സിംഹേ അളിതുലാകുളീര—ഭവനേ ച	= ചിങ്ങത്തിലും വൃശ്ചികത്തിലും തുലാം, കക്കടകം ഈ രാശികളിലും
ധാന്യാലയോക്തേഷു വാ	= ധാന്യാലയത്തിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ള (മററു സ്ഥാനങ്ങളിലും
കുവീത	= ഉണ്ടാക്കണം
കുത്രാപി	= ചിലെടത്തു്
ധാന്യാഗാരവിധിഃ	= ധാന്യാലയനിമ്മാണം
ആവശ്യകേ	= വേണ്ടിവന്നാൽ
ധനോദിതപദേ് അപി	= ധനാലയത്തിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ള (സ്ഥാനങ്ങളിലും
കുവീത	= ഉണ്ടാക്കാവുന്നതാണ്

സാ—കളപ്പുര തെക്കേദിക്കിലും ധാന്യംവയ്ക്കാനുള്ള ഗൃഹം തെക്കും നിരൃതികോണിലും ഉണ്ടാക്കണം. ധനംവച്ചു സൂക്ഷിക്കാനുള്ള ഗൃഹം വടക്കും കിഴക്കേദിക്കിലും അതുപോലെ പടിഞ്ഞാറും ചിങ്ങം വൃശ്ചികം തുലാം കക്കടകം ഈ രാശികളിലുമുണ്ടാക്കാവുന്നതുകൂടാതെ ധാന്യാലയത്തിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിലും ധനാലയം ശുഭമാകുന്നു. ചിലെടത്തു് അത്യാവശ്യമുള്ളപക്ഷം

ധനാലയത്തിന് പറഞ്ഞിട്ടുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിലും ധാന്യാലയം കല്പിക്കാറുണ്ട്. "അവശ്യകേ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു നിവൃത്തിയുള്ളപക്ഷം ധാന്യാലയസ്ഥാനം ധനാലയത്തിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ള ദിക്കുകളിൽ നിർണ്ണയിക്കാതിരിക്കയാണ് ഉത്തമം.

ഗോശാലാവിധി.

മൂ—ഗോശാലേന്ദ്രജലേശയോർവ്വിതഥപൂഷാഭ്യന്തരാളേ തഥാ
പർജ്ജന്യൈന്ദ്രിപദേ തഥാ കുസുമദന്തദ്വാരപാലാന്തരേ
ഭൃംഗേ ശോഷപദേഥവാത്രമഹിഷാ ധാരംയമേപ്യുക്ഷശാ—
ലാസ്മിൻകാപ്യഥവാസ്തുമർമ്മവിലസച്ശൂലംസമസ്തംത്യജേൽ

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ഗോശാലാ ഇന്ദ്രജലേശയോഃ	= ഗോശാല, ഇന്ദ്രജലേശന്മാരുടെ ദിക്കിലും.
തഥാ.വിതഥപൂഷാഭ്യന്തരാളേ	= അപ്രകാരം വിതഥൻേറയുംപൂഷാവിൻേറയും അന്തരാളത്തിലും
പർജ്ജന്യൈന്ദ്രിപദേ	= പർജ്ജന്യൻേറയും ഐന്ദ്രിയുടേയും പദത്തിലും
കുസുമദന്തദ്വാരപാലാന്തരേ	= കുസുമദന്തൻേറയും ദ്വാരപാലൻേറയും അന്തരത്തിലും കല്പിക്കണം
അത്രമഹിഷാഗാരം	= ഇവിടെ മഹിഷശാലയാണെങ്കിൽ.
ഭൃംഗേ ശോഷപദേ	= ഭൃംഗൻേറയും ശോഷൻേറയും— (പദത്തിലും
അഥവാ	= അല്ലെങ്കിൽ
യമേ അപി	= തെക്കേ ദിക്കിലും ഉണ്ടാക്കണം
ഉക്ഷശാലാ	= കാളയെക്കെട്ടുന്നതിനുള്ള ശാലയും തെക്കേദിക്കിൽ ഉണ്ടാക്കണം
അസ്മിൻ	= ഈ സ്ഥാനത്തു്
അഥ അസ്മിൻ കാപി	= അനന്തരം ഗോശാലാനിർമ്മാണവിഷയത്തിലെല്ലായിടത്തും
സമസ്തം വാസ്തുമർമ്മവിലസച്ശൂലം ത്യജേൽ	= എല്ലാവിധ വാസ്തുമർമ്മങ്ങളേയും അതിലുള്ള ശൂലങ്ങളേയും ത്യജിക്കണം

സാ—പശുക്കൾക്കുള്ള തൊഴുത്തിൽ കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറും ശുഭകരമാണ്. വിശേഷിച്ചു വിതഥൻേറയും പൂഷാവിൻേറയും പദങ്ങളിലും പർജ്ജന്യൻേറയും ജയന്തൻേറയും പദങ്ങളിലുംപുഷ്പ

ന്തന്റേയും ദ്വാരപാലന്റേയും പദാന്തരങ്ങളിലും ശുഭമാണ്. പർജ്ജന്യൻ, ജയന്തൻ, പുഷ്പദൻ, ദ്വാരപാലകൻ ഇവരുടെ പദങ്ങളിൽ "ഗോശാലേന്ദ്രജലേശയോഃ" എന്നു സാമാന്യമായി വിധിച്ചതിനുശേഷം പർജ്ജന്യാദിപദങ്ങളെ പ്രത്യേകം നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വിശേഷിച്ചും ഗോശാല ശുഭമാണെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. മഹിഷത്തിനുള്ള തൊഴുത്തിൽ ഭൃംഗപദത്തിലും ശോഷപദത്തിലും യമപദത്തിലും ശുഭമാകുന്നു. കാളയുടെ തൊഴുത്തിലും യമപദത്തിൽ ശുഭമാകുന്നു. ഈ തൊഴുത്തിലുകളിൽ വാസ്തുവിന്റെ മർമ്മവേധമോ ശൂലവേധമോ ഒരിടത്തും സംഭവിച്ചുകൂടാ. (വാസ്തുമർമ്മങ്ങൾ സ്തംഭം ഉത്തരം മുതലായ അവയവങ്ങളിലും ശൂലം ഗോശാലാസ്ഥാനങ്ങളിലും വേധിച്ചുവരരുത്.

ശ്ലോ— ക്ഷേത്രസ്യ കോണഗതരജ്ജുമതീത്യയാനം
നേച്ഛന്തി കേചന ഗവാമഖിലാസു ദിക്ഷു
മുഖ്യം വൃഷം ന മൃഗരാൾ കരണേഷുസിംഹ—
വ്യാഘ്രൌ സ്ഥിരഞ്ചകരണം ശുനിഗർദ്ദഭാദ്യം. ൨൫

അന്വയം.	അർത്ഥം
അഖിലാസു ദിക്ഷു	= എല്ലാദിക്കുകളിലും
ക്ഷേത്രസ്യകോണഗതരജ്ജും	= പറമ്പിന്റെ കോൺമദ്ധ്യമുള്ള രജ്ജുസൂത്രത്തെ
അതീത്യ ഗവാം യാനം	= കടന്നു, ഗോക്കൾ യാനംചെയ്യുന്നതു്
കേചന ന ഇച്ഛന്തി	= ചിലർ ശുഭമെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല
മുഖ്യം വൃഷം	= വൃഷയോനി ശ്രേഷ്ഠ— (മാകുന്നു
മൃഗരാൾ ന മുഖ്യം	= സിംഹയോനി ശുഭമല്ല
സിംഹവ്യാഘ്രൌ	= സിംഹകരണം പുലിക്കരണം
സ്ഥിരം ശുനിഗർദ്ദഭാദ്യം ച	= സ്ഥിരക്കരണം, ശ്വാക്കരണം, കഴുതക്കരണം ഇവകൾ
കരണേഷു ന മുഖ്യം	= ഗോശാലകളുടെ കരണങ്ങളിൽ ശുഭമല്ല.

സാ:—നാലു ദിക്കിലും രജ്ജുസൂത്രങ്ങൾ കടന്നു ഗോക്കൾ ഗതാഗതം ചെയ്യുന്നതു് ശുഭമല്ലെന്നാണ് ചില ആചാര്യന്മാരുടെ പക്ഷം. ഗോശാലയ്ക്കു വൃഷയോനി വളരെ ശുഭമാണ്. സിംഹയോനി നിന്ദ്യമാണ്. മററുള്ള യോനികൾ മദ്ധ്യമമാണെന്നു ഗ്രാഹ്യമാണല്ലോ. ഗോശാലയ്ക്കു നക്ഷത്രാദി ഗുണദോഷചിന്ത

യിൽ വിശേഷിച്ചു സിംഹക്കരണം, പുലിക്കരണം, സ്ഥിരക്കരണം, ശ്വനകക്കരണം, കഴുതക്കരണം, പന്നിക്കരണം ഇവകൾ സംഭവിക്കരുതു്.

ഉപാലയവിധി.

ശ്ലോ— പജ്ജന്യേ പചനാലയം ശിഖിനിവാ
മേഷേ വൃഷേ വാനിലേ
തത്രൈവാപി ച ഭുക്തിസത്മ മകരേ
ചാപാംപത്യൌ ചേഷ്യതേ
കുംഭേ സൗഖ്യഗൃഹം തഥൈവ മകരേ
വായൌ തഥാവശ്യകേ
കത്തവ്യം വൃഷമേഷയോരിദമഥോ
വായൌ തഥൌഖലൂഖലം. ൨൩

അന്വയം.	അത്ഥം.
പജ്ജന്യേ ശിഖിനിവാ	= പജ്ജന്യങ്കലോ അഗ്നിയിങ്കലൊ
മേഷേ വൃഷേ അനിലേ വാ	= മേടത്തിലോ, ഇടവത്തിലോ. വായുകോണിലോ
പാചനാലയം ഇഷ്യതേ	= പാകശാലഇച്ഛിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു
ഭുക്തിസത്മാതത്രൈവ അപി	= ഭക്ഷണശാല അവിടത്തന്നെയോ
മകരേ ച അപാംപത്യൌ ച	= മകരത്തിലോ പടിഞ്ഞാറോ
ഇഷ്യതേ	= ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു.
സൌഖ്യഗൃഹം കുംഭേ	= സുഖിപ്പാനുള്ളഗൃഹം കുംഭത്തിലും
തഥൈവ മകരേ	= അപ്രകാരം മകരത്തിലും
വായൌ	= വായുവിങ്കലും
തഥാ അവശ്യകേ	= അപ്രകാരം അവശ്യമെങ്കിൽ
ഇദം വൃഷമേഷയോഃ	= ഇതു് ഇടവത്തിലും മേടത്തിലും
കത്തവ്യം	= ചെയ്യപ്പെട്ടവാൻ യോഗ്യമാകുന്നു
തഥാ അഥ ഔലൂഖലം	= അപ്രകാരം പിന്നെ ഉരൽപ്പുര
വായൗ കത്തവ്യം	= വായുകോണിൽ ചെയ്യേണ്ടതാണു്.

സാ— ഭക്ഷണസാധനം പാകം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള ഗൃഹം പജ്ജന്യപദത്തിലും അഗ്നികോണിലും മേടം, ഇടവം ഈ രാശികളിലും വായുകോണിലും ചെയ്യാവുന്നതാണു്. ഭക്ഷണം കഴിക്കാനുള്ള വീടു് പാകത്തിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിലും, മകരം രാശിയിലുംപടിഞ്ഞാറും ചെയ്യാവുന്നതാണു്. വിശ്രമസുഖത്തിനു

ള്ള ഗൃഹം കുംഭംരാശിയിലും, മകരംരാശിയിലും, വായുകോണിലും മേടം ഇടവം ഈ രാശികളിലും ഉരൽപ്പുര വായുകോണിലും ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

കൂപാദിവിധി.

മൂ—മീനേ കൂപമതീവമുഖ്യമുദിതം സൎവ്വാൎത്ഥപുഷ്ടിപ്രദം
മേഷേ-ചാപിഘടേ ച ഭൂതികൃദിദം നക്രേ വൃഷേൎത്ഥപ്രദം
ആപേചൈവമഥാപവത്സപദകേ മുഖ്യം തഥൈവേന്ദ്രജിൽ
കോഷ്ഠേദൃഷ്ടമപാംപതൌ ശുഭദം നാരീക്ഷയം മാരുതേ. ൨൭

അന്വയം	അൎത്ഥം
കൂപം മീനേ	= കിണറു മീനത്തിൽ
അതീവമുഖ്യം ഉദിതം	= ഏററവും മുഖ്യമെന്നു വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു
സൎവ്വാൎത്ഥപുഷ്ടിപ്രദം	= ഇതു എല്ലാവിധത്തിലും അൎത്ഥപുഷ്ടിയെച്ചെയ്യും.
മേഷേ ച ഘടേ അപി ഇദം	=മേടത്തിലും കുംഭത്തിലുമുള്ള കിണറു
ഭൂതികൃൽ	= ഐശ്വൎയ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കും
നക്രേ വൃഷേ ച ഇദം	= മകരത്തിലും ഇടവത്തിലും ഉള്ള
അൎത്ഥപ്രദം	= ധനവൎദ്ധനയെച്ചെയ്യും (കിണറു്
ആപേ ച	= ആപൻെറ പദത്തിലും
ഏവം ആപവത്സപദകേ	= ഇപ്രകാരം ആപവത്സൻെറ പദത്തിലും
ഇദം മുഖ്യം	= കിണറു ശുഭമാകുന്നു
തഥാ ഇന്ദ്രജിൽ കോഷ്ഠേ	= ഇന്ദ്രജിത്തിൻെറ പദത്തിലും
ദൃഷ്ടം	= കാണപ്പെട്ടനു
അപാംപതൌ ഇദം	= പടിഞ്ഞാറുള്ള കിണറു്
ശുഭദം	= ശുഭകരമാകുന്നു
മാരുതേ ഇദം	= വായുകോണിലെ കിണറു്
നാരീക്ഷയം	= സ്ത്രീകൾക്കു ഗുണകരമല്ല.

സാ:—മീനംരാശി കിണറു കുഴിക്കുന്നതിനു് അത്യുത്തമവും എല്ലാവിധത്തിലും ധനാഭിവൃദ്ധിയെ ചെയ്യുന്നതുമാണു്. മേടം കുംഭം ഈ രാശികളിൽ കിണറു കുഴിക്കുന്നതു ഐശ്വൎയ്യപ്രദമാണു്. ഇടവം മകരം ഈ രാശികളിലുള്ള കിണറു ധനവൃദ്ധികരമാകുന്നു. ആപൻ, ആപവത്സൻ ഇവരുടെ പദങ്ങളും കിണറു കുഴിപ്പാൻ യോഗ്യങ്ങളാകുന്നു. ഇന്ദ്രജിത്തിൻെറ പദത്തിൽ കിണ

-റുള്ളതായി കാണ്മാനുണ്ടു്. വരുണപദത്തിലും കിണറുകുഴിക്കുന്നതു ശുഭകർമമാണു്. വായുകോണിലെ കിണറു സ്ത്രീകൾക്കു നാശകരമാകുന്നു. "ഇന്ദ്രജിൽകോഷ്ഠദുഷ്ടം" എന്ന ഭാഗംകൊണ്ടു് ഇന്ദ്രജിത്തിന്റെ പദം കിണറുകുഴിപ്പാൻ സവ്വസമ്മതമല്ലെന്നു് സൂചിപ്പിക്കുന്നു. "സവ്വസൂദിക്ഷുസലിലം പ്രകുയ്യാൽ വിഹായനൈരൃത്യയമാഗ്നവായൂൻ" എന്നു് പ്രകാശികയും "കക്കികന്യാതുലാചാപ വൃശ്ചികാനക്രമീനകഃ യദിസ്ഥാനംഭവേദത്ര ശോഭനംജലമുച്യതേ" എന്ന കൂപപ്രശ്നവും "കൂപംകുംഭഗതംശ്രേഷ്ഠം മദ്ധ്യമംമീനമേഷയോഃ അധമംമകരസ്ഥംഹി കൂപാന്യേവംവിദുർബുധഃ" എന്ന കാശ്യപീയവും, "അംഭഃകുംഭഗതംശ്രേഷ്ഠം മദ്ധ്യമംമീനമേഷയോഃ മകരേചവൃഷേനീചം ഗ്രാമാദ്രാലയസ്യച" എന്ന ഗുരുദേവപദ്ധതിയും അല്പാല്പം ഭിന്നങ്ങളായി അഭിപ്രായപ്പെടുന്നുണ്ടെങ്കിലും ഈശഖണ്ഡത്തിൽ വിധിക്കപ്പെട്ട സ്ഥാനം ശുഭമാണെന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നു. കൂടാതെ, കിണറു കുഴിക്കുന്നതു് കണ്ണസൂത്രം, പദരേഖ, ഗൃഹമദ്ധ്യസൂത്രം, നാഗസൂത്രം, ഇവയെ ഒഴിച്ചു വേണ്ടതാണു്. ഇതിനു "കണ്ണസൂത്രേമൃതിംകണ്ണ ബഹിസൂത്രേഷു വിസ്മൃതിം ചോരശത്രുഗൃഹോൽപാതം ഗൃഹസൂത്രേവിനാശദം പ്രാകാരേനാഗസൂത്രേ വാ വേദസ്സവ്വക്ഷയപ്രദഃ" എന്നുള്ള സവ്വദേവവചനം പ്രമാണമാകുന്നു.

ശ്ലോ — കൂപംശോഭനമന്തരീക്ഷകപദേ
പ്യേവംതടാകം ഹിതം
മാഹേന്ദ്രേ ചമഹീധരേ ച വരുണേ
സോമേശിവേ മേഷഭേ
വായൗവാനിരൃതൗച ദുഷ്ടമഥവാ
സ്നാനാദിപാനാദിഷു
പ്രായോനൈകജലം നദീജലമുത
തോന്യൽപൃഥക് കല്പയേൽ. ൨൨

അന്വയം.	അർത്ഥം.
അന്തരീക്ഷകപദേ അപി	= അന്തരീക്ഷകപദത്തിലും
കൂപം ശോഭനം	= കിണറു്, ശോഭനമാകുന്നു.
ഏവം മാഹേന്ദ്രമഹീധരേ വരുണേസോമേശിവേ മേഷഭേ ച തടാകം	= ഇപ്രകാരം മഹേന്ദ്രപദത്തിലും മഹീധരപദത്തിലും വരുണപദത്തിലും സോമദിക്കിലും ശിവദിക്കിലും മേടത്തിലും തടാകം ഹിതമാകുന്നു
വായൗ നിരൃതൗ വാ	= വായുവിലും അഥവാ നിരൃതിയിലും

(തടാകം) ദൃഷ്ടം ച = തടാകം ചെയ്യപ്പെട്ടതായി കാണ ന്നുമുണ്ട്

സ്നാനാദിപാനാദിഷു = സ്നാനാദികളിലും പാനാദികളിലും
പ്രായഃ നദീജലം ഋതേ = പ്രായേണ നദീജലമല്ലെങ്കിൽ
ന ഏകജലം = ഒന്നിലെവെള്ളവുമിഷ്ടമല്ല
അതഃ അന്യൽ പൃഥക് = ഇതുകൊണ്ട്, സ്നാനപാനാദികൾക്കുള്ളവ വെവ്വേറെ
കല്പയേൽ = ഉണ്ടാക്കിക്കൊള്ളണം

സാ—അന്തരീക്ഷപദത്തിലും കിണറു ശുഭമാകുന്നു. തടാകം കിഴക്കേദിക്കിലും മഹീധരപദത്തിലും പടിഞ്ഞാറും വടക്കും ഈശകോണിലും വിശേഷിച്ച് മേടംരാശിയിലുമിഷ്ടമാണ്. വായുകോണിലും നിരൃതികോണിലും തടാകംചെയ്തിട്ടുള്ളതായി കാണന്നുണ്ട്. കുളി മുതലായ ബാഹ്യോപയോഗങ്ങൾക്കും, പാനാദികൾക്കും ഒരു ജലാശയത്തിൽനിന്നും ഉപയോഗിക്കുന്നതു ശുഭമല്ല. നദീജലമാണെങ്കിൽ സ്നാനാദികൾക്കും പാനാദികൾക്കും അതിലെ ജലം ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണ്. ഇതിനാൽ നദിയില്ലാത്ത പക്ഷം, സ്നാനപാനാദികൾക്ക് ജലാശയം വേറെവേറെയുണ്ടാക്കിക്കൊള്ളണം.

മൂ—ആഗ്നേയാം ഭവനസ്യ കൂപഖനനം
പൂർവ്വംകൃതം വാ തഥാ
വാപീദാഹഭയാദികം പ്രകുരുതേ തദ്വൽ—
ഫലം ദക്ഷിണേ
ഗ്രാമാദേരപി ദീർഘികാദികതിചിന്നേച്ഛ—
ന്തി യാമ്യേതരൈ—
ർവാരാമോ ഗൃഹസന്നിധൌ ഘനഭൃതാം വാസോ—
പി നൈവേഷ്യതേ. ൨൯

അന്വയം. അർത്ഥം.

ഭവനസ്യ ആഗ്നേയാം = ഭവനത്തിന്റെ അഗ്നികോണിൽ
കൂപഖനനം പൂർവ്വം കൃതം വാ = കൂപഖനനം മുൻപേതന്നെ ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതും
തഥാ വാപീ = അപ്രകാരമുള്ള കുളവും
ദാഹഭയാദികം പ്രകുരുതേ = അഗ്നിഭയം മുതലായതിനെ ഉണ്ടാക്കുന്നു
ദക്ഷിണേ (വാപീ) = ദക്ഷിണദിക്കിലുള്ള വാപിയും
തദ്വൽഫലംപ്രകുരുതേ = അതുപോലെയുള്ള ഫലത്തെ ചെയ്യുന്നു

ഗ്രാമാദേഃ യാമ്യേ = ഗ്രാമാദികളുടെ തെക്കേദിക്കിൽ
ദീർഘികാദി അപി = ദീർഘികമുതലായ ജലാശയങ്ങളും
കതിചിൽ ന ഇച്ഛന്തി = ചിലർ ശുഭങ്ങളാണെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല.
തഥാ ഏവ ഗൃഹസന്നിധൌ = അപ്രകാരംതന്നെ ഗൃഹത്തിന്റെ ഏററവും അടുത്തു്
ആരാമഃഫണഭൃതാം വാസഃഅപി=ആരാമവും സർപ്പങ്ങളുടെവാസ
ന ഏവ ഇഷ്യതേ = ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നില്ല. (വും

സാ:—വീട്ടിന്റെ അഗ്നികോണിലും തെക്കേദിക്കിലും കിണറോ കുളമോ മുൻപേതന്നെ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായി ഉണ്ടെങ്കിൽ അവ അഗ്നിഭയം മുതലായ ദുരിതാനുഭവത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഈ സ്ഥാനങ്ങളിൽ കിണറും കുളവും ഉണ്ടായിരിക്കരുതെന്നും സ്പഷ്ടമാകുന്നുണ്ടല്ലൊ. ഗ്രാമം നഗരം മുതലായതിന്റെ തെക്കുഭാഗത്തുകൂടിയും നദി ദീർഘത്കടാകം മുതലായ ജലാശയങ്ങൾ നല്ലതല്ലെന്നാണു് ചിലരുടെ പക്ഷം. അതുപോലെതന്നെ അകൃത്രിമമായ പുഷ്പവാടിയുടേയും സർപ്പക്കാവിൻേറയും സമീപത്തിലും മനുഷ്യാലയം അശുഭകരമാകുന്നു.

മൂ— രാജ്ഞാം ധാമനിഭൂസുരസ്യച ഗൃഹം
നിത്യാച്ചനായാംകണേ
ശാർവേന്ദ്രാഗ്നിജലേശദിക്ഷുകുലദൈ–
വാച്ചാപ്രതിഷ്ഠാദിച
പ്രാസാദാദിവിധാനമീശസുരനാ–
ഥാഗ്ന്യന്തകാശാഗതം
കേതുത്ഥം വൃഷജം കരോതു ച നിരൃ–
ത്യാദൌഘക്രമാച്ഛ്റേയസേ. ൨൮

അന്വയം. അർത്ഥം.

രാജ്ഞാം ഭൂസുരസ്യച ധാമനി= രാജാക്കന്മാരുടേയും ബ്രാഹ്മണരുടേയും ആലയങ്ങളിൽ
നിത്യാച്ചനായ ഗൃഹം അങ്കണേ= നിത്യപൂജയ്ക്കുള്ള ഗൃഹം അങ്കണത്തിലും
കുലദൈവാച്ചപ്രതിഷ്ഠാദി =ധമ്മദൈവത്തിന്റെ പ്രതിഷ്ഠമുതലായതു്
ശാർവേന്ദ്രാഗ്നിജലേശദിക്ഷുച = ഈശൻ, ഇന്ദ്രൻ, അഗ്നി, വരുണൻ ഇവരുടെ ദിക്കുകളിലും കാര്യമാകുന്നു.
പ്രാസാദാദിവിധാനം =പ്രാസാദാദികളുടെ സ്ഥാനം

ഈശസുരനാഥാഗ്യന്തകാശാ– = ഈശൻ, ഇന്ദ്രൻ, അഗ്നി, യമൻ
ഗതം ഇവരുടെ ദിക്കുകളിൽ

കേതുത്ഥം = കേതുയോനി ജനകമായിട്ടു

നിരൃത്യാദൗ ക്രമാൽവൃഷജം = നിരൃതിമുതൽ ക്രമേണവൃഷയോനിജനകമായിട്ടു

ശ്രേയസേ കരോതു = ശ്രേയസ്സിനായിട്ടു ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു.

സാ:—സന്ധ്യാവന്ദനം മുതലായ നിത്യപൂജയ്ക്കുള്ള ഗ്രഹം രാജഭവനങ്ങളിലും ബ്രാഹ്മണാലയങ്ങളിലും അങ്കണത്തിൽ ഉണ്ടാക്കേണ്ടതാണ്. (അന്തർജനങ്ങൾക്കും മററും ഉപയോഗയോഗ്യമായി തീരത്തക്കവിധത്തിൽ ബ്രാഹ്മണാലയങ്ങളിലും മററും അങ്കണത്തിനകത്തു പൂജാഗ്രഹം ഉണ്ടായിരിക്കണം) കുലദേവതാപൂജയ്ക്കും മററുമുള്ള ആലയങ്ങൾ ഈശകോണിലോ കിഴക്കോ അഗ്നികോണിലോ പടിഞ്ഞാറോ ചെയ്തുകൊള്ളണം. ഗ്രാമം പുരം നഗരം മുതലായതുകളിൽ ദേവപ്രതിഷ്ഠയ്ക്കുള്ള പ്രാസാദം, അതിന് (ഗ്രാമാദികൾക്ക്) അഭിമുഖമായവിധത്തിൽ ഈശകോണ് കിഴക്ക്, അഗ്നികോണ് തെക്ക്, ഈ ദിക്കുകളിൽ, ഏകയോനിജനകമായിട്ടു നിരൃതികോണ്, പടിഞ്ഞാറ്, വായുകോണ്, വടക്ക് ഈദിക്കുകളിൽ വൃഷയോനി വരത്തക്കവിധത്തിലും ചെയ്തുകൊള്ളണം. ഇതു രാജാക്കന്മാരുടേയും ജന്മികളായ ബ്രാഹ്മണന്മാരുടേയും വളപ്പിനുള്ളിലും ക്ഷേത്രങ്ങൾ ചെയ്യ പതിവുണ്ടെന്നുള്ളതിനെ കാണിക്കുന്നു. ഈ ദേവാലയങ്ങൾ ഗ്രാമാദികളുടെ ഉള്ളിലേക്കമുഖം വരത്തക്കവിധത്തിൽ അതായതു് ഈശകോണ്, കിഴക്ക്, അഗ്നികോണ്, തെക്ക് ഈ സ്ഥാനങ്ങളിലുള്ളവ പടിഞ്ഞാറുമുഖമായും വടക്ക്, വായുകോണ്, പടിഞ്ഞാറ് നിരൃതികോണ് ഈ സ്ഥാനങ്ങളിലുള്ളതു് കിഴക്കു മുഖമായും വേണ്ടതാകുന്നു. "ഈശപൂർവാഗ്നിയാമ്യസ്ഥം പശ്ചിമാഭിമുഖം ശുഭം ഉത്തരാനിലവാരീശരാക്ഷസസംസ്ഥംപുരോമുഖം" എന്നുള്ള പാശുപതവചനവും അടുത്തുപറയുന്ന പദ്യവും മേല്പറഞ്ഞതിനെ ദൃഢീകരിക്കുന്നുണ്ട്. ഇങ്ങിനെ പശ്ചിമാഭിമുഖമായിട്ടുള്ളവ ഏകയോനിയായും, കിഴക്കുമുഖമായിട്ടുള്ളതു് വൃഷയോനിയായും കല്പിക്കുന്നതു വിശേഷിച്ചും, ശ്രേയസ്കരമാകുന്നു.

മൂ–സേവിതകുലദൈവതധാമൈശനിരൃത്യാദികേതുവൃഷ–

(ജംസ്യാൽ

ഗ്രഹപുരപത്തനനഗരഗ്രാമാദാവഭിമുഖാഭവന്തിതദാ. ൩൫

അന്വയം. | അൎത്ഥം.

സേവിതകുലദൈവതധാമ = വച്ചാശ്രയിക്കുന്ന ധൎമ്മദൈവാ-(ലയം

ഐശനിരൃത്യാദി കേതുവൃ- = ഈശകോണുതുടങ്ങി കേതുയോ ഷജം സ്യാൽ നിയായും നിരൃതികോണുതുടങ്ങി വൃഷയോനിയായും ഭവിക്കണം.

തദാ ഗൃഹപുരപത്തനനഗര-= അപ്പോൾ ഗൃഹം പുരം പത്തനം ഗ്രാമാദൌ നഗരം ഗ്രാമം മുതലായ സ്ഥാന(ങ്ങൾക്ക

അഭിമുഖാഃ ഭവന്തി =നേരേ മുഖങ്ങളോടുകൂടിയവയാ യി ഭവിക്കും.

സാ:—ഒരു കുടുംബത്തിലുള്ള ജനങ്ങളുടെ ധൎമ്മദൈവമാണെങ്കിൽ ആ കുടുംബത്തിന് അഭിമുഖമായിട്ടും പുരം പത്തനം നഗരം മുതലായി പൊതുജനങ്ങളുടെ വകയാണെങ്കിൽ അതാതിന്നഭിമുഖമായിട്ടും ധൎമ്മദൈവങ്ങളുടെ ആലയം കല്പിക്കണം. അതു ഈശകോണുമുതൽ തെക്കേദിക്കുവരെ കേതു യോനിജനകമായും നിരൃതികോണുമുതൽ വടക്കേദിക്കുവരെ വൃഷയോനിയായും ചെയ്തു കൊള്ളണം. അങ്ങിനെ ചെയ്യുമ്പോൾ മുൻപറഞ്ഞതുപോലെ ഗൃഹാദികളോട് ഈ ആലയങ്ങൾക്ക് അനുകൂലസ്ഥിതി വരിക യും ചെയ്യും.

മൂ— നിരംഗസംഗാദിവിഭിന്നഗേഹ-
പ്രതിഷ്ഠിതായാഃ പ്രതിമാസ്തുതാസാം
ചലാചലത്വേദ്വയഭേദതസ്താൽ
ക്രിയാവശാച്ചാപിഭവേദ്വിശേഷഃ. ൩൨.

അന്വയം. | അൎത്ഥം.

യാഃ പ്രതിമാഃ = യാവചില പ്രതിമകൾ

നിരംഗസംഗാദിവിഭിന്നഗേ = അവയവബന്ധമില്ലാത്ത വിഭിന്ന ഹപ്രതിഷ്ഠിതാഃ ങ്ങളായ ഗേഹങ്ങളിൽ പ്രതിഷ്ഠി ക്കുന്നവെങ്കിൽ

ചലാചലത്വേദ്വയഭേദതഃ ച= ചലങ്ങളെന്നും അചലങ്ങളെന്നുമുള്ള ദ്വയഭാവനകൊണ്ടും

തൽക്രിയാവശാൽ അപി = അതിനെ സംബന്ധിച്ചുള്ള ക്രിയ കളെ ആശ്രയിച്ചും

താസാം വിശേഷഃ ഭവേൽ = അതുകൾക്ക് (പ്രതിമാദികൾക്ക്) വിശേഷം ഭവിക്കും.

൩൦

സാ:—അന്യോന്യം അവയവസംബന്ധമില്ലാതെ വിഭിന്നരൂപമായിട്ടുള്ള മനുഷ്യാലയങ്ങളിലും വിധിപ്രകാരം ചില ഭാഗങ്ങളിൽ പ്രതിമാദികൾ പ്രതിഷ്ഠിക്കാവുന്നതാണ്. ആ പ്രതിമാദികൾക്ക് ചില അവസ്ഥാഭേദങ്ങളുണ്ട്. സാളഗ്രാമം, ശ്രീചക്രം, ജംഗമപീഠം മുതലായ ചരോപാധികളിലും. ലോഹം, ശില മുതലായ അക്ഷയദ്രവ്യങ്ങൾകൊണ്ട് നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട സ്ഥിരോപാധികളിലും ഒന്നുപോലെ ഈശപരഭജനം ചെയ്തുവരാറുണ്ടല്ലോ. അങ്ങിനെയുള്ള ഉപാധികളേയും അതിനെ ആശ്രയിച്ചുചെയ്യുന്ന പൂജാച്ചനാദികളെയും അനുസരിച്ച് ഈ പ്രതിമാദികൾക്കും ചില വിശേഷങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതാണ്.

മൂ— സൗഖ്യാത്ഥം ധരണീഭൃതാം മണിഗൃഹം
മിത്രേവിഹാരോനിലേ
വ്യായാമോഗ്ഗളകേതഥൈവ നിരൃതൌ—
സ്ഥാനാദിപർജ്ജന്യകേ
ഇന്ദ്രേതോയപദൌ ച ഭുക്തിനിലയം
നൃത്താദിഗാന്ധവ്വതേ
ശാസ്ത്രാദ്യം നിരൃതൌ ഗൃഹക്ഷതപദത
പ്രാച്യേച ശയ്യാഗൃഹം. ൩൩.

അന്വയം.	അത്ഥം.
ധരണീഭൃതാം	= രാജാക്കന്മാക്ക്
സൗഖ്യാത്ഥം മണിഗൃഹം	= സുഖിക്കാനുള്ള മണിയറ
മിത്രേ	= മിത്രപദത്തിലും
വിഹാരഃ അനിലേ	= കേളീഗൃഹം വായുകോണിലും
വ്യായാമഃ-അഗ്ഗളകേ	= വ്യായാമത്തിനുള്ള ഗൃഹം അഗ്ഗള
തഥാ ഏവ നിരൃതൌ	=അപ്രകാരംനിരൃതിയിലും(പദത്തിലും
സ്ഥാനാദിപജ്ജന്യകേ	= കുളിപ്പുര മുതലായതു് പജ്ജന്യപദ
ഭുക്തിനിലയം	= ഭക്ഷണത്തിനുള്ള ഗൃഹം (ത്തിലും
ഇന്ദ്രേ തോയപദൌ ച	= ഇന്ദ്രപദത്തിലും വരുണപദത്തിലും
നൃത്താദി ഗാന്ധവ്വകേ	= നൃത്തശാല ഗന്ധവ്വപദത്തിലും
ശസ്ത്രാദ്യം നിരൃതൌ	= ആയുധശാല നിരൃതിയിലും
ശയ്യാഗൃഹം	=മണിയറ
ഗൃഹക്ഷതപദേ പ്രാച്യേ ച	=ഗൃഹത്തിൻെറ പദത്തിലും കിഴ(ക്കം കാര്യമാകുന്നു.

സാ—രാജാക്കന്മാക്ക് ഇരുന്ന് സുഖിപ്പാനുള്ള മണിയറ മിത്രപദത്തിലും, വിനോദിക്കുന്നതിനുള്ള ഭവനം വായുപദത്തിലും

കായികാഭ്യസനത്തിനുള്ള ഗൃഹം അഗ്ഗുളപദത്തിലും, നിരൃതിയിലും, കുളിപ്പുര പജ്ജന്യപദത്തിലും. ഭക്ഷണം കഴിപ്പാനുള്ള ഗൃഹം ഇന്ദ്രപദത്തിലും, വരുണപദത്തിലും, നാടകശാല ഗന്ധർവ്വപദത്തിലും, ആയുധശാല നിരൃതിയിലും, ശയനഗൃഹം ഗൃഹക്ഷതപദത്തിലും, കിഴക്കും ചെയ്തുകൊള്ളേണ്ടതാണ്. ഇതു് രാജാക്കന്മാക്ക് വിധിച്ചിട്ടുള്ള ഉപാലയങ്ങളുടെ സ്ഥാനങ്ങളാണ്. ഇതിനു്:–

"മദ്ധ്യേ ബ്രഹ്മഗൃഹം നൃപസ്ഥിതിഗൃഹം മിത്രേ വിഹാരോനിലേ.
വ്യായാമേ ഗ്ഗുളകേ തഥാ ധനപതൌ സ്നാനാദിപജ്ജന്യകേ
ഐശ്വര്യത്ഥഭുക്തിസത്മവരുണേ നൃത്താദിഗാന്ധർവ്വകേ
ശാസ്ത്രാദ്യംനിരൃതൌഗൃഹക്ഷതപദേ ശയ്യാഗൃഹം ഭൃംഗജാം."

എന്ന പഞ്ചാശികാവചനവും പ്രമാണമാകുന്നു.

മതിൽകെട്ടേണ്ട വിധി.

മൂ— ദണ്ഡാന്തം സമതീത്യ വപ്രമുദിതം മൃത്ഭിശ്ശിലാദ്യൈസ്തഥാ
ശ്രേഷ്ഠം തല്പരികാത്തു മദ്ധ്യമമഥോശാഖാവൃതിശ്ചാധമാ
തല്പാദാദിഷു കണ്ടകിദ്രുമലതാഗ്രാഹ്യശ്ച വേണ്വാദയഃ
കുര്യാൽ ദ്രവ്യവശാദിഹൈകമുദിതാൻ വൃക്ഷാംശ്ചദിക്ഷുക്ര– (മാൽ

അന്വയം.	അർത്ഥം.
ദണ്ഡാന്തം സമതീത്യ	= ദണ്ഡുസീമയ്ക്കു വെളിയിൽ
മൃത്ഭിഃ തഥാ ശിലാദ്യൈഃ	= മണ്ണുകൊണ്ടോ അപ്രകാരം കല്ലു–
വപ്രം	= മതിൽ (കൊണ്ടോ ഉള്ള
ശ്രേഷ്ഠം ഉദിതം	= ശ്രേഷ്ഠമെന്നുപറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു
തല്പരികാത്തു	= ആ കിടങ്ങാകട്ടെ
മദ്ധ്യമാ	= മദ്ധ്യമമാകുന്നു
അഥ ശാഖാവൃതിഃ ച	= പിന്നെ ശാഖകൊണ്ടുള്ള ചുററു–
അധമാ	= അധമമാകുന്നു (വേലി
തല്പാദാദിഷു	= കാലും വരിച്ചിലും
കണ്ടകദ്രുമലതാഃ	= മുള്ളുള്ള വൃക്ഷക്കൊമ്പുകളും വള്ളി–കളും
വേണ്വാദയഃ	= മുള മുതലായവയും
ഗ്രാഹ്യഃ	= ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണ്
ഇഹ ഏകം	= ഇപ്പറഞ്ഞതിൽ ഒന്നിനെ
ദ്രവ്യവശാൽ കുര്യാൽ	= ധനശേഷിയനുസരിച്ചു് ചെയ്യ–
ദിക്ഷു ക്രമാൽ	= ദിക്കുകളിൽ ക്രമേണ (ണം
ഉദിതാൻ വൃക്ഷാൻ ച	= വിധിച്ചിട്ടുള്ള വൃക്ഷങ്ങളേയും
കുര്യാൽ	= നട്ടുകൊള്ളണം

സാ:—പറമ്പിന്റെ അതിൎത്തി മുൻപേതന്നെ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഈ അതിൎത്തിക്ക് ഒരു പദപ്രമാണം പുറത്തോട്ട മാററിവേണം മതിൽ മുതലായതു് ഉണ്ടാക്കേണ്ടതു്. ഇതിനു് "സീമാന്തപദോന്മാനം നീത്വാവപ്രംവിധീയതേ" എന്നുള്ള സാരാവലീവചനം പ്രമാണമാകുന്നു. ഭൂസീമയ്ക്കു വെളിയിൽ ഉള്ള എട്ട ദേവന്മാരുടെ സ്ഥാനസങ്കല്പമായിരിക്കണം ഇതിന്റെ ആവശ്യം. കല്ലു്, മണ്ണു്, ചുടുകല്ലു് മുതലായവകൊണ്ടു് മതിൽ കെട്ടുന്നതുതന്നെയാണു് ഉത്തമമായിട്ടുള്ളതു്. ആ സ്ഥാനത്തു കിടങ്ങുണ്ടാക്കുന്നതു് മദ്ധ്യമമാണു്. മുള്ളുള്ള വൃക്ഷക്കൊമ്പുകൊണ്ടും വള്ളികരം മുളകരം മുതലായവകൊണ്ടും ചുററുവേലികെട്ടുന്നതു് അധമമായിട്ടുള്ളതാണു്. ഉത്തമ, മദ്ധ്യമ, അധമങ്ങളായി പറഞ്ഞിട്ടുള്ള അതിൽ അവരവരുടെ ധനശേഷിയനുസരിച്ചു് ഏതെങ്കിലും ഒരുവിധം ചെയ്തുകൊള്ളണം. അതിനുശേഷം മുൻപറഞ്ഞ ക്രമമനുസരിച്ചു് ദിക്കുകളിൽ ക്രമേണ വൃക്ഷങ്ങളും വച്ചുകൊള്ളണം.

മൂ— ഏവം നിൎമ്മാപ്യഗേഹം പ്രഥമമിഹവൃത-
സ്തന്ത്രിവൎയ്യസ്തദന്തേ
തൽകൎത്തൄൻ ശില്പിനസ്താൻ വലയമണിലസൽ-
കുണ്ഡലാദ്യൈൎയ്യഥേഷ്ടം
സന്തോഷ്യാപാദ്യചൈകൽസ്വയമതിയജമാ-
നേനസമൃക്മുഹൂൎത്തേ
ഗത്വാതദ്വാസ്തുപൂജാദ്യഖില്ക്രിയാവിധിം
സാധ്യകൎവ്വീത തസ്മിൻ. ൩൭

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
ഇഹ	= ഗൃഹനിൎമ്മാണവിഷയത്തിൽ
പ്രഥമം വൃതഃ തന്ത്രിവൎയ്യഃ	= ആദ്യമായി വരിക്കപ്പെട്ട തന്ത്രി- (വൎയ്യൻ
ഏവം ഗേഹം നിൎമ്മാപ്യ	= ഇപ്രകാരം വീട്ട ചെയ്യിച്ചിട്ടു്
തദന്തേ	= അതിന്റെ അവസാനത്തിൽ
തൽകൎത്തൄൻ താൻ ശില്പിനഃ	= ആവീട്ടപണിചെയ്തശില്പികളെ
വലയമണിലസല്കുണ്ഡലാദ്യൈഃ	= വള, രത്നങ്ങൾപതിച്ച കുണ്ഡലങ്ങൾ മുതലായവകൊണ്ടു്
യഥേഷ്ടം സന്തോഷ്യ	= ഇഷ്ടമനുസരിച്ചു സന്തോഷി- (പ്പിച്ചിട്ടു്
സ്വയം അപി	= താൻതന്നെ
ഏതൽ ആപാദ്യ	= ഈ ഗൃഹത്തെ സ്വീകരിച്ചിട്ടു്

യജമാനേന	= യാഗകത്താവിനോടുകൂടെ
സമ്യക് മുഹൂൎത്തേ	= ശുഭമുഹൂൎത്തത്തിൽ
തസ്മിൻ ഗത്വാ	= ഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശിച്ചിട്ട്
തദ്വാസ്തുപൂജാദ്യഖിലശുഭവിധിം ച	= തൽസംബന്ധമായ വാസ്തുപൂജമുതലായ എല്ലാ ശുഭകൎമ്മങ്ങളും
സാധു കുൎവീത	= വഴിപോലെ ചെയ്തുകൊള്ളണം

സാ:—'മൎത്ത്യോവിപ്രാദിവൎണ്ണേഷ്വിഹ' എന്ന പദ്യപ്രകാരം വരിക്കപ്പെട്ട ഗുരുശ്രേഷ്ഠൻ മേൽപറഞ്ഞ വിധിപ്രകാരം വീട്ടുപണി ചെയ്യിച്ചതിൻെറശേഷം സ്ഥപതി മുതലായ ശില്പികൾക്കു വളകൾ, കണ്ഠാഭരണങ്ങൾ മുതലായവയെ ദാനംചെയ്തു സന്തോഷിപ്പിച്ചു ഗൃഹം സ്വീകരിക്കണം. പിന്നീട് ശുഭമുഹൂൎത്തത്തിൽ ഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു വാസ്തുപൂജ മുതലായ കൎമ്മങ്ങൾ വിധിയനുസരിച്ചു നടത്തിക്കൊള്ളണം.

മൂ— കൎത്താചാഥ ക്രിയാന്തേ മഹിതഗുരുവരം
ഭോജയിത്വാ യഥേഷ്ടം
ഗോഭൂമ്യാദ്യൈശ്ച ദത്വാ വിധിവദവഹിതോ
ദക്ഷിണാം മുഖ്യരൂപാം
ആജ്ഞാമാദായ തസ്മാന്നിഖിലമപി ജനം
പ്രീണയൻ ഭൂരിദാനൈഃ
സ്വീയൈഃ സാൎദ്ധം സ്വഗേഹേ സുചിരമധിവസേൽ
പൂൎണ്ണകാമസ്സുഖേന. ൩൬

അന്വയം.	അൎത്ഥം.
അഥ കൎത്താ	= അതിനുശേഷം വീട്ടുടമസ്ഥൻ
ക്രിയാന്തേ	= പൂജാദികളുടെ അവസാനത്തിൽ
മഹിതഗുരുവരം	= മഹാനായ ഗുരുവരനെ
യഥേഷ്ടം ഭോജയിത്വാ	= മൃഷ്ടാന്നദാനം ചെയ്തിട്ട്
അവഹിതഃ	= ഭക്തിയോടുകൂടിയവനായി
ഗോഭൂമ്യാദ്യൈം	= പശു, ഭൂമി മുതലായവയും
മുഖ്യരൂപാം ദക്ഷിണാം	= യാഗാന്തദാനമായ ദക്ഷിണയും
വിധിവൽ ദത്വാ	= വിധിപോലെ കൊടുത്തിട്ട്
തസ്മാൽ	= അവങ്കൽനിന്ന്
ആജ്ഞാം ആദായ	= അനുവാദം വാങ്ങി
ഭൂരിദാനൈഃ	= പലവിധദാനങ്ങളെക്കൊണ്ടു
നിഖിലം ജനം അപി	= എല്ലാജനങ്ങളേയും
പ്രീണയൻ	= സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നവനായി

സ്ത്രീയൈഃസാൎദ്ധം = തന്റെ മിത്രജനങ്ങളോടുകൂടി
പൂൎണ്ണകാമഃ = സംതൃപ്തനായി
ഗേഹേ സുഖേന = ഗൃഹത്തിൽ സുഖത്തോടുകൂടെ
സുചിരം അധിവസേ = വളരെക്കാലം അധിവസിക്കണം.

സാ:—വീടുചെയ്യിക്കുന്ന പുരുഷൻ വാസ്തുപൂജ മുതലായ കൎമ്മങ്ങളുടെ അവസാനത്തിൽ മഹാത്മാവായ ഗുരുവിനെ മൃഷ്ടാന്നദാനംകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയിട്ട്, പശുക്കൾ, ഭൂമി, സ്വൎണ്ണം വസ്ത്രം ഇത്യാദികൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇഷ്ടമനുസരിച്ചു ദാനം ചെയ്യണം. പിന്നിട്ടു ഭക്തിയോടുകൂടി കൎമ്മാന്ത്യദക്ഷിണകൊടുത്തു് അദ്ദേഹത്തോടു് അനുവാദംവാങ്ങി തന്റെ ശക്തിക്കതക്കവണ്ണമുള്ള മററുദാനങ്ങൾകൊണ്ടു് എല്ലാവരേയും സന്തോഷിപ്പിച്ചു കളത്രപുത്രാദികളോടുകൂടി ഇഷ്ടപരിപൂൎണ്ണനായി സുഖമാകുംവണ്ണം ദീൎഘായുഷ്മാനായി വസിക്കണം.

ഇതി മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രികായാം
സപ്തമോദ്ധ്യായഃ
സമാപ്തഃ.

പരിശിഷ്ടം.

ഹരിഃ ശ്രീ ഗണപതയേനമഃ അവിഘ്നമസ്തു.
ശ്രീ സരസ്വത്യൈ നമഃ.
ശ്രീഗുരുഭ്യോനമഃ.

അനലമുഖജന്മഭാനാം ക്ഷേത്രാണാം വാ ക്രമേണയോന്യാനി
പ്രാച്യാദീനി ഗൃഹാണീത്യാഹുർഗ്ഗർഗ്ഗാദയോമുനിപ്രൗഢാഃ. ൧

സാ:—പേരിന്റെ അദ്യക്ഷരംകൊണ്ടു ക്രമപ്രകാരം പുരയിടത്തിന്റെ നക്ഷത്രം അറിയാവുന്നതാണു്. ഈ നക്ഷത്രാദികൾക്കനുകൂലിക്കത്തക്കവണ്ണം വേണം കിഴക്കേതാദിയായ ഗൃഹങ്ങൾ കല്പിക്കേണ്ടതു്. ഗർഗ്ഗൻ ദക്ഷൻ മുതലായവർ ഇങ്ങനെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

"യദ്ദൃക്തംഗണയോന്യാദി സർവ്വം ദാമ്പത്യകർമ്മണി
തൽസർവ്വമപിസഞ്ചിന്ത്യംഭുവഗേഹവിധൗമിധഃ"

വിവാഹത്തിൽ നക്ഷത്രാദികളെക്കൊണ്ടു ഗണം യോനിമുതലായ പൊരുത്തങ്ങൾ എങ്ങിനെ വിചാരിക്കുന്നുവോ അങ്ങിനെ ഭൂമിയെ വധുവാക്കിയും ഗൃഹത്തെ പുരുഷനാക്കിയും നക്ഷത്രാദികളെക്കൊണ്ടു് അന്യോന്യം അനുകൂല്യം വിചാരിക്കേണ്ടതാണു്. ജയദേവൻ മുതലായവരുടെ അഭിപ്രായവും ഇങ്ങനെയാണു്. അതുകൊണ്ടു് ഭൂമിയുടെ നക്ഷത്രം അറിയുന്നതിനുള്ള ക്രമം താഴെ വിവരിക്കുന്നു.

അവകഹഡാന്മടപരതാൻനയഭജഞാനഥപാന്തിഗദസചലാൻ
പഞ്ചസ്വരസംഭേദാദേകൈകംപഞ്ചധാദവേദപൂർണ്ണഃ. ൨
ഏകൈകംനക്ഷത്രംചതുശ്ചതുർഭിശ്ചതുർത്ഥമേകന
വർഗ്ഗൈശ്ചതുർഭിരന്തൈരനലാദിഭസപ്തകാനിചതപാദി. ൩
യുക്തൈഃപഞ്ചഭിരാദ്യൈഃസ്വരൈരനോജാഃസ്വരാശ്ചഗൃഹ്യന്തേ
സ്ത്ര്യാക്ഷരാണിവർഗ്ഗേ പ്രഥമതൃതീയൈർദ്വിതീയതുര്യാണി. ൪
നാമ്നാമാദൗങഞണാ-നസന്തിപ്രായഃഷകാരശ്ച
സർവ്വേഷാമപിനാമ്നാം നക്ഷത്രം പ്രഥമവർണ്ണതോജ്ഞേയം. ൫
അജ്ഞാതജന്മഭാനാം സർവ്വേഷാംനാമഭാൽഫലംബ്രൂയാൽ
സേവാപരിണയനാദൗ ഗ്രാഹ്യംതദ്വിവിശേഷതഃഫലദം. ൬

സാ:—അ, വ, ക, ഹ, ഡ, മ, ട, പ, ര, ത, ന, യ, ബ, ശ, ജ, ഗ, ദ, സ ച, ല, ഈ അക്ഷരങ്ങൾ അ, ഇ, ഉ, എ, ഈ സ്വരാക്ഷരങ്ങളോടു ചേരുമ്പോൾ:—

അ	ഇ	ഉ	എ	കാൎത്തിക
ഒ	വ	വി	വു	രോഹിണി
വെ	വൊ	ക	കി	മകയിരം
കു				തിരുവാതിര
കെ	കൊ	ഹ	ഹി	പുണർതം
ഹു	ഹെ	ഹൊ	ഡ	പൂയം
ഡി	ഡു	ഡെ	ഡൊ	ആയില്യം
മ	മി	മു	മെ	മകം
മൊ	ട	ടി	ടു	പൂരം
ടെ	ടൊ	പ	പി	ഉത്രം
പു				അത്തം
പെ	പൊ	ര	രി	ചിത്തിര
രു	രെ	രൊ	ത	ചോതി
തി	തു	തെ	തൊ	വിശാഖം
ന	ന	നു	നെ	അനിഴം
നൊ	യ	യി	യു	തൃക്കേട്ട
യെ	യൊ	ബ	ബി	മൂലം
ബു				പൂരാടം
ബെ	ബൊ	ശ	ശി	ഉത്രാടം
ശു	ശെ	ശൊ	ജ	അഭിജിത്തു്
ജി	ജു	ജെ	ജൊ	തിരുവോണം
ഗ	ഗി	ഗു	ഗെ	അവിട്ടം
ഗൊ	ദ	ദി	ദു	ചതയം
ദെ	ദൊ	സ	സി	പൂരുരുട്ടാതി
സു				ഉത്തൃട്ടാതി
സെ	സൊ	ച	ചി	രേവതി
ചു	ചെ	ചൊ	ല	അശ്വതി
ലി	ലു	ലെ	ലൊ	ഭരണി

ഇത്രയും അക്ഷരങ്ങളായിത്തീരും. ഇവയിൽ നാലക്ഷരം കൊണ്ടു കാൎത്തികമുതൽ ഓരോ നക്ഷത്രങ്ങളും ഒരക്ഷരംകൊണ്ടു നാലാമത്തേതായ ഒരു നാളും ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാണു്. (ഇവിടെ അ. മ, ന, ഗ, ഈ നാലക്ഷരങ്ങൾ ആദിയായി നാലുഭാഗമായി

ട്ടാണല്ലോ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. ആ നാലിനും നാലാമത്തെ അക്ഷരംകൊണ്ടു് ഒരു നാളിനേയും മററുള്ളതെല്ലാം നാന്നാലക്ഷരംകൊണ്ടു് ഓരോ നാളിനേയുമാണു് ഗ്രഹിക്കേണ്ടതു്) അങ്ങനെ വരുമ്പോൾ അഭിജിത്തുൾപ്പെടെ ഇരുപത്തെട്ടു നാളുകൾ വരും. ഉത്രാടത്തിന്റെ ഒടുവിൽ പതിനഞ്ചുനാഴികയും തിരുവോണത്തിന്റെ ആദിയിൽ നാലുനാഴികയും കൂട്ടുന്നതു് 'അഭിജിത്തു്' എന്നു പറയപ്പെടുന്നു. അ ഇ ഉ എ ഒ ഈ ഓരോക്ഷരങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ആ ഈ ഊ ഏ ഓ ഈ ദീർഘാക്ഷരങ്ങളേയും ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണു്. വർഗ്ഗാക്ഷരങ്ങളിൽ ഖ ഛ ഠ ഥ ഫ ഘ ഝ ഢ ധ ഭ ഈ അക്ഷരങ്ങൾ ഇതിൽ ഉൾപ്പെട്ടിട്ടില്ലല്ലോ. അതിനാൽ ഈ അക്ഷരങ്ങൾ നാമത്തിന്റെ ആദ്യക്ഷരമായി വന്നാൽ ക്രമേണ ക ച ട ത പ ഗ ജ ഡ ദ ബ ഈ അക്ഷരങ്ങളെക്കൊണ്ടു് അറിയേണ്ടതാണു്. ങ ഞ ണ ഷ ഈ അക്ഷരങ്ങൾ ഒന്നിന്റെയും പേരിന്റെ ആദ്യക്ഷരമായി മിക്കവാറും വരികയില്ല. ജന്മനക്ഷത്രം അറിയാൻ പാടില്ലാത്ത എല്ലാ ഘട്ടങ്ങളിലും പേരിന്റെ ആദ്യക്ഷരംകൊണ്ടാണു് നക്ഷത്രം അറിയേണ്ടതു്. സ്വാമിഭൃത്യന്മാർ, ഭാൎയ്യാഭൎത്താക്കന്മാർ മുതലായവരുടെ കൂടിച്ചേൎച്ച വിചാരിക്കുമ്പോൾ നക്ഷത്രബോധമില്ലാതെ വന്നാൽ അവരുടെ പേരിന്റെ ആദ്യക്ഷരംകൊണ്ടു നക്ഷത്രമറിഞ്ഞു പൊരുത്തം ചിന്തിക്കാവുന്നതാണു്. പേരുകൊണ്ടു നക്ഷത്രമുണ്ടാക്കി അതിനെ ആശ്രയിച്ചാണു് യുദ്ധപ്രശ്നം വിചാരിക്കേണ്ടതു്. നക്ഷത്രം രഹസ്യവും പേരു പരസ്യവുമായിരിക്കാൻ വകയുണ്ടല്ലോ. ഒരു നക്ഷത്രത്തിൽ നാലു് അക്ഷരങ്ങൾ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽ ഓരോ അക്ഷരങ്ങളെക്കൊണ്ടു്, ആ നക്ഷത്രത്തിന്റെ ഓരോ പാദങ്ങളെ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. എങ്ങനെയെന്നാൽ പേരിന്റെ ആദ്യക്ഷരം അ, എന്നാണെങ്കിൽ കാൎത്തികയുടെ ഒന്നാംകാലെന്നും ഇ, എന്നാണെങ്കിൽ രണ്ടാംകാലെന്നും ഉ, എന്നാണെങ്കിൽ മൂന്നാംകാലെന്നും എ, എന്നാണെങ്കിൽ നാലെന്നും ധരിച്ചുകൊള്ളണം. ഒരക്ഷരംകൊണ്ടു പറഞ്ഞിട്ടുള്ള തിരുവാതിര അത്തം പൂരാടം ഉത്തൃട്ടാതി ഈ നക്ഷത്രങ്ങൾ മുഴുനാളാകയാൽ കുറു നിശ്ചയിക്കുന്നതിൽ പാദമറിയേണ്ട തീൎച്ച എന്നില്ല. ഇങ്ങനെ ഭൂമിയുടെ നാൾ മുതലായതറിഞ്ഞു പ്രധാന ഗ്രഹത്തിന്റെ നക്ഷത്രാദികളുമായി അന്യോന്യം ആനുകൂല്യം(പൊരുത്തം) അറിയേണ്ടതാകുന്നു.

രാശീൎഗ്ഗണാദിനാഡ്യൎമഢ്യമംരജ്ജുശ്ചവേധ ഇത്യേതത
ചിന്ത്യാപശ്ചവിശേഷാദ്ദപോഹോരാശിപാദയോപീ തഥാ.

സാ—രാശിപ്പൊരുത്തം ഗണപ്പൊരുത്തം ദിനപ്പൊരുത്തം മദ്ധ്യമരജ്ജുവേധം ഇങ്ങനെ അഞ്ചുപൊരുത്തങ്ങൾ വിവാഹത്തിനു വിശേഷിച്ചും ചിന്തിക്കേണ്ടതാണ്. ഇപ്രകാരം രാശിപ്പൊരുത്തം മുതലായ മററുള്ളവയും ചിന്തിക്കേണ്ടതാണ്.

രാശിപ്പൊരുത്തം.

കന്യാജന്മർക്ഷതോരിത്രി ഭവദ്വഭാനാംഗരാസിജഃ
വരജ്ജ്യോഗ്രാഹ്യാപരോഭിന്ന നക്ഷത്രൈകരാശിജഃ ൯

സാ—സ്ത്രീ ജനിച്ച കൂറിൽനിന്നു ൨–൩–൪–൭–൩ ഈ കൂറുകളിൽ ജനിച്ച പുരുഷൻ വർജ്ജ്യനാകുന്നു. ഒരു നക്ഷത്രമല്ലെങ്കിൽ തന്റെ കൂറിലും ൭–മുതൽ ൧൨–വരെയുള്ള കൂറുകളിലും ജനിച്ച പുരുഷൻ ഗ്രാഹ്യനാകുന്നു. ഇവിടെ സ്ത്രീ പറമ്പും പുരുഷൻ ഗൃഹവുമാണെന്നു മുൻപേ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ.

ഓജരാശിഭവാംസ്ത്രീണാംമദ്ധ്യൌഷഷ്ഠാഷ്ടമർക്ഷജൗ
യുഗ്മരാശിഭവാംനിന്ദ്യഃ ഷഷ്ഠജോഷ്ടമജഃശ്രുഭഃ. ൻ

സാ—മേടം മിഥുനം ചിങ്ങം മുതലായ ഓജരാശിക്കൂറുകളിൽ ജനിച്ച സ്ത്രീകൾക്ക് ആറും എട്ടും കൂറുകളിൽ ജനിച്ച പുരുഷൻ മദ്ധ്യമനാണ്. ഇടവം കർക്കടകം കന്നി മുതലായ യുഗ്മരാശിക്കൂറുകളിൽ ജനിച്ച സ്ത്രീകൾക്ക് ആറാംകൂറിൽ ജനിച്ച പുരുഷൻ ചെച്ചുശ്ശുഭനല്ല. എട്ടാംകൂറിൽ ജനിച്ച പുരുഷൻ ശുഭനാകുന്നു.

ഗണപ്പൊരുത്തം.

പൂഷാശ്വിമിത്രഹരിവായുദതീന്ദുദിനാഖ്യാ—
ദേവാനരാസ്ത്രയമപൂർവ്വശിവാത്തരാജാഃ
ദൈത്യാപരാഃകലഹമൃത്യുഭയേശ്രിയഃസ്യുഃ
ദേവാസുരേസുരനരേന്നസുരേസമേച. ൧൦

സാ—അശ്വതി, മകയിരം, പുണർതം, പൂയം അത്തം, ചോതി, അനിഴം തിരുവോണം, രേവതി ഈ ഒൻപതുനാളുകൾ ദേവഗണവും; ഭരണി, രോഹിണി, തിരുവാതിര, പൂരം, ഉത്രം, പൂരാടം, ഉത്രാടം, പൂരുരുട്ടാതി, ഉത്തൃട്ടാതി ഈ ഒൻപതുനാളുകൾ മനുഷ്യഗണവും ശേഷമുള്ള ഒൻപതുനാളുകൾ അസുരഗണവുമാകുന്നു സ്ത്രീപുരുഷന്മാരിൽ ഒരാൾ ദേവഗണവും മററെയാൾ അസുരഗണവുമായാൽ കലഹവും അസുരഗണവും മനുഷ്യഗണവുമായാൽ ഭയവും ഇരുവരും ഒരു ഗണമായാൽ ഐശ്വര്യവും ഫലമാകുന്നു.

ദിനപ്പൊരുത്തം.

പ്രഥമാൽസ്ത്രീജന്മർക്ഷാൽ സപ്തമജോചാതൃതീയജോവാപി
കഷ്ടതരസ്സ്യാൽപഞ്ചമ ജാതഃ കഷ്ടോവിശേഷ ഇതിചോക്തഃ.

സാ:—സ്ത്രീ ജനിച്ച നക്ഷത്രത്തിൽ നിന്നു മൂന്നു് ഏഴു് ഈ നാളുകളിൽ ജനിച്ച പുരുഷൻ വിവാഹത്തിനു് ഏററവും അശുഭനാകുന്നു. അഞ്ചാംനാളിൽ ജനിച്ച പുരുഷൻ അശുഭനാണു്. ഇങ്ങിനെ അല്പം ഭേദമുണ്ടു്.

അഷ്ടാശീതിതമാംശേ കന്യാജന്മാംശകാൽപുമാൻജാതഃ
അതികഷ്ടസ്സ്യാത്തദ്വൽസ്ത്രീജന്മാംശാദധസ്തനേചാംശേ. ൧൨

സാ:—സ്ത്രീ ജനിച്ച നക്ഷത്രപാദത്തിൽനിന്നു ൮൮-ാമത്തെ നക്ഷത്രപാദത്തിലൊ ൧൮൮-ാമത്തെ നക്ഷത്രപാദത്തിലൊ ജനിച്ച പുരുഷൻ ഏററവും അശുഭനാകുന്നു.

മദ്ധ്യമരജ്ജുദോഷം.

ദസ്രാൽത്രികംത്രികംകല്പ്യം ത്ര്യംഗുലിഷുക്രമാൽക്രമാൽ
ഏകാംഗുലിഗതേവഃജ്ജ്യാദാമ്പത്യാർജന്മതാരകേ. ൧൩
മദ്ധ്യാംഗുലിഗതതേചേൽമൃതിവൈരാദികാരികേ

സാ—അശ്വതി തുടങ്ങി മുമ്മൂന്നു നക്ഷത്രങ്ങളെ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും മൂന്നു വിരലുകളിലായി കല്പിക്കുക. അപ്പോൾ രണ്ടു പേരുടേയും നാൾ ഒരു വിരലിൽ വന്നാൽ ശുഭമല്ല. മദ്ധ്യവിരലിൽ ഇരുവരുടേയും നക്ഷത്രം വന്നാൽ മരണവും, വൈരം മുതലായ അനൎത്ഥങ്ങളും ഉണ്ടാകും.

വേധദോഷം.

അശ്വീന്ദ്രൌയമമിത്രഭേഹരിഹരൌശ്രുപ്പാനലൌവാഗ്ദ്വൌ
മൂലാഹീപിതൃപൂഷണൌ ഗുരുജലഭേവപ്രസൂർവിശ്വഭേ
ബുധ്നനിർക്ഷാദ്ദ്വമണൌദിനേശവരുണൌഭാദ്രർക്ഷഭാഗ്യേമിഥോ
വേധാന്നാർഹതിയോഗമൃക്ഷയുഗളം വസ്വീന്ദുചിത്രാത്രയം. ൧൪

സാ—അശ്വതിയും കേട്ടയും തമ്മിലും, ഭരണിയും അനിഴവും തമ്മിലും, തിരുവാതിരയും തിരുവോണവും തമ്മിലും, കാൎത്തികയും വിശാഖവും തമ്മിലും, രോഹിണിയും ചോതിയും തമ്മിലും, ആയില്യവും മൂലവും തമ്മിലും, മകവും രേവതിയും തമ്മിലും, പൂയവും പൂരാടവും തമ്മിലും. പുണൎത്തവും ഉത്രാടവും തമ്മിലും, പൂരവും ഉത്തൃട്ടാതിയും തമ്മിലും, അത്തവും ചതയവും തമ്മിലും, ഉത്രവും

പൂരുരുട്ടാതിയും തമ്മിലും, മകയിരം ചിത്തിര അവിട്ടം ഈ മൂന്നു നക്ഷത്രങ്ങൾ തമ്മിലും അന്യോന്യം ചേക്കാൻ പാടില്ല. ഇവ അന്യോന്യം ചേത്താൽ വേധദോഷമുണ്ടാകുമത്രെ. അതായതു് ഭാൎയ്യാഭത്താക്കന്മാരിൽ ഒരാൾ അശ്വതിയും മററയാൾ തൃക്കേട്ടയും ആകരുതു്. ഇങ്ങനെ മററു നാളുകൾക്കും വിചാരിച്ചുകൊൾക. "രാശ്യപ്രോക്തം ഗ്രഹപ്രോക്തം പുനരുഢഗതിതം" ഇത്യാദി വചനപ്രകാരം പൊരുത്തങ്ങൾ പലവിധത്തിൽ ചിന്തിക്കേണ്ടതാണു്; എങ്കിലും അവയെല്ലാം ചിന്തിച്ചു തമ്മിൽ ചേക്കയെന്നുള്ളതു സുസാദ്ധ്യമല്ലാത്തതാകയാൽ ഈ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള അഞ്ചുപൊരുത്തങ്ങൾക്കു പ്രാമാണ്യമുള്ളതുകൊണ്ടും പൊരുത്തസംബന്ധമായിതാൾക്കാവം ഇതിലധികമായി പറയണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല. ഗ്രഹത്തിന്റെയും ഗ്രഹം ചെയ്യിക്കുന്ന ആളിന്റെയും നാളു മുതലായവകൊണ്ടും മുൻപറഞ്ഞവണ്ണം പൊരുത്തം വിചാരിക്കേണ്ടതാണെന്നു "ഭത്താരംഗ്രഹകത്താരം നിശ്ചിത്യവസതിം വധൂം നാഡീകൂടാദികംസൎവം ദാമ്പത്യോദിവചിന്തയേ" ഇത്യാദി വചനങ്ങൾകൊണ്ടു സ്പഷ്ടമാകുന്നു. അതിനാൽ അപ്രകാരവും അവശ്യം ചിന്തിക്കേണ്ടതാണു്.

ഉത്തരം ഗ്രഹത്തിന്റെ ഉത്തമാംഗമാണെന്നു സൎവ്വസമ്മതമാണു്. അതുകൊണ്ടാണു്, ഉത്തരം വയ്ക്കുമ്പോൾ വാസ്തുപൂജ മുതലായ കൎമ്മങ്ങൾ ചെയ്യേണ്ടതാണെന്നു പ്രത്യേകം പറയാത്തതു്.

കുയ്യാദപാദാംശവിന്യാസം വിധിവിച്ചില്പിസത്തമഃ
സ്വൎണ്ണരത്നൈരലംകൃത്യ വാസ്തുപൂജാസമന്വിതം. ഏത

ഇത്യാദി വചനം അനുസരിച്ചു് യഥാശക്തി സ്വൎണ്ണം രത്നം മുതലായവ വച്ചു വാസ്തുപൂജ മുതലായ കൎമ്മങ്ങൾ വിധിപ്രകാരം നടത്തി ഉത്തരം ശുഭമുഹൂത്തത്തിൽ വയ്ക്കണം. അപ്പോൾ പൂജാന്തരദ്രവ്യങ്ങളായ ദീപം, താംബൂലം, നാളികേരം ഇവയെ ആശ്രയിച്ചും ഗ്രഹം ചെയ്യിക്കുന്നവരുടേയും ചെയ്യുന്നവരുടേയും മററും ത്രൈകാല്യങ്ങളായ സകലവിധ ഗുണദോഷങ്ങളും ചിന്തിക്കാവുന്നതാണു്. അതിൽ ഇവിടെ ആദ്യമായി നാളികേരലക്ഷണം പറയുന്നു. വംശം എന്നു് ഉത്തരത്തിനും മോന്തായത്തിനും പറയാം.

നാളികേരലക്ഷണം.

പുഷ്പാദ്യൈഃ പരിപൂജിതേഥവിധിനാകേരേതഥാഖണ്ഡിതേ
തുല്യച്ഛേദയുതേച ശിഷ്ടവിഗതാന്തൎഭാഗകേ മംഗളം

സച്ഛിദ്രേഹ്യദയാത്തിരീക്ഷണയുതേഭിന്നേതഥാരോദനം
മൂല്യ്നാശില്പിരുജഃഖകർമ്മണികരാൽഭ്രംഷ്ടതുകഷ്ടംവിദുഃ. ൧൩

സാ—പുഷ്പാദികളെക്കൊണ്ടു വിധിപോലെ പൂജിച്ചു നാളികേരം രണ്ടായി മുറിക്കണം. മുറി താഴ്ച ഉയൎച്ചകൂടാതെ നിരപ്പായിരിക്കയാണെങ്കിലും പൂളിളകി അകത്തു വീണിട്ടുണ്ടെങ്കിലും വളരെ ശുഭമാണു്. ചിന്നി ഉടയുകയാണെങ്കിൽ ഉദരരോഗവും, കണ്ണുകളിൽകൂടി ഉടയുന്നുവെങ്കിൽ അസഹ്യമായ ദുഃഖവും ശിരോമദ്ധ്യമായി പൊട്ടുകയാണെങ്കിൽ ഗൃഹകാരകനായ ശില്പിക്കു രോഗദുഃഖവും പൂജിച്ചു് ഉടയ്ക്കുന്ന അവസരം കൈയിൽനിന്നു വീണുപോകുന്നു എങ്കിൽ പലവിധേന ദുഃഖവും ഫലമാകുന്നു. നാളികേരത്തെ രണ്ടായി മുറിച്ചതിനു ശേഷം ഇളയമുറി വെള്ളത്തോടുകൂടി താഴെവയ്ക്കണം. അതിൽ ഈശ്വരധ്യാനത്തോടുകൂടി പുഷ്പം ഇടണം. ആ പുഷ്പം മേടം മുതലായ പന്ത്രണ്ടുരാശികളിൽ അടുത്താലുള്ളഫലം താഴെ എഴുതുന്നു.

പ്രാപ്തേപുഃഷ്പതുമേഷാദികമഥനിഖിലാത്ഥാപ്തിജന്യേചനാശോ
ഗേഹേഗോധാന്യവൃദ്ധി സ്തദനുചഗൃഹസംവൎദ്ധനംദേവകോപഃ
ദ്രവ്യാപ്തിഃക്ഷ്വേളഭീതിർനൃപതിരുധഥ പുത്രാപ്തരേവപ്രണാശോ
വംശസ്യാപ്യത്യയോരുക്പുനരവികടഗേമഗ്നഗേശ്ശൂന്യതാസ്യുഃ.

സാ—പുഷ്പം മേടത്തിലടുത്താൽ പലവിധധനലാഭവും ഇടവത്തിൽ കലഹവും മിഥുനത്തിൽ പശുക്കൾ മുതലായവയുടെ അഭിവൃദ്ധിയും കൎക്കടകത്തിൽ ധാന്യവൃദ്ധിയും ചിങ്ങത്തിൽ എല്ലാവിധത്തിലും വീട്ടിനു് ഐശ്വൎയ്യവും, കന്നിയിൽ ദേവകോപവും, തുലാത്തിൽ ദ്രവ്യലാഭവും വൃശ്ചികത്തിൽ വിഷഭയവും ധനുസ്സിൽ രാജകോപവും മകരത്തിൽ പുത്രലാഭവും, കുംഭത്തിൽ മരണവും, മീനത്തിൽ വംശനാശവും, പുഷ്പം എങ്ങും അടുക്കാതെ ചുററി നില്ക്കയാണെങ്കിൽ രോഗദുഃഖവും വെള്ളത്തിൽ താണുപോകയാണെങ്കിൽ സൎവ്വധനാശവും ഫലമാകുന്നു. പുഷ്പം അണയുന്ന രാശി ആരൂഢമാക്കി സങ്കല്പിച്ചു പന്ത്രണ്ടുഭാവങ്ങളേയും ഗ്രഹങ്ങളേയും ആശ്രയിച്ചു ഫലംപറയുന്നതും സാധാരണ അനുഭവമായിരിക്കും. നാളികേരത്തിൻെറ ഇളയമുറിക്കു് മേടം മുതലായ രാശികളിൽ താഴ്ച ഉയൎച്ചകളുണ്ടെങ്കിൽ അതിനെ ആശ്രയിച്ചു ഫലം പറയേണ്ടതാണു്. അതിൻെറ ക്രമം താഴെ എഴുതുന്നു.

ഉന്നമ്രേമേഷഭാഗേബഹ്വധനവിഭവസ്ത്രീവിനാശോവൃഷേച
കൈക്ഷണ്യംഗേഹസ്യഭ്രയോദ്ഗുഢമഥമിഥുനേ കൎക്കടേചോരതാപഃ

സിംഹേശിഷ്ഷേനയുക്തേസ്യചേപിചതനയാകന്യകൌന്നത്യഭാവേ
നൃങ്ഗ്രതേചാപിമീനേസകല ശ്ശുഭമഥസ്വ്യാധിപത്യംതുലായാഃ
ശ്ശുകേര്യാൽപ്രവാസോധനഷിധനനിനാഥസ്യകോപഃകരർഗ്ഗേ
സന്താപംപൂർവ്വപ്രശാന്തിസ്ഥനതനവിനാശംനിചേവർണ്ണയന്തി
ഏവംനൃങ്ങ്ഭൂതഭാവേപ്രതിപവൃഷമേഷാന്തരേവാദ്യവാശ്യം
വക്തവ്യംതത്രഗേഹമൃത്യോരിതിവിബുധാഃപ്രാക്തനാനിർദ്ദിശന്തി.

സാ:—മേടംരാശിഭാഗം ഉയർന്നിരിക്കയാണെങ്കിൽ ധനസ്സമൃദ്ധിയും, ഇടവത്തിൽ സ്ത്രീകർമ്മം നാശവും മിഥുനത്തിൽ വീട്ടിൽ പലവിധേന നാശവും, കർക്കടകത്തിൽ കള്ളന്മാരിൽനിന്നു് ഉപദ്രവവും, ചിങ്ങത്തിൽ തേററമുണ്ടായാലും പൂളിളകിയാലും സന്താനലാഭവും, കന്നി ഉയർന്ന മീനം താണിരിക്കയാണെങ്കിൽ സകലവിധേന ഐശ്വര്യവും, തുലാത്തിൽ സ്ത്രീനായകത്വവും, വൃശ്ചികത്തിൽ അന്യദേശഗമനവും, ധനുസ്സിൽ രാജകോപവും, മകരത്തിൽ ഇഷ്ടസാദ്ധ്യവും, കുംഭത്തിൽ മരണഭയവും ഫലമാകുന്നു. വിശേഷിച്ചു മേടത്തിൻെറയും ഇടവത്തിൻെറയും മദ്ധ്യം (കണ്ണവരി) താണിരിക്കയാണെങ്കിൽ ഇവിടെ നിശ്ചയമായും മരണം സംഭവിക്കുന്നതാണു്. ഇങ്ങനെ പുരാതനന്മാരായ ആചാര്യന്മാരാൽ നാളികേരത്തിൻെറ താഴ്ചയെക്കുറിച്ചു ഫലം പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

താംബൂലഫലം.

താംബൂലലൈഃപ്രഷ്ടദത്തൈരപിഫലമഖിലം
തസ്യവക്തവ്യമേവം
പ്രാരഭ്യോപര്യവസ്ഥാൽഗണനമിഹപുനഃ
പൂർവമഹോംശയോസ്യാൽ
മ്ലാനിക്ഷതൃാദ്യൂഃപതംതദയുതമപിയൽ
ഭാവസംബന്ധിപത്രം
തസ്യവ്യാധ്യാദ്യനിഷ്ടംഭവതിശ്ശുഭമപി
പ്രാപ്തസംഖ്യാനാദ്യം.

സാ—ഗ്രഹംചെയ്യിക്കുന്നയാൾ കുറേ വെററില വിളക്കിൻെറ മുൻപിൽ വയ്ക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ കമ്മിക്ക ധനസമന്വിതം ദക്ഷിണാരൂപമായി ദാനം ചെയ്യുകയോവേണം. ഈ വെററില കൊണ്ടും ഗ്രഹം ചെയ്യിക്കുന്ന ആളിൻെറ സകലവിധ ഗുണദോഷങ്ങളും പറയാവുന്നതാണു്. ഈ ക്രിയ മദ്ധ്യാഹ്നത്തിനു മുൻപാണെങ്കിൽ കീഴിൽനിന്നും, അതിനുശേഷം മുകളിൽനിന്നും എണ്ണി വെററിലയുടെ സംഖ്യ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. എണ്ണുമ്പോൾ

ഒന്നാമത്തെ വെററില ലഗ്നം അല്ലെങ്കിൽ ആത്മഭാവം എന്നും രണ്ടാമത്തെ വെററില രണ്ടാമെടമെന്നും മൂന്നാമത്തെ വെററില മൂന്നാമെടമെന്നും ഇങ്ങനെ ക്രമേണ ധരിച്ചുകൊള്ളണം. ഏതൊരു ഭാവത്തിന്റെ വെററില കീറുക വാട്ടുക മുതലായ ദോഷങ്ങൾ സംഭവിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ ഭാവത്തിനു് വ്യാധിമുതലായ അനിഷ്ടങ്ങൾ പറയണം എങ്ങിനെ എന്നാൽ ഒന്നാമത്തെ വെററിലയ്ക്കു കേടുണ്ടെങ്കിൽ ശരീരത്തിനു് രോഗാദ്യാരോഗ്യക്കറവു മുതലായവ ഉണ്ടെന്നും രണ്ടാമത്തെ വെററിലയ്ക്കു കേടുണ്ടെങ്കിൽ കുടുംബം ധനം മുതലായ കാര്യങ്ങൾ ക്ഷയസംബന്ധങ്ങളാണെന്നും ഇങ്ങനെ മററുഭാവങ്ങളിലും വിചാരിച്ചുകൊൾക. യാതൊരു ഭാവത്തിന്റെ വെററിലയ്ക്കു കേടില്ലാതെയിരിക്കുന്നു ആ ഭാവം ഇഷ്ടഫലപ്രദമാണെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

താംബൂലസംഖ്യാംദ്വിഘ്നാം ശരഘ്നാം
സൈകാംഹരേത്സപ്തഭിരത്രശിഷ്ടൈഃ
സൂര്യാദികാനാമുദയോത്രകൽപ്യോ
ഗ്രഹോദയോയത്രസലഗ്നരാശിഃ. ൨൭

സാ:—ആ താംബൂലസംഖ്യയെ ഇരട്ടിച്ചു ൫-ൽ പെരുക്കി ഒന്നുകൂടിച്ചേർത്തു് ഏഴിൽ ഹരിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് സൂര്യൻ മുതലായ ഏഴു ഗ്രഹങ്ങളെ കല്പിക്കണം. എങ്ങിനെ എന്നാൽ ഹരിച്ചതിന്റെ ശേഷം ഒന്നാണെങ്കിൽ ഉദിച്ച ഗ്രഹം സൂര്യനാണെന്നും, രണ്ടാണെങ്കിൽ ചന്ദ്രനാണെന്നും മൂന്നാകുന്നു എങ്കിൽ ചൊവ്വാ എന്നും നാലായാൽ ബുധനെന്നും അഞ്ചായാൽ വ്യാഴമെന്നും ആറായാൽ ശുക്രൻ എന്നും ഏഴായാൽ ശനി എന്നും അറിയണം. ഇങ്ങിനെ ഉദിച്ചിരിക്കുന്ന ഗ്രഹം തൽക്കാലം ഏതൊരു രാശിയിൽ നിൽക്കുന്നുവോ അതു് ലഗ്നം എന്നു കല്പിച്ചു പന്ത്രണ്ടുഭാവങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഫലം പറയാവുന്നതാണു്.

ദുഃഖായഭാനുരുദിതഃസുഖകൃൽശശാംകഃ
പ്രഷ്ടുഃകുജഃകലഹകൃൽധനദൌജ്ഞജീവൌ
ശുക്രാഖിലാഭി മതകൃന്മരണായമന്ദോ
ലഗ്നാദിഭാവവിഹഗൈശ്ചപദേൽഫലാനി. ൨൮

സാ:—മുൻപേ പറഞ്ഞവണ്ണം ഹരിച്ചു ശേഷിച്ച താംബൂലസംഖ്യയിൽ ഉദിച്ചതു് സൂര്യനാണെങ്കിൽ ദുഃഖവും ചന്ദ്രനാണെങ്കിൽ സുഖവും ചൊവ്വയാകിൽ കലഹവും ബുധനും വ്യാഴവുമാകിൽ ധനലാഭവും ശനിയാകിൽ മരണവും ഫലമാകുന്നു. ലഗ്നം മുതലായ ഭാവങ്ങളെക്കൊണ്ടും അവിടെനിൽക്കുന്ന ഗ്രഹങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഫലം പറയാവുന്നതാണു്. നാളികേരഫലം പറ

യുന്നതിനും താംബൂലഫലം പറയുന്നതിനും ലഗ്നം മുതലായ പന്ത്രണ്ടു ഭാവങ്ങളുടേയും സൂൎയ്യാദിഗ്രഹങ്ങളുടേയും കാരകത്വം അറിയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അതിനെ വളരെ ചുരുക്കത്തിൽ താഴെ ചേൎക്കുന്നു.

ഭാവഫലം.

ലഗ്നം—ദേഹസ്യസൌഖ്യംസ്വാസ്ഥ്യംസ്ഥിതിഃശ്രേയോയശ (സ്സുഖം

ജയോവപുശ്ചതൽസൎവ്വംചിന്തനീയം ഹി ലഗ്നതഃ. ൧൩.

സാ:—ശരീരത്തിന്റെ നന്മ സ്വാസ്ഥത അപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതി ശ്രേയസ്സ് യശസ്സ് സുഖം ജയം സൌന്ദൎയ്യം ഇവ ലഗ്നരാശികൊണ്ടു വിചാരിക്കണം.

രണ്ടാമെടം.

ഭൎത്തവ്യമഖിലംവിത്തം വാണീചക്ഷുശ്ചദക്ഷിണം
വിദ്യാചവിവിധാചൈതൽ സൎവംചിന്ത്യംദ്വിതീയതഃ.

സാ:—കുടുംബം, ധനം, വാക്ക്, വലത്തെക്കണ്ണ്, പലവിധത്തിലുള്ള വിദ്യ ഇവയെല്ലാം രണ്ടാമെടംകൊണ്ടു വിചാരിക്കേണ്ടതാണ്.

മൂന്നാമെടം.

ധൈൎയ്യംവീൎയ്യഞ്ചദുർബ്ബുദ്ധിസ്സഹോദരപരാക്രമൌ
ദക്ഷകൎണ്ണസഹായൌച ചിന്തനീയാഃസ്തൃതീയതഃ.

സാ:—ധൈൎയ്യം, വീൎയ്യം, ദുർബ്ബുദ്ധി, അനുജൻ, പരാക്രമം വലത്തെ ചെവി, സഹായഗ്ഗുണം ഇവ മൂന്നാമെടംകൊണ്ടു വിചാരിക്കേണ്ടതാണ്.

നാലാമെടം.

മാതാസുഹൃന്മാതുലഭാഗിനേയൌ ക്ഷേത്രംസുഖംവാഹനമാസനഞ്ച
ലാളിത്യമംഭശ്ശയനഞ്ചവൃദ്ധിഃപശ്വാദികംവേശ്മഗൃഹാച്ചതുൎത്ഥാൽ

സാ:—അമ്മ, ബന്ധു, അമ്മാവൻ, മരുമകൻ ഇവരെയും കൃഷി, ഭൂമി, സുഖം, വാഹനം, ആസനം, ലാളന, വെള്ളം, കിടപ്പ്, അഭിവൃദ്ധി, പശുക്കൾ മുതലായവ, വീട് ഇവയേയും നാലാമെടംകൊണ്ടു് വിചാരിച്ചുകൊള്ളണം.

അഞ്ചാമെടം.

പ്രജ്ഞാ മേധാപ്രതിഭാ വിവേക ശക്തിഃ പുരാതനം പുണ്യം
മന്ത്രാമാത്യഃതനുജാഃ പഞ്ചമതഃ സൌമനസ്യമപിചിന്ത്യം. ൧൭

സാ:—പലവിധ ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ ബുദ്ധിശക്തി, പൂൎവ്വപുണ്യം, ആലോചന, മന്ത്രി, പുത്രൻ, മനോഗുണം ഇവ അഞ്ചാമെടംകൊണ്ടു വിചാരിച്ചുകൊള്ളണം.

ആറാമെടം.

ത്രസ്കരാരാതിവിഘ്നാധിർവ്യാധയശ്ചതനക്ഷതിഃ
മരണംവാരിശസ്ത്രേണ ചിന്തനീയം ഹി ഷഷ്ഠതഃ. ൨൮

സാ:—കള്ളൻ, ശത്രു, വിഘ്നം, ആധി, രോഗം, വ്രണം. ശത്രുക്കളിൽനിന്നുമുള്ള മരണകാരണം ഇവയെല്ലാം ആറാമെടംകൊണ്ടു് വിചാരിച്ചുകൊള്ളണം.

ഏഴാമെടം.

വിവാഹമദനാലോകഭാര്യാഭർത്തൃസമാഗമഃ
ശയ്യാസ്ത്രീസത്മനഷ്ടാർത്ഥമൈഥുനാന്യപിസപ്തമാൽ. ൨൯

സാ:—വിവാഹം, കാമം ദൃഷ്ടി, ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാർ, ഗതാഗതം, കിടക്ക, ഭാര്യയുടെവീട്ടു്, നഷ്ടദ്രവ്യം, മൈഥുനം ഇവ ഏഴാമെടംകൊണ്ടു് വിചാരിക്കേണ്ടതാണു്.

എട്ടാമെടം.

സർവ്വപ്രണാശോവിപദോപവാദോ ഹേതുഃ പ്രദേശോമരണസ്യ–
(ദാസാഃ
മാദികംവേശ്മഗദാശ്ചവിഘ്നാ വിചിന്തനീയാഃ പുനരഷ്ടമേന.

സാ:—എല്ലാററിൻെറയും നാശം, ആപത്തു്, അപവാദം, മരണത്തിൻെറ കാരണം, മരണത്തിൻെറ പ്രദേശം, ഭൃത്യന്മാർ, മഠം മുതലായ ഗൃഹഭേദങ്ങൾ, രോഗം, വിഘ്നം ഇവകൾ എട്ടാമെടംകൊണ്ടുവിചാരിക്കേണ്ടതാണു്.

ഒൻപതാമെടം.

ഭാഗ്യധർമ്മദയാപുണ്യതപസ്താതസുതാത്മജാഃ
ദാനോപാസനസൌശീല്യഗുരവോനവമാദമീ. ൩൧

സാ:—ഭാഗ്യം, ധർമ്മം, ദയാ, പുണ്യം, തപസ്സു്, അച്ഛൻ, മകൻെറ മകൻ, ദാനം, ഭജനം, സൌശീല്യം, ഗുരുവു് ഇവകൾ ഒൻപതാമെടംകൊണ്ടു് വിചാരിക്കണം.

പത്താമെടം.

ദേവാലയനഗരസഭാമാർഗ്ഗാലയദാസസർവ്വകർമ്മാണി
ആജ്ഞാലംബനമേതൽസർവ്വംചിന്ത്യംഹിദശമേന. ൩൨

സാ:—ക്ഷേത്രം, നഗരം, സഭ, വഴിയമ്പലം, ഭൃത്യൻ, സകലവിധകർമ്മങ്ങൾ, ആജ്ഞാ, ആശ്രയം ഇവകൾ പത്താമെടംകൊണ്ടു് വിചാരിക്കണം.

പതിനൊന്നാമെടം.

സർവ്വാഭീഷ്ടാഗമോജ്യേഷ്ഠഭ്രാതാജാതാനിജാത്മജാഃ
വാമകർണ്ണോർത്ഥലാഭശ്ചചിന്ത്യാഹേകാദശേനതേ. ൩൩

ഫന

സാ:—എല്ലാവിധ ഇഷ്ടലാഭവും, ജ്യേഷ്ഠസഹോദരവും, ജനിച്ചിട്ടുള്ള പുത്രന്മാരും, ഇടത്തെ ചെവിയും, അത്ഥലാഭവും ഇവ പതിനൊന്നാമെടംകൊണ്ടു വിചാരിക്കണം.

പന്ത്രണ്ടാമെടം.

പാപംവ്യയഞ്ചപതനംനിരയംവാമമംബകം
സ്ഥാനഭ്രംശഞ്ചവൈകല്യംദേഹാദേശേനവിചിന്തയേൽ.

സാ:—പാപം, ചിലവു്, വീഴ്ച, നരകം, ഇടത്തെക്കണ്ണു്, അവയവാദികൾക്കുള്ള കുറവു് ഇവകൾ, പന്ത്രണ്ടാമെടംകൊണ്ടു വിചാരിക്കണം.

ഈ ഭാവഫലങ്ങൾ ചിന്തിച്ചു പറയേണ്ട ക്രമം.

യോ യോ ഭാവഃസ്വാമിദൃഷ്ടോ യുതോവാ
സൌമ്യൈർവാസ്യാത്തതസ്യാഭിവൃദ്ധിഃ
പാപൈരേവംതസ്യഭാവസ്യഹാനി–
ന്നിർദ്ദേഷ്ടവ്യാപ്രശ്നതോജന്മതോവാ. ൩൭

സാ:—നാം ഏതേതുഭാവം വിചാരിക്കുന്നുവോ അതാതുഭാവത്തിനു ഭാവനാഥന്റെ ദൃഷ്ടിയോ യോഗമോ അല്ലെങ്കിൽ ശുഭദൃഷ്ടിയോ ശുഭയോഗമോ ഉണ്ടായിരുന്നാൽ ആ ഭാവത്തിനു പുഷ്ടിയെ പറയണം. പാപദൃഷ്ടിയോ പാപയോഗമോ ഉണ്ടായാൽ നാശത്തെ പറയണം. ഗ്രഹങ്ങൾക്കു് സാധാരണമായ ദൃഷ്ടി, നില്ക്കുന്ന രാശിയുടെ ഏഴാമത്തെ രാശിയിലാണു് ചന്ദ്രൻ, ബുധൻ, വ്യാഴം ശുക്രൻ ഇവർ ശുഭഗ്രഹങ്ങളും, ആദിത്യൻ, ചൊവ്വാ, ശനി, രാഹു, കേതു, ഗുളികൻ, ഇവർ പാപഗ്രഹങ്ങളുമാകുന്നു. ക്ഷീണചന്ദ്രനും, പാപനോടുചേരുന്ന ബുധനും പാപന്മാരായി തീരുന്നതാണു്.

ഭാവേ ശുഭർക്ഷേശുഭനാഥമിത്രൈ–
ര്യുസ്ഥേബലാഢ്യൈരവലോകിതേ വാ
ഭാവാധിപേകാരകഖേചരേ വാ
ബലാന്വിതേ സിദ്ധിമുപൈതിഭാവഃ. ൩൮

സാ—ഭാവം ശുഭരാശിയായി, ശുഭനോ അധിപനോ ബന്ധുഗ്രഹമോ നോക്കുകയോ നില്ക്കുകയോ ചെയ്താലും അതുപോലെ ഭാവനാഥനും കാരകഗ്രഹവും ബലവാന്മാരായി ഇഷ്ടസ്ഥിതന്മാരായാലും ഭാവലാഭം പൂർണ്ണമായി പറയാവുന്നതാണു്.

പാപാരിരന്ധ്രേശ സമേതദൃഷ്ടേഷ്വതേഷു വിത്ത്യാദിഹഭാവ–
നാശഃ

ബലോനിതേഷ്വേഷു ശുഭേശമിത്രൈരയുക്തദൃഷ്ടേഷു ന ഭാ–
വലാഭഃ.

സാ:—പാപനോ ശത്രുവോ അഷ്ടമാധിപനോ ഭാവം, ഭാവാധിപൻ, കാരകഗ്രഹം ഇവരെ നോക്കുകയോ ഇവരോടുചേൎന്നിരിക്കുകയോ ചെയ്താൽ ആ ഭാവഫലം നശിക്കുന്നതാണ് ഭാവം, ഭാവാധിപൻ, കാരകഗ്രഹം ഇവ ബലമില്ലാതെയും ശുഭന്മാരോടും ബന്ധുക്കളോടും ചേരാതെയും അവർ നോക്കാതെയും ഇരുന്നാൽ ആ ഭാവഫലങ്ങൾ സിദ്ധിക്കുന്നതേ ഇല്ല

ഷഷ്ഠാഷ്ടമരിഃഫേശാമാവപരിപവശ്ശുഭാശ്ചഭാവഹനഃ
ഭാവതദീശപരകാരക ദുർബലതാചാസ്തിചേൽതഥാ വചഃ.

സാ:—ആറ്, എട്ട്, പന്ത്രണ്ട് ഈ ഭാവങ്ങൾക്ക് ആധിപത്യമുള്ള ഗ്രഹങ്ങൾ ശുഭനായിരുന്നാലും താൻ നോക്കുകയോ നില്ക്കുകയോ ചെയ്യുന്നഭാവം നശിക്കുന്നതാണ്. ഭാവത്തിനും ഭാവാധിപനും കാരകഗ്രഹത്തിനും ബലമില്ലെങ്കിലും ഇപ്രകാരം ഭാവനാശം സംഭവിക്കും. ഭാവചിന്തയ്ക്കു ഗ്രഹങ്ങളുടെ കാരകത്വം അറിയേണ്ടതാകയാൽ അതിലേക്കുള്ള ഒരു ശ്ലോകംമാത്രം ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നു.

താതശ്ചാത്മപ്രഭാവോല്പമണിരപിമനോ—
മാതരൌഢശീതരശ്മിർ ഭ്രാതാസത്വഞ്ചഭൌമഃ
ക്ഷിതിരപിവചനംജ്ഞാനമിന്ദോസ്തനുജഃ
ധീചിൽപുത്രാംഗസൌഖ്യംസുരഗുരുരബലാ—
ഭോഗയാനാനിശുക്രോ മൃത്യുവ്യാധിശ്ചദുഃഖം
ശനിരിഹഗദിതോദാസഭൃത്യാദികോപി. നൻ

സാ:—പിതാവ്, ആത്മാവ്, പ്രഭാവം ഇവയ്ക്കു കാരകൻ സൂൎയ്യനാകുന്നു. ഇതുപോലെ താഴെപ്പറയുന്നവയുടെ ഗുണദോഷചിന്തനവും അതാതുകളുടെ കാരകഗ്രഹത്തെക്കൊണ്ടു ചെയ്യുകൊള്ളേണ്ടതാണ്. ഇവയുടെ ഗുണദോഷം സൂൎയ്യനെക്കൊണ്ടു ചിന്തിക്കേണ്ടതാണ്. മനസ്സ്, മാതാവ്, ഇവയുടെ കാരകൻ ചന്ദ്രനാകുന്നു. സഹോദരൻ പരാക്രമം ഭൂമി ഇവയുടെ കാരകൻ ചൊവ്വായാകുന്നു. വാക്ക്, വിദ്യ ഇവയുടെ കാരകൻ ബുധനാകുന്നു. ബുദ്ധി, ആത്മബോധം, പുത്രലാഭം, ശരീരസുഖം ഇവയ്ക്കു കാരകൻ ഗുരുവാകുന്നു. ഭാൎയ്യാസുഖം വാഹനാദികൾ ഇവയുടെ കാരകൻ ശുക്രനാകുന്നു. മരണം, രോഗം ദുഃഖം, ദാസൻ, ഭൃത്യൻ ഇവയുടെ കാരകൻ ശനിയാകുന്നു. ഭാവചിന്തനയ്ക്കുള്ള ഈ പദ്യങ്ങളുടെ അൎത്ഥങ്ങൾ ബഹുമുഖങ്ങളാണ്. അവയെ വിശദമായി എഴുതുകയാണെങ്കിൽ ഈ ഘട്ടം അത്യധികം വലുതാകാനിടയുണ്ട്. അതിനാൽ ഈ വിഷയത്തിൽ പൂൎണ്ണമായ അറിവു വേണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നവർ ജോതിഃശാസ്ത്രത്തെത്തന്നെ ശരണീകരിക്കട്ടെ!

ഷൾപൊരുത്തം. ഏകയോനി.

പരിക്ക	ചുററ്		ആയം		വ്യയം	വയസ്സ്	നക്ഷത്രം		തിഥി			ആഴ്ച	ഗുണദോഷഫലം
	കോൽ	വിരൽ	കോൽ	വിരൽ			നാൾ	നാഴിക	പക്ഷം	പക്കം	നാഴിക		
1	3	0	പൂ	ർണ്ണം	9	മര	ചതയം	1	അ	നവ	0	ചെ	മദ്ധ്യമം
2	5	16	9	8	3	ബാം	മൂലം	20	അ	പ്ര	20	ബു	മൃത്യു-മ
3	8	8	6	16	11	കൗ	അത്തം	10	പൂ	സ	40	ബു	അധമം
4	11	0	4	0	5	യൗ	പുണർതം	0	അ	ത്ര	0	ബു	അധമം
5	13	16	1	8	13	വാം	ഭരണി	20	അ	പ	20	വ്യാം	അധമം
6	16	8	10	16	7	വാം	അവിട്ടം	40	പൂ	ഏ	40	വ്യാം	മദ്ധ്യമം
7	19	0	8	0	1	മര	അനിഴം	0	പൂ	ദ്വി	0	വ്യാം	അധമം
8	21	16	5	0	9	ബാം	ഉത്രം	20	അ	നവ	20	വെ	അധമം
9	24	8	2	0	3	കൗ	തിരുവം	40	പൂ	വാം	40	വെ	അധമം
10	27	0	പൂ	ർണ്ണം	11	യൗ	രേവതി	0	പൂ	ഷ	0	വെ	അധ-മ
11	29	16	9	8	5	യൗ	ഓണം	20	അ	ത്ര	20	ശനി	ഉത്തമം
12	32	8	6	16	13	വാ	വിശാഖം	40	അ	ച	40	ശനി	അധമം
13	35	0	4	0	7	മര	മകം	0	പൂ	ദ	0	ശനി	അധമം
14	37	16	1	8	1	ബാം	മകം	20	പൂ	ദ്വി	20	ഞാം	മദ്ധ്യമം
15	40	8	10	16	9	ബാം	ഉത്തൃട്ടം	40	അ	അ	40	ഞാം	ഉത്തമം
16	43	0	8	0	3	കൗ	പൂരാടം	0	പൂ	ചതു	0	ഞാം	മദ്ധ്യമം
17	45	16	5	0	11	യൗ	ചോതി	20	പൂ	ഷ	20	തി	അധമം
18	48	8	2	0	5	വാം	ആയില്യം	40	അ	ദ്വാ	40	തി	അധമം
19	51	0	പൂ	ർണ്ണം	13	മര	കാർത്തിക	0	അ	ത്ര	0	തി	അധമം
20	53	16	9	8	7	മര	പൂരുരുട്ടം	20	പൂ	ദ	20	ചൊം	അധമം
21	56	8	6	16	3	ബാം	മൂലം	40	പൂ	പ്ര	40	ചൊം	മദ്ധ്യമം
22	59	0	4	0	9	കൗ	അത്തം	0	അ	സ	0	ചൊം	അധമം
23	61	16	1	8	3	യൗ	പൂയം	20	പൂ	ചതു	20	ബു	അധമം
24	64	8	10	16	11	വാം	ഭരണി	40	പൂ	പ	40	ബു	അധമം
25	67	0	8	0	5	വാം	അവിട്ടം	0	അ	ഏ	0	ബു	അധമം
26	69	16	5	8	13	മര	കേട്ട	20	അ	ത്ര	20	വ്യാം	അധമം
27	72	8	2	0	7	ബാം	ഉത്രം	40	പൂ	നവ	40	വ്യാം	അധമം
28	75	0	പൂ	ർണ്ണം	3	കൗ	തിരുവം	0	അ	വാം	0	വ്യാം	അധമം
29	77	16	9	8	9	യൗ	അശ്വതി	20	അ	സ	20	വെ	അധമം
30	80	8	6	16	3	യൗ	ഓണം	40	പൂ	ത്ര	40	വെ	ഉത്തമം
31	83	0	4	0	11	വാം	വിശാഖം	0	പൂ	ച	0	വെ	അധമം
32	85	16	1	8	5	മര	പൂരം	20	അ	ഏ	20	ശനി	അധമം
33	88	8	10	16	13	ബാം	മകം	40	അ	ദ്വി	40	ശനി	അധമം
34	91	0	8	0	7	ബാം	ഉത്തൃട്ടം	0	പൂ	അ	0	ശനി	ഉത്തമം
35	93	16	8	8	1	കൗ	ഉത്രാടം	20	അ	വാം	20	ഞാം	അധമം
36	96	8	2	16	ർ	യൗ	ചോതി	40	അ	ഷ	40	ഞാം	അധമം
37	99	0	പൂ	ർണ്ണം	3	വാം	ആയില്യം	0	പൂ	ദ്വാ	0	ഞാം	അധമം

ഷൾപൊരുത്തം. സിംഹയോനി.

പരീക്ഷ	ചുററ് കോൽ	ചുററ് വിരൽ	ആയം കോൽ	ആയം വിരൽ	വ്യയം	വയസ്സ്	നക്ഷത്രം പേര്	നക്ഷത്രം നാഴിക	തിഥി പക്ഷം	തിഥി പക്കം	തിഥി നാഴിക	ആഴ്ച	ഗുണദോഷഫലം
1	3	16		8	11	ബാം	കാർത്തിക	20	അ	വാ	20	തി	അധമം
2	6	8	2	16	5	ബാം	ചതയം	40	അ	ഷ	40	തി	അധമം
3	9	0	പൂ	ജ്യം	13	കൗ	കേട്ട	0	പൂ	ദ്വാ	0	തി	മദ്ധ്യമം
4	11	16	9	8	7	യൗ	അത്തം	20	പൂ	ച	20	ചൊം	ഉത്തമം
5	14	8	9	16	1	ബാം	പുണർതം	40	അ	ദ	40	ചൊം	മദ്ധ്യമം
6	17	0	4	0	9	മര	അശ്വതി	0	അ	പ്ര	0	ചൊം	അധമം
7	19	16	1	8	3	മര	അവിട്ടം	20	പൂ	അ	20	ബു	അധമം
8	22	8	10	16	11	ബാം	അനിഴം	40	അ	ചതുർ	40	ബു	അധമം
9	25	0	8	0	5	കൗ	പൂരം	0	അ	പ	0	ബു	ഉത്തമം
10	27	16	5	8	13	യൗ	തിരുവാതിര	20	പൂ	ദ്വാ	20	വ്യാം	അധമം
11	30	8	2	16	7	യൗ	രേവതി	40	പൂ	ദ്വി	40	വ്യാം	മദ്ധ്യമം
12	33	0	പൂ	ജ്യം	1	വാം	ഉത്രാടം	0	അ	നവ	0	വ്യാം	മദ്ധ്യമം
13	35	16	9	8	9	മര	വിശാഖം	20	ആ	പ്ര	20	വെ	അധമം
14	38	8	6	16	3	ബാം	മകം	40	പൂ	സ	40	വെ	ഉത്തമം
15	41	0	4	0	13	കൗ	രോഹിണി	0	അ	ത്ര	0	വെ	അധമം
16	43	16	1	8	5	കൗ	ഉത്തൃട്ടാതി	20	അ	പ	20	ശനി	അധമം
17	46	8	10	16	13	യൗ	പൂരം	40	പൂ	ഏ	40	ശനി	അധമം
18	49	0	8	0	7	വാം	ചിത്തിര	0	അ	ദ്വി	0	ശനി	ഉത്തമം
19	51	16	5	8	1	മര	ആയില്യം	20	പൂ	നവ	20	ഞാ	അധമം
20	54	8	2	16	9	ബാം	കാർത്തിക	40	പൂ	വാ	40	ഞാ	അധമം
21	57	0	പൂ	ജ്യം	3	ബാം	ചതയം	0	പൂ	ഷ	0	ഞാ	മദ്ധ്യമം
22	59	16	9	8	11	കൗ	മൂലം	20	ആ	ത്ര	20	തി	അധമം
23	62	8	6	16	5	യൗ	അത്തം	40	അ	ച	40	തി	മദ്ധ്യമം
24	65	0	4	0	13	വാം	പുണർതം	0	പൂ	ദ	0	തി	അധമം
25	67	16	1	8	7	മര	ഭരണി	20	പൂ	ദ്വി	20	ചൊം	അധമം
26	70	8	10	16	1	മര	അവിട്ടം	40	അ	അ	40	ചൊം	അധമം
27	73	0	8	0	9	ബാം	അനിഴം	0	പൂ	ചതുർ	0	ചൊം	അധമം
28	75	16	5	8	3	കൗ	ഉത്രം	20	പൂ	ഷ	20	ബു	ഉത്തമം
29	78	8	2	16	11	യൗ	തിരുവാതിര	40	അ	ദ്വാ	40	ബു	അധമം
30	81	0	പൂ	ജ്യം	5	യൗ	രേവതി	0	അ	ത്ര	0	ബു	അധമം
31	83	16	9	8	13	വാം	ഓണം	20	പൂ	ഏ	20	വ്യാം	അധമം
32	86	8	6	16	7	മര	വിശാഖം	40	പൂ	പ്ര	40	വ്യാം	അധമം
33	89	0	4	0	1	ബാം	മകം	0	അ	സ	0	വ്യാം	ഉത്തമം
34	91	16	1	8	9	കൗ	മകയിരം	20	പൂ	ചതുർ	20	വെ	അധമം
35	94	8	10	16	3	കൗ	ഉത്തൃട്ടാതി	40	പൂ	പ	40	വെ	ഉത്തമം
36	97	0	8	0	11	യൗ	പൂരാടം	0	ആ	ഏ	0	വെ	അധമം
37	99	16	6	8	5	വാം	ചോതി	20	ആ	ത്ര	20	ശനി	ഉത്തമം

വി—വിഷ്ടി. ഗ—ഗണ്ഡാന്തം.

ഷൾപൊരുത്തം. വൃഷയോനി.

പരിക്ഷ	ചുററ് കോൽ	ചുററ് വിരൽ	ആയം കോൽ	ആയം വിരൽ	വ്യയം	വർഗ്ഗം	നക്ഷത്രം നാൾ	നക്ഷത്രം നാഴിക	തിഥി പക്ഷം	തിഥി പക്ഷം	നാഴിക	ആഴ്ച	ഗുണദോഷഫലം
1	4	8	10	16	13	ബാം	പൂയം	40	പൂ	പ	40	ശനി	അധമം
2	7	0	8	0	7	കൗ	ഭരണി	0	അ	ഏ	0	ശനി	ഉത്തമം
3	9	16	5	8	1	കൗ	ചതയം	20	അ	ത്രൃ	20	ഞാ	ഉത്തമം
4	12	8	2	16	9	യൗ	കേട്ട	40	പൂ	ന	40	ഞാ	അധമം
5	15	0	പൂ	ജ്ഞം	3	വാം	ഉത്രം	0	അ	വാം	0	ഞാ	അധമം
6	17	16	9	8	11	മര	പുണർതം	20	അ	സ	20	തി	അധമം
7	20	8	6	16	5	ബാം	അശ്വതി	40	പൂ	ത്ര	40	തി	ഉത്തമം
8	23	0	4	0	13	ബാം	ഓണം	0	പൂ	ച	0	തി	അധമം
9	25	16	1	8	7	കൗ	അനിഴം	20	അ	ഏ	20	ചൊ	അധമം
10	28	8	10	16	9	യൗ	പൂരം	40	അ	ത്ര	40	ചൊ	ഉത്തമം
11	31	0	3	0	9	വാം	മകയിരം	0	പൂ	അ	0	ചൊ	അധമം
12	33	16	5	8	3	വാം	രേവതി	20	അ	വാം	20	ബു	മദ്ധ്യമം
13	36	8	2	16	11	മര	ഉത്രം	40	അ	ഷ	40	ബു	* ധമം
14	39	0	പൂ	ജ്ഞം	5	ബാം	ചോതി	0	പൂ	ദ്വാം	0	ബു	ഉത്തമം
15	41	16	8	8	3	കൗ	മകം	20	പൂ	ചതുൎദ്ദ	20	വ്യാ	അധമം
16	44	8	9	16	7	യൗ	രോഹിണി	40	അ	ദശമി	40	വ്യാ	അധമം
17	47	0	4	0	1	യൗ	പൂരുരുട്ടാതി	0	അ	പ്ര	0	വ്യാ	ഉത്തമം
18	49	16	1	8	9	വാം	പൂരാടം	20	പൂ	അ	20	വെ	അധമം
19	52	8	10	16	3	മര	ചിത്തിര	40	അ	ചതുൎദ്ദ	40	വെ	അധമം
20	55	0	8	0	11	ബാം	പൂരം	0	അ	പ	0	വെ	അധമം
21	57	16	5	8	5	കൗ	കാൎത്തിക	20	പൂ	ദ്വാ	20	ശനി	ഉത്തമം
22	60	8	2	16	13	കൗ	ചതയം	40	പൂ	ത്ര	40	ശനി	ഉത്തമം
23	63	0	പൂ	ജ്ഞം	7	യൗ	കേട്ട	0	അ	ന	0	ശനി	അധമം
24	65	16	9	8	1	വാം	അത്തം	20	അ	പ്ര	20	ഞാ	ഉത്തമം
25	68	8	6	16	9	മര	പുണർതം	40	പൂ	സ	40	ഞാ	അധമം
26	71	0	4	0	3	ബാം	അശ്വതി	0	അ	ത്ര	0	ഞാ	ഉത്തമം
27	73	16	1	8	11	കൗ	അവിട്ടം	20	അ	പ	20	തി	അധമം
28	76	8	10	16	5	കൗ	അനിഴം	40	പൂ	ഏ	40	തി	മദ്ധ്യമം
29	79	0	8	0	13	യൗ	പൂരം	0	പൂ	ദ്വി	0	തി	അധമം
30	81	16	5	8	7	വാം	തിരുവാതി	20	അ	ന	20	ചൊ	അധമം
31	84	8	2	16	1	വാം	രേവതി (ര	40	പൂ	ദ്വാ	40	ചൊ	ഉത്തമം
32	87	0	പൂ	ജ്ഞം	9	മര	ഉത്രാടം	0	പൂ	ഷ	0	ചൊ	അധമം
33	89	16	9	8	3	ബാം	വിശാഖം	20	അ	ത്ര	20	ബു	ഉത്തമം
34	92	8	6	16	11	കൗ	മകം	40	അ	ച	40	ബു	അധമം
35	95	0	4	0	5	യൗ	രോഹിണി	0	പൂ	ദശമി	0	ബു	അധമം
36	97	16	1	8	13	യൗ	ഉത്രട്ടാതി	20	പൂ	ദ്വി	20	വ്യാ	അധമം
37	100	8	10	16	7	വാം	പൂരാടം	40	അ	അ	40	വ്യാ	ഉത്തമം

ഷൾപൊരുത്തം ഗജയോനി

പരീക്ഷ	ചുററ് കോൽ	ചുററ് വിരൽ	ആയം കോൽ	ആയം വിരൽ	വ്യയം	വയസ്സ്	നക്ഷത്രം നാമം	നക്ഷത്രം നാഴിക	തിഥി പക്ഷം	തിഥി പക്കം	തിഥി നാഴിക	ആഴ്ച	ഗുണദോഷഫലം
1	5	0	4	0	1	ബാം	അത്തം	0	പൂ	ദശ	0	വ്യാം	ഉത്തമം
2	7	16	1	8	9	കൗ	പൂയം	20	പൂ	ദ്വി	20	വെ	അധമം
3	10	8	10	16	3	യൗ	ഭരണി	40	അ	അ	40	വെ	ഉത്തമം
4	13	0	8	0	1	യൗ	അവിട്ടം	0	പൂ	ചതു	0	വെ	അധമം
5	15	16	5	8	5	വാം	കേട്ട	20	പൂ	ഷ	20	ശനി	ഉത്തമം
6	18	8	2	16	3	മര	ഉത്രം	40	അ	ദ്വാ	40	ശനി	അധമം
7	21	0	പൂ	ജ്യം	7	ബാം	തിരുവാതി	0	അ	തൃതീ	0	ശനി	മദ്ധ്യ–വി
8	23	16	9	8	1	കൗ	അശ്വതി	20	പൂ	ദശ	20	ഞാ	ഉത്തമം
9	26	8	6	16	9	കൗ	ഓണം	40	പൂ	പ്ര	40	ഞാ	അധമം
10	29	0	4	0	3	യൗ	വിശാഖം	0	അ	സ	0	ഞാ	ഉത്തമം
11	31	16	1	8	11	വാം	പൂരം	20	പൂ	ചതു	20	തി	അധമം
12	34	8	10	16	5	മര	മകയിരം	40	പൂ	പ	40	തി	അധമം
13	37	0	8	0	13	മര	ഉത്രിട്ടാതി	0	അ	ഏ	0	തി	അധമം
14	39	16	5	8	7	ബാം	ഉത്രാടം	20	അ	ത്ര	20	ചൊ	അധമം
15	42	8	2	16	1	കൗ	ചോതി	40	പൂ	ന	40	ചൊ	മദ്ധ്യ–വി
16	45	0	പൂ	ജ്യം	9	യൗ	ആയില്യം	0	അ	വാ	0	ചൊ	അധമം
17	47	16	9	8	1	വാം	രോഹിണി	20	അ	സ	20	ബു	മദ്ധ്യ–വി
18	50	8	6	16	11	വാം	പൂരുട്ടാതി	40	പൂ	ത്ര	40	ബു	അധമം
19	53	0	4	0	5	മര	മൂലം	0	പൂ	ചതു	0	ബു	അധമം
20	55	16	9	8	13	ബാം	ചിത്തിര	20	അ	ഏ	20	വ്യാം	അധമം
21	58	8	10	16	7	കൗ	ആയില്യം	40	അ	ദ്വി	40	വ്യാം	ഉത്തമം
22	61	0	8	0	1	യൗ	ഭരണി	0	പൂ	അ	0	വ്യാം	ഉത്തമം
23	63	16	5	8	9	യൗ	ചതയം	20	അ	വാ	20	വെ	അധമം
24	66	8	2	16	3	ചാ	കേട്ട	40	അ	ഷ	40	വെ	അധമം
25	69	0	പൂ	ജ്യം	11	മര	ഉത്രം	0	പൂ	ദ്വാ	0	വെ	അധമം
26	71	16	9	8	5	ബാം	പുണർതം	20	പൂ	ചതു	20	ശനി	ഉത്തമം
27	74	8	6	16	3	കൗ	അശ്വതി	40	അ	ദശ	40	ശനി	മദ്ധ്യ–വി
28	77	0	4	0	7	കൗ	ഓണം	0	അ	പ്ര	0	ശനി	അധമം
29	79	16	1	8	1	യൗ	അനിഴം	20	പൂ	അ	20	ഞാ	മദ്ധ്യ–വി
30	82	8	10	16	9	വാം	പൂരം	40	അ	ചതു	40	ഞാ	മദ്ധ്യമം
31	85	0	8	0	3	വാം	മകയിരം	0	അ	പ	0	ഞാ	മദ്ധ്യമം
32	87	16	5	8	11	മര	രേവതി	20	പൂ	ദ്വാ	20	തി	അധമം
33	90	8	2	16	5	ബാം	ഉത്രാടം	40	പൂ	ത്ര	40	തി	അധമം
34	93	0	12	0	13	കൗ	ചോതി	0	അ	ന	0	തി	അധമം
35	95	16	9	8	7	യൗ	മകം	20	അ	പ്ര	20	ചൊ	മദ്ധ്യമം
36	98	8	6	16	1	വാം	രോഹിണി	40	പൂ	സ	40	ചൊ	ഉത്തമം
37		1	4	0	9	വാം	പൂരുട്ടാതി	0	അ	ത്ര	0	ചൊ	അധമം

ഇതി പരിശിഷ്ടം സമാപ്തം ശുഭം.

൮൧—പദം.

കിഴക്ക്.

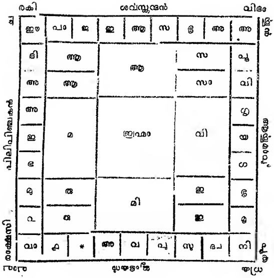

കിഴക്ക്

ഈശൻ
പർജ്ജന്യൻ
ജയന്തൻ
ഇന്ദ്രൻ
ആദിത്യൻ
സത്യൻ
ഭൃശൻ
അന്തരീക്ഷൻ
അഗ്നി
പൂഷാവു്
വിതഥൻ
ഗൃഹക്ഷതൻ
യമൻ

മൃഗൻ
നിരൃതി
ദ്വാരപാലൻ
സുഗ്രീവൻ
പുഷ്പദന്തൻ
വരുണൻ
അസുരൻ
* ശോഷൻ
൧ രോഗൻ
വായു
൨ നാഗൻ
മുഖ്യൻ
ഭല്ലാടൻ

അദിതി
ദിതി
ആപൻ
അർയ്യൻ
സവിതാവു്
സാവിത്രി
വിവസ്വാൻ
ഇന്ദ്രൻ
ഇന്ദ്രജിത്തു്
മിത്രൻ
രുദ്രൻ
രുദ്രജിത്തു്
മഹീധരൻ

ഗന്ധർവ്വൻ	ഇന്ദ്രൻ	ആപവത്സൻ
ഭൃംഗൻ	അഗ്ഗളൻ	ബ്രഹ്മാവ്

ഈശാനഖണ്ഡം തുടങ്ങിയ ഓരോ ഖണ്ഡത്തിലും സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന ഈ ദേവതകളുടെ പേരിന്റെ ആദ്യക്ഷരമാണ് ചിത്രത്തിൽ കൊടുത്തിരിക്കുന്നതു്.

നൂറും, അറുപത്തിനാലും പദങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച് ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ വിശദമായി പറഞ്ഞുകാണാത്തതിനാൽ ശാസ്ത്രസഹിതം അവയുടെ ചിത്രം താഴെ കാണിക്കുന്നു.

"ബ്രഹ്മാകല്പാംശോ വസുതോടഷ്ടമാദ്യാഃ
കോണേഷു ബാഹ്യേപിചസാർദ്ധഭാഗാഃ
വിധാതൃകോണേ ദ്വിപദാസ്തഥാഷ്ടൗ
ശേഷാസ്സുരാ ഏക പദാശ്രിതാംശേ."

൮൦൦—പദം.

കിഴക്ക്.

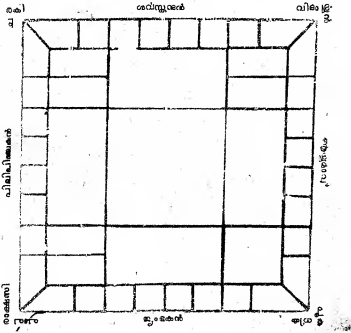

ഈശാനൻ തുടങ്ങിയ ദേവതകൾ ഈ ചിത്രത്തിലും മുൻചിത്രത്തിൽ പറയപ്പെട്ട ക്രമമനുസരിച്ച് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട് അവരുടെ നാമാക്ഷരങ്ങൾ ഇതിൽ കാണിക്കുന്നില്ല.

നവ=പദം.

ബ്രഹ്മാമദ്ധ്യചതുഷ്പദപ്രണിഹിതോ ദിക്ഷുദ്വിപാദ്യാസ്ഥിതാ
സ്തൽബാഹ്യേഥ ചതസ്രഏകപദകേദ്വേദ്വേസ്ഥിതാഃപാർശ്വ-(യോഃ
കോണസ്യാപ്യഥഷോഡശാൽപദഗാകോണേഷുബാഹ്യേതഥാ
ദിക്സ്ഥാഷോഡശദേവതാദ്വിപദഗാശ്ചാഷ്ടൗബഹിർദ്ദിർഗ്ഗതാഃ.

കിഴക്ക്.

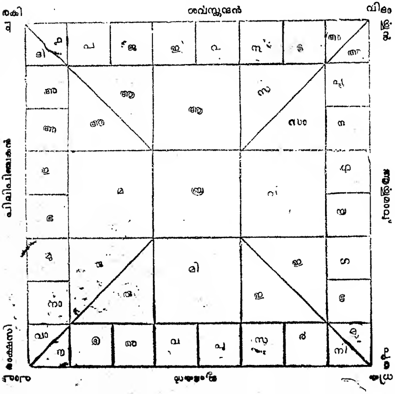

൧	ഈശാനൻ		മൃഗൻ	അദിതി
	പർജ്ജന്യൻ		നിരൃതി	ദിതി
	ജയന്തൻ	൪	ദ്വാരപാലൻ	ആപവത്സൻ
	ഇന്ദ്രൻ		സുഗ്രീവൻ	അര്യ്മൻ
൨	ആദിത്യൻ		പുഷ്പദന്തൻ	സവിതാവ്
	സത്യൻ		വരുണൻ	സാവിത്രി
	ഭൃശൻ		അസുരൻ	വിവസ്വാൻ
	അന്തരീക്ഷൻ	൫	ശോഷൻ	ഇന്ദ്രൻ
	അഗ്നി	൬	രോഗൻ	ഇന്ദ്രജിത്ത്
	പൂഷാവ്		വായു	മിത്രൻ
൩	വിതഥൻ		നാഗൻ	രുദ്രൻ
	ഗൃഹക്ഷതൻ		മുഖ്യൻ	രുദ്രജിത്ത്
	യമൻ		ഭല്ലാടൻ	മഹീധരൻ
	ഗന്ധർവൻ		ഇന്ദു	ആപൻ
	ഭൃംഗൻ		അർഗ്ഗളൻ	ബ്രഹ്മാവ്

മുൻപറഞ്ഞതുപോലെ ഈശാനഖണ്ഡം തുടങ്ങിയ ഓരോ ഖണ്ഡത്തിലും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഈ ദേവതകളുടെ പേരിന്റെ ആദ്യക്ഷരങ്ങളാണ് ഈ ചിത്രത്തിലും കാണുന്നത്. മുൻപറഞ്ഞ ക്രമമനുസരിച്ച് ഈ ചിത്രത്തിലും കൊടുത്തിട്ടുള്ള അക്ഷരങ്ങൾ കൊണ്ട് ഈശാനൻ തുടങ്ങിയ ദേവന്മാരുടെ സ്ഥാനങ്ങൾ അറിഞ്ഞുകൊള്ളേണ്ടതാണ്.

വാസ്തുപൂജയ്ക്ക് ഉപയുക്തങ്ങളായ വിധികൾ അടുത്തുപുറപ്പെടുവിക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്ന തന്ത്രസമുച്ചയത്തിൽ സ്പഷ്ടമായി പ്രസ്താവിക്കാമെന്നു വിചാരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് അത് ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല.

ശാലകളുടെ ചിത്രങ്ങൾ.

വിശ്ലഥ ഭിന്നശാല.

കിഴക്ക്

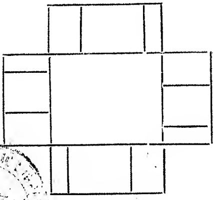

ശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാല.

കിഴക്ക്.

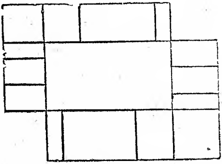

ശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാല.

കിഴക്ക്.

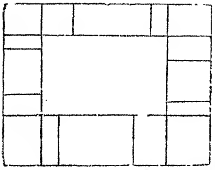

സംശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാല (നന്ദ്യാവർത്തം.)

കിഴക്ക്.

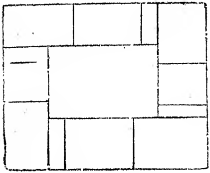

മിശ്രഭിന്നശാല.
കിഴക്ക്.

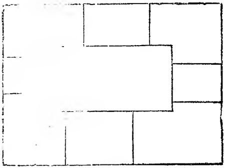

ചതുരശാല.
കിഴക്ക്.

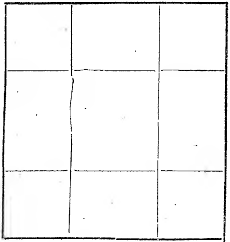

ശാലകളുടെ ചിത്രങ്ങൾ തുലോം ചെറുതായതുകൊണ്ട് ദിഗ്ഗൃഹങ്ങളുടെ വിസ്താരദീർഘങ്ങളും മററും അനുരൂപപ്പെടുത്തി ചെയ്തുകാണിക്കാൻ മിക്കവാറും സാധിച്ചിട്ടില്ല. ആകൃതിയും ഉത്തരഗതിയും മാത്രമേ ഇതുകൊണ്ടുദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളു.

സമ്മിശ്രഭിന്നശാല, മിശ്രചതുശ്ശാല, മദ്ധ്യപ്രത്യുഢശാല ഇവകൾ മററു ചില ശാലകളോട് അനുകൂല്യമുള്ളതുകൊണ്ട് അവയുടെ ചിത്രം ചേത്തിട്ടില്ല.

—:*:—

തച്ചുശാസ്ത്രപുസ്തകങ്ങൾ.

ശില്പകൌമുദി

തച്ചുശാസ്ത്രം സംബന്ധിച്ച സകല ക്രിയാഭാഗങ്ങളും ചിത്രസഹിതം വിവരിക്കുന്നതും ലളിതമായ മലയാളഭാഷയിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ളതുമായ ഒരു ശില്പക്രിയാവിവരണഗ്രന്ഥം.

പുസ്തകം 1-ക്ക വില അണ 12

വാസ്തുവിദ്യ

ശില്പശാസ്ത്രസംബന്ധമായ എല്ലാ വിധികളും അടങ്ങിയതു്.

പുസ്തകം 1-ക്ക വില അണ 12.

തന്ത്രസമുച്ചയം.

ഇതിലടങ്ങാത്തതായി തച്ചുശാസ്ത്രസംബന്ധമായി യാതൊരു സംഗതികളും ഇല്ലെന്നുള്ളതു സുപ്രസിദ്ധമാണ്. (ഭാവാൎത്ഥദീപം) എന്ന വ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടിയ

പുസ്തകം 1-ക്കു് വില അണ 12

ശില്പിരത്നം.

ദേവാലയങ്ങളുടേയും മനുഷ്യാലയങ്ങളുടേയും നിൎമ്മാണവിധികളെ വിശദമായി വിവരിക്കുന്ന മണിപ്രവാളത്തിലുള്ള മൂലഗ്രന്ഥങ്ങളോടും അൎത്ഥം മനസ്സിലാകത്തക്ക ലളിതവ്യാഖ്യാനത്തോടും കൂടിയ

പുസ്തകം 1-ക്ക വില രൂപാ 1 ണ 2

മനുഷ്യാലയമഹാചന്ദ്രിക.

ശില്പശാസ്ത്രസംബന്ധമായി ഇതുപോലെ ഉപയോഗമുള്ള മറെറാരു ഗ്രന്ഥം ഇല്ലെന്നുള്ളതു സൎവ്വസമ്മതമാണല്ലോ. വിസ്തരമായ വ്യാഖ്യാനത്തോടും ചിത്രങ്ങളോടും കൂടിയ

പുസ്തകം 1-ക്ക വില രൂപാ 2 ണ 4

ശില്പവിജ്ഞാനസംഗ്രഹം.

തച്ചുശാസ്ത്രസംബന്ധമായി രഹസ്യത്തിൽ വച്ചിരുന്ന പല സംഗതികളും അടങ്ങിയതു്.

പുസ്തകം 1-ക്കു് വില അണ 12

മാനേജർ, വി. വി. പ്രെസ്സ്—കൊല്ലം.

59472

മനുഷ്യാലയ മഹാചന്ദ്രിക

p1 പ്രഥമോദ്ധ്യായ

p8 സ്ഥപത്യാദിലക്ഷണം

p12 ഗൃഹനിർമ്മാണരീതി

p22 ക്ഷേത്രാദികളുടെ സമീപത്തിൽ ഗൃഹം ചെയ്യേണ്ട നിയമം

p28 ദ്വിതീയോദ്ധ്യായ ദിങ്നിർണ്ണയവും സൂത്രവിന്യാസവും

p43 വീഥി നിശ്ചയിക്കാനുള്ള ദണ്ഡിനെ കല്പിക്കുന്ന ക്രമം

p65 തൃതീയോദ്ധ്യായ മാനനിർണ്ണയം

p74 ഹസ്താദികളെക്കൊണ്ടു ചുറ്റം നിശ്ചയിക്കേണ്ട ക്രമം

p95 പക്ഷാന്തരേണ വ്യായാദിയെ പറയുന്നു

p100 ചതുർത്ഥോദ്ധ്യായ

p114 ശ്ലിഷ്ടഭിന്നശാലയുടെ ലക്ഷണം

p122 മിശ്രഭിന്നശാലയുടെ ലക്ഷണം

p133 പഞ്ചമോദ്ധ്യായ

p135 മുല്ലത്തറയുടെ വിധി

p157 പോതികയുടെ വിധി

p167 ഷഷ്ഠോദ്ധ്യായ

p187 തുമ്പുവാമിടവിധി

p193 സപ്തമോദ്ധ്യായ ദ്വാരവിധി

p211 ഉപഗൃഹവിധി

p227 പരിശിഷ്ടം